

Den danske Regerings Straffelovsforslag.

Den 2. December 1924 har Justitsminister *Steincke* i Folketinget fremsat Forslag til almindelig borgerlig Straffelov og i Forbindelse hermed Forslag til Lov om Arresthuse og Arbejdshuse. Dette sidste Lovforslag er begrundet ved, at Justitsministeren anser det for den bedste Ordning, at Staten varetager Fuldbyrdelsen af samtlige Frihedsstraffe og ligeledes Iværksættelsen af den Frihedsberøvelse, der kan idømmes uden at være Straf. Det foreslaas derfor, at Staten skal overtage Forvaltningen af samtlige hidtil kommunale Arresthuse, medens Kommunerne skal yde et aarligt Bidrag til Udgifterne ved Arrestvæsenet efter nærmere fastsatte Regler. Arbejdshusene skal tilvejebringes og drives af Staten, men indtil videre foreslaas det, at Justitsministeren bemyndiges til at afslutte Lejemaal om Tvangsafdelingen i den Københavns Kommune tilhørende Arbejdsanstalt Sundholm og til for Statskassens Regning at lade den drive som Arbejdshus for Mænd og Kvinder, for gennem de derved indvundne Erfaringer at vinde mere Klarhed over den Trang, saadanne Anstalter skal afhjælpe, inden man skrider til at opføre nye Arbejdshuse.

Hovedinteressen knytter sig naturligvis til selve Straffelovsforslaget. Ministeren forelagde det med en Tale af næsten 2 Timers Varighed, hvori han, næst at give et Overblik over de skiftende Tiders Syn paa Forbrydelse og Straf og at gore Rede for Forarbejderne til Straffelovsreformen fra den første Kommissions Nedsættelse i 1905, gjorde Rede

for Hovedlinjerne i Forslaget. Han pointerede, at han ved sin Udarbejdelse af det foreliggende Lovforslag stadig har arbejdet med den sidste Straffelovskommissions Udkast af 1923 som Grundlag, men at han dog paa mange og ikke uvæsentlige Punkter har ment ikke at kunne følge Udkastet eller dog ikke dets Flertalsforslag. Ministeren fremførte en Tak til de mange udmærkede Mænd, der i de forløbne næsten 20 Aar har ofret Evner, Tid og Kræfter paa Tilvejebringelsen af en tidssvarende Straffereform; han gennemgik derefter en Række af de Punkter, hvor Udkastet er præget af Ministerens personlige Opfattelse af Problemer, paa hvilke han ser anderledes, end Kommissionen har gjort, og af Hovedpunkter, hvor Forslaget staar i skarp Modsætning til den gældende Straffelovs Bestemmelser. Forelæggelses-talen har saaledes givet Tingets Medlemmer et særdeles nyttigt Resumé over de Bestemmelser, hvor der er særlig Grund til at sætte Opmærksomheden ind.

Tidsskriftet haaber nu i de følgende Hæfter at kunne gøre Forslaget til Genstand for en nærmere Drøftelse i Enkeltheder. Saa meget tør dog allerede nu udtales, at det foreliggende Forslag tilsigter en fuldt ud moderne og tidsvarende Løsning af Reformarbejdet, med et vaagent Øje for alle nye kriminalistiske og kriminalpsykologiske Synspunkter. Og der er fuld Føje til at udtale en uforbeholden Anerkendelse af det store personlige Arbejde med de mange vanskelige Problemer, som en af politisk og saglig Virksomhed stærkt beslaglagt Justitsminister her har haft Tid og Kraft til at yde.

Der vil her kun kunne være Tale om at nævne visse Hovedpunkter af Forslaget i refererende Form, medens den kritiske Gennemgang, som allerede sagt, maa være forbeholdt de følgende Hæfter af Tidsskriftet.

Først maa da nævnes, at Lovforslaget i Modsætning til Flertalsforslaget i Kommissionsudkastet ikke udskiller For-seelserne til Behandling i en særlig Lov, men optager den største Del af de i Udkastet til For-seelsesloven indeholdte

Paragraffer, medens Resten er udeladt som værende for specielle. Endvidere, at Forslaget ikke omfatter Presseforseelser, der agtes behandlet i en særlig Lov.

Af Bestemmelserne i den almindelige Del maa i første Linje omtales den kriminelle Lavalder, der i § 16 hæves til 15 Aar fra 14 Aar, som foreslaaet i Kommissionsudkastet, og Tilregnelighedsspørgsmaalet, hvor § 17 følger *Goll* og *Torps* Mindretalsforslag i Udkastet og altsaa lader Lægeskonnet være det afgørende for Straffriheden. Betingelsen er dog her strammet derhen, at Erklæringen om tilstedeværende Sindssygdom m. m. skal hidrøre fra Retslægeraadet eller »en af Justitsministeren dertil autoriseret Læge«, hvorved efter Motiverne er tænkt paa Overlægerne ved Sindsygehospitalerne og Aandssvageanstalterne og visse anerkendte Specialister. — Hvad angaar Strafarterne, maa bemærkes at Forslaget foruden de i Udkastet fastsatte Frihedsstraffe endvidere bevarer Tugthusstraffen med den Motivering, at selv om det vil være vanskeligt at etablere en virkelig Væsensforskel mellem Tugthusstraf og Fængselsstraf — bortset fra Navnet og Udtaaelsesstedet —, vil det dog være af Værdi i generalpræventiv (afskrækkende) Henseende og af Hensyn til den almindelige Folkebevidsthed, at der bevares en særlig Straf for de groveste og farligste Forbrydelser. Tugthusstraffen skal dog kun kunne idømmes paa mindst 4 Aar og er kun for én Forbrydelse, nemlig Handlinger rettede mod Kongens eller Regentens Liv (§ 117), fastsat som eneste Straf, medens den ved en Række andre grove Forbrydelser staar til Raadighed alternativt med Fængsel, i Reglen saaledes, at Anvendelse af Tugthusstraf er betinget af, at særlig skærpende Omstændigheder foreligger, eller dog, at særlig formildende Omstændigheder ikke foreligger. Kun ved Anvendelse af den fornævnte § 117 samt for farlig Brandstiftelse (§ 182), farlige Jernbaneattentater (§ 185), Voldtægt (§ 218) og Manddrab (§ 238) kan Tugthus idømmes paa Livstid, medens Straffetiden ellers, bortset fra Sammenstødstilfælde, ikke kan overstige 15 Aar.

— For Hæfte og Fængsel nedsættes Minimumstiden til henholdsvis 7 Dage og 14 Dage, medens Kommissionsudkastet har henholdsvis 14 Dage og 1 Maaned; Lovforslagets Minimum stemmer med, hvad der er foreslaaet i den første Kommissions Udkast af 1912. Ved Siden af de nævnte Frihedsstraffe har Forslaget ligesom Kommissionsudkastet Regler om det særlige Ungdomsfængsel.

Ligesom Forslaget ikke har genoptaget Dødsstraffen, medtager det — alt i Overensstemmelse med Kommissionsudkastet — ej heller Sterilisation i nogen Form som Straf for Sædelighedsforbrydelser. Men i Motiverne udtales, at medens man ikke vil foreslaa en saadan Form for Straf, vil man gerne drøfte det Spørgsmaal, hvorvidt det bør gores straffrit at foretage saadanne operative Indgreb overfor Personer, der selv ønsker dem bragt i Anvendelse, og under Omstændigheder, der objektivt taler derfor. Til Undersøgelse af dette Spørgsmaal, der ikke maa sættes i nogen Art af Forbindelse med Overvejelserne om, hvorledes man skal straffe, vil der blive nedsat en særlig Kommission.

For Bødestraffens Vedkommende følger Forslaget det af Kommissionsudkastets Flertal foreslaaede Hovedsystem med Dagsboder, hvoraf der kan idømmes fra 1 til 90, og saaledes, at Retten i hvert enkelt Tilfælde fastsætter Dagsbodens Storrelse efter den domfældtes økonomiske Forhold.

Med Hensyn til Bestemmelserne vedrørende Straffens Fuldbgyrdelse maa fremhæves, at Forslaget her paa et vigtigt Omraade gaar imod Kommissionsforslaget, nemlig vedrørende Domstolenes og Administrationens indbyrdes Competence. Kommissionen henlægger til en særlig Ret, Fængselsretten, i en Række Tilfælde Afgørelser, der skal træffes under Udstaaelsen af en Straf eller under Iværksættelse af Sikkerhedsforanstaltningerne, nemlig om Løsladelse paa Prøve fra Fængselsstraf, om Løsladelse under Tilsyn fra Ungdomsfængsel eller om den unge Fanges Overførelse til almindeligt Fængsel, samt om Løsladelse fra Arbejdshus eller Sikkerhedsforvaring. Lovforslaget kender ikke Fæng-

selsretten og henlægger alle de nævnte Afgørelser til Justitsministeriet. Dette begrundes i Ministerens Forelæggelses-tale dels ved saglige Hensyn — Administrationens bedre Kendskab til den enkelte Fanges Forhold — dels ved et Hensyn til, at det vil være pinligt for Fangen atter at se sine Forhold bragt frem til Domstolsforhandling med, hvad deraf følger. Paa samme Maade lader Forslaget Retten til at forandre trufne Afgørelser om Sikkerhedsforanstaltninger overfor Personer, der af subjektive Grunde ikke er fuldt egnede til Straf, og til at gengive de ved en Straffedom fortabte borgerlige Rettigheder overgaa til Justitsministeren, medens Kommissionsudkastet henlægger disse Beføjelser til Domstolene. Om disse Kompetenceregler vil der sikkert rejse sig en livlig Diskussion.

Ved Bestemmelserne om Sikkerhedsforanstaltninger — navnlig Arbejdshus og Sikkerhedsforvaring — maa særlig fremhæves, at man har fjærnet den af Kommissionen foreslaaede Betingelse for Anvendelse af sidstnævnte, at Forbryderen kan betegnes som farlig, og kun krævet, at »Hensynet til Samfundets Sikkerhed findes at kræve« denne Foranstaltnings Anvendelse, hvilket er sket for ikke — navnlig i Forholdet overfor Nævninger — at skabe en Hindring for Bestemmelsens Anvendelse i det tilsigtede Omfang. Endvidere er Anvendelsen af Arbejdsfængsel ikke, som efter Kommissionsudkastet, tilladt i Stedet for enhver Frihedsstraf, men kun, hvor Straf af Tugthus eller Fængsel er forskyldt, ligesom Betlere kun, naar de kan betragtes som professionelle, skal kunne hensættes til Arbejdshus. Betydningsfuldt er det, at de foregaaende Domme, der betinger Hændommelsen til Sikkerhedsforvaring, ikke behøver at angaa Forbrydelser, begaaede efter det fyldte 18. Aar, ud fra den sikkert rigtige Erkendelse, at ogsaa Handlinger, begaaede for dette Alderstrin, kan være Bevis for den paa-gældendes Samfundsfarlighed, samt at Kravet om 2 forud-gaaende Domme er læmpet, for at Bestemmelsen ikke for sent skal komme til Anvendelse paa farlige Sædeligheds-

forbrydere. Det er derfor foreslaaet, at ogsaa Udstaaelsen af Tugthus, Fængsel eller Arbejdshus i mindst 2 Aar i Følge en enkelt Dom for Sædelighedsforbrydelse kan være en for Idømmelse af Sikkerhedsforvaring tilstrækkelig Fortid. Sætserne for Forvaringens Varighed er derhos noget lavere end efter Kommissionsudkastet.

Reglerne om Anvendelse af betingede Straffedomme følger i det væsentlige Kommissionsudkastet og følger dettes Flertal deri, at der ikke ubetinget, men kun efter Retens Skøn i det enkelte Tilfælde, skal anordnes Tilsyn med den betingelsesvis domfældte (Probation). Men i Forelæggelsestalen fremhæver Justitsministeren dog, at man maa overveje det amerikanske Probation-System. Og sammesteds udtales det med Vægt, at der kræves en kraftigere Organisation af den Støtte, der ydes de fra Strafadstaaelse losladte, og som nu bestrides af private Institutioner, omend med Statshjælp, at dette i Virkeligheden er en Samfundsopgave, der ogsaa rent finansielt vil være fordelagtig for Staten og Kommunerne ved den deraf paaregnede Indskrænkning af de evindelige Tilbagefald, som nu koster det offentlige enorme Summer, og at Ministeren derfor ikke betragter sit Hverv som om end blot foreløbig endt ved Fremsettelsen af Forslaget til en Straffelovsreform.

Den specielle Del, Kapitlerne om de enkelte Forbrydelser, maa i denne kortfattede Omtale af Forslaget næsten helt forbigaaes. Nævnes maa dog enkelte Punkter: Lovforslagets § 225 bibeholder Beskyttelsen mod egentlig Forførelse indtil Kvindens 18. Aar, dog at der skal foreligge groft Misbrug af en paa Alder og Erfaring beroende Overlegenhed. I § 240 hjemles fakultativ Straffrihed for den, der dræber en anden efter dennes bestemte Bøggøring, naar det sker for at befri en haabløs syg for svære, uafvendelige Lidelser. Kvindens Straf for Drab af sit Foster er i § 243 ikke, som efter Kommissionsudkastet, betinget af, at det sker, efter at hun har »mærket sikre Tegn paa at være besvangret«. Den mildere Straf for Moderen,

som dræber sit Barn under eller straks efter Fødslen, finder efter § 239 — ligesom efter Udkastet — ogsaa Anvendelse, naar Barnet er ægtefødt, men er betinget af, at det maa formodes, at Moderen har handlet i Nød osv. Endelig maa endnu nævnes, at Kapitlet om Berigelsesforbrydelser har vigtige nye Regler, navnlig en formindsket Anvendelse af egentlig Gentagelsesstraf overfor simpelt Tyveri og Bedrageri, bl. a. med det for Øje at undgaa, at Straffeanstalterne belægges for lang Tid ad Gangen med — som Ministeren udtalte i Folketinget — »halvgamle Tyve, der for 4 eller 5. Gang har stjaalet et Par gamle Støvler eller lignende, eller andre, som har begaaet en hel Række i og for sig ret ligegyldige Ting« — Folk, som for en stor Dels Vedkommende rettelig hører hjemme i Arbejdshuset.

Ligesom det maa vække almindelig Glæde, at Reformen af vor Straffelov er ført saa vidt frem som til et paa Rigsdagens Bord fremlagt Lovforslag, vil der sikkert være Enighed om, at dette Forslag er af meget betydelig Værdi og i det store og hele bør blive til Lov snarest mulig. Kritikken og Diskussionen vil sætte ind paa Spørgsmaal af mere detailmæssig Art; af virkelig principielle og samtidig praktisk vigtige Tvistepunkter i den almindelige Del ser jeg i Øjeblikket ikke andet end Spørgsmaalet om Tugthusstraffens Bevarelse, om Affattelsen af Tilregnelighedsbestemmelsen og det foran berørte Spørgsmaal om Forholdet mellem Retternes og Administrationens Competence.

Olaf Haack.

Prøvetilsyn eller Fængselsstraf.

Oversigt over Brugen og Betydningen af Probationssystemet i Amerika.

Af fhv. Vicekonsul i New York, Fuldmægtig i Udenrigsministeriet
L. TH. ARNSKOV.

Ved en af Kriminalretterne i New York blev tre unge Danske tiltalte for et natligt Indbrudstyveri, hvorved der var stjaalet Varer til en Værdi af ca. 50 Dollars. Mens de sad i Varefængtsarrest, anmodede de det danske Generalkonsulat om Bistand i Sagen, og som Repræsentant for Konsulatet havde jeg Lejlighed til at tale med dem i Arresten. De erkendte alle tre, at de havde begaaet Tyveriet. Det var sket paa en Restauration, hvor den ene af dem var ansat, og gennem ham havde de forskaffet sig Nøglerne til Huset. Som deres Undskyldning anførte de, at de to af dem var arbejdsløse, og at det hele var et Udslag af Fortvivlelse og Ungdommelighed.

For Nævningeretten gentog de Sigtede deres Tilstaaelse, og de fik en betinget Dom paa nogle Maaneders Fængsel, idet de fritoges for Fængselsstraffen mod at blive stillet under Prøvetilsyn. Ved Dommens Afsigelse holdt Dommeren følgende lille Tale til Forklaring af Dommens Betydning:

»Unge Mænd! I er komne her til Landet som fremmede og er begyndte paa en forkert Maade. Jeg vil give Jer en ny Chance til at tage fat igen paa den rigtige Maade. Derfor bliver I nu ikke sat i Fængsel, men stillet under Prøvetilsyn, og hvis I skikker Jer vel, saa skal den lille Ungdomsubesindighed ikke komme Jer til Skade her i Landet«.

Var denne Sag paatalt i Danmark, de Tiltaltes Hjemland, kunde den ikke have været afgjort ved en betinget Dom. Straffeloven af 1866 § 229 foreskriver »Strafarbejde indtil 8 Aar« for første Gang begaaet Indbrudstyveri. Forbedringshus i 8 Maaneder var den mindste Straf, der kunde idømmes.

Dette lille Tilfælde fra det praktiske Liv viser en Forskel paa dansk og amerikansk kriminel Retspleje, og det viser tillige, hvad der er Kærnepunktet i det saakaldte Probationssystem, som er en af de mest interessante og betydningsfulde Nyordninger indenfor den moderne kriminelle Retspleje i Amerika, og da det danske Straffesystem netop nu staar overfor en Revision, er der Grund til at undersøge, hvilke Resultater der er opnaaet, mens Probationssystemet har været i almindelig Brug i de amerikanske Stater.

Probation eller Provetilsyn, der i den første Forsøgsperiode ofte var et Stridens Tegn blandt amerikanske Kriminalister, beundret af dets Talsmænd og forbandet af dets Modstandere, er nu naaet til et Stadium, hvor der i flere Henseender har dannet sig en offentlig Mening om Systemets Brug, og der er indvundet Erfaringer, som er af Interesse overalt, hvor Spørgsmaal om Samfundets Reaktion overfor Kriminaliteten er under Debat. Det amerikanske System har da ogsaa gentagne Gange været Genstand for Opmærksomhed fra europæiske Kriminalisters Side, og dets Brug og Betydning har ofte været undersøgt og diskuteret i Kommissioner og i Litteraturen og paa Kongresser og Moder.

Hvad der skal forstaas ved Probation, er ofte noget uklart, fordi Systemet i den offentlige Debat undertiden sammenblandes med betingede Straffedomme (suspended sentence) og Løsladelse paa Æresord (parole), som sammen med de ubestemte Straffedomme hører til de Forhold, der i særlig Grad har præget den kriminalistiske Debat i Amerika i den seneste Tid.

I et interessant Værk — »Penology in the United Sta-

les« — bemærker den amerikanske Kriminalist *Louis N. Robinson*, at Probation og Parole for saa vidt er beslægtede, som begge bygger paa Teorien om, at Straffen skal være individualiserende og bestemmes efter Forbryderen og ikke efter Forbrydelsen, og begge Systemer angaar Forbryderen udenfor Fængslet, og deres Gennemførelse afhænger af Tilsyn og venskabelig Kontrol. Men Forskellen er, at der tales om Parole, naar Forbryderen løslades paa Æresord efter at have været underkastet Fængselsstraf, og om Probation, naar Forbryderen umiddelbart efter Sagens Behandling overgives til Tilsyn og Kontrol uden Anvendelse af Fængselsstraf, men paa visse af Retten bestemte Vilkaar, der oftest, men ikke altid, behøver at være fastsatte i en betinget Dom. Det karakteristiske for Probation er Tilsynet, og kun hvis der er knyttet Tilsyn til den betingede Dom, kan der tales om Probation. En betinget Dom uden Tilsyn er derfor ikke Probation, og en saadan Ordning bruges nu næppe meget i Amerika, efter at Prøvetilsynet er blevet indført i de fleste af de amerikanske Stater.

En nærmere Bestemmelse af, hvad der rettelig forstås ved Prøvetilsyn, findes i en Betænkning, der under Titlen »Methods of Supervising Persons on Probation« blev afgivet i 1918 og optrykt i 1922 fra en Kommission, der var udnævnt af den faste Prøvetilsynskommission i New York Stat for at overveje de forskellige Metoder for Tilsyn med Personer paa Probation. Betænkningen siger (S. 3), at »Probation kan defineres som et System, der i dertil egnede Tilfælde anvendes af Retterne for at disciplinere og forbedre voksne eller unge Forbryderes Opførsel uden Indespærring i en Anstalt ved at løslade dem paa Betingelse under autoriativt hjælpsomt Tilsyn af en offentlig udnævnt Person, kaldet Tilsynsværge eller Tilsynsbetjent (Probation officer)«.

Den første Stat i Amerika, som indførte Prøvetilsynet, var Massachusetts, til at begynde med kun ved en enkelt Domstol i Boston. Det skete ved en Lov af 26. April 1878,

der autoriserede Borgmesteren i Boston til at udnævne en Tilsynsværge i kriminelle Sager for Suffolk County. I 1891 blev Systemet udvidet til hele Staten Massachusetts, og her var det i Virksomhed i en Række Aar, før det indførtes i andre Stater.

Det ny og det, som gør Massachusetts til Pioneerstaten for Provetilsynet, var Udnævnelsen af lønnede Bestillingsmænd til Overtagelse af Tilsynet. Thi før 1878 var der flere Steder gennemført Foranstaltninger, hvorefter der ved ulønnede og frivillige Medhjælpere eller private Foreninger praktiseredes en Tilsynsordning svarende til Provetilsynet. Men en saadan frivillig Ordning anses ikke for Provetilsyn i egentlig Forstand.

I over 20 Aar var Systemet i Brug i Massachusetts, før det gennemførtes i andre Stater, i 1899 i Rhode Island og derefter i New Jersey, Illinois, Minnesota, Vermont, New York o. s. v. Den 1. Januar 1923 var Systemet saa vidt udbredt, at af de 48 Stater var der i Følge sidste Aarsberetning fra »The National Probation Association« (»Probation and the Prevention of Delinquency«, udgivet 1924, i det følgende citeret som »Aarsberetning 1924«), kun en enkelt Stat, Wyoming, som paa det nævnte Tidspunkt ikke havde indført Provetilsyn for unge Forbrydere, og kun i 12 Stater var der endnu ikke indført Provetilsyn for Voksne (Aarsberetning 1924 pag. 256).

Det vil saaledes ses, at der før Aarhundredskiftet kun var sket en Begyndelse, og at hele Udviklingen af Provetilsynet udenfor en enkelt Stat er foregaaet i dette Aarhundrede. Særlig i det sidste Decennium har der været stor Fremgang for Probation, og Systemet kan nu siges at være almindelig antaget i de Forenede Stater.

Da Provetilsynet imidlertid føres ud i Livet gennem de enkelte Staters Love, er Reglerne forskellige i de forskellige Stater, og navnlig i de første Aar var der yderligere ofte i den samme Stat ligesaa mange Metoder, som der var Retter. Først i de senere Aar efter Indførelsen af centrale Til-

synskommissioner, hvis Opgave det bl. a. er at fremme Ensartethed og udveksle Erfaringer med Hensyn til Provetilsynet, er Udviklingen naaet saa vidt, at der er opnaaet Resultater af Betydning.

Som Monsterordninger for Provetilsynet i de nordamerikanske Stater anføres stadig Lovene for Massachusetts, der er den ældste, og for New York Stat, som har det mest udviklede System. I begge Stater — ligesom forøvrigt i mange andre Stater — har Systemets Indførelse betydet en meget væsentlig Nedgang i Fængselsbefolkningen, og dets Benyttelse har i mange Henseender medført saa store Goder, at det kan siges, at »Systemet har en stigende Popularitet« (Robinson, Penology p. 198).

I Massachusetts har Domstolene ubegrænset Adgang til at give Provefrihed i Stedet for Fængselsstraf. Det kan ske for enhver Forbrydelse, for blotte Politiforseelser og for simpelt Tyveri saavel som for Bankrøveri og for Mord o. s. v., og i Praksis benyttes Systemet saa meget, at det er indgaaet som et fast Led i den kriminelle Retspleje. »Man kunde ligesaa godt fratage Retten Domsmyndigheden som fjerne Bemyndigelsen til at tilstaa Provefrihed«, udtalte en amerikansk Dommer ved en Fængselskonference i Efteraaret 1923 (Aarsberetning 1924 p. 242), og han oplyste, at i Massachusetts, der har en Befolkning paa ca. 3,8 Millioner Mennesker, havde der i det Aar, der endte 30. September 1922, været 104,649 kriminelle Sager, hvori der — efter at Forbryderen var overbevist om sin Skyld — var disponeret paa følgende 4 Maader: 1) I 28,177 Tilfælde eller 26,9 pCt. var der anordnet Provetilsyn, 2) 7,059 eller 6,7 pCt. var idømt Fængselsstraf, 3) 35,555 eller 34 pCt. var idømt Bøder, og af dem var 2,079 hensat til Afsoning, og 4) 33,858 Sager eller 32,4 pCt. var sluttet uden Tiltale. Denne Statistik — tilføjes der — er typisk og ikke særegen for 1922, idet andre foregaaende Aar udviser omtrent de samme Forholdstal. Af 1000 Sager kan det saaledes regnes, at der gennem-

snitligt i 269 anordnes Prøvetilsyn, i 67 Fængsel, i 340 Boder, og 324 sluttes uden Tiltale.

I Henseende til de opnaaede Resultater af Prøvetilsynet kan det for Massachusetts regnes, at 80 pCt. fuldender Prøvetiden med godt Udfald (Aarsberetning 1924 p. 28), og til Illustration af Brugen af Prøvetilsyn sammenlignet med Fængsel bemærkes, at der i September 1923 i samtlige Straffeanstalter hensad ca. 3000 Personer, mens 16—17,000 var under Tilsyn af kriminelle Tilsynsværger knyttede til de forskellige Retter (Aarsberetning 1924 p. 249).

Denne Udvikling er væsentlig Resultatet af de sidste 25 Aars Brug af Systemet. Thi skønt det er 46 Aar siden, den første Tilsynsværger blev udnævnt i Boston, har der kun i 26 Aar været indført faste kriminelle Tilsynsværger ved alle Retterne.

Til Oplysning om den almindelige Virkning af Systemet i Massachusetts anførtes det paa Kongressen 1923, at i de sidste 20 Aar var Fangetallet i Straffeanstalterne gaaet ned fra 9000 til 3000, skønt Befolkningen samtidig var stegget med ca. 1 Million Mennesker, og det tilføjedes: »Vi har lukket mange af vore Anstalter paa Grund af Brugen af Prøvetilsyn og Løsladelse paa Æresord, og der er ca. et halvt Dusin fuldtud gode Straffeanstalter ledige for Tiden. Dette medfører store finansielle Besparelser og yder god statistisk Støtte for Systemet, og det er yderligere meget opmuntrende, at denne Fremgangsmaade sparer Samfundet Mennesker af Værdi i Stedet for at have dem i en Straffeanstalt paa Samfundets Bekostning.» (Aarsberetning 1924 p. 251, Udtalelse af et Medlem af Prøvetilsynskommission for Massachusetts).

I de fleste Stater er der imidlertid ikke den ubegrænsede Adgang til Benyttelse af Prøvetilsyn, som Loven for Massachusetts hjemler. Som oftest er Prøvetilsyn begrænset til visse Klasser af Forbrydelser og visse Klasser af Forbrydere. Dette gælder saaledes i New York Stat, hvis

Ordning af Prøvetilsynet anses for at være den, der er bedst udviklet og organiseret.

Den første Probationlov i New York Stat blev vedtaget i 1901. I Begyndelsen var den dog kun anvendelig i Byerne, men i Løbet af 4 Aar ændredes den saaledes, at den kunde anvendes i alle Dele af Staten og baade for Børn under 16 Aar og Personer over denne Alder.

Prøvetilsyn i Stedet for Fængselsstraf kan Retten i Følge Straffelovens § 2188 ikende Voksne for enhver Forbrydelse, der ikke straffes med Døden eller Livsfængsel, og i ethvert Tilfælde af Børneforbrydelser (Forbrydelser begaaet af Personer under 16 Aar). Hvad enten det gælder første Gangs Forbrydelser eller Gentagelsestilfælde, kan Retten enten udsætte Dommen eller afsige Dommen, men udsætte Fuldbrydelsen. Prøvetidens Længde og Vilkaarene skal i begge Tilfælde fastsættes nøjagtigt.

I Børnesager maa Prøvetiden ikke overskride det fyldte 18. Aar, og overfor voksne Personer maa den ikke overskride 2 Aar for Forseelser (misdemeanours) og 5 Aar for egentlige Forbrydelser (felonies) (Kriminallovens § 11— a—4).

Til Bestemmelse af Vilkaarene for Prøvetiden er der i Kriminalloven en Række detaillerede Regler, der giver et interessant Indblik i hele Systemets Virkemaade og tillige indeholder Forklaringen paa, at det i Referater af amerikanske Retssager f. Eks. kan hedde, at en Tiltalt er »blevet domt til at søge Kirken regelmæssigt i et halvt Aar« — nemlig som Vilkaar for Prøvetilsynet.

Vilkaarene for Prøvetilsynet kan Retten bestemme efter et frit Skøn, og de kan i Følge Kriminallovens § 11— a—4 bl. a. indeholde eet eller flere af følgende Punkter til Iagttagelse af den, der sættes under Tilsyn:

- 1) at han ikke maa hengive sig til ulovlige, uordentlige, skadelige eller slette Vaner;
- 2) at han skal undgaa Steder eller Personer af berygtet eller slet Karakter;

- 3) at han efter Rettens eller Tilsynsværgens Anvisning skal afgive Indberetninger om sin Færd og Opførsel;
- 4) at han skal tillade Tilsynet paa passende Maade at aflægge ham Besøg paa hans Bolig eller andetsteds;
- 5) at han skal besvare enhver rimelig Forespørgsel fra Tilsynet om hans Opførsel og Forhold;
- 6) at skolesøgende Børn besøger Skolen regelmæssigt;
- 7) at der vises Flid og Arbejdsomhed;
- 8) at der tages Ophold paa et bestemt Sted;
- 9) at paagældende for en vis Periode afholder sig fra Drikkeri, hvis dette har bidraget til Forbrydelsen;
- 10) at mulig idømt Bøde betales straks eller i Afdrag;
- 11) at der betales Erstatning for Skade og Tab forvoldt ved Forbrydelsen;
- 12) at Hustru og Børn underholdes.

(Jfr. tillige »Manual of Probation Work«, New York 1922, by Edwin J. Cooley, Chief Probation Officer, p. 55).

Tilsynet skal drage Omsorg for, at Overholdelsen af disse Vilkaar gennemføres. Hvis Vilkaarene krænkes, kan Retten modificere baade Tid og Betingelser. Der kan udstedes Arrestordre til enhver Tid under Provetiden, og naar Forbryderen fremstilles, kan Dommeren, dersom Dommen har været udsat, afsige enhver Dom og idomme enhver Frihedsberøvelse, som oprindelig kunde have været idømt i Stedet for Provetilsyn, og dersom Straffen har været ikendt, men blot Fuldbyrdsen udsat helt eller delvis, kan Dommeren tilbagekalde Udsættelsesordren og beordre Dommen fuldbyrdsen helt eller for den Del, der eventuelt er tilbage. Hvis den, for hvem der er anordnet Provetilsyn, unddrager sig Tilsynet eller uden videre flytter fra Retskredsen, kan den Tid, han er borte eller forsvunden fra Retskredsen, lægges til den oprindelige Provetid.

I Kriminalproceduren gives der en Række Bestemmelser om de kriminelle Tilsynsværgers Rettigheder og Pligter med Hensyn til Tilsynet, Aflæggelse af Besøg og Modtagelse af Rapporter etc., og de forskellige Kriminalforeninger og Statsorganer, som er interesseret i Emnet, har formuleret bestemte Regler for den Maade, hvorpaa hele Systemet skal

praktiseres. For New York City er der saaledes i 1922 udgivet den foran anførte udførlige »Haandbog i Prøvetilsynsarbejdet« til Vejledning for Systemets Benyttelse i New York.

Indførelsen af Prøvetilsynet i Lovgivningen i de forskellige Stater var dog selvfølgelig ikke ensbetydende med, at det straks praktiseredes overalt. Da dets Anvendelse, som Tilfældet er i New York Stat, efter Loven udøves af Dommerne efter et frit Skøn, var Situationen i de første Aar saaledes, at nogle Retter brugte det, andre ikke, og nogle Steder gik det godt, andre Steder daarligt, og brugbar Statistik til Bedømmelse af Systemets Virksomhed fandtes heller ikke de første Aar.

For at skabe Grundlag for en bedre Ordning blev der derfor i 1905 af New York Stat nedsat en Kommission om Sagen, og efter denne Kommissions Forslag oprettedes i 1907 en permanent Prøvetilsynskommission, der fik til Opgave at føre Tilsyn med Prøvetilsynets Gennemførelse i hele Staten, forbedre og udvide Systemet, offentliggøre Oplysninger derom og i det hele virke som et »clearing house« for New York Stat paa samme Maade, som »The National Probation Association« gør for hele Unionen.

Siden Oprettelsen af denne faste Kommission har der for New York Stat været ført en nøjagtig Statistik over Systemets Brug, og i Anledning af, at »The American Bar Association« gennem en særlig »Law Enforcement Committee«, nedsat paa et Møde i Cincinnati i September 1921, havde udtalt Tvivl om, hvor vidt Probationssystemet blev administreret paa den rette Maade, afgav Statens Prøvetilsynskommission for New York i 1922 en Oversigt over Udviklingen og Brugen af Prøvetilsyn fra 1. Oktober 1907 til 30. September 1921. Beretningen — offentliggjort under Tittlen »Probation in New York State« — omfatter saaledes 14 Aar, og den gaar fra den Tid, den første Tilsynskommission blev oprettet, til 1921, da den saakaldte Forbrydelsesbølge kulminerede.

En saadan Forbrydelsesbølge — crime wave — dukker op med visse Mellemrum i Amerika, og da der i Aarene efter Verdenskrigen i mange Kredse var en vis Mangel paa Respekt for Retsordenen, opstod der en Uro, som udviklede sig til en af de sædvanlige Forbryderepidemier, og i Aarene 1921 gik der ikke en Dag, uden at Bladene bragte rystende Meddelelser om Mord og Bankrøverier og andre grove Forbrydelser, ofte foretagne ved højlys Dag i Bil og med Maske og Revolver og »hands up« efter de bedste Mønstre.

Den omtalte Betænkning, der er ledsaget af en Række Udtalelser af Dommere, som har haft Lejlighed til at arbejde praktisk med Probationssystemet, blev saaledes udarbejdet og afgivet paa den Tid, hvor den offentlige Mening og ikke mindst Kriminalisterne var optaget af hele Spørgsmaalet om Behandlingen af Forbryderne. Baade Kommissionens Bemærkninger og det statistiske Materiale og Udtalelserne fra Dommerne indeholder mange interessante Enkeltheder, og det fremgaar deraf, at Systemet er meget brugt i New York Stat. og at der i flere Henseender er opnaaet betydelige Resultater.

For det hele Tidsrum af 14 Aar (1. Oktbr. 1907—30. Septbr. 1921) blev ialt 233,000 Personer sat under Prøvetilsyn, nemlig 72,003 eller 30,9 pCt. Born under 16 Aar (61,301 Dreng, 10,702 Piger) og 161,097 eller 69,1 pCt. Voksne (137,968 Mænd og 23,129 Kvinder). I det første fulde Aar, som Statistiken omfatter (1908), var det samlede Tal 8,762. I 1914 blev 18,549 sat paa Prøvetilsyn, i 1919 var Tallet steget til 22,846, og deromkring har det holdt sig de sidste Aar.

Medens der stadig var en Stigning fra 1908 til 1919, var der derefter en Nedgang fra 22,846 i sidstnævnte Aar til 19,637 i 1920, den første Nedgang i 10 Aar. Den i 1923 udgivne Aarsberetning fra New York Stats faste Tilsynskommission (Legislative Document Nr. 15, 244 Sider) bemærker (S. 30), at denne Nedgang kan skyldes Nedgang i Anholdelserne, væsentlig paa Grund af Forbudets Indførelse. For

1921 er der imidlertid atter Opgang i Tallet paa Voksne, der sættes under Prøvetilsyn. Dette skyldes (Aarsberetning 1923 S. 31) først og fremmest stigende Brug af Systemet som korrektivt socialt Middel overfor Forbrydere. Samtidig er nemlig Fængselsbefolkningen aflagende og er gaaet ned siden 1917. Kun i 1921 var der en Opgang, uden Tvivl paa Grund af Forbrydelsesbølgen og Agitationen for haardere Straffe (nævnte Aarsberetning 1923 p. 31).

Beretningerne giver ogsaa en Oversigt over Tallet paa dem, der var under Prøvetilsyn ved Slutningen af hvert Aar, og paa dette Punkt har der været en Stigning fra 2,378 den 31. Decbr. 1908 til 19,027 den 31. December 1922. Stigningen har været noget større end Stigningen af det Antal, der hvert Aar er sat under Prøvetilsyn. Dette skyldes, at Udviklingen er gaaet i Retning af at bruge længere Provetperioder. De ganske korte Perioder har ikke vist sig virkningsfulde. Perioden maa være saa lang, at der er Mulighed for at forandre de Vaner, som har ført til Forbrydelsen.

Den tiltagende Brug af Prøvetilsynet hidrører fra, at der er to Hovedtyper af Sager, hvori Domstolene ved mindre Forbrydelser i stigende Grad anvender Prøvetilsyn i Stedet for Anstaltsbehandling eller Fængsel, nemlig Familiesager og Børneforbrydelser. Det er i disse Familiesager, at Prøvetilsynet i de senere Aar navnlig har haft Betydning, og med Henblik herpaa er der dannet særlige Retter til Behandling af disse Sager (»Courts of domestic relations«, »Family courts«), og de kriminelle Tilsynsværger er blevet kaldt »Læger for huslige Vanskeligheder«.

Af de 161,097 voksne Personer, som i de 14 Aar blev sat paa Prøvetilsyn, var 146,316 eller ca. 91 pCt. skyldige i Forseelser eller mindre Forbrydelser (misdemeanors), og af disse 146,316 henhørte 42,640 eller 29 pCt. til Underholdssager (Non-support): Sager imod Personer, der er tiltalt for ikke at have underholdt deres Familie eller for helt at have forladt den. Det hævdes, at Prøvetilsynsordningen har været et stort Gode i disse Sager. Gennem Til-

synet er der klaret mange Vanskeligheder og bilagt mange Stridigheder, og det er ofte lykkedes at faa en Forsorger til at arbejde og drage Omsorg for Børnene. For Provetilsynet kom i Brug i Underholdssager, blev forsømmelige eller rømte Ægtemænd og Fædre satte i Fængsel, og Familien led Nød eller maatte ty til Velgørenhed. Nu bliver der gennem Tilsynet draget Omsorg for, at Forsørgeren faar fast Arbejde, saa han kan underholde sin Familie.

Den stigende Anvendelse af Provetilsynet i Underholdssagerne fremgaar af følgende Data for de enkelte Aar fra Statistiken over de 146,316 Sager (i 14 Aar) angaaende mindre Forbrydelser: I 1908 blev 679 eller 10,6 pCt. af samtlige tiltalte voksne sat paa Provetilsyn i Underholdssager; 1909: 873 eller 15,1 pCt.; 1910: 1189 eller 21,3 pCt.; 1916: 3773 eller 29,5 pCt.; 1921: 6336 eller 44,8 pCt. og i 1922 (sidste Beretningsaar) 6539 eller 46,6 pCt.

Foruden at have Opsyn med den forsømmelige Forsorger virker Tilsynet tillige som et Inkasso-Bureau for Inddrivning af Underholdsbidrag, Boder og Erstatninger. Dette var oprindeligt ikke tilsigtet. Men det viste sig hurtigt, at det i mange Tilfælde frembød store Fordele, at Retten gennem Tilsynet søgte at inddrive disse Beløb. I det første Aar, da denne Inkassationsvirksomhed i Underholdssager begyndte (1909), blev kun et Beløb af \$ 14,993.66 (= 14,993 Dollars 66 Cents) udbetalt Familier gennem Provetilsynet. Men Beløbene steg stærkt efterhaanden, hvilket følgende Data viser: 1910: \$ 40,378.30; 1915: \$ 102,988.85; 1920: \$ 1,432,631.93; 1921: \$ 1,669,604.90; 1922: \$ 1,801,172.98. Af det sidstnævnte Beløb faldt \$ 1,518,139.81 alene paa New York City og \$ 56,833.55 paa Buffalo City Court, medens Resten indsamledes i Smaabeløb forskellige Steder i Staten.

Den anden Hovedtype af Sager, hvori Provetilsyn anvendes meget, er Børneforbrydelser (72,003 eller 30,9 pCt. af 233,100 i de 14 Aar). Efter Verdenskrigen er Arrestation i Børnesager gaaet meget af Brug, og efterhaan-

den som Børnedomstolene («Children's courts») bliver indført, menes Børnearrestationer at ville gaa ned til et rent Minimum, og i Stedet vil man anvende Provetilsyn i disse Sager, hvor det foruden almindelige Smaaforseelser navnlig drejer sig om Vanartethed og Uregerlighed samt Skulkeri og Vanrøgt fra Forældre og Værgers Side.

Ved Anvendelsen af Provetilsynet i Stedet for Fængsel tages der imidlertid ikke blot Hensyn til de forskellige Forbrydertyper, men ogsaa til de forskellige Arter af Forbrydelser, og i New York Stat, hvor Provetilsyn ikke kan gives til voksne Personer, naar det drejer sig om Forbrydelser, der kan medføre Døden eller Livsfængsel, bruges det i det hele kun lidt ved de egentlige grovere Forbrydelser (felonies) og da væsentlig ved første Gangs Forbrydere.

Af de 161,097 voksne Personer, der i de 14 Aar blev sat under Provetilsyn, var — som allerede anført — de 146,316 eller ca. 91 pCt. skyldige i Forseelser eller mindre Overtrædelser (simpelt Tyveri, Uorden, Politiforseelser o. s. v.) og kun 14,781 eller ca. 9 pCt. havde begaaet de grovere Forbrydelser (Overfald, Indbrud, Falsk, groft Tyveri o. s. v.). Det største Antal, som i de 14 Aar er sat paa Provetilsyn for grovere Forbrydelser, er 1544 eller 9,8 pCt. i 1922.

Hvorledes er nu de Resultater, der er opnaaet ved Provetilsynet? Hvor mange er blevet forbedrede, og hvor mange har det været nødvendigt at genarrestere og give Fængselsstraf? Herom oplyser Statistiken for de 14 Aar, at i Børnesager er 81,7 pCt. endt med, at Tilsynet er blevet hævet »med Forbedring« (endelig og positiv Forbedring med Hensyn til Karakter og Livsforhold er konstateret), for 4 pCt. blev Tilsynet hævet uden Forbedring, 13,7 pCt. blev genarresteret og sendte til Opdragelsesanstalt, medens 0,6 pCt. blev borte for Tilsynet. For de Voksne var Resultaterne følgende: For 107,695 eller 77 pCt. blev Tilsynet hævet med Forbedring, for 9076 eller 6,5 pCt. uden Forbedring, 13,479

eller 9,7 pCt. genarresteredes, og 9698 eller 6,8 pCt. forsvandt for Tilsynet.

Det ses altsaa, at Resultaterne i New York svarer omtrent til Massachusetts med ca. 80 pCt. heldigt gennemførte Tilsynssager, og af sidste Aarsberetning fremgaar det, at dette er det almindelige Resultat i de Stater, hvor Prøvetilsynet »er blevet en fast Politik i vort judicielle System« (Aarsberetning 1924 p. 28).

Prøvetilsynets Betydning i human og social Henseende bestaar navnlig i, at der gives den Tiltalte en ny Chance til at undgaa Fangepræget, og i Stedet for som Fange at falde det Offentlige til Byrde faar den paagældende Lejlighed til at arbejde for sig selv og sin Familie og derved paany vinde over i de gode Borgeres Klasse.

Sammenligner man Tallet paa dem, der ved Slutningen af hvert Aar fra 1907 til 1922 var paa Prøvetilsyn, med dem, der samtidig var underkastet Frihedsberøvelse som Straf, vil det af nedenstaaende Oversigt ses, at i 1918 oversteg Tallet paa dem, der var ude paa Prøvetilsyn (14,567) for første Gang Tallet paa dem, der udstod deres Straf i de forskellige Anstalter (12,686). Forskellen i 1918 var 1881, og siden den Tid har der stadig været et Flertal paa Prøvetilsyn. For 1922 var Tallene henholdsvis 14,537 (Fængselsstraf) og 19,027 (Prøvetilsyn). Det Flertal, der var paa Prøvetilsyn, var saaledes steget til 4490 Personer. Da Statistiken for de to Kategorier giver et interessant Indblik i den kriminalistiske Udvikling i Staten New York for den 16-aarige Periode 1907—22, skal her anføres, hvor mange der ved Slutningen af hvert Aar fra 1907 til 1922 udstod Straf i Straffeanstalterne, og hvor mange der samtidig var paa Prøvetilsyn:

Aar	Paa Fængselsstraf	Paa Prøvetilsyn
1907.....	12,053	1,672
1908.....	14,424	2,378
1909.....	13,859	3,162
1910.....	13,181	4,079
1911.....	13,869	5,391

Aar	Paa Fængselsstraf	Paa Provetsilsyn
1912.....	14,441	8,304
1913.....	15,559	8,668
1914.....	16,306	10,933
1915.....	17,159	11,903
1916.....	16,382	12,637
1917.....	15,462	14,556
1918.....	12,686	14,567
1919.....	11,749	15,685
1920.....	10,061	15,395
1921.....	11,676	17,987
1922.....	14,537	19,027

Statistiken for den 16-aarige Periode viser, at Fangetallet steg fra 1910 til 1915, men samtidig steg Tallet for dem paa Provetsilsyn endnu mere. Fra 1915 til 1920 aftog Fangetallet paa Grund af de gode Tider med tilstrækkeligt Arbejde. Den ekstraordinært store Nedgang i Fangetallet, der fandt Sted i 1918 (fra 15,462 til 12,686), skyldes sikkert Amerikas Indtræden i Krigen. Opgangen i Fangetallet i 1921 og 1922 hidrørte fra den store Arbejdsløshed (ca. 5 Millioner i 1921) og Forbrydelsesbølgen. Denne sidste indvirker særlig paa dem, der sendes til Straffeanstalterne, da den fremkalder af professionelle Forbrydere og Gengangere. Forbrydelsesbølgen har derimod liden Indvirkning paa Tallet paa dem, der sættes paa Provetsilsyn, hvor det navnlig drejer sig om Børnesager, Underholdssager og særligt udvalgte Sager vedrørende første Gangs Forbrydere.

Foruden Provetsilsynets humane og sociale Betydning kommer ogsaa de finansielle Hensyn i Betragtning. Det er billigere at forbedre ved Selverhverv end at straffe under Statsforsorg, og Aarsberetningen 1923 oplyser (S. 14), at Provetsilsyn kun koster $\frac{1}{15}$ af Fængselsstraffen.

I 1922 var Fængselsomkostningerne i Staten New York \$3,774,404.29 for et gennemsnitligt dagligt Fangetal af 8,689 eller \$439.39 pr. Hoved, og saa er der endda ikke taget Hensyn til de store Kapitaler, der i Fængselsojemed er anbragt i Jord og Bygninger, disses Udstyrelse, aarlige Repa-

rationer og Nyanlæg. Omkostningerne til Prøvetilsynet, deri indbefattet Lønning og Udgifter til Tilsynsbetjentene og den faste Statstilsynskommission anslaaes i Aarsberetningen 1923 til \$ 525,481.88 for et gennemsnitligt dagligt Antal af 18,509 paa Prøvetilsyn i 1922 eller \$ 28.39 pr. Hoved — eller som nævnt $\frac{1}{15}$ af de aarlige Fængselsomkostninger.

De almindelige Erfaringer med Prøvetilsynet i Amerika gaar i Følge Systemets Talsmænd ud paa, at Probation er et korrektivt Middel af stor opdragende Værdi, idet 75—80 pCt. forbedres derved, og navnlig i Bornesager og Underholdssager er det »en vidunderlig Institution« (Louis N. Robinson, Penology S. 198), der sparer Samfundet Arbejdskraft og Skatteyderne Tusinder af Dollars, og befrier de Tiltaltes Familier for Vanære og økonomiske Bekymringer.

Dertil kommer, at der gennem Prøvetilsynsordningen ofte skaffes Erstatning til dem, der har lidt Tab ved Forbrydelsen. Ved Anvendelse af Fængselsstraf i Ejendomsforbrydelser er der liden eller ingen Mulighed for, at skadelidte kan faa sine Ting eller deres Værdi. Ved Prøvetilsyn gøres det ofte til et Vilkaar for Provefriheden, at der betales Erstatning for Tab, hvilket ikke blot er retfærdigt overfor skadelidte, men tillige af opdragende Virkning overfor Forbryderen.

Endelig anføres det, at ved Prøvetilsynet undgaas uretfærdig Frihedsberøvelse i Bødesager paa Grund af Fattigdom. Den velhavende betaler sin Bøde og slipper for Fængsel. Kan den fattige ikke betale, maa han afsone. Dette sker navnlig hyppigt i de Stater, der ikke har Hjemmel for Afdragsbetaling af Bøder, og det har langtfra alle amerikanske Stater. Ved sidste føderale Census over Fanger sad der i hele Unionen over 290,000 Personer paa Bodeafsoning. I Staten New York har man længe haft Bødebetaling i Afdrag, og fra 1907 til 1922 er der gennem Prøvetilsynet inkasseret over \$ 300,000 i Afdrag for Bøder, som de Domfældte var for fattige til at betale paa een Gang.

Med Hensyn til Brugen af Prøvetilsynet fremhæves

det imidlertid atter og atter, at det ikke kan anvendes i Flæng paa alle Forbrydere og for alle Forbrydelser. Der maa foregaa en nøjagtig Udvælgelse af de »egnede« Tilfælde, og derfor lægges der meget stærk Vægt paa en indgaaende Forundersøgelse af Tiltalte selv og hans Familieforhold og Omgivelser. De korte Prøveperioder anses for uheldige, men Tiden afhænger ganske af de enkelte Tilfælde, og i Tilslutning til de ubestemte Straffedomme er der navnlig i Bornesager en Tendens til at gaa over til den ubestemte Tilsynsperiode, hvor Tiden afhænger af Karakter og Opførsel, og Tilsynets Ophævelse er »lagt i den paagældendes egen Haand« og maa fortjenest ligesom Friheden ved den ubestemte Straffedom.

De amerikanske Erfaringer med Probationssystemet følges med stor Interesse af europæiske Kriminalister. I den Betænkning, som i 1922 blev tilstillet Parlamentet af en engelsk Kommission om Prøvetilsynsordningen (»Report of the Departmental Committée on the training, appointment and payment of probation officers«), udtales det, at Kommissionen navnlig har indhentet Oplysning fra Amerika, hvor »et gennemført administrativt Maskineri er oprettet«. Kommissionen, der bringer en Række Data om Prøvetilsynets Benyttelse i England og Wales, finder (Beretningen S. 4), at Systemet forlængst har passeret det eksperimentale Stadium og har »faaet en fremragende fast Plads i vort judicielle System«, ligesom den Statistik, der har været forelagt Kommissionen, er meget opmuntrende og »yder det stærkest mulige Bevis for Værdien af Systemet«, der tilmed er »yderst økonomisk sammenlignet med Omkostningerne ved at holde Folk i Fængsel.«

I Danmark indførtes de betingede Straffedomme efter engelsk-amerikansk Monster ved Straffelovstillæget af 1905, der gav Hjemmel for Udsættelse af Straf, men der etableredes ikke samtidig det regelmæssige Tilsyn, der er Hovednerven i det moderne Probationssystem. I Straffelovsudkastet af 1912 er der ikke Forslag om Prøvetilsyn. Deri-

mod har Professor *Torp* i sit Udkast taget til Orde for som almindelig Regel at indføre et frivilligt og vederlagsfrit Tilsyn (Fængselshjælpen, Fængselsselskaber eller private Tilsynsførende), men ikke egentlige faste Tilsynsbetjente (probation officers). Kommissionsudkastet af 1923 har imidlertid ikke optaget dette Forslag, men anbefaler kun Tilsyn i særlige Tilfælde, »naar Omstændighederne taler derfor«.

Der forestaar nu en sikkert lang og indgaaende Debat om Indførelse af et nyt Straffelovsystem i Danmark i Stedet for Loven af 1866, der snart har bestaaet i 2 Menneskealdre. Er der da ikke Anledning til at overveje Indførelsen af et virkeligt Provetilsyn, efter at der — som den anførte engelske Kommissionsberetning af 1922 siger — gennem Erfaringerne i andre Lande er ydet »det stærkest mulige Bevis for Værdien af Systemet«?

Forarbejder til den nye danske Straffelov.

Kapitlerne 23 og 24 — Forbrydelser i Familieforhold og Forbrydelser mod Kønssædeligheden — i Straffelovsudkastet af 1923.

AF OLAF HAACK.

I Tidsskriftets 6. Aargang (1918) p. 276 ff. har jeg behandlet Kapitlerne 20 og 21 (Forbrydelser i Familieforhold og mod Kønssædeligheden) i Professor Torps Straffelovsudkast af 1917 (T. U.) og sammenlignet dettes herhen hørende Bestemmelser dels med den nugældende Straffelovs, dels med de tilsvarende i den første Straffelovskommissions Udkast (K. U. I.). I Lovudkastet fra den anden Straffelovskommission (K. U. II) findes de tilsvarende Bestemmelser i Kapitlerne 23 og 24, og idet jeg i det hele henviser til mine Udtalelser om T. U., giver de nye Forslag Anledning til følgende Bemærkninger:

Ligesom T. U. har det nyeste Udkast i Kapitlet om Familieforbrydelserne afskaffet Hørsforbrydelsen, og man tor vel nu med Sikkerhed vente, at denne forældede Overlevering fra en svunden Tids Ret vil udgaa af Straffeloven. Hvad Bigamiforbrydelsen angaar, maa det bemærkes, at Straf for uagtsom Forbrydelse efter § 189 kun skal kunne ramme den gifte Part. Med Tilfredshed noteres, at Strafferammen for denne Part fordobles (indtil 6 Aar), naar den anden Part har været i god Tro, hvilket stemmer med Reglen i K. U. I, men var forladt i T. U. Endvidere har det seneste Udkast strøget den nye Regel, som begge de ældre Udkast hjemlede, nemlig at Ægteskab i de absolut forbudte Grader stilledes under samme Straffebestemmelse som Bi-

gami; Motiverne begrundet Udeladelsen dermed, at der ikke formentes at være tilstrækkelig praktisk Trang til at ind-
 drage dette hidtil straffri Forhold under Straffeloven. —
 Bestemmelserne om Blodskam m. v. indeholder den bety-
 delige Skærpelse i Forhold til T. U., at Samleje med en
 Descendent under 18 Aar kan straffes med indtil 10 Aars
 Fængsel, medens der paa den anden Side i Tilfælde af Sam-
 leje mellem Søsken er fakultativ Adgang til at lade Straf-
 fen bortfalde for den, som ikke er fyldt 18 Aar. Herved
 erindres Bestemmelsen i Udkastets § 86 Nr. 5, hvorefter
 et Afhængighedsforhold kan bevirke Straffrihed for den af-
 hængige ogsaa udenfor dette Tilfælde. Endvidere har Ud-
 kastet bibeholdt Straf — dog kun af Hæfte — for Samleje
 mellem Besvoglede, naar Ægteskabet mellem dem er absolut
 forbudt¹⁾, medens T. U. lod dette Forhold straffrit; som
 tidligere l. c. anført, er det sikkert nødvendigt at bibeholde
 en Straffebestemmelse for saadanne Forhold. Regler sva-
 rende til Strfls. §§ 163 og 165 kender Udkastet ikke. Det
 maa endelig billiges, at Udkastet straffer »anden konslig
 Omgængelse end Samleje« i alle de Forhold, hvor Samleje
 er straffbart paa Grund af Familieforholdet, medens T. U.
 kun havde Straf for saadan Omgængelse med en Descen-
 dent under 18 Aar. — Bestemmelsen i Udkastets § 193 om
 Straf for Vanrøgt eller nedværdigende Behandling overfor
 Paarørende eller for modvillig Unddragelse af Forsørgelses-
 eller Bidragspligt, hvorved de udsættes for Nød, svarer til
 T. U. § 191, men gaar videre end denne, idet den medtager
 ogsaa Besvoglede i den opstigende Linje, hvilket kan faa
 Betydning bl. a. overfor Aftægtsfolk. — Straffbestemmelsen
 i § 194 for Forvanskning af Beviset for en Persons Familie-
 stilling svarer til T. U. § 192, kun er denne §'s næppe helt
 klare 2. Stk. erstattet med en Regel om fakultativ Straffri-
 hed for det Tilfælde, at et af en gift Kvinde født uægte Barn
 med Ægtefællens Samtykke opgives som ægte. —

De Indvendinger, jeg i min foran nævnte Artikel frem-

¹⁾ Jfr. herved Lov Nr. 276 af 30. Juni 1922 § 13.

førte mod det tilsvarende Kapitel i T. U., finder i det væsentlige ikke Anvendelse overfor Bestemmelserne i det nye Udkast. Tilbage er hovedsagelig endnu kun, at der efter min Mening bør være en fakultativ Adgang til Straffrihed for Søsken, i hvert Fald for Halvsøsken (uden Hensyn til deres Alder), der har forset sig med hinanden.

Kapitel 24, Forbrydelserne mod Konsfriheden, frembyder mere Stof til Bemærkninger end det foregaaende Kapitel. Hvad først angaar Konstruktionen af Voldtægtsforbrydelsen, hvormed Kapitlet indledes, er denne — bortset fra redaktionelle Ændringer — svarende til T. U. Udkastet sætter et Maksimum af 16 Aar, under skærpene Omstændigheder Livstid, medens T. U. kun gaar til 12 Aar. Medens T. U. for det Tilfælde, at Gerningsmanden har staaet i et varigt Kærlighedsforhold til Kvinden, fastholder dette Maksimum, men stryger det fastsatte Minimum for Fængselsstraffen (1 Aar), nedsætter K. U. II tillige Maksimum til 8 Aar og formulerer Betingelsen anderledes, nemlig at Kvinden forud har staaet i kønsligt Forhold til Gerningsmanden. Motiverne viser, at Tankegangen har været den samme som i T. U., nemlig at tage mildere paa den, som excederer overfor den bestemte Kvinde, han har Tilknytning til, og som derfor ikke tegner sig som almenfarlig. Man har saa valgt det tidligere kønslige Forhold for at have et fast Kriterium. Det tør vel anses som givet, at dette Forhold skal have været frivilligt, saaledes at den Mand, der 2 Gange voldtager samme Kvinde, ikke skal dømmes efter en mildere Strafferamme anden Gang! Iøvrigt forekommer det mig bedre og bedre stemmende med det angivne Motiv at lade Kriteriet være blot, om Gerningsmanden før har staaet i Kærlighedsforhold til Kvinden — uden at kræve hverken, at dette har været varigt (hvilket er ganske ubestemt), eller at det har fort til kønsligt Forhold; maaske skulde samtidig Maksimum forhojies noget over de 8 Aar. Medens T. U. i

§ 196 udtrykkelig slaar fast, at Voldtægt ogsaa kan begaaes mod den skyldiges samlevende Hustru, tier det nye Udkast herom i Lovteksten; men i Motiverne erkendes det, at Hustruen ikke principielt bor unddrages denne Strafbestemmelses Beskyttelse, og at den er formuleret saaledes, at den ogsaa omfatter hende, omend det formenes, at den sjældent vil faa praktisk Betydning i denne Relation. Jeg maa vedblivende formene, at hele Voldtægtssynspunktet ikke er anvendeligt, hvor Manden tiltvinger sig Samleje med sin Hustru, som han samlever med. Jeg vil ikke kunne tage den — formentlig nødvendige — Konsekvens, at hun da har Ret til at afværge hans Angreb ved de yderste Midler, saaledes ved at skyde ham ned, og jeg finder, at et saadant Forhold rettelig horer hjemme under Udkastets Bestemmelser i § 193 om Straf for den, der ved nedværdigende Behandling krænker sin Ægtefælle, hvor Straffen kan gaa til 2 Aars Fængsel. For en fraskilt eller frasepareret Ægtefælles Vedkommende er der jo derimod ingen Betænkelighed ved at lade Forholdet rammes af Voldtægtsbestemmelserne.

Den næste Gruppe Konsfrihedsforbrydelser er dels de, der hidtil i Mangel af en direkte herpaa sigtende Bestemmelse er straffet efter Strfls. § 185, eventuelt i Forbindelse med § 210, dels de, hvor Samlejet opnaas ved Udnyttelsen af Kvindens Afhængighed bl. a. af tjenstlig eller økonomisk Art. Medens T. U. for den forstnævnte af disse Grupper Vedkommende i § 198 1) udtrykkelig undtager den samlevende Hustru, gor det nye Udkast i § 198 ingen saadan Forskel. Med Hensyn til den anden Gruppe kan bemærkes, at K. U. II i § 200 kræver groft Misbrug af tjenstlig eller økonomisk Afhængighed og med Rette erstatter Udtrykket »tiltvinger sig Samleje« i T. U. med »forskafter sig Samleje«; Paatalen er, modsat efter T. U. § 199, ubetinget offentlig. I § 201 om Tilsnigelse af Samleje er foruden det Tilfælde, at Kvinden vildfarende anser Samlejet for ægteskabeligt, med god Grnd ogsaa medtaget, at hun forveksler Gerningsmanden med en anden.

Reglerne om Straf for Samleje med Born under 15 Aar og Forførelse af Personer under 18 Aar er væsentlig som i T. U., dog at Maksimum for den førstnævnte Forbrydelse er sat op til 10 Aars Fængsel. Jeg maa her atter pege paa det besynderlige Forhold, at hvis en 14 Aars Dreng forfører en 15aarig Pige til Samleje, vil Pigen, men ikke Drengen, kunne straffes for dette Forhold! Men Besynderligheden vil jo sikkert kun vise sig teoretisk, da der næppe vil blive rejst Tiltale mod hende.

Ligesom i T. U. bestemmes i det nye Udkast, at en forholdsvis mindre Straf — her tilføjes udtrykkelig: af Fængsel — bliver at anvende, naar der ved Konsfrihedskrænkelser af den ovenomhandlede Art er foregaaet »anden konslig Omgængelse« end Samleje. Motiverne udtaler herom, at Udtrykket »anden konslig Omgængelse« er valgt i Stedet for Udtrykket »uterligt Forhold«, der bruges i Strfls. § 176, for skarpere at præcisere Grænsen mellem denne Forbrydelse og Blufærdighedskrænkelser i Udkastets § 213 (Strfls. § 185). Ved det valgte Udtryk skal forstaas »enhver anden konslig Benyttelse af en anden Persons Legeme end Samleje«. Foreligger saadan Benyttelse ikke, vil der kun kunne blive Spørgsmaal om en Blufærdighedskrænkelse. Jeg føler mig ikke overbevist om, at den saaledes i Motiverne givne Tolkning vil lette Sondringen mellem de to Grupper af Tilfælde. Hvad er nemlig »konslig Benyttelse af en andens Legeme«? Hvad mener man f. Eks. om lidenskabelige Kys paa Bryst eller Ryg? Eller om Beføling af en Kvindes Ben? Er det »konslig Benyttelse« eller er det kun Blufærdighedskrænkelse? Jeg tror imidlertid at den almindelige Opfattelse af selve Lovudtrykket »konslig Omgængelse« vil give en sikrere Vejledning ved Løsningen af saadanne Tvivl end den Forklaring, Motiverne saaledes har ment at burde give af dets Forstaaelse.

Alle 3 Udkast har Reglen om, at Straffen for Konsfrihedsforbrydelse kan bortfalde, naar de paagældende er indtraadt i Ægteskab med hinanden, men K. U. II udtaler

herom i Motiverne, at Forudsætningen er, at Ægteskabet — der maa være gyldigt — er indgaaet, forinden der er faldet endelig Dom i Sagen, der altsaa ikke vil kunne fordres genopløst, naar Parterne efter endelig Doms Afsigelse maatte have giftet sig med hinanden. — T. U.s Bestemmelse om Straf for Konsfrihedskrænkelse, begaaet af grov Uagtsomhed, er bevaret i K. U. II, førstnævnte Udkasts Maximum for Straffen er strøget.

Af det gamle Forbrydelsesbegreb »Omgængelse mod Naturen« er der efter begge Udkast kun bleven tilbage visse Tilfælde af Konsomgang mellem Personer af samme Køn, medens hele Resten af det, som Strfls. § 177 straffer med Forbedringshusarbejde, lades uomtalt og derfor ikke som saadant er strafbart. Men medens T. U. vil straffe — og straffe strængt — den, som efter at være fyldt 25 Aar over konslig Usædelighed med en Person af samme Køn, der ikke er 21 Aar gammel, stryger K. U. II denne Bestemmelse og giver i § 205 den klare Regel: Konslig Usædelighed¹⁾ med en Person af samme Køn straffes, naar den begaas under de Omstændigheder, hvor Omgang med en Person af det modsatte Køn er strafbar, nemlig som egentlig Konsfrihedskrænkelse, som Misbrug af et Barn eller som Forførelse af en ung Person. Denne Regel er i enhver Henseende velbegrundet og efter mit Skøn ogsaa tilstrækkelig. Imidlertid har Udkastet yderligere med T. U. bestemt Straf (Fængsel indtil 2 Aar, § 210), for Deltagerne i Udøvelse af konslig Usædelighed for Betaling mellem Personer af samme Køn. Denne Bestemmelse er bleven kraftig angrebet af Psykiateren Overlæge *Thalbitzer* i Tidsskriftets forrige Aargang p. 320 ff. Naar man først er kommet bort fra den tidligere gængse, men nu forlængst forladte Opfattelse af Homosexualitet som et ved Udskejelser erhvervet Depravationsstadium, mener jeg, at Overlægen har ganske Ret, naar han slutter sin Artikel med at sige, at der i vor nye Straffelov ikke bør fin-

¹⁾ Altsaa ikke blot de Former herfor, der antages at falde under Strfls. § 177.

des Undtagelsesbestemmelser, som vil ramme de homoseksuelle, blot fordi de er homoseksuelle. Lighed for Loven synes at kræve, at kun det, som er strafbart overfor Personer af modsat Køn, ogsaa er strafbart overfor Personer af ens eget Køn. Og vil man henvise til den Fare og Ulæmpe, en mandlig Prostitution kan frembyde, fremhæver Overlægen med Rette, at denne Fare netop vokser — nemlig som en Fare for Pengeafpresning — naar Forholdet kriminaliseres ogsaa for den, der yder Betalingen. Denne Prostitution maa man søge at komme til Livs ad andre Veje, gennem de i Losgængerilovgivningen og Politivedtægten hjemlede Tilhold o. l. Jeg mener derfor, at den nye Straffelov paa dette Omraade bør indskrænke sig til at indeholde en til Udkastets fornævnte § 205 svarende Bestemmelse. —

Resten af Kapitlet, nemlig Bestemmelserne om Rufferi og dermed beslægtede Forbrydelser, om Alfonseri og hvad dertil hører, om Krænkelser af Blufærdighed o. l., følger i Hovedlinjerne T. U., hvorom atter her henvises til Artiklen om dettes herhen hørende Bestemmelser. Af Ændringer er dog bl. a. at bemærke, at ved »hvid Slavehandel« (§ 208, 2. Stk.) er Aldersgrænsen sat ved 21 Aar (Fuldmyndighed) for den, der i det omhandlede Øjemed befordres ud af Landet, hvorhos i § 209 Udnyttelsen af en andens kønslig usædelige Erhverv straffes, uden at der, som i T. U., kræves, at man derved skaffer sig »uforholdsmæssig Fordel«; Motiverne viser imidlertid, at disse Ord nærmest kun er strøgne som formentlig overflødige, idet selve Ordet »udnytter« skal udtrykke, at f. Eks. Udlejning af Værelser til prostituerede Kvinder kun er strafbar, naar der kræves en ublu Leje. Rufferistraf skal efter § 208, 2) ramme ikke blot den, der tilskynder en ikke 18-aarig til erhvervsmæssig Utugt, men ogsaa den, som blot yder Bistand hertil, hvilket sikkert er en heldig Udvidelse. Ved Definitionen af Alfonseri i § 209, 2) har man forladt Formuleringen i T. U. »den Mandsperson, som helt eller delvis søger sit Underhold ved at udnytte en Kvindes Utugtserhverv«, og i Stedet for sat

... helt eller delvis lader sig underholde af en Kvinde, der driver Utugt som Erhverv«. Det forekommer mig vedblivende, at T. U.s Formulering er at foretrække, idet den nye Affattelse kan give Anledning til mindre velbegrundede Sigtelser mod den, Kvinden af og til har trakteret paa en Beværtning o. l., hvorved en vis Chikane kan udøves. Straffen for den Mand, som deler Bolig med en Kvinde, der driver Utugterhverv, skal efter § 209, 3) ikke, som efter T. U., være betinget af forudgaaet Politiaadvarel, men til Gengæld er Straffen for dette Forhold nedsat betydelig. Sidste Stykke i nævnte § bestemmer endelig, at Straffen efter dens 2. og 3. Stk. ikke finder Anvendelse paa Mandspersoner under 18 Aar, overfor hvem Kvinden har Underholdspligt. — Kapitlets sidste Bestemmelse, § 214, om utugtige Publikationer straffer dels Tilbud eller Overladelse til Personer under 18 Aar af utugtige Skrifter, Billeder eller Genstande — ikke blot, som efter T. U., naar der er krævet Vedderlag —, dels Offentliggørelse af utugtige Skrifter m. m. eller Afholdelse af offentlig Forestilling eller Udstilling af utugtigt Indhold, hvorunder ogsaa gaar f. Eks. Udlejning af Films af utugtigt Indhold. Derimod finder Udkastet det upaakrævet og betænkeligt at tiltræde T. U.s Bestemmelse om Straf ogsaa for Afholdelse af offentligt Foredrag af utugtigt Indhold; her vil vel ogsaa Bestemmelsen i § 213 om Blufærdighedskrænkelser kunne være tilstrækkeligt Værn.

I det store og hele findes Udkastets Bestemmelser i dette Kapitel fuldt tilfredsstillende, særlig synes Spørgsmaalene om Beskyttelsen af Børns og unge Personers Kønssædelighed og om Afgrænsningen af Kønshedsforbrydelser ved Magt rigtig løst. Hovedindvendingerne er, som allerede nævnt, efter min Mening dels, at de egentlige Voldtægtsbestemmelser skal kunne finde Anvendelse ogsaa i Forholdet til den samlevende Ægtefælle, dels, at homoseksuel Omgang mod Betaling skal være strafbar som saadan. —

Overensstemmende med Reglen i midlertidig Straffelov af 1. April 1905 § 3 har baade K. U. I og T. U. Regler om,

at Straffen for de grove Sædelighedsforbrydelser, specielt ogsaa Forbrydelser mod Kønsheden, i Gentagelsestilfælde kan forhojes med indtil det halve. K. U. II har derimod kun i § 211 den Regel, at saadan Forhojelse kan finde Sted, naar den, som skal dommes efter §§ 208 (Rufferi o. l.), 209 (Alfonseri m. m.) eller 211 (kønslig Usædelighed mellem Personer af samme Køn for Betaling) tidligere har været domt for nogen i disse Bud omhandlede Forbrydelser eller for Betleri eller Løsgænger, eller for en Berigelsesforbrydelse med Fængselsstraf. For de større Forbrydelser er en Regel om Forhojelse i Gentagelsestilfælde ikke bibeholdt i K. U. II; til Gengæld er som for nævnt Strafferammerne baade for Voldtægt og for Utugt med Børn skærpet betydeligt i Forhold til T. U.; men navnlig maa det fremhæves, at det nye Udkast i sine Regler om Anvendelse af Arbejdshus og Sikkerhedsforvaring tager specielt Sigte paa de i det heromhandlede Kapitel omtalte Forbrydelser. I § 65, 2. Stk., hedder det nemlig, at Indsættelse i Arbejdshus i Stedet for Frihedsstraf kan anvendes, naar nogen, der for en i Kapitel 24 omhandlet Forbrydelse har udstaaet Fængselsstraf eller været indsat i Arbejdshus, inden 3 Aar efter Løsladelsen paanygør sig skyldig i saadan Forbrydelse, og den skyldiges Forhold udviser, at han, uden at kunne anses som egentlig farlig Forbryder, har Hang til at begaa Forbrydelser af nævnte Art. Herved er navnlig taget Sigte paa Exhibitionister og andre, hvis Forbrydelser ikke gaar udover de blotte Blufærdighedskrænkelser, samt en Del af de for mindre alvorlige uterlige Handlinger straffede Personer, eventuelt den mere uskadelige Del af Alfonsgruppen. Paa disse Personer er, som Erfaringen viser, de mere kortvarige Straffe, som kan idømmes, sædvanlig ganske spildt, idet Recidivet er Reglen. Det vil da — baade for Samfundets og for de paagældende Lovovertræderes egen Skyld — være af meget stor Betydning, at man under de foran angivne Betingelser i Stedet for en paa Forhaand unyttig Fængselsstraf kan anvende Indsættelse i Arbejdshus, hvor Opholdets Varighed vil være fra 1

til 5 Aar, afhængig af, om Fængselsretten paa Indstilling af Anstaltens Styrelse finder, at den paagældende nu kan gengives det frie Samfund. Gælder disse Regler om den, om saa maa siges, mere godartede Del af Sædelighedsforbrydere, dem, som mere volder Gêne end Fare, saa er der for de virkelige farlige, for Voldtægtsforbrydere og Borneskændere, i § 68 Hjemmel til at erstatte Straf med Sikkerhedsforvaring. Det hedder herom, at naar en Person, som ifølge 2 Domme for Forbrydelser, begaaede efter det fyldte 18. Aar, har udstaaet Fængselsstraf eller har hensiddet i Arbejdshus i tilsammen mindst 2 Aar, paany gør sig skyldig til Straf af Fængsel, og de foreliggende Oplysninger kendetegner ham som en farlig, erhvervs- eller vanemæssig Forbryder, kan Retten, hvis Hensynet til Samfundets Sikkerhed findes at kræve det, domme ham til at tages i Sikkerhedsforvaring, der da træder i Stedet for Straf, en Forvaring, der skal vare mindst 5 Aar, i Gentagelsestilfælde mindst 10 Aar, medens Maksimum for Varigheden er 20 Aar; indenfor disse Grænser bestemmes Tidspunktet for Losladelsen, der altid sker paa Prove, af Fængselsretten. Motiverne nævner udtrykkelig, at de farlige Sædelighedsforbrydere, derunder ogsaa Hovedparten af Alfonsoerne, er tænkt som eventuelle Beboere i Forvaringsanstalten, og at bl. a. Hensynet til dem har motiveret, at man kun har villet kræve som Betingelse 2 Forstraffe, medens T. U. kræver 3 og en længere samlet Fængselstid end den, K. U. II kræver. Det hedder herom med Rette, at det for de farlige Sædelighedsforbryderes Vedkommende ikke — saaledes som dog til en vis Grad overfor Berigelsesforbrydere — kan ventes, at deres Farlighed først vil manifestere sig paa tilstrækkelig aabenbar Maade efter Forløbet af et relativt hyppigt Recidiv og Udstaaelsen af adskillige forholdsvis haarde Straffe. I denne Forbindelse er der saa Anledning til at gøre opmærksom paa, at Farligheden bl. a. hos Voldtægtsforbrydere og Borneskændere meget vel kan manifestere sig saa tidlig og hurtigt, at ogsaa Domme og Straffetider, som ligger for det 18. Aar, formentlig

bør medtages her, ligesom Udkastet gør det ved Spørgsmaalet om Muligheden for at anvende Arbejdshus. En 17-aarig Person, som begaar og straffes for Voldtægt, bør formentlig ikke have Lov at begaa endnu 2 tilsvarende Forbrydelser uden at udsætte sig for Sikkerhedsforvaring. Da dennes Anvendelse aldrig er obligatorisk, er Udkastets Betænkelighed paa dette Punkt formentlig ugrundet. Forvaringen vil næppe blive anvendt paa andre end de Tilfælde, der kan siges at være ganske »oplagte«, selv om man lader Domme fra før det fyldte 18. Aar tælle med.

Moderne Hjælpemidler i Kriminalistiken.

Af Dr. med. GEORGE E. SCHRØDER.

I et Foredrag, som Fængselsdirektør Fussing holdt i Dansk Kriminalistforening i December 1923, omtalte han den Tendens, som i stigende Grad i de forskellige Lande viste sig til at drage den psykiatrisk skolede Læge med ind som Medarbejder ved Fængslerne, og som ikke mindst var udviklet i Belgien. Og i et Diskussionsindlæg ved et Foredrag i Kriminalistforeningen i Januar 1924 udtalte han endvidere: adskillige Lande har nu under forskellige Betegnelser indført psykiatriske Kliniker, psykiatriske eller kriminalanthropologiske Laboratorier knyttede til Domstole, til Opdragsanstalter og til Fængsler.

Den, der har læst disse løsrevne Udtalelser i deres rette Sammenhæng, vil kunne forstaa, at det gav mig Lyst til at undersøge Forholdene i Bruxelles¹⁾ nærmere — ikke mindst, naar jeg gør den Tilstaaelse, at den Psykiater, som Fussing samtidig lyste efter, der paa 2. eller var det 3. Aar skyldte ham en Bedømmelse af en amerikansk Bog om et beslægtet Emne, Report of the Psychopathic laboratory of the Municipal court of Chicago 1914—1917, netop er Forfatteren af disse Linier.

Jeg rejste derfor til Bruxelles og overværede i en Uges-tid daglig Arbejdet ved det kriminalanthropologiske Laboratorium ved Prison de la Forest (rue de la Jonction).

¹⁾ Jeg vidste, at der dér fandtes et af de ældste Laboratorier. Se ogsaa Geill: Penitenciaire Optegnelser fra en Rejse i Holland og Belgien, Nord. Tidsskr. f. Strafferet 1914, hvor Laboratoriet omtales.

Fængslet ligger i en Udkant af den egentlige By i et forholdsvis nyt Kvarter og er taget i Brug ca. 1911. I dette Fængsel ligger Moderinstitutionen til alle de kriminalanthropologiske Laboratorier, nu ialt 9, som findes ved Belgiens større Fængsler. Det ledes af Dr. *Verwaeck*, som er *directeur du service d'anthropologie pénitentiaire*. Dette vil dog ikke sige, at Laboratoriet er en af Fængselsledelsen uafhængig Myndighed, end mindre overordnet. Verwaeck har i et Foredrag karakteriseret sit Standpunkt saaledes: »Man maa især ikke have den Opfattelse, at Lægerne og Anthropologerne ved Hjælp af denne Reform søger at sikre sig en overvejende Stilling i Fængselsledelsen, intet vilde være mere uenligt og uretfærdigt.

Videnskabsmanden forfølger dér kun ét Maal: at være Fører for og Medarbejder med alle dem, som betragter Arbejdet i Straffeanstalterne som et Kald; hans Karakter, hans Uddannelse, hans Studier forbereder ham paa ingen Maade til Ledelsen i et Fængsel, og hans Anseelse vilde intet vinde ved, at han blandede sig i Administrationsspørgsmaal, Disciplin og den materielle Ledelse.«

De teoretiske Overvejelser, som V. baserer sin Arbejds-metode paa, er selvfølgelig ikke ny, det er dem, der alt længe har været kendt og drøftet paa Kongresser og i Tidsskrifter, og han gør med et lidt selvironisk Smil endda opmærksom paa i et andet Foredrag (Sorbonne, Paris 1922), at de Principer, som vi i vore Dage er stolte af at have opdaget, i Virkeligheden var kendt paa Platons Tid.

»Ingen er ond, fordi man vil være det,« siger Platon. »Man bliver det paa Grund af en legemlig eller sjælelig Disposition eller daarlig Opdragelse, Ulykker som kan hænde enhver. Enhver Forbryder er syg, Hensynet til det almindelige Vel gør, at man undersøger, om han er modtagelig for Helbredelse eller ej.« »Ved at høre denne Aforisme af Platon kunde man med lidt Indbildningskraft tro sig hensat til et eller andet anthropologisk Laboratorium, som havde til Opgabe at klassificere Forbrydere.«

Verwaeck gør forøvrigt ogsaa en anden Bemærkning, som jeg nævner en passant, fordi den rummer en psykologisk Iagttagelse, som ikke er uden Interesse:

»Forbindelsen mellem den menneskelige Formlære og Kriminaliteten var (og paa et tidligere Tidspunkt) ikke undgaaet Kunstnerne, som er bedre Iagttagere end Læger og Jurister paa Grund af deres Nethindes æstetiske Forfinelse. Malere og Billedhuggere fra enhver Tidsperiode har i deres Arbejder gengivet Størsteparten af de legemlige Degenerationstegn, som Lombroso har knyttet til den »fødte Forbryder«, hver Gang det for dem har drejet sig om at fæstne paa Lærred eller forme i Marmor Bødlers, fordømtes, Dæmoners Fysiologi eller gengive de meddelagtige i de store religiøse og historiske Forbrydelser (Raphaels Judas, Veroneses Bødler ved Christi Korsfæstelse etc.)«

Verwaeck er imidlertid ikke alene en aandfuld Læge, men ogsaa en meget energisk og meget flittig Leder af den Virksomhed, som vist mest er kommet i Stand paa hans Initiativ.

Naar jeg i det følgende skal skildre, hvorledes disse Laboratorier til daglig arbejder, bliver det væsentlig Verwaecks Laboratorium, der omtales, jeg saa ganske vist ogsaa Laboratoriet i Saint-Gilles, men dette frembød intet nyt af Interesse.

Laboratoriet raadede over 3—4 Lokaler, deraf 2 Værelser til Undersøgelserbrug indbyrdes forbundet med en Korridor, saaledes at flere Fanger, som Regel en fra Kvindeafdelingen og en fra Mandsafdelingen, kunde undersøges samtidig, og da den ene af de 2 Læger, der var ansat til Hjælp, tilfældigvis var en Kvinde (Mme. Tyssebaert), faldt det naturligt, at hun som Regel foretog Undersøgelsen af de kvindelige Fanger, men det var intet Princip. Foruden Undersøgelsesværelserne fandtes et Værelse, som særlig var indrettet til de specielt anthropologiske Maalinger, og et Bibliotek, som omfattede det meste af den moderne psykiatriske og kriminallogiske Litteratur samt herhenhørende Tidsskrif-

ter. Laboratoriet havde et aarligt Beløb til Indkøb af Litteratur, Maaleinstrumenter, og hvad der ellers var nødvendigt til den videnskabelige Drift.

Undersøgelsen af Fangen foregik saa at sige i 2 Afsnit. Det ene, de anthropologiske Maalinger: Højde, Vægt, de forskellige Maal af Ansigtets Dele, Hænder og Fødder, og Beskrivelse af disses eventuelle Abnormiteter foretoges af en overordnet Fængselsbetjent (Majeur), som havde opnaaet en betydelig Færdighed i at foretage disse nøjagtigt, omhyggeligt og skaansomt. Resultaterne førtes ind paa et trykt Skema med forskellige Rubriker til Udfyldning. Det andet Afsnit, en almindelig legemlig Undersøgelse samt en speciel psykologisk-psykiatrisk, foretoges af Lægen. Den legemlige Undersøgelse omfattede ikke alene Fangens Nervesystem, men alle hans Organer, og Laboratoriet var udstyret med Ret og Midler til om nødvendigt at faa Undersøgelsen kompletteret af en Specialundersøgelse (Øjen-, Øre-, Hudsygdomme, Lungelidelse, Konssygdom etc.).

Den psykologiske bestod i, at Fangens Kundskaber og Evner blev undersøgt, i Almindelighed ret skematisk efter Regler, som den forannævnte Madame Tyssebaert har udarbejdet og tilpasset efter Rossolino's Skema (der undersøges paa Opfattelsesevne, Hukommelse, Associationer, Forstaaelse, Evne til at dømme og Tilpasningsevne ved Hjælp af simple men praktiske Prøver). Resultatet opføres paa en Kurve, som saa at sige udgør Fangens »psykologiske Profil«. Hertil knyttedes der en nærmere Undersøgelse af Fangens øvrige psykiske Forhold, eventuelle tidligere Sindssygdomme, Karakterejendommeligheder, Tilbøjeligheder, sexuelle Forhold etc., varieret efter de individuelle Forhold. Og endelig opføres ogsaa paa Skemaer almindelige Oplysninger om Fangens Familie, Arvelighedsforhold, om Fangen selv, Barndom, Skolegang, kriminelle Fortid, sociale Forhold, mentale Ligevægt og Opførsel, Flid og Evner i Fængslet. De Forhold, som Fangen ikke selv kan give tilstrækkelig Oplysning om, skaffes oplyst ved frivillige Undersøgere, der

aflagde Besog i Hjemmene. Kort sagt, der gives ikke alene et »portrait parlé«, men om jeg saa maa sige, der optages en Inventarieliste over alt, hvad der vedrører Fangens indre og ydre Liv. Alt dette samles i et Dossier paa 21 Foliosider, som ender med et Resumé, en kort Skildring af Personen og nogle Bemærkninger om særlige Forholdsregler, specielt Arbejde, Anbringelse i særlige Afdelinger, eller hvad nu Lægen ellers maatte mene vilde være til Gavn for Fangen. Dossieret følger Personen overalt, hvis han skifter fra en Straffeanstalt til en anden. I Fangens daglige Liv, om jeg saa maa sige, spiller Dossier'et den Rolle, at det er det Grundlag, hvorefter Fangen bedømmes og hans Forhold ordnes ved de Funktionærmøder, hvor Lægerne skal deltage. Men den endelige Afgørelse laa i Fængselsinspektørens Haand. Dossieret sendes tilbage til Centrallaboratoriet, naar Straffetiden er udløbet, og tages frem igen til fortsat Brug, hvis Fangen forser sig paany.

Paa Centrallaboratoriet bearbejdes saa det indsamlede Materiale, efterhaanden som forskellige Spørgsmaal paa-trænger sig til Afgørelse, og det er et ikke ringe Antal videnskabelige Arbejder, der er udgaaet derfra.

Endvidere holder Laboratoriets Læger Instruktionskursus for Fængslernes Embeds- og Tjenestemænd, og Uniformiteten i Laboratoriernes Arbejde vedligeholdes ved, at disses Læger jævnligt mødes fra hele Landet.

Jeg maa indromme, at det var med en vis Skepsis, at jeg mødte i Laboratoriet, og navnlig gjaldt det alle de anthropologiske Maalinger, og jeg kunde derfor ikke lade være med at spørge Dr. V. om, hvad han selv mente, at der var opnaaet ved Laboratoriets Virksomhed. Om det specielle Tilfælde mente han, at den væsentligste øjeblikkelige Nytte laa deri, at den enkelte Forbryder blev bedre kendt, d. v. s. bedre forstaaet som normalt eller patologisk Objekt, derved fik en for hans Tilfælde mere afpasset Behandling og derved vel ogsaa fik en større Chance for ikke at falde tilbage.

Om Udbyttet af Laboratoriets Virksomhed i al Almin-

delighed, derunder ogsaa det anthropologiske Maalemateriale, svarede han meget nøgternt, at det kunde han intet nærmere sige om endnu. Han betragtede foreløbig stadig Laboratoriet som et Sted, hvor man indsamlede Materiale til at studere Aarsagerne til Kriminaliteten, søgte at naa til Bunds i dem, og dertil hørte ogsaa en saa omhyggelig legemlig Undersøgelse som mulig (anthropologiske Maalinger som Signaler paa Degeneration). Forst naar det Resultat engang var naaet, kunde man i egentligste Forstaaende tænke paa at bekæmpe dem. Hans Assistenten derimod saa lysere paa det og mente allerede at kunne spore Laboratoriets Virksomhed i en aftagende Kriminalitet.

Den Skepsis, jeg som omtalt i Begyndelsen nærede, svandt efterhaanden som jeg havde Lejlighed til at følge det daglige Arbejde. Undersøgelserne foregik i det store og hele meget omhyggeligt, omend der selvfølgelig af og til kom noget rutinemæssigt over dem. Men det var vel næsten nødvendigt for overhovedet at blive færdig med saadanne Masseundersøgelser, og det var paa den anden Side ikke mere, end at man følte sig overbevist om, at der i det store og hele ikke slap noget af Betydning igennem Nettet uden at blive observeret.

For Fangernes eget Vedkommende var den hele Undersøgelse aabenbart en naturlig Sag, blot et Led mere i alt det tvungne og reglements-mæssige, som de maa underkaste sig i ethvert Fængsel. Det var i hvert Fald ikke, og kunde heller ikke efter den jævne og selvfølgelig Maade, hvorpaa det foregik, være noget, som i nogen Maade gjorde dem interessante i deres egne Øjne — en Indvending man kunde tænke sig, eventuelt vilde blive fremsat.

De videnskabelige Arbejder, der er udgaaet fra Laboratoriet, er ikke saa faa i Tidens Løb, og man maa vel vente, at de engang vil blive samlet til en Helhedsfremstilling af Forbryderne i Belgien. Foreløbig er de noget spredte, hvad Indholdet angaar, men de er udarbejdet med megen Kritik, f. Eks. altid foretaget sammenlignelsesvis med et stort Ma-

teriale af normale. Ved en Kongres af Retslæger i Paris, som jeg deltog i, blev nogle ny Meddelelser dels om Intelligensundersøgelser (Madame Tyssebaert) og dels om et Fængsel for Epileptikere (og Hysterikere) af Prof. Ley da ogsaa modtaget med al mulig Hønnør.

En passant maa bemærkes, at Belgien synes at være udmærket forsynet med Fængsler for abnorme Fanger, dem fik jeg imidlertid paa Grund af Trafikvanskeligheder ikke Tid til at se.

I den amerikanske Redegørelse, jeg før omtalte, ser man ikke meget til Arbejdsmetoderne, derimod berettes der om et meget stort og ikke uinteressant Materiale, som er bearbejdet. Her er Undersøgelserne af Forbryderne foretaget, medens deres Sag endnu var til Undersøgelse. Det kan muligt have medført, at man, saaledes som det synes at være Tilfældet, har været nødt til at gaa noget for summarisk til Værks, men den hurtigt voksende Brug af Laboratoriet er sikkert en anden og meget tilgivelig Aarsag og tillige et Vidnesbyrd om, at Institutionen har udfyldt et Savn.

Forholdene i Amerika synes imidlertid paa flere Punkter at være saa vidt forskellige fra de danske, at det ikke er paa sin Plads her at gaa nærmere ind paa Beretningen. To Forhold kunde i hvert Fald tyde derpaa, det ene er det, at Diagnosen: Ungdomssløvsind — dementia præcox — finder en forbavsende hyppig Anvendelse, og det andet — for at nævne noget særligt iøjnefaldende — er de relativt mange unge Mordere eller Drabsmænd, der omtales. Om dem foreligger der forøvrigt følgende Udtalelse: adskillige af vore Dreng, som har begaaet Mord (Drab), er enten blevet hængt eller har faaet Livstidsstraf. De fleste af disse Dreng er blevet undersøgt og »diagnostiseret« ved tidligere Arrestationer (3: før Mordet), og de har alle vist sig at være aandeligt defekte. De kunde let være blevet isoleret, og Drabet forebygget. (D. v. s. hvis passende Anbringelse havde været mulig).

Jeg skal iøvrigt nøjes med at citere enkelte af de Konklusioner, som Forfatterne selv drager. De gaar i korte Træk ud paa, at Forbrydelse, aandelig Defekt og socio-patologisk Tilstand (d. v. s. Uegnethed til at deltage i det almindelige Liv) i Virkeligheden er Synonymer og svære økonomiske og sociale Byrder, som med statistisk Nøjagtighed foroges Aar for Aar, hvorfor ny Love og Institutioner efter videnskabelige Direktiver bør oprettes. Endvidere at alle »Retter« burde have psykopatologiske Laboratorier til deres Disposition. At Byerne ligeledes skulde have Laboratorier ved Skolerne, saaledes at de sociopatologiske Individuer derved i Tide kunde udskilles og sendes til Opdragelseskolonier, hvorved mange Forbrydelser kunde undgaas. At Universiteterne skulde paa tage sig Uddannelse af Eksperter til at lede herhenhørende Arbejde, og at Læge- og juridiske studerende samt Sociologer ogsaa skulde undervises deri.

Som man vil have set af det foregaaende er den hele Bevægelse i sin Vorden, men jeg er tilbøjelig til at mene, at man kan tilføje, at den er godt begyndt, selv om man ikke kan fortsætte med et »halv fuldendt«.

Hvad Betydningen af en saadan Laboratorieundersøgelse for den enkelte Fange angaar, er mit Indtryk det, at den næppe kan vurderes højt nok ud fra den Betragtning, at man lettere kommer et Onde tillivs, jo bedre man kender det. Det er jo f. Eks. ikke usandsynligt, at en eller anden legemlig eller aandelig Lidelse kan nedsætte Personens Kapacitet saa meget, at han har vanskeligere ved at klare sig i Livet end ellers. Sygdomme kan med andre Ord være den lille Tue, som vælter hans maaske i Forvejen ikke vel afbalancerede Læs, og det er vigtigt, at de erkendes og behandles. Derimod har alle de mange Maalinger selvfølgelig foreløbig ingen Betydning, eller i hvert Fald kun sjældent paa det nuværende Tidspunkt nogen Betydning for Fangens Behandling. Men det vilde være for kortsynet af den Grund at forkaste dem, saa meget mere som de aabenbart kan have

Betydning paa andre Omraader. Det synes nemlig, som om nogle af Laboratoriets Arbejder af denne Art har været anvendt til Hjælp for Rekruteringsraadenes (Sessioner?) Arbejde under Krigen¹⁾.

I mangt og meget er der selvfølgelig ingen principiel Forskel paa det Arbejde, Laboratoriet udfører vedrørende den enkelte Fange, og det Arbejde, der herhjemme gøres i Fængslerne (af Fængselsembedsmænd og Læger). Men det forekommer mig, at det i det store og hele er en Fordel, at det centraliseres, at det gøres med alle Fanger, og ligeledes at mange af de sociale Oplysninger (antecedentia, Familieforhold etc.) fremskaffes af psykiatrisk uddannede Læger enten direkte ved Udspørgen af Fangen eller ved Udsendelse af Undersøgere til Hjemme, Indkaldelse af Familien, fremfor at det sorterer under en mere eller mindre tilfældig eller i hvert Fald uskolet Kontormand.

Men iøvrigt — hvorledes et saadant Laboratorium bør ordnes i Detailler, og om det hellere bør være ved Domstolene end i Fængslerne eller begge Steder, kan selvfølgelig diskuteres. Saa meget er dog utvivlsomt, at Fængselsdirektør Fussing har set rigtigt, naar han interesserede sig for, at den Bevægelse, disse Laboratorier repræsenterer, ikke skulde gaa upaaaagtet hen, og at man bør overveje, om der ikke bør indføres noget lignende herhjemme. Alt hvad der kan bidrage til den moralske og sociale Genrejsning af Forbrydere og til videnskabelige Fremskridt paa dette Omraade, bør sikkert tages i Betragtning.

Og paa Skeptikerne herhjemme passer Verwaeck's Slutningsord lige saa godt som de gjorde det i hans Foredrag i Sorbonne: »Etes-vous certains d'avoir tout essayé pour guérir ces anormaux et pour reclasser ces récidivistes; avez-vous le sentiment d'être sans reproche à leur égard et d'avoir accompli tout votre devoir social?«

¹⁾ For at udelukke degenererede Personer, som efter de gjorte Erfaringer var uskikkede til Fronttjeneste.

Jurymænd eller Domsmand. Lagmandsrettens Reform.

Et Tilsvær fra Høiesteretsassessor HAAKON BREIEN.

I min tidligere Artikkel i »Nordisk Tidsskrift for Strafferet« angaaende Lagmandsretternes Reform er der paa helt saklig Grund søkt en Løsning av det Problem, som er stillet os ved visse Svakheter i disse Retters Virksomhet. Hr. Lagmand Hegge har i Tidsskriftet levert et Forsvarsindlæg for Juryen — bygget paa en tidligere Artikkelserie i Bergenspressen —, og heri er den søkte Løsning blit mott med det gamle politiske Jurydogme, som han har vedkjendt sig og arbeidet ut fra. Nu er det jo saa, at overfor et Dogme vil i Virkeligheten al Diskussion stanse op¹⁾. Imidlertid vil jeg gjerne fremkomme med endel Bemærkninger for at markere Hovedlinjer eller Synspunkter overfor de saklige Momenter, som er fremholdt i hans Juryforsvar, selv om saadan Diskussion i nogen Grad maa tage Form eller Præg fra hans Utgangspunkt. —

I.

Overfor de mange fremkomne Anker over vore Jurylagretters Virksomhet er det for det første blit gjort

¹⁾ Naar mit personlige Forhold — saa likegyldigt for Saken — ogsaa er blit berørt i Hr. Heggens Artikel, ønsker jeg at faa oplyse, at mit Standpunkt i Tidsskriftet er hævdet av mig i Dagspressen allerede i 1913 — altsaa mange Aar forinden den av ham omskrevne senere Tidens »reaktionære Stemning«. Standpunktet var givet og begrundet ved min Erfaring fra vore Meddoms- og Lagmandsretter utenfor Kristiania.

gjældende, at vort Lagretsmateriel for store Dele av vort Land er meget godt. Hr. Lagmand Hegge fremholder dette bl. a. fra sin kortvarige Lagmandsvirksomhet i de Bergenske Fylker, og fra min tidligere Praksis dersteds maa jeg yde min fulde Tilslutning til denne hans Dom om de vestlandske Landdistrikters Lagretter. Naar der med et saa dygtigt Lagretsmateriel allikevel kan fremkomme uriktige Kjendelser, vil Aarsakerne hertil alene ligge i de specielle Svakheter ved den juryretslige Form og i de Snarer, som denne lægger for Lagretternes Virksomhet — ikke minst ved sin Fritagelse for at levere nogensomhelst Begrundelse av Resultatet. Som Doms lagrette i store Meddomsretter vil derfor det samme gode Personel komme vort Retsliv langt mere tilgode end nu som Jurylagret.

Paa den anden Side er det i Hr. Lagmand Heggens Artikel antaget og gaat ut fra, at Lagretsmateriellet derimot er »svakt« eller — som det heter i hans tidligere Presseartikler — »ikke holder Maal« i Byerne, særlig da i de større Byer, samt derhos i en stor Del av Østlandet. Efter dette vil imidlertid da ifølge vor Strafferetsstatistik over Halvparten av Rikets Lagmandsretssaker komme frem for Lagretter, som efter Hr. Lagmand Heggens Antagelse vil være av daarlig Kvalitet. Selv tør jeg ikke uttale nogen bestemtere Mening om, hvilke Dele av vort Land har et godt Lagretsmateriel og hvilke ikke. Men selv bortseet fra den forskjellige og stadig skiftende Sammensætning av de enkelte Lagretter, vil der saaledes selv efter Hr. Lagmand Heggens Opfatning være tilstede en almindelig større Motsætning imellem Lagretskvaliteterne i de forskjellige Landsdele og maaske særlig da imellem By og Land. Allerede dette Motsætningsforhold vil selvfølgelig i og for sig være medvirkende til at fremkalde og forklare en større Del av den Ujævnhet og Tilfældighet i Lagretskjendelserne, som Almenheten hos os har anket over.

For det 2det er det til Forsvar for Juryen gjort gjældende, at Almenheten ikke sitter inde med tilstrækkelig

Kompetanse til at fælde nogen Dom angaaende Lagretternes Virksomhet. Thi denne Dom vil i det væsentlige være bygget paa Grundlag av Pressens Referater fra Retsmøterne, hvilke ikke vil gi et helt korrekt eller tilstrækkeligt Billede av Bevisets Stilling i de forskjellige Saker. I den en vis Ramm e er dette likesaa selvfølgelig som sandt¹⁾. Men i mange Tilfælde og særligt just i dem, hvor den store Almenhet er blit staaende uforstaaende overfor Lagrettens Avgjørelse, vil Saksforholdet imidlertid være saa enkelt og greit, at Almenhetens Dom klarligen har været helt berettiget. Dernæst vil det jo være klart og uimotsigeligt, at *in the long run* vil Almenhet og Presse være likesaa berettiget som vel ogsaa forpliktet til at opgjøre sig en begrundet Mening om, hvorledes en saa fundamental Statsfunktion som Strafferetspleien i det store og hele fylder sin Opgave i vort Samfund. I Virkeligheten vil vel ingen heller betvile, at Almenheten her i sine Anker over en Række av mislige Lagretskjendelser — stort seet — har truffet det rette. Den paaklagede Svaghet ved vor Jury er av helt samme Art som den, der har vakt Kritik over den i alle Lande. —

Overfor disse Anker befinner da Hr. Lagmand Hegge sig i det vikende Forsvar. Det indrømmes av ham — saaledes i hans Presseartikler —, at mange Lagretskjendelser har »vakt en almindelig Kritik« og »unektelig har vakt en pinlig Opsikt«. Naar han søker at redusere disse Misligheter ved Juryens Virksomhet til et Minimum, stemmer dette ikke med det virkelige Forhold. Videre søker han undskyldende Aarsaker til enkelte Grupper av disse mislige Kjendelser, saaledes paa Barsedraps-, Smugler- og Bedragerisakernes Omraade. Javist, — Kjendelserne saavel paa disse som paa de mange andre Felter har jo alle sine sær-

¹⁾ Paa den anden Side kan imidlertid her erindres, at selv vort Retsliv har i nogen Utstrækning tat i Bruk og bygget paa Avisernes Retsreferater. Saaledes sees det ikke saa helt sjelden, bl. a. ved Avgjørelse av Spørsmål om Lagmandsretssakers Gjenoptagelse, at Avisreferater fra Saken blir dokumenteret.

lige Aarsaker — almindeligst Medlidenhet med Tiltalte og Misfornoielse med Straffeloven. Men fælles for alle disse Aarsaker er, at de kommer i Virksomhet ved en særlig Svakhed og Usikkerhet ved Juryinstitutionen, og Resultatet blir i alle disse Tilfælde, at Lagrettens Kjendelse i Strid med dens avlagte Ed falder utenfor Loven. Og i ethvert Tilfælde, hvor der til Grund for Lagretskjendelsen maatte ligge en værdifuld human Betragtning, vilde denne med langt større Tryghet kunne være overlatt til Vurdering av den almindelige Benaadningsmyndighet end av Lagretternes skiftende Medlemmer, for hvis Overveielse Enkelttilfældets Omstændigheter lettelig vil faa en overvæktig Indflydelse. Det maa her has i Erindringen, at et Mindretal inden Lagretten — 4 av dens 10 Medlemmer — ifølge Loven bestemmer Tiltaltes Frifindelse. Dette Mindretal, som her skal repræsentere Folkets Røst, vil under al Omskiften lettelig bli Tilfældigheten prisgil. —

Som Uttryk for Kritiken over vore Lagretters Virksomhet er i min tidligere Artikel eksempelvis citeret en Række Uttalelser fra det selvsamme politiske Hold, hvorfra vor Juryordning er utgaat, og derunder fra vort Venstres ledende Hovedorganer »Dagbladet« og »Norske Intelligenssedler«. Disse Uttalelser, der tilfældigen har faldt mig i Øinene som typiske, er saa bestemte og utvetydige, at de ikke overhodet kan give Anledning til nogen bortforklarende Procedure. Hvad angaar det av Hr. Lagmand Hegge nævnte »Hordalands Folkeblad«, da opregner dette i sin Behandling av Emnet en lang Række av de mislige frifindende Lagretskjendelser og konkluderer saa: »Det er underligt, at en saa lovlydig og retskjær Nation som vor, virkelig er istand til at taale og finde sig i slike Retskrænkelser, som man Gang paa Gang blir Vidne til, uten at der reiser sig en Storm av Uvilje og et Folkekrav om Forandring.« Men hvis virkelig disse Presseorganer eller noget av dem, — saaledes som Hr. Lagmand Hegge mener, — fremdeles skulde være politisk Tilhænger av den juryretslige Domstolsform, da vil

deres fældende Kritik over Lagrettens Virksomhet selvfølgelig falde saa meget tungere og mere knusende. Det samme vil ogsaa gjælde den av mig citérte Uttalelse fra Justisministeren i den Regjering, hvis Forstemand var Otto Blehr, den eneste nulevende av Skaperne av vor Juryordning.

Under den i min Artikel nævnte Interpellation i Stortinget 1923 angaaende en celebr frifindende Lagretskjendelse blev det av den radikale Interpellant uttalt bl. a.: »Hvis denne Dom hadde været enestaaende, skulde jeg ikke ha spildt Stortingets Tid med en Interpellation. Men den er en blandt de mange Domme, som har vakt Forundring og Harme i vide Kredse. Jeg skal ikke regne op alle de merkværdige Domme, som er blit avsagt i de senere Aar. Alt dette viser, at Retspleien i Norge ikke er det, som vi forstaar ved en normal Retspleie. Jeg hadde Lyst til at vite, om Regjeringen ser sig Utvei til paa en eller anden Maate at gjøre en Ende paa alle disse merkværdige og for den store Del av Folket krænkende Domsavgjørelser.« Under den senere Debat i Anledning av Interpellationen fremkom der ikke fra noget Hold i Stortinget nogen Protest eller Indvending overfor den fremholdte skarpe Kritik over Lagretternes Virksomhed, og Debattens Konklusion blev den av mig citerte Uttalelse fra Justisministeren om »et bedre Samarbeide mellem Retten og Lagretten«, d. v. s. om Lagmandsrettens Omorganisation i Retning av en stor Meddomsret.

Endelig har jeg som væsentlig anført den norske Dommerforenings nær enstemmige Uttalelse av 1923 for Jurymændenes Avløsning av Doms mænd. Blandt dem, som sluttet sig til denne Uttalelse, var ikke alene Motets juridiske Spidser, saasom Hoiesterets Justitiarius og Riksadvokaten, samt Hr. Lagmand Heggens mangeaarige Forgjænger i Gula- og Frostathings Lagdømme, men ogsaa ældre Venstrepolitikere og tidligere Tilhengere av Jurysystemet. Foreningens Uttalelse erholdt derhos en særegen prægnant Karakter derved, at der som dens alternative Voteringstema forelaa en

mere ubestemt Uttalelse for, at Lagmandsretternes Omdannelse til Meddomsretter burde optas til Overveielse, — hvorved der for de møtende Dommere var latt aapen Adgang til at give Uttryk for en hvilkensomhelst Tvil i Spørsmålet. Men en slik Uttalelse opnaadde kun 5 Stemmer.

II.

Til Forsvar for Juryen er av Hr. Lagmand Hegge henvist til, at Europas Hovedlande og særlig England har bibeholdt den gamle Institution. Imidlertid vil det jo maatte erindres, at i England er Juryen rotvokset og ikke en overført fremmed Plante. Det vil jo ogsaa være almindelig kjendt, at de engelske Dommere i Praksis har og utover en væsentlig og avgjørende Indflydelse overfor Juryens Avgjørelser.

Hvad dernæst angaar Frankrike, tror jeg ikke, at den franske Jurys Virksomhet særlig nyder hoi Anseelse i vort Land. At Institutionen dér er bibeholdt, kan jo heller ikke vise, at man har været blind for dens Svakheter. Herom kunde man fristes til at henvise til en bekjendt Uttalelse i sin Tid fra kompetent Hold, nemlig Frankrikes tidligere Riksadvokat. Han sagde: »Jeg ynder Juryinstitutionen som Folkefrihetens Symbol, som Ideal for en Retspleie, — jeg ynder den for dens Møters Pomp med dens Debatters Varme, — jeg ynder den som Menneske, da den er tilgjængelig for den menneskelige Forfængelighet, som vil utmærke sig ved Veltalenhet. Men jeg maa dog offentlig bekjende, at Juryen er en slet Justis, idet de, som utover den, ofte vanhelliger sin Ed, — at den er slet, fordi de overskrider de Grænser, som Eden har sat for dem, taper av Sikte Vidnesbyrdene om det faktiske, som de skulde fæste sin Opmærksomhet paa, og sér hen til Straffen, som de ikke hadde at bekymre sig om, — at den er slet, fordi den desværre saa ofte er en egoistisk og vaklende Justis.« —

Hvad saa endelig angaar Tyskland, da har jeg i min Artikel omhandlet den Strid, som dér i Menneskealdre har været gaaende med Hensyn til Juryinstitutionen. Den store Straffepoceskommissions Arbeide av 1905 har været grundlæggende for de senere Forslag om Reformen paa Omraadet. Efterat disse Spørsmaal under Krigen var traadt i Bakgrunden, fik Reformarbeidet atter Liv efter Fredsslutningen og er nu avsluttet bl. a. med, at Schwurgericht er blit omdannet fra Juryret til en stor Meddomsret.

I Mai 1923 blev der forelagt Riksdagen et av Riksregjeringen og Riksraadet vedtat Lovforslag om en Nyordning av Straffedomstolene, hvorefter Schwurgericht skulde omskiftes i en Meddomsret paa 3 Fagdommere og 6 Lægdommere. I Regjeringspropositionens Motiver heter det bl. a. herom: »Den Overbevisning har i stigende Grad trængt igjennem, at Schwurgerichte ikke kan bibeholdes i sin nuværende Organisation. Schwurgericht . . . har fra Begyndelsen været et Fremmedlegeme (ein Fremdkörper) i den tyske Retsutvikling. Den tyske Ret kjendte vistnok fra Alders Tid Folkets Deltagelse i Retspleien. Men den formalistiske Adskillelse mellem Avgjørelser av Skyldspørsmaalet og av Straffespørsmaalet, som utgjør Juryinstitutionens Væsen, er ingen Tanke, som har Rod i tysk Ret. Den Ordning av Schwurgericht, hvorefter 12 Lægdommere ved Avgjørelsen av Skyldspørsmaalet er fuldstændig overlatt til sig selv og ikke medvirker ved Avgjørelsen av Straffespørsmaalet, maa nødvendig føre til feilagtige Avgjørelser, som er saa meget betænkeligere, som Schwurgericht har de største Forbrydelser til Paadømmelse. Talrike Avgjørelser av Schwurgericht, som har fremkaldt den sterkeste Overraskelse i Offentligheden, er at føre tilbake til denne Ordning. Tillike tvinger Opbygningen av Schwurgericht til en vidtgaaende Formalisme i Rettergangsordningen. Visse Besparelser vil Omdannelsen av Schwurgericht ha tilfølge. Thi istedetfor de 30 Edsvorne, som maa møte til Dannelsen af Lagretten, og de 12 Edsvorne,

som utgjør Lagretten, vil for Fremtiden kun kræves 6 Edsvorne for hver Schwurgerichts-Session.« Som det vil sees, er den foreslaaede Reform i væsentlige Dele bygget paa de samme Grunde, som hos os har fremkaldt Kravet paa en Omorganisation av vore Lagmandsretter.

Ved Lovforslagets Forstelæsning i Riksdagen i Juni 1923 blev det ogsaa fra det demokratiske Parti og fra Centrumspartiet gjort gjældende, at Juryordningens Adskillelse av Skyldspørsmaalet og Straffespørsmaalet var noget unaturligt og efter de gjorte praktiske Erfaringer lettelig forte til »de besynderligste Feilkjendelser«. Fra Socialisterne — hvis Ordfører var en tidligere Riksjustisminister, — blev det fremholdt, at de »nu ikke var bundet til Juryinstitutionen ved nogensomhelst historisk Sentimentalitet, saaledes som maaske kunde være Tilfældet hos det borgerlige Demokrati. Ogsaa vi«, fortsattes der, »har, særlig i senere Tid, hat tunge Klager at føre over Juryinstitutionen. Saaledes som det i den sidste Tid blir mer og mer erkjendt, har Schwurgericht følelig sviktet ogsaa i politisk helt farveløse Saker. Som en Folge herav er Juryen for os et rent justisteknisk Spørsmaal.« Fra Riksdagen blev Lovforslaget oversendt til Behandling i dens Justiskomité.

Om Hosten 1923 blev imidlertid Forutsætningerne for Straffeprosesreformen forandret ved Nedgangen i Tysklands økonomiske Forhold, og det blev nu Lovgivernes Opgave at forene den strengeste Sparsomhets Bud med Fordringen paa en god og sikker Retspleie. Under den skjærpede finansielle Nød blev der da av Regjeringen fremsat et nyt Forslag til Forenkling av Strafferetspleien, og dette bibeholdt den tidligere jurymæssige Schwurgericht, men reduserte Jurymændenes Antal fra de tidligere 12 ned til 7. I Henhold til en nyutkommen Lov blev dette Regjeringens Utkast i December 1923 behandlet først i Utvalg av det tyske Riksraad og derpaa i Utvalg av Riksdagen. Ved Behandlingen i Riksdagsutvalget gav Spørsmaalet om Juryens Bibehold Anledning til indgaaende Drøftelser. Fra flere Hold blev det

anbefalet at omdanne Schwurgericht til en Meddomsret (Schöffengericht), og en Beslutning, som gav Uttryk for Ønske om principiel Bibehold av Juryen, fandt ingen Tilslutning inden Riksdagsutvalget. Som Resultat av disse Forhandlinger fremkom saa Forordningen av 8 Januar 1924, hvormed Lovene om den tyske Retsforfatning og Strafferetspleie fra April s. A. undergik en hel Omskapning. Efter den nye Ordning er bl. a. Landsretternes Straffekamre, som tidligere bestod alene av Fagdommere, blit Meddomsretter med Domsmænd, og videre er — som oven nævnt — Schwurgericht under Bibehold av sit tidligere Navn blit omdannet til en stor Meddomsret av 3 Fagdommere (Richtern) og 6 Domsmænd (Geschworenen). Den tidligere Adskillelse mellem Dommerbordet og Lagretsbænken er faldt bort, og Dommere og Domsmænd raadslaar og dommer nu sammen baade om Skyld og om Straf¹⁾.

III.

Hr. Lagmand Heggens Stilling til det reiste Reformspørsmål er bestemt paa den ene Side ved en Fastholden av det gamle Jurydogme og paa den anden Side ved en reaktionær Opfatning av Meddomsretten.

Meddomsretsprincippet — fuldt Samarbeide mellem Fagdommere og Lægdommere — er det gamle i norsk Rettergang. I de sidste Menneskealdre har det undergaaet en sterk Utvikling og har stedse lagt nye og betydelige Retsomraader ind under sig. Fra Saker om fast Gods — Eiendomstrætter — har Meddomsretsinstitutionen gaat over til at beherske alle Sjørettens Saker, videre til Handelsretssakerne og dernæst til Vergemaalssakerne (om Umyndiggjørelse). Endelig

¹⁾ Jeg har ovenfor indtat saa vidt meget av den nye tyske Lovs Tilblivelseshistorie, at det kan sees, at selve Valget mellem de 2 Rets-systemer i Tyskland ikke har været grundet i økonomiske Hensyn men er bygget paa en Vurdering av de 2 Systemer og paa praktiske Erfaringer om deres Virksomhet.

er den i vor nye Rettergangslovgivning utvidet til fakultativt at omfatte Civilprocessens hele Omraade.

I Meddomsretten har Lægdommeren den fulde Dommerstilling og er helt sidestillet med Fagdommeren: »det fuldeste Demokrati i Retspleie« kalder den store Juryven v. Bar det. Vi har saaledes her en sterk demokratisk Hovedlinje i vort Retslivs Utvikling i de seneste Menneskealdrer. Engang indført kan dette Samarbeidsprincip ikke lettelig tænkes fjernet fra vort Procesliv: en Tanke om at fjerne de læge Meddommere f. Eks. fra vore Handels- eller Sjøretter vilde føles som umulig.

Ihvertfald maa den fulgte Utviklingslinje vise som en nyere Tids Erfaring, at Fagdommere og Lægdommere ikke utgjør uforlikelige Elementer — som Olje og Vand i det gamle Billede fra Proissens tidligere Samfundsforhold —, men at tvertom det fulde Samarbeide mellem dem er det riktige og naturlige System og den fruktbare Arbeidsform overalt paa de Omraader, hvor overhodet Lægdommerne findes skikket til at delta i Retsarbeidet. Naar dette Samarbeide er sat i Høisædet i de store og indviklede Civilsaker med deres omfattende og dypere liggende Problemer, saa skulde da, aldenstund Lægmandene findes skikket til at avgjøre den væsentlige Del av Straffesakerne, det samme Samarbeide med Fagdommerne saa meget mere være det eneste rette og naturlige i disse Saker med deres mere begrensede Stof og langt enklere Spørsmål. Her har da nu hos os Meddomsretssystemet i fuldt moderne Utforming været grundig prøvet i over en Menneskealder: omkring $\frac{10}{11}$ Dele av samtlige Straffesaker finder sin Avgjørelse ved vore Tremands Meddomsretter. I dette lange Tidsrum har disse Domstoles Arbeide i det hele ikke resulteret i slike Domsutslag som de, der med visse Mellemrum opskræmmer Almenheten fra Lagmandsretterne. Ved Bedømmelsen av Meddomsretternes Virksomhet vil der være at lægge adskillig Vækt paa Dommerforeningens nær enstemmige Uttalelse til Gunst for Meddomsretssystemet.

Men efter Hr. Lagmand Heggens Opfatning vil et virkeligt Samarbeide imellem Fagdommere og Lægdommere paa det straffeprocessuelle Omraade være en Umulighet. »Det er«, siger han, »en i mit hele Livssyn dypt begrundet Livsopfatning« (!). En saa reaktionær Opfatning overfor de senere Tiders Utviklingslinje synes saa meget mere besynderlig, som Hr. Hegge selv fremhæver, hvorledes »den norske Dommerstand er rekruteret fra alle Lag i Folket, fra Arbeiderhjem, Gaardbrugerhjem, Bestillings- og Embedsmandshjem, Haandverkerhjem o. s. v.« — altsaa et alsidig socialt Milio, der skulde gjøre vor Dommerstand i særlig Grad velskikket til Samarbeidet med Lægdommerne.

Den reaktionære Opfatning skinner end klarere frem fra Hr. Lagmand Heggens nærmere Forestilling om, hvorledes det her omhandlede Samarbeide skal være at praktisere. I Lagmandsretten, organiseret som en stor Meddomsret, er det — siger han — »den uselig Bonde og Bymand«, der skal knektes av 3 haandfaste juridiske »Dommere« — »de 3 juridiske Konstabler« heder det i hans Presseartikler. Det er ganske rimeligt, at en saadan Opfatning ogsaa maa finde sit ganske naturlige Uttryk i det gamle Proisserbillede av Meddomsretten som den umulige Blanding av Olje og Vand. Hvis imidlertid en Lagmand skulde ville forsøke i saadan Aand og Opfatning at inaugurere de nye Lagmandsretters Praksis, er jeg ikke i nogen Tvivl om, at det ovennævnte dygtige Lagrette ganske snart vilde bibringe ham Forstaaelsen av, hvad Lov og god Skik tilsiger angaaende Samarbeidet inden en Meddomsret med aapen og fri saklig Diskussion. Meget mere maatte vel da Fagdommerne i de juryformede Lagmandsretter siges at optræde som »juridiske Konstabler« overfor Lægdommerne, naar de sans phrase kan kuldaste Lagrettens enstemmig avsaagte Kjendelser. Adgangen hertil har Fagdommerne nu overfor de fældende Lagretskjendelser, og jeg noterer med Respekt, at Hr. Lagmand Hegge i vore indvundne Erfaringer har fundet

rimelige Grunde for at gi Retten den samme Adgang ogsaa overfor de frifindende Lagretskjendelser.

Efter sin reaktionære Opfatning av Meddomsretten vil Hr. Lagmand Hegge ikke engang anse denne for at være en Folke dom st ol, ihvorvel det læge Element i en Ret paa 3 Fagdommere og 6 Lægdommere i Virkeligheten ved sit Flertal vil sidde inde med Avgjørelsen av Sakerne. En anden Opfatning hadde her den store Jurykommission, som i 1880-Aarene skapte vor nuværende Jurylov. I denne Forbindelse kan ogsaa erindres den Respekt, som av denne Kommission blev vist Bernhard Getz's Procesudkast, bygget paa Meddomsretssystemet. Getz selv var endog av den Mening, at Meddomsretten kan »kaldes Jury i en anden Skikkelse«. Den samme Opfatning hyldedes i sin Tid av Julius Lassen og gjorde sig — som i min tidligere Artikel vist — gjældende under Jurystriden i Schweiz for nogle Aar siden.

Mens Jury aldrig forhen har eksisteret i vort Land, har vore Lagthinge fra 1200-Tallet og nedover — som av Hr. Lagmand Hegge bemærket — været Meddomsretter. Men naar han nævner disse Things Historie som avskrækkende fra Meddomsretssystemet, er han derimot falden i en retshistorisk Vildfarelse. Thi Aarsaken til Lagretternes Nedgang i de gamle Thinge laa for det første i de almindelige historiske Forhold, hvorunder alle vore nationale Institutioner dengang geraadet i Forfald, og dernæst specielt i den særegne Bestemmelse i Magnus Lagaboters Landslov om, at Lagmandens Mening skulde være Dom, naar ikke Lagrettet var en stemmig¹⁾. Skulde nogen Slutning trækkes fra hin gamle Organisation, maatte den vel nærmest føre til en Meddomsret i fuldt moderne Utstyr.

IV.

Sluttelig nogle Ord om det gamle politiske Jurydogme, som har inspirert Hr. Lagmand Heggens Indlæg.

¹⁾ Den samme Regel, som indtil vore Dage har været gjældende i Forholdet imellem den svenske Herredsret og Herredshovdingen.

Da Arbeidet for Jury begyndte i vort Land i 1840-Aarene, eksisterede der endnu ikke nogen Meddomsret i moderne Udstyr for Strafferetspleie. Dengang var der saaledes ikke overhodet nogen Mulighet for Konkurrence imellem de 2 Arter av Folkedomstoler. Efterat Storthinget i 1863 hadde forkastet et Forslag om en Juryordning, blev Juryen en Programsak ved Storthingsvalget i 1865. Men det fremmede Retsinstitut tapte dengang i Valgkampen, og der blev saa længere Tids Ro i Jurystriden.

Da Juryen derpaa atter førtes frem i den politiske Strid i Midten av 1880-Aarene, stod Kampen i 1ste Række fremdeles imellem Folkedomstolen med helt moderne Proces paa den ene Side og de tidligere bureaukratiske Embedsmandsdomstoler med skriftlig Processystem paa den anden Side. Først i 2den Række kom da frem et Slags Valg imellem de 2 Arter av Folkedomstoler: Jury eller Meddomsret. Men Valget om Meddomsret var ikke overhodet forberedt. Denne Domstol var derhos endnu den nye og uprovede Institution og blev saaledes i Virkeligheten *handicapped* av Juryen, som fra gammel Tid stod for Bevidstheden med de tidligere Frihetskampes Nimbus over sig.

Ved Folkedomstolens Seier hos os kom derfor ganske selvfølgelig Juryen i Forgrunden. Idet den saaledes kom til at inaugurere Lægfolkets Deltagelse i den moderne Strafferetspleie, maa imidlertid denne Indledning i den nye Ordning — som i min tidligere Artikel nærmere paavist — ogsaa ansees for at ha været heldig for selve Overgangens Skyld. Ved Siden av Juryen blev imidlertid den mindre Meddomsret gitt den bredeste Plads i vor Strafferettergang, idet — som oven nævnt — omkring $\frac{10}{11}$ Dele av samtlige Straffesaker nu bringes ind for vore Meddomsretter og kun ca. $\frac{1}{11}$ Del av Sakerne finder sin Avgjørelse ved Lagmandsretternes Jury.

I over en Menneskealder er nu Erfaringer indhostet om begge disse Systemer av Folkedomstoler. Hr. Lagmand Heggens Artikel viser klart, at endel av vore Politikere endnu

er under Hypnose av det gamle Jurydogme og saaledes i den henrundne Tid intet har lært og intet glemt. Likesaa sikkert er det imidlertid paa den anden Side, at den sidste Menneskealders vundne Erfaring ikke forøvrigt har været spildt overfor vor Almenhet, selv paa de politiske Hold, som i sin Tid kjæmpet Juryen frem. Dette fremgaar klart av de prægante Vidnesbyrd derom, som i de senere Aar er fremkommet fra ledende Venstrehold i Presse og offentlig Liv. Efter Jurydogmets Historie i vort Land vil der i Virkeligheten ogsaa for vore liberale Politikere — likesom for de tyske Socialdemokrater ifjor — være al Grund til uten nogen »historisk Sentimentalitet« overfor Juryen at bedømme denne Institution helt saklig som »et rent retsteknisk Spørsmål«.

Sakens Hovedlinjer skilles paa Spørsmålet: skal der i vor Strafferetspleie dommes efter Loven eller utenfor Loven? Det rette Svar vil, som nævnt, sikkerlig være givet i den gamle fælles nordiske Regel, som i vor Frostathingslov lød: *at lögum skal land várt byggja*.

Sterilisationslovgivningen i De Forenede Stater.

Af Fuldmægtig i Justitsministeriet JOHAN FISCHER.

I en Artikel i det amerikanske Værk: *Eugenics in Race and State* (Vol. II 1923), hvoraf et Særtryk er kommet mig i Hænde, har Harry H. Laughlin, Assistant director ved Eugenic Record office ved New York, fremsat en Række Oplysninger om Sterilisationslovgivningen i De Forenede Stater, som maaske kan paaregne nogen Interesse hos nærværende Tidsskrifts Læsere, bl. a. fordi de paa forskellig Maade supplerer det af Dommer Goll i sin Tid afholdte Foredrag, der findes trykt i Tidsskriftets 11te Aargang 1923 S. 1 flg.

Den nævnte Artikel omtaler kun saadanne Sterilisationer, der er udført i Henhold til de herom udfærdigede Love og ser bort fra de — særdeles talrige — Tilfælde, hvor saadant Indgreb er sket som et Led i en Lægebehandling, hjemlet ved Reglerne for Lægens Udøvelse af sit Kald.

I 15 af de nordamerikanske Fristater er der eller har der været — som ogsaa af Dommer Goll oplyst — saadanne Sterilisationslove i Kraft, Love, som enten alene forfølger racehygiejniske Formaal eller er givet som Led i Straffelovgivningen, eventuelt forfølger begge Formaal.

Lovene er af Domstolene i Staterne New Jersey, Nevada, Michigan og Indiana erklæret for stridende mod Forfatningen. For Indianas Vedkommende er dette saa meget interessantere som dette var den første Stat, der udfærdigede en saadan Lov. Dommens nærmere Indhold er desværre ikke meddelt. I Staten New York er Loven blevet ophævet i 1920 efter at være underkendt ved Domsafgørelse i 1918.

I Staten Iowa skal den sidste Lov endnu formelt bestaa, men praktisk være gaaet ganske af Brug.

Der har i Tidsrummet fra den første Sterilisations-Lovs Udfærdigelse (9. Marts 1907 i Indiana) indtil den 1. Januar 1920 i følgende Omfang være foretaget Sterilisationer i Henshold til de i Lovene givne Bestemmelser:

Mænd	1853
Kvinder	1380

3233

Om Operationernes Art er følgende Tal oplyst:

Egentlig Kastration af Mænd	72
Ovariectomi	100

172

Vasectomi	1781
-----------------	------

Salpingectomi	1280
---------------------	------

3061

3233

Kun i 130 Tilfælde skete Indgrebet som Reaktion mod Forbrydelser, mens 403 af Personerne var »feeble minded« og 2700 »insane«.

Antallet fordeler sig saaledes paa de enkelte Stater:

Californien	2558
Connecticut	27
Indiana (Jeffersonville Reformatory)	120
Iowa	49
Kansas	54
Michigan	1
Nebraska	155
Nevada	0
New Jersey	0
New York	42
North Dakota	23
Oregon	127
South Dakota	0
Washington	1
Wisconsin	76

3233

I hvilket Omfang Sterilisationerne har været tvungne er ikke oplyst udover at det siges, at man i de »fleste Tilfælde« har haft Samtykke eller dog moralsk Støtte fra Patientens Familie, og at der har været et stort Antal Tilfælde, hvor Indgrebet er sket ved Tvang mod vedkommendes Vilje. Til Berølgelse oplyses, at der ingensinde er rejst Krav paa Erstatning i Anledning af en stedfunden Sterilisation.

I Anledning af det store Antal Tilfælde i Californien kan det maaske have Interesse at oplyse, at den seneste der udfærdigede Lov (13. Juni 1913) udelukkende tjener race-hygiejniske Formaal og kun bringes i Anvendelse paa Personer, der løslades fra Statshospitaler og andre Statsanstalter (derunder Fængsler) og som er behæftede med arvelige Sindssygdomme, syphilitiske Lidelser, Aandssvaghed o. l. Loven er ikke positivt stadfæstet af nogen Domstol (se Social Hygiene VI Nr. 4, S. 499 ff.).

Washington, hvor som af Dommer Goll fremhævel den eneste forfatningsmæssige Lov er udfærdiget om Sterilisation som egentlig Straf, der idømmes ved Domstolene, har fremdeles kun eet Tilfælde at opvise¹).

Med Hensyn til Domstolenes Stilling oplyser Director Laughlin endvidere, at disse forsaavidt de har underkendt Gyldigheden af saadanne Love, der indfører Sterilisation som Straf, har henvist enten til Forfatningens Forbud mod Anvendelse af grusomme og usædvanlige Straffemidler eller til dens Forbud mod uberettiget Dobbelt-Straf for en begaaet Forseelse, hvilket sidste gælder de Tilfælde, hvor Indgrebet paalagdes ved en Kendelse, der afsagdes af vedkommende Myndighed senere end selve Straffedommens Afgivelse.

Den af Staten Washington's Højesteret afsagte Dom, hvorved den der gældende Lov blev erklæret for at være forfatningsmæssig, udtalte p. d. a. S. positivt, at Straffen ikke kunde anses for grusom og usædvanlig, ligesom Indgrebet,

¹) Og Loven er ophævet den 8. Marts 1921, se Straffelovskommissionens Betænkning, Motiverne p. 87.

der blev paabudt ved selve Straffedommen, maatte anses for en særlig egnet Gengældelse for visse Kønsforbrydelser.

I det hele anser Director Laughlin det ikke for sandsynligt, at Love om Sterilisation som Straffemiddel har nogen Fremtid i De Forenede Stater, hvor man vil foretrække at holde sig til de almindelige Straffemidler.

Ogsaa Love om Sterilisation i racehygiejnisk Øjemed har været forskellig bedømt af de amerikanske Domstole, navnlig har den Omstændighed, at Loven kun er gjort anvendelig paa Personer anbragt i Statsanstalter eller Stats-hospitaler, men ikke paa Personer, der havde de samme uheldige Anlæg eller Egenskaber, men levede paa fri Fod, i nogle Tilfælde faaet en Domstol til at anse Loven for at gøre ubillig Forskel paa Borgerne og derfor at være stridende mod Forfatningens Forbud mod Klasselovgivning. I andre Tilfælde har Domstolene ikke taget Anstod af denne Omstændighed; og efter Director Laughlins Anskuelse vil man efterhaanden kunne naa til en saadan Standard-Udformning af Lovene, at Arbejdet paa at indføre lovmæssig Sterilisation i racehygiejnisk Øjemed vil vinde Fremgang uden Modstand fra Domstolenes Side.

Det vil af foranstaaende ses, at der ikke fra de Forenede Staters Lovgivning vil kunne hentes nogen Opmuntring til at forsøge en Lovgivning om Sterilisation under den ene eller den anden Form som Straf. Om Lovbestemmelser i racehygiejnisk Øjemed har nogen Fremtid, bliver saa et andet Spørgsmaal, men det er vel tvivlsomt, hvorvidt den af Director Laughlin anførte Betragtning, at Staten har en »utvivlsom Ret« til at forhindre Personer af uheldig Stamme i at sætte arveligtbelastede Born i Verden, endnu har vundet saa megen Tilslutning herhjemme, at man i dette Øjemed vil skride til en Sterilisations-Lovgivning.

Forarbejder til den nye danske Straffelov.

Bemærkninger om Ungdomsfængslet.

Af Vicefængselsinspektør K. BORGSMIDT-HANSEN.

I det Udkast til alm. borgerlig Straffelov, som Straffelovskommissionen af 9. November 1917 har udarbejdet, findes i §§ 43—46 Grundlaget for Oprettelsen af et Ungdomsfængsel i Danmark. De Grundprincipper, som det saakaldte engelske Borstal-System hviler paa, tænkes ifølge Motiverne til Udkastet i det store og hele overført her til Danmark, selvfølgelig tilpasset efter vore Forhold.

En af Grundtankerne i det engelske Borstal-System er imidlertid, at det ikke skal være Fængsel og Straf, som de unge undergives, men alene Opdragelse og Uddannelse til at fylde en hæderlig Plads i Samfundet. Dette spores straks i Betegnelserne: »Institution« for Fængsel og »boys« for Fanger. Naar vi anvender Betegnelsen »Fængsel«, selvom det bliver i Forbindelse med Ordet »Ungdom«, er hermed Rammen angivet — det er Straf, de unge indsættes til, selvom man ogsaa vil lempe Behandlingen efter nogle af de Regler og Principper, som er gældende i de engelske Borstal-Institutions og i vore hjemlige Statsungdomshjem. Samtidig med, at man foreskriver en beskyttende og skærmende Forsorg for de unge, naar de skal ud i Livet, lader man de uheldige Virkninger indtræde, som en Fængselsstraf altid uvægerlig vil afføde. Idet Betegnelsen Ungdomsfængsel til en vis Grad præjudicerer Behandlingen, vil det utvivlsomt i den alm. Bevidsthed komme til at staa som en blot og bar modificeret Form for alm. Fængselsstraf. Dette har

øjensynligt ogsaa været Kommissionens Mening. Jeg skal i saa Henseende henvise til Motiverne Sp. 126, hvor det udtrykkelig i Relation til Spørgsmaalet om Benaadning for Ungdomsfængselsstraf siges: »da Ungdomsfængsel er Straf«, ligesom det ogsaa Sp. 122 i Indledningen til Afsnittet om Ungdomsfængsel udtrykkelig anføres: »naar man overfor de unge Forbrydere maa gaa over til Straf.«

Naar Motiverne Sp. 109 udelukker fra Optagelse i Ungdomsfængsel: »dem, der trods tidligere Anbringelse paa en Opdragelsesanstalt for særlig vanskelige, falder tilbage til Forbrydelse«, og som nu erfaringsmæssigt paany anbringes paa Statsungdomshjem, naar disse som for ringe udskydes fra Anbringelsen i et Ungdomsfængsel, forekommer det mig, at man begaar en Ubillighed ved til en Anstalt for unge Lovovertrædere at knytte den sædvanlige Infami.

At oprette en Anstalt for unge efter det engelske Borstal-System og samtidig knytte Benævnelser som Fængsel, Fanger og Straf til dem, er en Selvmodsigelse; det bliver i alt Fald ingen Borstal-Institution.

Foruden en Borstal-Institution, som der utvivlsomt er et stærkt Krav om, vil der sikkert blive Anvendelse for Begrebet Ungdomsfængsel tilsigtende en mere rationel Behandling af dem, der er idømt kortere Fængselsstraffe.

For en retfærdig, rationel og human Behandling af unge Lovovertrædere tror jeg, det vil være af den allerstørste Betydning, at Springet nu voves helt ud, og at man ikke nøjes med et Resultat af sammenflikkede, indbyrdes modstridende Synspunkter.

Vi har jo herhjemme forsøgt med et Ungdomsfængsel, der sikkert i sit Anlæg var fortrinligt, og alt hvad man kunde ønske sig af et Ungdomsfængsel. Naar Resultaterne af denne Behandling ikke svarede til Forventningerne, saa skyldes det sikkert ikke, at der ikke blev gjort nok for de unge, eller at det skortede paa personlig Offervilje eller Evne hos Lederne, men dette, at Rammerne — de ved

Straffeloven givne Rammer — udelukkede en rationel Ungdomsbehandling.

Paa Kriminalistforeningens Møde d. 5. December 1923 var man bl. a. inde paa Drøftelsen af Ungdomsfængsels-sagen. Af de der faldne Udtalelser skal jeg anføre nogle, som støtter mit Syn paa Sagen, at det ikke drejer sig om at modificere Straffebehandlingen, men om at fore Behandlingen ind i et helt nyt Plan.

Dommer Goll udtalte (pag. 40—41): ».... men det forekommer mig, at man der maa gøre et Spring eller et Vovestykke, hvis man overhovedet vil vente at faa det ud af Ungdomsfængslet, at det bliver en pædagogisk Indretning mere end et Fængsel«, og lidt længere fremme: ».... at Ungdomsfængslet ikke skal være en Straffeanstalt, ikke et Nyborg, men en Opdragelsesanstalt«. Fængselsinspektør Wandall, pag. 49: »at man maa, som ogsaa Dommer Goll sagde, een Gang vove Forsøget og risikere det, som kan risikeres«.

Fængselsdirektør Fussing, pag. 69—70: »M. H. t. selve Hovedspørgsmaalet, om vi bør have et Ungdomsfængsel efter engelsk Mønster, har jeg jo allerede baade i de Bemærkninger, jeg har afgivet til Kommissionen, og i mit Foredrag i Aften hævdet, at vi efter min Mening bør forsøge en saadan Institution, men, vil jeg tilføje, vi bør da vel at mærke ogsaa tage alle Konsekvenserne deraf og ikke sætte Ungdomsfængslet i Scene i Skikkelse af et nyt Nyborg-Fængsel, men, som ogsaa af Inspekt. Wandall rigtig fremhævet, netop i den Skikkelse, hvori det er tænkt, og hvori det er praktiseret i England. Saa maa Fremtiden belære os om, hvorvidt vi er inde paa en gal eller rigtig Vej. Men jeg vil gøre opmærksom paa en Ting, jeg anser for væsentlig, et Punkt, hvor Englænderne har, om jeg saa maa sige, et Forspring for os, og det er det, at Borstal-Institutionen, der eksisterede i en Aarrække, forinden der blev givet Lovregler derom, er bleven legaliseret, ikke, som det tænkes her, gennem en Straffelov, men gennem en Lov,

der hedder Prevention of Crime Act. Jeg tror, at dette Moment er af Betydning baade for den alm. Befolknings og for de ved Institutionen arbejdende Funktionærers Opfattelse af, hvad det egentlig er, der tilsigtes. Jeg kunde godt, saa snart vi i højere Grad vilde praktisere Opdragelsesprincippet, tænke mig moralske Opstod netop stammende fra dette: Det skal dog være Straf, for det staar i Straffeloven. Jeg mener derfor, det var værd at tage under Overvejelse, om vi ikke ogsaa paa dette Punkt skulde følge Englænderne: tage Bestemmelsen ud af Straffeloven og sætte den ind i en særlig Lov. Det vilde vist hjælpe til at klare Begreberne.

Jeg vilde ønske, at Dommer Goll's Opfattelse, at det ikke skal være en Straffeanstalt, ikke et Nyborg, men en Opdragelsesanstalt, havde faaet Udtryk i de paagældende §§ og i Motiverne dertil, hvad den, som anført ovenfor, desværre ikke har, tværtimod.

Det rationelle er at tage hele dette Afsnit om de unge Lovovertrædere ud af Straffeloven, hvor det efter min Mening ikke horer hjemme. Det skal være Forsorg og ikke Straf. Det vilde være mærkeligt, om man straks skulde træffe den Ordning, som maatte passe efter vore hjemlige Forhold. Det vil imidlertid altid være vanskeligt at opnaa Forandringer i disse Bestemmelser, hvis de er indeholdte i Straffeloven, medens det vil være meget rimeligt, at en særlig Lov om disse Forhold efter en Tids Forløb, paa Grundlag af indvundne Erfaringer, tages op til Drøftelse. Men dette betyder jo intet imod det, at Bestemmelserne ikke horer hjemme i Straffeloven, da det ikke er eller skal være Straf, men Forsorg.

M. II. 1. de enkelte §§ i Udkastet skal jeg bemærke følgende:

I § 43 drages Grænsen for, hvem der skal i Ungdomsfængsel, meget nær op til, hvad der gælder om de engelske Borstal Institutions — baade m. II. 1. Alder og Kvalitetsbestemmelser, men jeg synes, at man for saa vidt i det dan-

ske Udkast er kommen til en heldigere Losning, idet man ingen Betingelser opstiller m. H. t. kriminel Fortid, men har stillet Dommeren frit.

M. H. t. Spørgsmaalet om Stedet, hvor Ungdomsfængselsstraffen skal afsones, synes jeg, at man absolut maa kræve, at Afsoningen ogsaa for Kvinders Vedkommende bør foregaa i en særlig dertil bestemt Anstalt. Jo mindre Belægningen er paa en saadan Anstalt, jo nærmere kommer man Idealet, idet det vil være muligt bedre at lære de enkelte at kende nøje, og der vil være Mulighed for at nærmere Behandlingen saa meget, som foreneligt med Formaalet, til hjemlige Forhold. Saa meget mere er der Grund hertil, som vi sædvanlig herhjemme paa vore Kvindefængsler har en mandlig Inspektør, hvilket vil være uheldigt, ja umuliggøre Udførelsen af de Tanker og Ideer, der ligger til Grund for Systemet.

I § 44 bestemmes Varigheden af Opholdet i Ungdomsfængsel til et Maksimum af 3 Aar under særlige i §'en nævnte Forhold til 4 Aar. Det er selvfølgelig en Skonssag, hvor man vil sætte Grænsen for Opholdets Varighed; i de allerfleste Tilfælde vil den foreslaaede Tid sikkert være tilstrækkelig, nemlig i alle Tilfælde, hvor der ikke bliver Spørgsmaal om en haandværksmæssig Uddannelse; men i saadanne vil en Tidsgrænse af 4 Aar være mere hensigtsmæssig, og det vil sikkert ingen Ulemper medføre, idet Spørgsmaalet om Løsladelse paa Prøve hvert Aar skal forelægges Fængselsretten.

Bestemmelserne i §'ens 3. Stk. er en nødvendig Forudsætning for hele Systemet, idet Efterbehandlingen maaske er det vigtigste, eller i alle Tilfælde et meget vigtigt Led i Borstalbehandlingen. Om man havde udstrakt Tilsynet med den paa Prøve løsladte til 1 Aar efter Udløbet af de 3 Aar regnet fra Indsættelsen i Ungdomsfængslet, vilde sikkert ingen Skade have været til, da Tilsynet, efterhaanden som den Løsladte viser sig i Stand til at staa paa egne Ben og klare sig selv, kan gøres mindre og mindre strengt, men

saaledes, at man dog længst muligt forsøger at holde Forbindelsen med de løsladte vedlige.

Bestemmelserne i §'ens sidste Stk. om Genindsættelse er, synes jeg, naturlige og i Overensstemmelse med de tilsvarende Regler om Borstalbehandlingen. Nogle praktiske Vanskeligheder vil der nok her i Danmark affødes af, at vi kun faar een Anstalt; det vil altid have en uheldig Indvirkning paa de andre, at en paa Prøve løsladt kommer tilbage til Anstalten.

I § 45 findes en lignende Bestemmelse som i den engelske Lov, at Personer, som er inddømt i et Ungdomsfængsel, kan overføres til alm. Fængsel, naar de ikke findes egnede til Behandlingen i Ungdomsfængsel. Dette er en nødvendig og udmærket Regel, der kan virke som en Sikkerhedsventil overfor hele Systemet, saaledes at man har en Mulighed for at udskille de skadelige Elementer, som er gaaet igennem Dommerens selvfølgelig ikke alt gennemskuende Skon. Men der findes dog i Udkastets § 45 sidste Punktum en Bestemmelse, som jeg tror kan faa skæbnesvangre Følger. Bestemmelsen gaar ud paa, at Fængselsretten »fastsætter da samtidig indenfor Lovens Strafferamme, hvor længe Fangen skal forblive i saadant Fængsel. Dog kan Straffetiden ikke overskride den ikke udstaaede Del af den Tid, hvori Fangen i Medfør af § 44, 1. Stk., kunde holdes tilbage i Ungdomsfængsel«. Jeg kan ikke se, at der sker den Fange, der har haft Chancen i et Ungdomsfængsel, nogen Uret ved, at han faar den efter Loven fuldt forskyldte Straf. Men Reglen kan, tror jeg, komme til at virke direkte skadelig. Opdragelseshjemmenes største Vanskelighed er netop dette, at de unge paa Hjemmene søger at komme ud af disse Værgeraadsanbringelser af ubestemt Varighed. Naar en Dreng, der er deserteret fra en Opdragelsesanstalt og derefter har begaaet en Forbrydelse, kommer her paa Nyborg Straffeanstalt, vil man, naar man spørger ham, hvorfor han ikke er forbleven paa Hjemmet, som Regel faa det Svar, at han hellere vil ud og have en Straf, »saa bliver man da

færdige. — Ved den anførte Bestemmelse vil man flytte den nævnte Vanskelighed fra Opdragelseshjemmene til Ungdomsfængslet. Saa længe Muligheden for at faa en kortere — og i alle Tilfælde ikke længere — alm. Fængselsstraf er tilstede, vil den hos mange avle Modvilje eller hæmme Modtageligheden for den Paavirkning og de Værdier, man vil kunne tilføre dem i Ungdolsfængslet. Bedst for hele Systemet vilde det derfor være, om man kunde give en anden ubestemt Straffedom — eventuelt indenfor samme Ramme som Ungdomsfængselsstraffen, eller omsætte den idømte Ungdomsfængselsstraf til en alm. Fængselsstraf, der ikke kunde blive kortere end den tilbagestaaende Tid af den idømte Ungdomsfængselsstraf. I alle Tilfælde kan den i § 45 sidste Punktum indeholdte Begrænsning uden Skade stryges.

I § 46 indeholdes Bestemmelser om Behandlingsmaaden af Fangerne i Ungdomsfængslet. Faste Regler er her ikke givet, og det tror jeg maa siges at være absolut heldigt. De i §'ens 1. Stk. indeholdte Bestemmelser om, at Fangen kan holdes i Enrum de 3 første Mdr. — eventuelt 1 Aar — og i §'ens 2. Stk. om eventuel Anbringelse i Enrum den sidste Md. før Løsladelsen, minder meget om de nuværende Regler om Afsoningen af Forbedringshusarbejde i Nyborg Straffeanstalt — jfr. kgl. Anordning af 28. Maj 1913 §§ 17 og 25. Her kommer det atter frem, at det er Straf, de unge indsættes til og ikke alene Opdragelse. Men da Anbringelsen i Enrum er gjort afhængig af et Skøn, vil Bestemmelsen vel ikke kunne gøre direkte Skade.

De i §'s sidste Stk. anførte Bestemmelser om Fuldbyrnelsen af Straffen er de samme, som ligger til Grund for det engelske Borstal-System, og de er gode, hvis de udnyttes i deres fulde Udstrækning og ikke bastes og bindes af straffe- og fængselsmæssige Hensyn.

Hvor mange Fanger et Ungdomsfængsel her i Danmark vil komme til at rumme, er selvfølgelig vanskeligt at danne sig et Begreb om, da Ungdomsfængslets Indvaanere for-

mentlig vil blive rekruteret flere forskellige Steder fra, dels blandt dem, der ikke tidligere har været sigtet, tiltalt eller straffet, dels blandt dem, der tidligere har været straffet med mindre Straffe, dels blandt dem, der anbringes paa Statsungdomshjemmene og sluttelig blandt dem, der nu anbringes i Nyborg Straffeanstalt. Hvor mange de 3 førstnævnte Kategorier vil komme til at omfatte, har jeg ingen Mening om. For dem, der sidder i Nyborg Straffeanstalt, har jeg pr. 6. November 1924 foretaget en Opgørelse over Fanger mellem 16 og 21 Aar, som kunde tænkes anbragt i Ungdomsfængsel, naar man benytter de Korrektiver, som Straffelovskommissionens Motiver giver. Paa den ene Side er Afræsninger foretaget i Overensstemmelse med Opfattelsen i Motiverne Sp. 109: ».... de mest forhærdede og navnlig som Regel de, der trods tidligere Anbringelse paa en Opdragelsesanstalt for særlig vanskelige, falder tilbage til Forbrydelser, henvises til det alm. Fængsel«, idet jeg som Anstalter for de vanskeligste kun har regnet med Statsungdomshjemmene »Braaskovgaard« og Proven«. Til den anden Side er Afræsningen foretaget i Overensstemmelse med Opfattelsen i Motiverne Sp. 123: »Ungdomsfængsel er i Overensstemmelse hermed bestemt for Forbrydere, der omend unge dog er kommen saa vidt ind paa Forbryderbanen, at de maa betegnes som begyndende Professions- og Vaneforbrydere«.

I Nyborg Straffeanstalt hensad der den 6. November 1924 114 Fanger, der ved Indsættelsen var i Alderen fra 16 til 21 Aar. Af disse 114 har jeg derefter udskilt i Overensstemmelse med ovennævnte Synspunkter

- 1) De der tidligere har været straffet med Forbedringshusarbejde, og som har afsonet denne Straf 25 Fanger
- 2) De der tidligere har været anbragt paa et af Statsungdomshjemmene »Braaskovgaard« eller »Proven« 15 —

- 3) De der er dømt til Udbringelse af Riget efter
udstaaet Straf 3 Fanger
- 4) Særlig ondartede Sædelighedsforbrydere (den
ene er idømt 6 Aars Forbedringsarbejde for
Voldtægt, den anden straffet efter Straffe-
lovens § 177, som homoseksuel) 2 —
45 Fanger

Disse 45 Fanger betragter jeg som udelukkede fra at komme i Betragtning ved Anbringelse paa et Ungdomsfængsel alene paa Grund af, hvad der er anført under de enkelte Grupper.

De tilbageværende 69 Fanger opfylder de objektive Betingelser efter Kommissionsforslagets § 43 for at komme i Betragtning ved en eventuel Hændommelse til Ungdomsfængsel, men § 43 anfører som yderligere Betingelse: det subjective Skøn: »saafremt Retten finder, at varige opdragende og uddannende Foranstaltninger vil være nyttige«.

Som ledende Synspunkter, jeg har fulgt, kan jeg oplyse, at jeg har udskudt saadanne, som efter deres 14. Aar i længere Tid — over 2 Aar — har været anbragt paa en anden end en af de to ovennævnte Opdragelsesanstalter, som efter deres 14. Aar paa regelmæssig Maade har lært et Haandværksfag eller en Profession, som har taget Realeksamen, som stadig har haft Tilhold paa Herberger og lignende Steder, som har udøvet Sædelighedsforbrydelse under særlige Forhold (været flere om at udøve en Voldtægtsforbrydelse), og som flere Gange har været straffet med Fængselsstraffe, idet jeg overfor dem, der nærmer sig 21 Aars Grænsen, har anlagt et noget strengere Synspunkt, end overfor dem, der er yngre, og saa fremdeles.

Paa denne Maade har jeg yderligere udskudt 21 Fanger af de tilbageværende 69, saaledes at der bliver 48 Fanger tilbage, som efter mit Skøn maa anses for egnede til Anbringelse i det foreslaaede Ungdomsfængsel.

For disse 48 Fanger skal jeg anføre følgende statistiske Oplysninger:

Alder.

16 Aar, men endnu ikke	17 Aar.....	1
17 » » » »	18 »	8
18 » » » »	19 »	12
19 » » » »	20 »	16
20 » » » »	21 »	11
		48

Den idømte Straffetid.

$\frac{2}{3}$ Aar	4
over $\frac{2}{3}$ Aar og indtil 1 Aar incl.....	17
» 1 » » » 2 » »	20
» 2 » » » 3 » »	7
	48

Opdragelse.

Hos	Forældre	39
»	Slægt	1
»	Fremmede	3
Paa	Opdragelsesanstalt	5
		48

Fødsel.

I Ægteskab	40
Udenfor do.	8
	48

Forbrydelse.

Brandstiftelse	2
Falsk	1
sp. Tyveri	2
gr. Tyveri	40
Sædelighedsforbrydelse § 185.	2
do. § 170.	1
	48

Kriminel Fortid.

Ikke tidligere straffet	21
Tiltalefrafald 1 Gang	6
do. 2 Gange.....	1
Straffet med mindre Straffe (Fængsel paa sædvanlig Fangekost)	4
Forbedringshusarbejde nedsat til Straf af Fængsel paa sædvanlig Fangekost	3
Boder (vedtagne)	13
	48

Erhverv.

Arbejdsmand og Dreng	11
Bud	11
Fabriksarbejder	2
Tjenestekarl	12
Haandværkslærling	8
Kok	2
Fisker	1
Søfyrerboder	1
	48

Naar vi nu herhjemme staar overfor Spørgsmaalet om Oprettelsen af en Anstalt for unge Lovovertrædere, og man som Forbillede for denne Anstalt tager de engelske Borstal-Institutions, synes jeg ikke, man har Lov til paa afgørende Punkter at fravige, hvad der i det engelske System anses for en Hovedbetingelse, nemlig at man gaar helt bort fra det straffende Moment og bygger op alene paa det opdragende. Jeg skal i saa Henseende anføre, hvad Sir Evelyn Ruggles-Brise — Grundlæggeren af det engelske Borstal-System — udtaler som sin Hensigt med Oprettelsen af Borstalintstitutions: »The point I was aiming at was to take the »dangerous« age — 16—21 — out of the Prison System altogether, and to make it subject to special »institutional« treatment on reformatory lines«. At Sir Ruggles-Brise har haft Ret i denne Betragtning, har Tiden vist i alle Tilfælde

i England. Maatte vi her hjemme nu være klar over, at der ikke er Spørgsmaal om at indføre Forbedringer, maaske endog gennemgribende Forbedringer, men om at tage et Standpunkt fuldt og helt ud ved at lægge Behandlingen i et helt nyt Plan, om der da skal komme det ud af det, som man i saa Tilfælde har Lov at vente.

Fængselsvæsen. Sveriges fångvård 1923.

Under år 1923 intogos i Sveriges fångvårdsanstalter 12 922 män och 849 kvinnor eller sammanlagt 13 771 personer mot 13 387 under år 1922.

Förhållandet mellan nykomna fångar under åren 1922 och 1923 framgår av följande tablå:

	1922	1923
för brott häktade.....	2885	2869
» lösdriveri häktade.....	776	948
» undergående av straffarbete insatta	1348	1274
» » » urbota fängelse insatta ..	908	885
» » » bötesförvandlingsstraff insatta	6846	7465
» » » tvångsarbete insatta	487	547

Fångantalet utgjorde vid 1923 års början 1837 och vid årets slut 1755.

Av de vid 1923 års slut kvarvarande 1755 fångarna voro:

naktade för brott.....	169 män, 7 kvinnor, tillsm.	176
» » lösdriveri.....	17 » 5 » »	22
straffarbetsfångar	1188 » 65 » »	1253
urbota fängelsefångar	144 » 5 » »	149
bötesfångar	147 » 2 » »	149
tvångsarbetsfångar	4 » 2 » »	6

Antalet för brott häktade visar under år 1923 i jämförelse med näst föregående år en minskning av 31 män, men däremot en ökning av 15 kvinnor, vadan hela antalet minskats med 16 personer. Under tioårsperioden 1914—1923 har antalet för brott häktade minskats från 3677 till 2869 eller således med 21,97 %.

Antalet nykomna straffarbetsfångar har under ovannämnda period nedgått från 1810 år 1914 till 1274 år 1923. Minskningen, 536, faller på livstidsfångarna med 1 och de på bestämd tid i 2 år och därunder dömda med 544, medan däremot antalet på viss tid över 2 år dömda ökats med 9.

Antalet under år 1923 nykomna livstidsfångar utgjorde 2 män samt antalet på bestämd tid dömda straffarbetsfångar 1272, därav 1182 män och 90 kvinnor.

Tidslängden av de straff, som ådömts nyssnämnda 1272 strafffångar, har varit:

från 2 till och med 3 månader	för 190 män och 11 kvinnor
» 3 » » » 6 » »	367 » » 33 »
» 6 » » » 2 år »	480 » » 39 »
över 2 år »	145 » » 7 »

Av de nykomna straffarbetsfångarna hade 107 män och 9 kvinnor vid straffets början ej fyllt 20 år, och voro dessa dömda:

93 män och 8 kvinnor i 1 år och därunder
10 » » » från 1 till och med 2 år
2 » » » 1 » » 2 » » » 3 »
2 » » » — » över 3 år.

Av återstående 1077 män och 81 kvinnor, som vid straffets början fyllt 20 år, voro dömda:

763 män och 66 kvinnor i 1 år och därunder
171 » » » 9 » från 1 till och med 2 år
76 » » » 2 » » 2 » » » 3 »
65 » » » 4 » över 3 år
2 » » » — på livstid.

Av de kvarvarande straffarbetsfångarna hade 72 män och 5 kvinnor vid straffets början ej fyllt 20 år, och voro dessa dömda:

39 män och 3 kvinnor i 1 år och därunder
15 » » » 1 » från 1 till och med 2 år
11 » » » 1 » » 2 » » » 3 »
7 » » » — över 3 år.

Återstående 1116 män och 60 kvinnor, som vid straffets början fyllt 20 år, voro dömda:

372	män	och	27	kvinnor	i	1	år	och	därunder
248	»	»	11	»	från	1	till	och	med 2 år
208	»	»	7	»	»	2	»	»	3 »
253	»	»	13	»	över	3	år		
35	»	»	2	»	på	livstid.			

Av de nykomna straffarbetsfångarna, 1184 män och 90 kvinnor, hade 493 män och 24 kvinnor eller 40,6 % förut undergått straffarbete. Motsvarande siffra för tioårsperioden 1914—1923 har utgjort 32,6 %. Procentsiffrans ökning är en följd av den villkorliga domens vidgade användning, i det att det stora antalet första gångens förbrytare, som dömts villkorligt till straffarbete, icke ingår i antalet nykomna straffarbetsfångar. Den utgallring av de bättre elementen, som genom den villkorliga domen skett, har orsakat, att blott de sämre elementen tillförts de nykomnas klass.

Av de nykomna straffarbetsfångarna voro 554 män och 34 kvinnor ådömda påföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen.

Vid slutet av år 1923 voro kvarvarande

livstidsfångar	35	män	och	2	kvinnor
straffarbetsfångar på bestämd tid	1153	»	»	63	»

	1188	män		65	kvinnor
Av dessa förvarades i enrum ...	914	»	och	55	»
och i gemensamhet	274	»	»	10	»

Den genom lag 8 maj 1921 införda rätten att utföra enrumsfångar i gemensamt arbete med andra fångar, sedan viss strafftid avtjänats, har i regel tillämpats, så att den stränga enrumsbehandlingen inskränkts till ett år för äldre och fyra månader för yngre fångar, som dömts till straffarbete på tid därutöver.

Av de till straffarbete dömda fångarna hava 3 män och 1 kvinna på egen begäran, utöver den för dem gällande längsta tid för straff i enrum, fortsatt enrumsstraffet.

Vid slutet av år 1914 utgjorde gemensambetsfångarnas antal 190, därav 179 män och 11 kvinnor.

Straffskärpning har tillämpats på en manlig straffarbetsfånge, som ådömts skärpning genom 11 dagars hårt natlläger i förening med mörkt enrum under 4 dagar. Jämlikt fängelseläkarens utlåtande verkställdes skärpningen enbart genom hårt natlläger.

Av nåd hava under året frigivits 4 livstidsfångar, 14

på viss tid dömda straffarbetsfångar, 3 urbota fängelsefångar och 2 bötesfångar.

Villkorlig frigivning med skyldighet att under bestämd tid vara underkastad särskild tillsyn har beviljats 56 män och 4 kvinnor eller tillsammans 60 personer, samtliga dömda till straffarbete. Under år 1922 blevo 64 personer villkorligt frigivna. Under de sjutton år, 1907—1923, som rättsinstitutet villkorlig frigivning tillämpats, har hela antalet villkorligt frigivna utgjort 741 män och 84 kvinnor, tillhopa 825 personer, av vilka 325 varit dömda för förfalskning, bedrägeri och förskingring, 140 för mord, dråp och misshandel, 188 för sedlighets- och våldtäktsbrott samt återstående 172 för mened, barnamord, mordbrand, rån m. m.

Under år 1923 har prøvotiden gått till ända för 61 personer, som frigivits, 5 under 1920, 7 under 1921 och 49 under 1922.

Av strafftiden hava vid den villkorliga frigivningen återstått följande tidslängder:

för 491 personer intill 1 år	
» 240 » från 1 till och med 2 år	
» 80 » » 2 » » » 3 »	
» 14 » » 3 » » » 4 »	

Av de villkorligt frigivna, som under år 1923 stått under tillsyn, hava 2 avvikit utan att sedermera kunnat anträffas och 1 dömts för nytt brott, i samband varmed den villkorligt medgivna friheten förverkats. I fråga om 17 saknas vederbörliga rapporter. De återstående hava uppfört sig utan svårare anmärkning, många hedrande.

Till urbota fängelsestraff dömda personer voro:

nykomna 858 män, 27 kvinnor
vid årets slut kvarvarande 144 » 5 »

Tidslängden av de straff, som ådömts de nykomna fängelsefångarna var:

från 1 till och med 6 månader för 828 män, 24 kvinnor
» 6 » » » 12 » » 23 » 3 »
utöver 1 år 7 » — »

Antalet nykomna fängelsefångar har under år 1923 i jämförelse med år 1922 minskats med 23.

Antalet nykomna fångar, som hållits i fängelse i saknad

av tillgång till gäldande av böter, utgjorde 7195 män och 270 kvinnor, tillsammans 7465 personer emot 6846 år 1922. I jämförelse med år 1922 har antalet således ökat med 619. De böter, som vid bristande tillgång börjat under år 1923 avtjänas, hava motvarat 68 791 bestraffningsdagar eller 15 000 mindre än under år 1922. Medeltalet bötessittare för dag belöpte sig till 188 emot ett medeltal av 230 år 1922. Att antalet bestraffningsdagar minskats, ehuru de förvandlingsstraff underkastades antal ökat, är en följd av lagändringen den 9 juni 1922, varigenom förvandlingsstraffens längd i förhållande till bötesbeloppen väsentligen minskades. Vid början av tioårsperioden 1914—1923 utgjorde antalet nykomna bötesfångar 12 540 män och 602 kvinnor, tillhopa 13 142 personer, bestraffningsdagarnas antal 112 680 och medeltalet bötessittare för dag 309.

I fängelserna intogos år 1923 sammanlagt 1352 personer, som första gången dömts till straffarbete eller urbota fängelse, och 424 personer, som andra gången dömts till sådant straff. Sistnämnda siffra utvisar antalet av dem, som under året inträtt i de återfallnas klass, utgörande 31,4 % av antalet av dem, som första gången undergått frihetsstraff. Under den senaste tioårsperioden kan antalet av dem, som efter att en gång hava undergått frihetsstraff icke vidare ådraga sig sådant straff, beräknas till omkring 67 %, under det att inemot 33 % visat sig återfalla.

Proportionsförhållandet mellan antalet under år 1923 nykomna, inom riket födda straffarbetsfångar och folkmängden vid årets slut utgjorde 20 straffarbetsfångar på varje 100 000 invånare.

Antalet barn, som under år 1923 åtföljt sina mödrar i fängelset, var 4.

Antalet häktade för lösdriveri och bettlande utgjorde 651 män och 316 kvinnor, tillsammans 967 personer. Om därifrån avräknas de vid årets början kvarvarande, 19 personer, utgör antalet under året häktade 948 personer, därav 440 från Stockholms stad och 508 från rikets övriga delar. Av de häktade blevo 544 dömda till tvångsarbete.

Hela antalet under år 1923 nykomna, till tvångsarbete dömda utgjorde, såsom förut nämnts, 547 personer, av vilka 525 dömts för lösdriveri och 22 enligt fattig-

vårdsförordningen. Av de 525 för lösdriveri dömda — 332 män och 193 kvinnor — hade 188 män och 47 kvinnor förut hållits till straffarbete samt 144 män och 146 kvinnor icke förut undergått dylikt straff.

Extra judiciella bestraffningar hava under åren 1923 ålagts: vid straffängelserna och kronohäkterna 37 fångar, motsvarande i förhållande till det i dessa fängelser förvarade medeltal fångar 5,2 %, samt vid centralfängelserna för män 51 fångar eller 5,5 % och vid centralfängelset för kvinnor 3 fångar eller 4 % av medeltalet fångar.

Rymning har företagits av en fängelsefånge under fängstransport. En manlig fånge, som överförts till lasarett, rymde därifrån, men blev dagen efter rymningen gripen.

Själv mord har förövats av två manliga straffarbetsfångar och två manliga rannsakningsfångar.

Av de nykomna, till straffarbete eller urbota fängelse dömda personerna, tillsammans 2159, hava de, som begått sitt brott i rusigt tillstånd, utgjort:

straffarbetsfångar....	396	män	och	24	kvinnor
fängelsefångar	277	»	»	5	»

Fångpersonalens kristendoms-kunskap har enligt predikanternas årsberättelser varit god hos 15,6 %, försvarlig hos 66 %, ringa hos 16,6 % och saknats hos 1,8 %. I den sista siffran hava inräknats icke kristna trosbekännare.

Nio fångar hava under året för första gången erhållit del av den heliga nattvarden.

Fängelsebiblioteken innefattade vid årets slut 41 957 volymer.

För frigivna fångars stödjande har, i likhet med föregående år, utom direkt beviljat statsanslag, utgivits avkastningen av fångvårdens besparingskassa, som vid 1923 års utgång visade en behållning av 408 189 kronor. Samtliga utbetalningar uppgingo till 66 700 kronor, därav 42 000 till centralföreningen till stöd för frigivna, 16 500 kronor till föreningen Skyddsvärnet och resten till enskilda stiftelser samt skydds- och arbetshem.

Sammanlagda beloppet av de arbetspremiemedel, som de under året frigivna vid avgången hade inestående i postsparbanken, utgjorde 6514 kronor, fördelade på 66 motböcker.

Hälsotillståndet i fängelserna har under år 1923

varit gott. Antalet döda har uppgått till 10, och medeltalet sjuka för dag har utgjort 51,4.

Antalet lungsiktiga har varit 53 män och 6 kvinnor, därav 21 män kvarvarande vid årets början samt 32 män och 6 kvinnor tillkomna under året. Av de nykomna voro 29 män och 1 kvinna sjuka vid interneringens början. 3 män och 5 kvinnor hade således insjuknat i fängelset.

Antalet sinnessjuka och sinnesslöa har varit 144 män och 14 kvinnor, sålunda fördelade:

kvarvarande vid årets början 69 män och 3 kvinnor tillkomna:

sjuka vid interneringens början ..	42	»	»	6	»
insjuknade i fängelset	33	»	»	5	»

Vid årets slut voro 68 män och 1 kvinna kvar.

Fångvårdens utgifter uppgingo för tiden 1 januari —30 juni 1923 till 1 923 608 kronor och för räkenskapsåret 1923—1924 ($\frac{1}{7}$ 1923— $\frac{30}{6}$ 1924) till 3 882 929 kronor.

Statens nettoinkomst av arbetsdriften vid fångvårdsanstalterna, som år 1922 uppgick till 598 907 kronor, belöpte sig för första halvåret 1923 till 288 673 kronor och för budgetåret 1923—1924 till 553 763 kronor.

Under år 1923 anordnades en utbildningskurs för tjänstemän vid fångvårdsstaten. Kursen, som var förlagd till straffängelset i Linköping, pågick under tiden 20 september—19 december. Till deltagande i kursen uttogos 14 extra ordinarie vaktkonstaplar, vilka samtliga genomgick kursen och blevo godkända.

Henry Lindberg.

Litteratur.

Ola Kvalsund: Norsk Politirapportlære. Utgitt av Statens Politiskole. Kristiania 1924.

Denne bok er utgitt til bruk ved Statens politiskole som lærebok og er utarbeidet paa grunnlag av de erfaringer bokens forfatter har høstet som chef for denne skole, som nu har været i virksomhet i 3—4 aar.

Kursene, som hittil har været 3 maanedlige, er beregnet paa politifunksjonærer, som allerede paa forhaand sitter inne med ialfall en del praktisk erfaring i politiets mangehaande gjøremaal.

Boken fremstiller de almene regler for rapportarbeidet: optegnelser av de opplysninger, som den utenrettslige efterforskning bringer for dagen.

Den omfatter altsaa ikke den egentlige efterforskning, men den form, hvori denne fremlegges for de embedsmenn innen politi og paatalemyndighet, hvem det tilkommer aa avgjøre tiltalesspørsmålet i saken. Da denne avgjørelse i en flerhet av straffesaker treffes hovedsagelig paa grunnlag av den utenrettslige efterforskning, som i almindelighet utføres av de underordnede politifunksjonærer, er det av overordentlig betydning, at disse evner aa fremlegge sine rapporter i en klar og oversiktig form.

Paa dette omraade har der hittil i Norge hersket ikke saa liten uorden. Visstnok har praksis innført visse mere eller mindre ensartede regler, men disse følges ikke alltid og de ofte uordentlige fremstillinger har mangen gang ergret mig som politiembedsmann og statsadvokat.

Boken, som er paa 234 dobbeltspaltede foliosider, er meget omstendelig. Maaskje for omstendelig for en lærebok. Men da den ogsaa er ment som en opslagsbok kan det jo ha sin fordel, at innholdet er saa uttømmende. Imidlertid kan denne vidløftighet nokk bli en fare, naar boken kommer i

hendene paa en i efterforskningsarbeidet litet trenet mann, der i sin iver for aa faa alt med, kan komme i skade for aa glemme innholdet for formen.

En slet efterforskning kan ikke bli god ved at den fremtrer i en uklanderlig form, men en god efterforskning kan vel tape i verdi ved en slurvet form.

Uten aa komme synderlig inn paa det egentlige efterforskningsarbeide, som vil bli gjenstand for en egen lærebok fra samme forfatter gir boken efterforskningsbeljanten en mengde gode raad og vink om hvorledes han bør gaa frem under sitt arbeide og hvorledes hans optreden bør være likeoverfor de personer hos hvem han under efterforskningen skal innhente opplysninger.

Den inneholder ogsaa en rekke udmerkede skjemaer, forbilleder og eksempler, som vil lette leseren tilegnelsen av stoffet.

Jeg vil anbefale jurister, som arbeider i strafferettspleiens tjeneste aa gjøre sig bekjent med boken. Den utkommer ikke i bokhandelen, men vil kunne faaes ved henvendelse til Statens politiskole.

Kr. Welhaven.

Mindre Meddelelser.

Fængslet Sing Sing 1824—1924.

Det bekendte Sing Sing Fængsel i Ossining i Staten New York lidt udenfor Byen New York, grundlagt i 1824, har fejret sit 100 Aars Jubilæum med Fuldførelsen af et nyt Cellehus, der har Plads for 300 Fanger. Da det gennemsnitlige Fangetal i Sing Sing anslaaes til ca. 1400, er det saaledes kun en Del af Fangerne, der nu kan overføres til den ny Bygning, men det er Hensigten at fortsætte med Nybygningerne, saa der efterhaanden kan rejses et helt nyt moderne Sing Sing, medens de gamle Bygninger bliver omdannet til en Modtagelsesstation for Fanger fra hele Staten New York, en Plan, der længe har været under Forberedelse.

Med Henblik paa 100 Aars Jubilæet og Opførelsen af den nye Fængselsbygning, udtalte Fængselsinspektoren for Sing Sing, at det gamle Cellehus blev bygget udfra den overtroiske Teori om Forbrydelse og Straf, at enhver Forbryder er besat af en ond Aand, som skal uddrives ved Hjælp af Lidelse, og enhver, der ved Selvsyn har haft Lejlighed til at gøre sig bekendt med de smaa Celler i den gamle Fængselsfloj i Sing Sing fra 1824, vil indrømme, at hvis Fangerne skulde opholde sig i Cellerne Døgnet rundt, vilde det skaffe Lidelse i rigeligt Maal og saaledes opfylde det nævnte forudsatte Formaal for Straffen.

Det gamle Cellehus er bygget i 6 Etager, og Cellernes Størrelse er kun 9×3 Fod eller — som det fremhæves i en Jubilæumsartikel i et amerikansk Blad — ikke ret meget rummeligere end det dobbelte af en stor Ligkiste, og indtil for nylig var Køjerne tilmed ofte saakaldte To-Dækkere, beregnet paa at huse to Fanger i hver Celle, idet Køjerne var anbragte over hverandre som i en Skibskahyt, og ingen af de gamle Celler havde Vinduer. De Fanger, som ikke kunde faa Plads i det gamle Cellehus, der kunde rumme 900

Fanger, sover om Natten i store fælles Sovesale med Plads til 100 à 150 Fanger paa hver.

Disse Pladsforhold i det gamle Sing Sing er Baggrunden for mange af de Fængselsformer, som er gennemført i de senere Aar, efter at de gamle Straffeteorier er forladt for at give Plads for mere moderne Synspunkter, hvorefter man ikke netop anser Straffens Formaal for at være Tilføjeelse af den størst mulige Lidelse, og som bekendt er Sing Sing et af de amerikanske Fængsler, der for Tiden gaar længst i Retning af at eksperimentere med moderne Fængselsreformer.

Der er ikke her Anledning til at give en almindelig Skildring af hele Fængselsordningen i Sing Sing. Kun enkelte Data skal anføres til at belyse, hvorledes man ud fra nyere kriminalistiske Synspunkter har lempet sig efter Pladsforholdene:

I Almindelighed tilbringer Fangerne i Sing Sing kun Natten i Cellerne. Fra Kl. 8 til 4 — afbrudt af en Middags-pause — arbejdes der udenfor Cellen paa fælles Arbejdssale eller andre anviste Pladser, ofte udenfor Fængselsbygningen. Saaledes er en stor Del af Arbejdet paa Opførelsen af den ny Fængselsbygning udført af Fanger. Efter endt Arbejdstid er der et Par Timers Frihed, hvor Fangerne kan opholde sig i Gaarden, der er meget rummelig, og give sig af med Friluftssport og anden Rekreation eller dyrke »faglige« Interesser i Velfærdsligaen (»Mutual Welfare League«) — Fangernes Organisation i Fængslet. Om Aftenen er der Foredrag, Koncert eller Lysbillede i Fængslets Kirke, der kan rumme ca. 1000 Personer. I Rekreationstiden og paa de Steder, hvor Fangerne opholder sig i den Tid, er Velfærdsligaen ansvarlig for Orden og Disciplin.

Der kommer ofte professionelle Kunstnere og store Operaselskaber og Orkestre ud til Fængslet for at give Forestillinger, særligt paa Festdage, og det betragtes i Amerika som en stor Ære for Kunstnere at optræde i Sing Sing. Men Fangerne har ogsaa deres eget Amatororkester, som holder daglige Øvelser og spiller ved festlige Lejligheder. De har ligeledes deres egne Dilettantskuespillere, og i mange Aar har der i Fængslet været givet Forestillinger af og for Fangerne. For faa Aar siden har man imidlertid udvidet denne Virksomhed saaledes, at Fangerne ogsaa af og til kan give Forestillinger for almindeligt Publikum. Den første Forestilling af den Art blev afholdt den 10. Maj 1920, og siden

har der været regelmæssige Forestillinger med Adgang for fremmede, hvor Indtægterne — ligesom ved Boldspil med Hold udefra — gaar til Fangernes Velfærdsliga.

Det er som anført Fangerne selv, der i Rekreatiions-tiden har Ansvar for Ordenens Opretholdelse. Men sker der groft Tillidsbrud, griber Fængselsmyndighederne ind. Saaledes hændte det i December 1922, at en af Fangerne, der havde optraadt som Koristinde i Stykket »Honey Girl«, benyttede Lejligheden til at flygte. Han forlod Fængslet sammen med det besøgende Publikum, der i et Antal af 1150 havde overværet Forestillingen sammen med Fangerne og Fængselsbetjeningen. Den paagældende var en 37-aarig Fange, der havde udstaaet 8 Maaneder af en 20 Aars Straffetid for Røveri. Ved Forestillingen havde ialt 162 Fanger medvirket, og det fremhævedes fra Fængselsmyndighedernes og Velfærdsligaens Side, at det var første Gang, en Fange — ene af 162 — paa den Maade havde begaaet Tillidsbrud ved Underholdninger eller Sportsbegivenheder blandt Fangerne. Tilfældet blev derfor betragtet som saa enestaaende, at det Dagen efter som kollektivt Disciplinarmiddel blev dekretet, at samtlige Fanger skulde opholde sig i deres Celler i 24 Timer uden at faa Adgang til Arbejde udenfor og den sædvanlige Frihedsrekreation. Da Flugten var sket en Fredag, blev Straffedagen en Lørdag, og da den ugentlige week-end holdes i Hævd ogsaa i Sing Sing, blev Afskaffelsen betragtet som særlig haard.

I Aarsberetningerne fra Sing Sing betones det, at den nuværende Fængselsordning frembyder gode Betingelser for Fangernes almindelige Sundhedstilstand. I den Beretning, der udsendtes i 1923, anførtes det saaledes, at for det foregaaende Aar var Dodsprocenten i Sing Sing 5 af 1000 — med kun 8 naturlige Dødsfald —, medens den almindelige Befolkningsstatistik for den bedste Uge i September samme Aar udviste en Dodsprocent af 8 pr. 1000.

I den ny Bygning, som er opført paa en Høj overfor det gamle Sing Sing og med smuk Udsigt over Hudsonfloden, er Cellerne 9 × 6 Fod, altsaa dobbelt saa brede som de gamle Celler. Hver Celle er forsynet med W. C. og rindende Vand, Hospitalskoje, elektrisk Lys, Skrivebord, rummelige Vinduer, Centralvarme og Ventilation.

De nye Celler danner saaledes en skarp Kontrast til de gamle Celler i »Landklubben«, det populære Navn for Sing Sing.

Foruden den ny Fængselsbygning, der nu tages i Brug, blev der for et Par Aar siden opført et nyt moderne Døds-hus, hvor de Dødsdømte opholder sig, indtil de føres til den elektriske Stol, og det er, som allerede anført, Hensigten, at hele Sing Sing skal fornyes. Fængselsmyndighederne udfolder ivrige Bestræbelser for at fremskaffe de fornødne Pengemidler, og naar Fornyelsesplanen bliver helt gennemført, er det muligt, at dette vil give Anledning til nye Fængselsmetoder paa samme Maade, som Indretningen af det gamle Sing Sing har haft sin store Andel i Indførelsen af de Principper, der nu er gennemført for det daglige Liv blandt Fangerne i Sing Sing.

L. Th. A.

Dansk Kriminalistforenings 25 Aars Jubilæum fejredes under livlig Deltagelse fra Medlemmernes Side ved et Møde med paafølgende Festmiddag Lørdag den 15. November f. A. Efter at Foreningens Formand gennem de 25 Aar, Professor *Torp*, havde budt Velkommen, holdt Dommer *Goll* et Foredrag om Foreningens Liv siden dens Stiftelse, der gav et levende Indtryk af Foreningens Arbejde i Almindelighed og særlig dens betydningsfulde Indsats i Arbejdet paa Straffeløvsreformen. Dommer *Goll* redegjorde for de forskellige Faser i dette Arbejde fra Pryglelovskampagnen over Kritiken af Kommissionsudkastet af 1912, derunder særlig den betydningsfulde Vending, Sagen tog, da Justitsministeren overdrog Foreningens Formand, Prof. *Torp*, at afgive Betænkning vedrørende Kommissionsudkastet, til Foreningens Repræsentation i den sidste Straffelovskommission. Udkastet af 1923 er i Virkeligheden Kriminalistforeningens Barn, og det er givet, at de i Kriminalistforeningen hævdede Ideer vil komme til at præge den kommende Lov. Kriminalistforeningen vil ogsaa i Fremtiden vide at være paa Vagt mod enhver Forringelse af den bestaaende Tilstand ved Indførelse af lemlæstende Straffe etc.

Efter en Pause talte Landsdommer *Haack* om: Samfundets Syn paa Forbrydelse og Straf. Det lykkedes Taleren at give en paa een Gang klar og aandfuld Oversigt over Strafferettens Udvikling i det danske Samfund og dens Stilling i Nutiden. At paavise, hvorledes Samfundsmagten nu ser Straffen som et af flere Midler til at holde Forbrydelsen i Skak. Her udfra kom Foredragsholderen ogsaa ind paa

Forbrydelsesbegrebets Udformning i Harmoni med den almindelige Opfattelse i Befolkningen og Straffuldbyrdsens aktuelle Problemer. Begge Foredrag kostede stærkt Bifald.

Model har Vidnesbyrd om Kriminalistforeningens usvækkede Livskraft. For Medlemmerne, der ser tilbage paa de forløbne 25 Aars Arbejde og Kamp, er der Grund til Stoltthed over den for vort Samfund saa betydningsfulde Indsats, Foreningen har formaaet at yde. Maatte den i de kommende Aar med samme Kraft og Udholdenhed arbejde for sine Maal.

J. H. J.

Overværgeraadets Statistik for Aaret 1923 foreligger i noget ændret Form fra tidligere, fordi Aaret er et Overgangsaar bestemt af Ikrafttrædelsen af den ny Værgeraadslov 12. Juni 1922 (se om denne C. Brun i dette Tidsskrift 1923 S. 43 ff.). Den ældre Børnelov af 1905 virker endnu i Statistiken derved, at der endnu i 1923 gives Godkendelse fra Overværgeraadets Side af ialt 106 Børns Anbringelse udenfor Hjemmet i Henhold til en af vedkommende Værgeraad derom for d. 1. Januar 1923 truffen Beslutning. Af disse 106 var 44 fra Hovedstaden, 24 fra Provinskøbstæderne og 38 fra Landdistrikterne. Det samlede Antal Børn, der i Henhold til Lov 1905 har været taget under Værgeraadsforsorg, udgør 12,041, hvoraf ved Udgangen af 1923 endnu 3764 var under Forsorg. — Efter d. 1. Januar 1923 udkræves i Almindelighed ikke Overværgeraadets Godkendelse af Værgeraadenes Fjernelse af Børn fra Hjemmet, og Statistiken bygger derfor paa de fra Værgeraadene modtagne Indberetninger. Ifølge disse har Værgeraadene i 1923 truffet Beslutning om 718 Børns endelige Fjernelse fra Hjemmet; af disse var 235 fra Hovedstaden, 261 fra Provinskøbstæderne og 222 fra Landdistrikterne; 17 er atter udgaaede af Forsorg. — Efter den ny Lov vedvarer Værgeraadsforsorgen for de paa Ungdomshjem anbragte eller derfra foreløbig udskrevne Elever til det 21de Aar, medmindre Værgeraadet efter Indstilling fra Forstanderen lader den ophøre tidligere, medens Forsorgen for de øvrige Værgeraadsbørn ophører med det fyldte 18de Aar, medmindre Værgeraadet inden den Tid træffer Bestemmelse om og Overværgeraadet derefter godkender Forsorgens Forlængelse (for et bestemt Tidsrum dog ikke udover det fyldte 21de Aar). I 1923 har Overværgeraadet godkendt saadan Forlængelse for

65 Børn. — Skønt Værgeraadene ifølge Lov 1922 kun kan undlade at paalægge den eller de forsørgelsespligtige Bidrag »naar ganske særlige Grunde taler derfor«, viser det sig, at Værgeraadene kun for 297 af de nævnte 718 Børn har paa-
lagt saadant Bidrag. E. O.

Bøger indsendte til Redaktionen.

Jul. Lassen: Udvalgte Afhandlinger, udgivne af Frantz Dahl.
Kbh. 1924.

Juridisk Tidsskrift 1924. Hft. 5—10.

Svensk Juristtidning 1924. Hft. 5.

Tidskrift utg. av Juridiska föreningen i Finland. 1924. Hft. 4—5.

Defensor legis. 1924. Hft. 4.

Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft. XXXV Bd.
Hft. 2.

Rivista penale. Vol. C, fasc. 1—5.

Gustav Olin: Den svenska strafflagsrevisionen. Særtryk af Svensk
Juristtidning 1924.

Revista de ciencias jurídicas y sociales. 2. Aargang Nr. 7. 1924.

Nogle Bemærkninger om Frihedsstraffene efter det Rigsdagen forelagte Forslag til Almindelig borgerlig Straffelov.

Af Fængselsinspektør WAAGENSEN.

Den Diskussion, som Reglerne om Straffene i det Rigsdagen i December f. A. forelagte Forslag til Almindelig borgerlig Straffelov forhaabentlig vil afføde, vil sikkert i første Række komme til at dreje sig om Spørgsmaalet om, hvorvidt det er nødvendigt til en effektiv Bekæmpelse af Kriminaliteten ved Siden af den simple Frihedsberøvelse (det nuværende »Simpelt Fængsel«) at raade over flere Arter kvalificeret Frihedsstraf, eller om det er muligt at reducere de nugældende ikke mindre end 5 forskellige Former for kvalificeret Frihedsstraf (Fængsel paa sædvanlig Fængeskost, Fængsel paa Vand og Brød, Tvangsarbejde, Forbedringhusarbejde og Tugthusarbejde) til een.

Anskuelserne herom har i de 3 Straffelovsudkast, der har set Dagens Lys, siden den 1ste Straffelovskommission i 1905 blev nedsat, været stærkt delt, idet Kommissionsudkastet af 1912 (K. U. 1912) og Mindretallet i Kommissionsudkastet af 1923 (K. U. 1923) bibeholder 2 Arter kvalificeret Frihedsstraf, medens Professor Torps Udkast af 1917 (T. U. 1917) og Flertallet i K. U. 1923 vil nøjes med een saadan Straf.

Spørgsmaalet herom har jeg gjort til Genstand for udførlig Omtale i dette Tidsskrifts Aargang 1923 (S. 72 og flgd.), men efterat det nu offentliggjorte Straffelovsforslag

har sluttet sig til K. U. 1912 og Mindretallet i K. U. 1923, vilde jeg gerne i det følgende have Lejlighed til at supplere mine tidligere Bemærkninger.

Det foreliggende Æmne deler sig naturligt i 2 Spørgsmaal, nemlig:

1) Er det muligt i den kvalificerede Frihedsstrafs Indhold, i dens Udtaaelsesmaade, at finde Kriterier, egnede til Skelnemærke mellem 2 eller flere Arter kval. Frihedsstraf — og

2) Er det nødvendigt af generalpræventive eller andre Grunde at bevare en Flerhed af kvalificerede Frihedsstraffe, selvom det skulde vise sig ugørligt eller vanskeligt at finde et virkeligt Skelnemærke mellem dem.

ad 1) K. U. 1912, der foreslaar 2 Arter kval. Frihedsstraf: Arbejdsfængsel fra 14 Dage til 3 Aar og Strafarbejde fra 1 til 16 Aar eller paa Livstid, har været inde paa Tanken om at sammensmelte de 2 Strafarter til een, idet Udkastet i sine Motiver (S. 23) erkender, at de 2 Strafarter »frembyder mange Lighedspunkter«. Den eneste Forskel, Udkastet da ogsaa finder mellem dem, er, at Fangen ved Strafarbejde arbejder for det Offentlige mod en Godtgørelse for Arbejdet som Belønning for god Opførsel, medens han ved Arbejdsfængsel vel arbejder pligtmæssigt, men for sig selv — dog at hans Fortjeneste maa reguleres, da Værdien af hans Arbejde ikke kan ligestilles med en privat Arbejders. I det Udkast til en Anordning om Frihedsstraffenes Fuldbgyrdelse, der ledsager Straffelovsudkastet, har den anførte Forskel givet sig Udtryk i, at for Strafarbejdsfangernes Vedkommende Arbejdstiden sættes til 10 à 11 Timer daglig og Ducøren til mindst 20 Øre daglig, medens for Arbejdsfængselsfangernes Vedkommende Arbejdstiden sættes til 8 à 9 Timer og Ducøren til indtil 50 Øre, idet Bestemmelsen om Adgangen til selvforskaffet Arbejde næppe vil faa stor praktisk Betydning.

I K. U. 1923 foreslaar Mindretallet ligeledes 2 Arter kvalificeret Frihedsstraf: Fængsel fra 1 Maaned til 1 Aar og

Strafarbejde fra 1 til 16 Aar eller paa Livstid, og Mindretallet finder i det progressive System baade et naturligt Skelnemærke mellem og en Begrundelse for Bibeholdelsen af 2 Arter kvalificeret Frihedsstraf.

M. II. t. dette System skal jeg henvise til, hvad Fængselsdirektor *Fussing* derom anfører i de »Bemærkninger om Frihedsstraffe og med Frihedsberøvelse forbundne Sikkerhedsforanstaltninger«, der som Bilag 1 ledsager K. U. 1923 (S. 23 ff.). Det vil af det der anførte fremgaa, at Værdien af det progressive System i straffepædagogisk Henseende er betydeligt overdrevet, og at dette System allerede som Følge deraf er uegnet som Skelnemærke.

Straffelovsforslaget slutter sig, hvad Spørgsmaalet: een eller flere kvalificerede Frihedsstraffe angaar, til K. U. 1912, idet der stilles Forslag om 2 Arter kvalificeret Frihedsstraf: Fængsel fra 14 Dage til 8 Aar og Tugthus fra 4 til 15 Aar eller paa Livstid (§§ 36 og 38). Det indrømmes dog i Bemærkningerne til Lovforslaget (S. 76 Sp. 2), at det »er vanskeligt at etablere en saadan Forskel i Udstaaelsesmaaden mellem Tugthus og Fængsel, at disse fremtræder som 2 væsensforskellige Strafarter«. Forskellen vil efter Bemærkningerne væsentligt komme frem ved Reglerne om a) Fangernes Dragt, b) Adgangen til visse Begunstigelser, c) Anvendelse af Disciplinærstraffe samt d) Fangernes Arbejde.

ad a) Ifl. Forslagets § 42, 2. Stk., skal Fanger, der udstaar Tugthus eller Fængsel i 6 Maaneder eller derover, bære den for dem anordnede Dragt. Modsætningsvis af Reglen maa sluttet, at Fængselsfanger, hvis Straffetid ikke naar 6 Maaneder, skal være fritaget for Fangedragt.

Det rationelle bør efter min Formening være, at paa den ene Side Fanger, der udstaar simpelt Fængsel (hvad ogsaa fremgaar af Forslagets § 51), ligesom Varetægtsfanger er fritagne for Fangedragt, medens paa den anden Side Fanger, der afsoner kvalificeret Frihedsstraf, alle skal bære Fangedragt. Allerede af ordensmæssige Hensyn bør det være en ubetinget Pligt for alle egentlige arbejdspligtige

Fanger at bære Fangedragt. Naar alle Fanger, der udstaar Fængsel eller Tugthus, ifl. Forslagets § 41 er pligtige at udføre det Arbejde, der paalægges dem, kan Bestemmelsen om Adgangen til at bære egne Klæder for Fanger, hvis Straffetid ikke naar 6 Maaneder, let blive illusorisk, da Fangerne selvfølgelig ikke kan være pligtige at arbejde for Fængslet, iført deres eget Tøj, og derfor — for at skaane dette — vil foretrække Fangedragten. Bestemmelsen om en Straffetid af 6 Maaneder som Skelnemærke mellem Fangedragt og Ikke-Fangedragt er nærmest kun en Reminiscens fra den nugældende Ordning, hvor denne Straffetid danner Skel mellem Fængsel paa sædvanlig Fangekost og Forbedringshusarbejde. Nogen Grund til at bevare denne Bestemmelse kan jeg ikke finde. Og hvad Fangedragten som Skelnemærke mellem Fængsel og Tugthus angaar, maa herefter Dragtens Udseende og ikke Spørgsmaalet Fangedragt eller Ikke-Fangedragt blive afgørende. Det er muligt, at man har tænkt sig at give Tugthusfangernes Dragt et Udseende, der afviger fra Fængselsfangernes, men som Skelnemærke mellem de 2 Arter Frihedsstraf er Dragtens Udseende dog ret underordnet.

ad b) Bemærkningerne nævner intet om, hvorvidt Begunstigelser skal tages i snævrere Forstand, kun omfattende de egentlige Behageligheder, der skal »forsøde« Fangerne Tilværelsen (Skraatobak, rent underholdende Læsning, anden adspredende Frihedssyssel, Forbindelsen med Omverdenen m. m.) eller om der ved Begunstigelser ogsaa sigtes til en Del af dem, der kun i uegentlig Forstand kan kaldes Begunstigelser, idet de snarere maa anses som Led i Straffens pædagogiske Opgave: Undervisningen, Kirkegangen, Legemsøvelser, belærende Lektüre og Foredrag, Arbejdsducør m. m. Hvad de rene Begunstigelser angaar, vil det sikkert være rigtigt i større Omfang at tildele dem ved de mere langvarige Straffe end ved de ganske korte Straffe, men da Fængsel efter Forslaget kan idømmes helt op til 8 Aar, vil man næppe unddrage denne Strafart ret mange

— om overhovedet nogen — af de Begunstigelser, som man har tiltænkt Tugthusstraffen. Og omvendt at udelukke denne fra nogle af Begunstigelserne vil p. G. af denne Strafs Langvarighed være uheldigt. Begunstigelserne er det væsentligste Indhold af Progressionen, der netop vil være særlig paakrævet ved Tugthusstraffen. Og hvad Begunstigelserne i videre Forstand angaar, bør man hverken ved Fængsel eller Tugthus undvære nogen af dem. Hvori Forskellen derfor skal komme frem, er ganske uklart.

ad c) I Forslagets § 53 omtales Disciplinærstraffene, og det bestemmes her, at Kostindskrænkning, naar den bestaar i Vand og Brød, ved Fængsel kun kan anvendes indtil 5 Dage, medens den ved Tugthus kan anvendes indtil 15 Dage, samt at Hensættelse i Straffecelle ved Fængsel kan ikendes indtil 2 Maaneder, men ved Tugthus i indtil 3 Maaneder. For det store Flertal af Fanger, der enten ikke forser sig, eller hvis Forseelse kun vil medføre Disciplinærstraffe i de lavere Grader, faar disse Bestemmelser kun Betydning ved den i dem liggende Trusel. Det bliver formentlig kun et Faatal af Fanger, paa hvem Straffene vil komme til Anvendelse med deres Maxima, og det bliver kun disse, der kommer til at mærke det paa dette Punkt opstillede Skelnemærke mellem de 2 Straffe.

ad d) Hvad Fangearbejdet angaar, bestemmer Forslaget i § 41, 1. Stk., at Fangerne er pligtige at udføre det Arbejde, som paalægges dem i Overensstemmelse med de Anordninger, der skal udfærdiges særskilt for hvert Strafart, at Udbyttet tilfalder Staten, og at der tillægges Fangerne mindre Beløb som Arbejdspenge. Paa dette Omraade havde, som foran nævnt, K. U. 1912 fundet det egentlige Skelnemærke, men Forskellen viste sig ganske vist kun at være den, at Strafarbejdsfangerens Arbejdskraft tilhorte Staten, medens Arbejdsfængselsfangerne arbejdede — omend pligtmæssigt — for sig selv, og kunde selv forskaffe sig Arbejde. Da erfaringsmæssigt det selvforskaffede Arbejde vilde blive en Undtagelse, vilde Resultatet af disse Forskelligheder sik-

kert kun være at læse paa Fangernes Creditside i Arbejdsbogen. Straffelovsforslaget antyder intetsomhelst om, i hvilke Retninger man har tænkt sig Fangearbejdet som Skelnemærke mellem Fængsel og Tugthus, og det vil sikkert ogsaa — allerede af den Grund, at Fængslets Maximum ligger relativt højt (8 Aar) og begge Strafarter løber jævnsides indenfor en Straffetid af fra 4 til 8 Aar, blive vanskeligt at finde et brugbart Skelnemærke. I Arbejdets Art lader en Forskel sig næppe finde. Lovforslaget aabner f. Ex. ogsaa begge Strafarter Adgang til Friluftsarbejde udenfor Anstaltens Omraade. Specielt vil der næppe være nogen Grund til at forbeholde det egentlig haandværksmæssige Arbejde for den strengeste Straffart. Skal Vægten lægges paa at oplære Fangen til et Haandværk, vil der mindst være lige saa megen Grund hertil ved Fængselsstraffen.

Men i det hele lader der sig vanskeligt grunde nogen Forskel mellem flere Arter kvalificerede Straffe ved selve Arbejdets Ordning. Dette præciseres ogsaa meget skarpt i Professor Torps Udkast, hvor bl. a. udtales, at der kun er »én rationel Maalestok for Arbejdsplichtens Omfang: der maa fordres saa meget Arbejde, som uden Skade kan præsteres, hverken mere eller mindre«, og det udtales videre, at der navnlig ikke er Grund til at indrømme Lempelser i det normale Arbejdskrav ved de mere kortvarige Straffe, da Arbejdsplichten netop her bidrager til at gøre Straffen effektiv, medens omvendt netop de lange Straffe kan taale Lempelser, der indgaar som Led i det progressive System. Der tænkes her ganske vist hovedsagelig kun paa den rent kvantitative Ordning af Arbejdet, men hvad den kvalitative Ordning angaar, er ovenfor anført, at de 2 Straffes Loben Side om Side helt op til en Straffetid paa 8 Aar gør en Sondring paa dette Omraade irrationel.

Efter hvad ovenfor er anført om de Punkter, paa hvilke en Forskel i Udstaaelsesmaaden mellem Fængsel og Tugthus efter Forslaget skulde komme frem, er det næppe for stærkt sagt, naar Bemærkningerne til Straffelovsforslaget ud-

taler, at en Forskel vanskeligt lader sig etablere, naar de 2 Straffe skal fremtræde som væsensforskellige. Men det var heller ikke at vente, at Forslaget skulde kunne løse denne Vanskelighed, naar det saa at sige fra alle Sider er erkendt, at det er umuligt at opstille en Flerhed af kvalificerede Frihedsstraffe, naar disse skal indeholde alt, hvad der naturligt hører med til en saadan Straf, og ingen af dem maa gaa ud over Grænsen for, hvad det er forsvarligt at tage med.

I Lovforslaget indeholdes imidlertid en Bestemmelse, som kunde tyde paa, at man har tænkt sig paa et andet Punkt at grunde en Forskel mellem Fængsel og Tugthus. Det hedder i § 36 II, at Tugthus udstaaes i en dertil bestemt Anstalt eller Anstaltsafdeling, og i Overensstemmelse hermed udtaler Bemærkningerne (S. 78 Sp. 2), at efter den nye Ordning vil Horsens Straffeanstalt blive forbeholdt til Udstaaelse af Tugthus, medens Statens andre Straffeanstalter i Forbindelse med det dertil fornødne Antal af kommunale Arresthuse vil kunne anvendes til Udstaaelse af Fængsel. Jeg lægger her Vægten paa Ordet »forbeholdt«, som kunde tyde paa, at man vil udelukke Afsoningen af Fængselsstraffe fra Horsens Straffeanstalt. Denne Anstalt vil desuden ifølge Bemærkningerne (S. 84 Sp. 2) foreløbig blive anvendt til Udstaaelse af Sikkerhedsforvaring, indtil man faar tilvejebragt en Fællesanstalt for strafmodtagelige Psykopather og Personer, dømt til Sikkerhedsforvaring eller Arbejdshus. Saa længe en saadan Anstalt ikke er tilvejebragt, er det muligt, at Tugthusfangerne og de til Sikkerhedsforvaring dømte Personer vil kunne befolke hele Horsens Straffeanstalt. Men — og det regnes der altsaa med — skal Sikkerhedsforvaringsfangerne en Gang flyttes derfra, vil det sikkert vise sig uøørligt at forbeholde denne Anstalt udelukkende for Udstaaelse af Tugthus. Og i det Tilfælde, at det skulde vise sig nødvendigt — og Nødvendigheden kan jo bl. a. blive en Folge af Pladsvanskeligheder i de til Udstaaelse af Fængsel bestemte Anstalter — at lade ogsaa en Del Fængselsfanger

udstaa deres Straf i Horsens Straffeanstalt, falder selvfølgelig den Betydning, man iøvrigt har ment at ville tillægge Sondringen m. II. 1. Udstaaelsesstedet, til Jorden. Om denne Betydning skal iøvrigt henvises til det følgende.

ad 2) Maa det herefter erkendes, at Tugthus og Fængsel m. II. 1. Udstaaelsesmaaden bliver en og samme Straf, blot med forskelligt Navn og med forskellig Udstaaelsestid, bliver det alligevel et Spørgsmaal, om en saadan Sondring ikke er nødvendig af generalpræventive Grunde, idet det i denne Henseende skulde være nødvendigt, at de særlig grove og samfundsfarlige Forbrydere bliver belagt med en Straf, der i det almindelige Omdømme har en særlig ilde Klang. Og ingen vil benægte, at det er lykkedes Ordet Tugthus at opnaa en saadan. Landsdommer *Haack* bemærker i en Artikel i dette Tidsskrift Aargang 1921 S. 81, at naar Tugthusstraffen har faaet dette uhyggelige Stempel, er det i Virkeligheden kun, fordi denne Straf altid er Udtryk for en særlig grov Forbrydelse, og at den Afsky, man føler overfor Straffen, i Virkeligheden kun er Udtryk for den Afsky, man føler overfor den bag Straffen liggende Forbrydelse. Men naar dette er Tilfældet, skulde en relativ langvarig Straf, selvom den bar samme Navn, som den Straf, der ikendes for de mindre graverende Forbrydelser, i tilstrækkelig virksom Grad kunne udtrykke det samme. I denne Betragtning har Landsdommeren ganske sikkert Ret. Der er ingensomhelst Grund til at tro, at ikke den Omstændighed, at en Forbrydelse belægges med en Straf, der kan stige helt op til 15 Aar, ja endda kan blive livsvarig, skal kunne virke akkurat lige saa afskrækkende, naar den bærer Navnet Fængsel, som hvis den bar Navnet Tugthus. Og i de foran anførte »Bemærkninger om Frihedsstraffe m. v.« S. 13 ff. gør Fængselsdirektør *Fussing* opmærksom paa, at det til syvende og sidst slet ikke i generalpræventiv Henseende er Strafartens Navn, hvorpaa det kommer an i den almindelige Folkebevidsthed, men paa, hvor den paagældende Straf er afsonet, hvor Forbryderen har »siddet«. Fængselsdirektøren hen-

viser saaledes til den Forskel, der i den danske Folkebevidsthed bestaar mellem at »sidde« i Nyborg, i Vridsløselille eller i Horsens Straffeanstalt eller mellem at sidde i en af de nævnte Steder og saa i et »Arresthus«, og mener, at det i »generalpræventive Hensyn bundende Ønske om at markere de Frihedsberøvelser, der rammer de groveste Forbrydelser, imødekommes paa tilstrækkelig Maade gennem deres Tidslængde og Navnene paa de Anstalter, hvor de paagældende anbringes«. Jeg tror ikke, at nogen vil modsige Rigtigheden af, hvad der her er anført om, hvorpaa Vægten i generalpræventiv Henseende maa lægges. Jeg tror derimod, at adskillige Betæneligheder kan anføres imod at bibeholde en Straffart med et i det almindelige Omdømme særligt ildeklingende Navn. I denne Henseende er der i Motiverne til T. U. 1917 (S. 59 Sp. 1) henvist til, at »netop denne Udsondring af visse Personer derved, at de forsynes med Tugthusstraffens sorte Kokarde, i højeste Grad forøger Vanskelighederne ved deres Tilbagevenden til Samfundslivet, hvilket er saa meget beklageligere, som det ingenlunde er saa, at de, der har begaaet grove Forbrydelser, gennemgaaende er mindre paavirkelige af Straffen og derfor giver mindre Haab om Genoprejsning end andre«. Og at denne Betænelighed bliver saa meget des større, i jo højere Grad Kredsen af de Forbrydere, der vil blive belagt med Tugthusstraf, indsnævres, turde være givet. I Motiverne til T. U. peges derhos paa de Vanskeligheder, en »Fordeling af Forbryderne mellem de 2 Straffarter paa en Maade, der svarer til en etisk Bedømmelse af deres Handlinger«, frembyder. Det vil efter Motivernes Mening ikke kunne undgaas, at »mange straffes med Fængsel, der moralsk staar langt lavere end adskillige, som straffes med Strafarbejde«.

Overfor disse Indvendinger mod at bibeholde 2 Arter kvalificeret Frihedsstraf og paa Baggrund af, hvad der tidligere fra anden Side er fremført om det i generalpræventiv Henseende afgørende, vil Lovforslagets Bemærkninger om, at det navnlig i generalpræventiv (afskrækkende) Henseende

er af Værdi, at der reageres paa en særlig Maade (d. v. s. ved et særligt Navn) overfor visse grovere Forbrydelser, næppe forekomme overbevisende. Og dertil kommer, at Lovforslaget selv indfører en Regel, der efter min Formening har langt større Værdi i generalpræventiv Henseende end Bestemmelsen om Bibeholdelse af Tugthusstraffen. Der stilles i § 43 II Forslag om, at Fanger, hvis Straffetid udgør 8 Aar eller derover, naar Halvdelen, dog mindst 5 Aar, af Straffetiden er forløbet, kan overflyttes til Forvaringsanstalt for Resten af deres Straffetid, Livstidsfanger dog først efter 10 Aars Forløb — en Bestemmelse, der iøvrigt er optaget ordret efter K. U. 1923. Der forekommer mig at ligge en ganske overordentlig kraftig Trusel i, at Personer, hvis Forbrydelse kvalificerer dem til en Straffetid af 8 Aar eller derover, vil kunne risikere af de straffuldbyrðende Myndigheder at blive overflyttet til Behandling sammen med de Personer, som paa Grund af deres kriminelle Fortid er anset for erhvervs- eller vanemæssige Forbrydere og som særlig farlige for Samfundets Sikkerhed. Da Reglen ikke er gjort obligatorisk, aabner den samtidig en Mulighed for mellem de Fanger, der har begaaet de groveste Forbrydelser, at foretage den Sondring efter en etisk Bedømmelse af deres Handlinger, som Motiverne til T. U. netop anser for umulig at foretage, hvis Sondringen skal svare til en Fordeling af den mellem 2 kvalificerede Frihedsstraffe. Denne Bestemmelse aabner paa en Gang de straffuldbyrðende Myndigheder Mulighed for en individualiserende Behandling og den almindelige Folkebevidsthed et til Paavirkning i generalpræventiv Henseende egnet Perspektiv.

Bemærkningerne til Lovforslaget udtaler dernæst, at det ikke vil stemme med den almindelige Bevidsthed, om den Straf, der f. Ex. anvendes overfor et første Gang begaaet simpelt Tyveri, skulde være af samme Art eller blot benævnes paa samme Maade som den strengeste, der kunde anvendes overfor en af de farligste og groveste Forbrydelser. Efter disse Bemærkninger var det at vente, at Forslaget for

en Række af de groveste Forbrydelser vilde foreskrive Tugthus som eneste Straf, eller i hvert Fald vilde gøre Anvendelsen af Fængsel paa disse Forbrydelser afhængig af Tilstedeværelsen af formildende Omstændigheder. Da Tugthusstraffens Minimum er sat ved 4 Aar, vilde der i og for sig ikke kunne indvendes noget imod en saadan Bestemmelse, da det næppe i noget Tilfælde vil være forsvarligt at belægge de groveste Forbrydelser med en Straf af kortere Varighed end 4 Aar, naar ikke netop formildende Omstændigheder er tilstede. Men efter Lovforslaget bliver Tugthus som eneste Straf kun foreskrevet for en eneste Forbrydelse, nemlig for Efterstræbelse af Kongen eller Regenten paa Livet (§ 117). Samtlige andre i Forslaget indeholdte grovere Forbrydelser vil kunne belægges med Fængsel, og det er kun, naar disse Forbrydelser begaas under skærpende Omstændigheder, at Tugthus bliver at anvende. Herfra undtages alene Manddrab efter § 238, hvor Tugthus bliver den normale Straf, idet der til Anvendelse af Fængsel kræves formildende Omstændigheder samt ogsaa Legemsbeskædigelse efter § 246, hvor Straffen kan fastsættes til Tugthus, dog ikke over 8 Aar, selvom der ikke foreligger skærpende Omstændigheder. En nærmere Opregning af de Forbrydelser, for hvilke Tugthus kan anvendes, findes i Bemærkningerne S. 77 Sp. 1. Det vil af de der citerede Paragraffer fremgaa, at Maximum for Idømmelse af Tugthus i en Række Tilfælde falder sammen med Maximum for Fængsel, og at saaledes Muligheden for Anvendelse af Tugthus i disse Tilfælde ikke er ensbetydende med det, som dog egentlig er det følelige, at Straffetiden bliver længere. Det er kun i ret faa Tilfælde, at Maximum for Idømmelse af Tugthus er sat op over Maximum for Fængsel, til enten 10 eller 12 Aar eller uden Angivelse. Men naar Forholdet bliver det, at selv de groveste Forbrydelser bliver at belægge med Fængsel, naar ikke skærpende Omstændigheder er tilstede, saa forekommer det mig ikke, at den almindelige Retsbevidsthed kan føle sig særligt krænket, om ogsaa disse grove Forbry-

delser, selvom de forøves under skærpende Omstændigheder, bliver belagt med en Straf af samme Navn som den, der rammer de mindre grove og samfundsfarlige Forbrydelser, da Tilstedeværelsen af disse skærpende Omstændigheder i hvert Fald altid vil give sig Udslag i en Straffetid af maaske 10 eller 15 Gange saa lang Varighed som den, der normalt paafølger de mindre Forbrydelser.

Jeg kan efter det anførte ikke se, at det er nødvendigt at bibeholde Tugthusstraffen, og efter hvad der fra flere Sider er anført imod dens Bibeholdelse, forekommer det mig urigtigt vedblivende at ville holde fast ved den.

M. H. t. Grænserne for Varigheden af Fængsel og Tugthus bemærkes, at Minimum for Fængsel, der i T. U. var sat til 2 Maaneder og i K. U. 1923 til 1 Maaned, ved Straffelovsforslaget yderligere er nedsat til 14 Dage. Til Begrundelse herfor anføres i Bemærkningerne, at Erfaringen under den nugældende Ordning har vist, at der er Trang til korte Frihedsstraffe ogsaa af strengere Art. Det vil selvfølgelig altid blive noget af en Skønssag, om man vil sætte Minimum ved 14 Dage, 1 Maaned eller 2 Maaneder, og naar K. U. 1923 som Begrundelse for et Minimum af 1 Maaned anfører, at dette ikke bør være lavere, naar en med Arbejdstvang og penitentiær Paavirkning forbundet Frihedsstraf skal være effektiv, saa vil sikkert akkurat den samme Begrundelse kunne anføres for at sætte Minimum ved 2 Maaneder. Naar Lovforslaget gør opmærksom paa, at det paa dette Punkt er i Overensstemmelse med K. U. 1912, maa det i denne Forbindelse ikke overses, at de senere Udkast og ogsaa Forslaget i Modsætning til K. U. 1912 er enige om at forbinde den simple Frihedsberøvelse med Pligt til »en rimelig Sysselsættelse« — et uvurderligt Fremskridt — og at dette gør det mindre betænkeligt i alle Tilfælde, hvor en ganske kort Frihedsstraf anses tilstrækkelig, at anvende simpelt Fængsel (Hæfte). Hvis man vilde mene, at en simpel Frihedsberøvelse i f. Ex. 14 Dage ikke vilde være en tilstrækkelig Repression overfor

en begaaet Lovovertrædelse, vilde der utvivlsomt vindes overordentlig lidet ved at kunne anvende Fængsel i samme Tidsrum. Om ponitentiær Paavirkning bliver der i et saadant Tilfælde aldeles ikke Tale, og en effektiv Arbejdspligt lader sig ogsaa kun vanskeligt gennemføre i saa kort en Tid. Der vil derfor næppe opnaas saa særdeles meget ved denne Sænkning af Minimalgrænsen for Fængsel.

Maximum for Fængsel er — som tidligere anført — 8 Aar, som ved Sammenstød og i visse i den specielle Del omtalte Tilfælde kan forhøjes til 10 Aar, ved visse Statsforbrydelser endog til 12 (§ 94).

Minimum for Tugthus er 4 Aar og Maximum 15 Aar, i visse Tilfælde 18 Aar, hvorhos Tugthus kan idømmes paa Livstid.

Ifølge § 37 udstaas Tugthus i Fællesskab, dog med Adgang til Cellebehandling i den første og den sidste Del af Straffetiden — uden at Loven iøvrigt fastsætter Tidsgrænser —, samt naar det er nødvendigt af Hensyn til Sikkerheden og Disciplinen, hvorhos Justitsministeriet udenfor den almindelige Regel kan tillade Cellebehandling. Nærmere Regler henvises forøvrigt til Anordning. Et overordentligt stort Fremskridt i Forhold til den nugældende Ordning betyder det, at Forslaget i § 40 III hjemler Adgang til at holde Fællesfanger isoleret, ikke alene — som nu i Horsens Straffeanstalt — om Natten, men ogsaa om Dagen under Gudstjeneste, Undervisning, Forberedelse hertil, Gaardtur, Spisetid og — hvad der er af størst Betydning — Fritid. Om dette med de for Tiden til Raadighed staaende Lokalteter lader sig gøre, er imidlertid et andet Spørgsmaal.

Fængsel fuldbyrdes ifølge § 39 — naar Straffen ikke overstiger 2 Aar — saa vidt muligt i Enkeltcelle, medmindre dette af særlige Grunde maatte anses for skadeligt eller uhensigtsmæssigt. Ordene »saa vidt muligt«, der ogsaa findes i K. U. 1923, hvis Regler paa dette Punkt i det væsentlige er fulgt af Lovforslaget, er formentlig indsat som en Slags

Sikkerhedsventil med det Tilfælde for Øje, at Pladsforholdene kunde vanskeliggøre Behandlingen af alle Fanger med en Straffetid af under 2 Aar i Celle. Det er blot at haabe, at denne Ventil ikke for ofte skal træde i Funktion. § 40 giver Anvisning paa den modificerede Cellebehandling ved at tilstede Afvigelser fra denne under Gudstjeneste, Undervisning, Underholdning, Legemsovelser og Gaardtur paa Grund af Alder og Helbredstilstand, eller hvor det ellers maatte være ønskeligt. Hvor det maatte være paakrævet, kan der derhos for enkelte Fangers vedkommende ske Afvigelser fra Cellebehandlingen.

Overstiger Straffen 2 Aar, fuldbyrdes den i Fællesskab, dog med samme Adgang til Cellebehandling som omtalt ved Tugthusstraffen og samme Adgang til Afsondring paa visse Tider af Dagen og med Afsondring om Natten.

Endelig bestemmer § 40 IV, at en Straf anses for udstaaet i Celle, naar Arbejdet udføres og Fritiden tilbringes under Afsondring, medens K. U. 1923 ligesom T. U. alene havde ladet det bero paa, om Arbejdet udførtes under Afsondring. Forslaget indfører i Relation til Straffeloven og den bestaaende Praxis ikke noget nyt, idet det altid har været anset som naturligt, naar Arbejdet udførtes under Afsondring, at denne ogsaa omfattede Fritiden (jfr. Ordene i Straffelovens § 13 II »ved Arbejde i Enkeltcelle og ved Ophold i samme Dag og Nat«).

Om Fangernes Pligt til at udføre det dem paalagte Arbejde, om Statens Ret til Udbyttet og om de Fangerne som Belønning for Flid og god Opførsel tilkommende Arbejdspenge (Forslagets § 41) samt om Fangedragten (§ 42 II) er talt ovenfor.

Fangerne forplejes efter et af Justitsministeren stadfæstet Reglement. De maa ikke til Forplejning eller iøvrigt forskaffe sig eller modtage andet end hjemlet ved Anordning eller Reglement (§ 42 I).

Reglerne i § 43 om, at Fanger, der er svækkede af Drikfældighed, saaledes at det maa antages, at Straffen ikke vil

have den tilsigtede Virkning paa dem, midlertidig eller for Resten af Straffetiden kan overflyttes til Arbejdshus, samt om, at Fanger, hvis Straffetid udgør 8 Aar eller derover, naar Halvdelen, dog mindst 5 Aar, af Straffetiden er forlobet, kan overflyttes til Forvaringsanstalt for Resten af Straffetiden, er optaget uforandret fra K. U. 1923. Den sidste Regel vil — bortset fra de Fængselsfanger, som netop idømmes Fængselsstraffens Maximum — kun blive anvendelig paa Tugthusfanger. Om det netop har været tilsigtet, at kun de Fængselsfanger, der idømmes Maximum af Fængsel, skal kunne overflyttes til Forvaringsanstalt, kan ikke ses af Bemærkningerne. Nogen Grund for en saadan Regel er det vanskeligt at eftervise — men sandsynligt er det, at man ved Reglens ordrette Overførelse fra K. U. 1923 ikke har været opmærksom paa, at den derved ogsaa kommer til at omfatte den nævnte Kategori af Fængselsfanger. Om det særligt kraftige Repressionsmiddel, der igennem denne Bestemmelse haves overfor de særligt grove og samfundsfarlige Forbrydere, er talt ovenfor.

Straffelovsforslaget indeholder i §§ 44—46 Regler om Løsladelse paa Prove, der i det væsentlige svarer til de i K. U. 1923 indeholdte (§§ 40—42). Disse Regler er gjort til Genstand for udførlig Omtale i en Artikel af Fængselsdirektør *Fussing* i dette Tidsskrifts Aargang 1924 S. 62 ff., til hvilken jeg derfor skal henvise. Af Forskelligheder er kun at mærke at Forslaget som Vilkaar for Proveløsladelsen opstiller »et straffrit og ordentligt Liv«, medens K. U. krævede »et arbejdsomt og redeligt Liv«, samt at Forslaget har slettet den i K. U. indeholdte Bestemmelse om, at der som yderligere Vilkaar for Proveløsladelsen navnlig kunde tilføjes, at Prove-tiden skulde tilbringes helt eller delvis paa et til Anbringelse af løsladte Fanger godkendt Optagelseshjem. Endelig er Myndigheden til at løslade paa Prove og til at beslutte Genindsættelse efter Forslaget tillagt Justitsministeren i Stedet for den af K. U. i dette Øjemed oprettede Fængselsret.

Da Forslaget indfører 2 Arter kvalificeret Frihedsstraf, har det været nødvendigt at give en Regel om, at den tilbagestaaende Straffelid, hvis den nu idømte Straf er strengere end den, hvorfra Proveløsladelsen har fundet Sted, af de straffuldbærende Myndigheder skal omsættes til og sammenlægges med den strengere Strafart*).

Den særlige Frihedsstraf: Ungdomsfængsel, der i visse Tilfælde skal idømmes Personer mellem 16 og 21 Aar, forbi-gaaes i nærværende Artikel.

At der ved Siden af den kvalificerede Frihedsstraf skal og maa bestaa en Frihedsstraf, hvis Indhold i det væsentlige er udtomt gennem Frihedsberøvelsen, er anerkendt af saavel samtlige Udkast som af Lovforslaget.

I K. U. 1912 og i T. U. benævnes denne Straf som af den nugældende Straffelov: simpelt Fængsel, medens K. U. 1923 og Forslaget som Betegnelse for den optager det gamle Navn: Hæfte. Grænserne for denne Strafart er efter K. U. 1912 7 Dage til 2 Aar, efter T. U. 21 Dage til 2 Aar og efter K. U. 1923 14 Dage til 2 Aar. Forslaget slutter sig til K. U. 1912 og sætter Grænserne til 7 Dage—2 Aar. Da denne Straf forfølger et ganske andet Formaal end den kvalificerede Frihedsstraf, kan der næppe næres nogen Betænkelse ved at sætte Minimumsgrænsen saa lavt som forslaaet. Straffen udstaas normalt i Celle, dog med Adgang til Lempelser efter Hensyntagen til Fangens Alder og Helbredstilstand, og med Ret for Justitsministeren til at bestemme, at Straffen skal udstaas i Fællesskab i de faa Tilfælde, hvor Maximum efter Bestemmelser i den specielle Del kan overstige 2 Aar.

Fangerne maa ikke sættes sammen med andre Fanger end saadanne, der udstaar Hæfte. Det maa dog antages, at Hæftefanger maa kunne sættes sammen med Varetægtsfan-

*) Efter § 94 skal ved Omregning 1 Dags Tugthus regnes for 2 Dages Fængsel. For den, der er proveløsladt fra en Fængselsstraf, og paany forser sig, vil det være en Benefice at blive idømt Tugthus. Tiden for den resterende Fængselsstraf vil derved blive forkortet til det halve.

ger i de Tilfælde, hvor dette for Varetægtsfangernes Vedkommende er hjemlet ved Retsplejelovens § 784¹⁾. De har Ret til at skaffe sig Extraforplejning samt Ting til personlig Brug og Udstyr af Cellen indenfor de Grænser, som god Orden i Fængslet kræver. De er endelig berettigede til at forskaffe sig Arbejde, der er foreneligt med Sikkerheden og god Orden i Fængslet.

Men her tilføjes saa en vigtig Regel, der er ny i Forhold til den gældende Lovgivning, idet det — hvis de ikke selv forskaffer sig Arbejde — skal paalægges dem mod Vederlag at udføre et under Hensyn til deres Dannelsestrin og Livsstilling passende Arbejde i et saadant Omfang, som er nødvendigt til en rimelig Sysselsættelse. Reglen maa derhos utvivlsomt forstaas saaledes, at de, naar de selv forskaffer sig Arbejde, ogsaa er pligtige til at udføre dette i samme Omfang som foreskrevet for det Arbejde, Fængslet tildeler dem.

Denne Regel vil sikkert af de straffuldbyrdende Mynigheder blive hilst med udelt Glæde og Tilfredshed. Den Fængselsmand, der i Aaringer har været Vidne til det systematiske Driveri, der nu udvises af en ikke ringe Del af de Fanger, der sidder i simpelt Fængsel, hovedsagelig Bodeafsonere, som Dage igennem kan sidde med Ansigtet begravet i de korslagte Arme paa Cellebordet og Trojen trukket op over Hovedet, for at Fængselspersonalet ikke skal forstyrre dem i deres Ugidelighed og Magelighedstilstand, vil ved Bestemmelsen om Beskæftigelsestvangen blive befriet for en Kilde til daglige Ærgrelser over den Parodi paa Samfundets Reaktion overfor Lovovertræderen, som Bodeafsoningen efter den nugældende Straffelov i Virkeligheden er.

En meget vigtig Regel, for Værdien af Straffuldbyrdsen maaske den vigtigste, indeholdes endelig i Forslagets § 35 II, hvor det hedder, at al Frihedsstraf udstaas i An-

stalter, der tilhører Staten eller dog staar under dennes Styre.

Allerede K. U. 1912 udtaler (Motiverne S. 28), at Staten, hvis man skal naa de ønskede Resultater m. H. t. Fangernes Retledning og Forbedring, maa tage Strafffuldbyrdelsen i sin Haand. K. U. vilde anse det for det bedste, om al Arbejdsfængselsstraf blev udstaaet i særlige, Staten tilhørende eller under dens Styre staaende Anstalter. Da Kommissionen imidlertid tillige anser det for nødvendigt at have kommunale Arresthuse for Varetægtsfanger og Personer, der skal afsones Underholdsbidrag, mener den det forsvarligt at tilstede Udstaaelse af Arbejdsfængsel under 3 Maaneder i disse kommunale Arresthuse. T. U. 1917 og K. U. 1923 er derimod enige om at henlægge Fuldbyrdelse af den kvalificerede Frihedsstraf (Arbejdsfængsel eller Fængsel) til Anstalter, der tilhører Staten eller dog staar under dennes Styre, medens kun den simple Frihedsberøvelse (simpelt Fængsel eller Hæfte) og Frihedsberøvelsen som Forvandlingsstraf for Bøder tilstedes udstaaet i de kommunale Arresthuse.

Straffelovsforslaget foreslaar Fuldbyrdelse af al Frihedsstraf, ogsaa den Frihedsberøvelse, hvortil Bøder i Mangel af Betaling kan omsættes, henlagt til Statsanstalter eller af Staten styrede Anstalter. I Overensstemmelse hermed og da man ogsaa har anset det for ønskeligt, at Staten varetager Iværksættelsen af den Frihedsberøvelse, der ikke er Straf, ledsages Straffelovsforslaget af et Forslag til Lov om Arresthuse og Arbejdshuse, ifølge hvilket Staten skal overtage Forvaltningen af de nu bestaaende Arresthuse, have fuld Raadighed over det overtagne og fremtidig afholde alle Udgifter ved deres Vedligeholdelse og Drift. Da det ikke er Tanken, at Kommunerne skal tjene ved denne Ordning, i hvert Fald ikke i første Omgang, er det i Forslagets § 2 bestemt, at Kommunerne fremtidig skal yde Staten et Bidrag til Arrestvæsenet, svarende til Gennemsnittet af de Udgifter, som Kommunerne i de 3 Finansaar 19²²/₂₃—19²⁴/₂₅ har haft

til Vedligeholdelse og bedre Indretning samt Drift af deres Arresthuse, dog at Kommunerne kan fri sig for denne fremtidige Refusionsbyrde ved en Gang for alle at indbetale det 25-dobbelte Beløb.

Forslaget ledsages af en af Direktøren for Fængselsvæsenet udarbejdet Betænkning, af hvilken bl. a. vil fremgaa, at man ved Spørgsmaalets Løsning som Forbillede har opstillet den i Norge i 1904 indførte Ordning, ved hvilken samtlige lokale Fængsler overgik til Statens Forvaltning, men vedblev at være de paagældende Kommuners Ejendom. Ogsaa m. H. t. Ordningen af det økonomiske Mellemværende mellem Stat og Kommune, der er en Folge af, at Staten ikke efter Ordningens Ikrafttræden skal overtage hele Byrden ved Arresthusenes Drift, har man taget den norske Ordning til Forbillede.

Sluttelig skal jeg henvise til de i Straffelovsforslagets § 53 optagne Bestemmelser om de Disciplinærstraffe, der kan komme til Anvendelse paa Fanger, der udstaar Frihedsstraf. Af størst Betydning er her, at de legemlige Disciplinærstraffe helt er udeladt. Saavidt mig bekendt, anvendes de nu overordentligt sjældent, og Reglerne i Forslagets § 54 om, at man til Afværgelse af truende Vold, for at betvinge voldsom Modstand eller for at forebygge Rømning kan anvende Spændetroje, Haandjern og andre Sikringsmidler, maa sikkert i Forbindelse med de andre Straffemidler, § 53 hjemler, anses for tilstrækkelig fyldestgørende Erstatning for Pryglestraffens Bortfald. Der kan næppe heller rejses nogen Indvending mod, at Forslaget afskaffer »haardt Natteleje« og »mørk Celle«, særlig ikke, efterat Forslaget har aabnet Mulighed for, at Straffecelle, der absolut maa anses for den mest effektive Straf, kan anvendes udover et Tidsrum, der svarer til $\frac{1}{3}$ af Straffetiden. Reglen om, at den Tid, en Fange hensidder i Straffecelle, ikke medregnes i Straffetiden, svarer til den nugældende Ordning.

Den militære Straffelovsreform i Sverige.

Af Landsdommer AXEL PETERSEN.

Den svenske militære Strafferet og Straffeprocess har i de sidste Aar været Genstand for indgaaende Behandling indenfor Kommissioner af Sagkyndige, hvis Betænkninger der er al Grund til at henlede Opmærksomheden paa. En i August 1920 nedsat Kommission, der havde til Opgave at undersøge, hvorvidt Krigsdomstolene kunde afskaffes i Fredstid og Behandlingen af de militære Sager overføres til de borgerlige Retter, afgav sin Betænkning d. 17. Oktober 1922¹⁾, og i Juni 1922 nedsattes en — tildels af de samme Medlemmer bestaaende — Kommission med det Hværv at fremsætte Forslag til »en fuldstændig Omarbejdelse af den gældende Straffelov for Krigsmagten og derved særlig tage under Overvejelse, hvorvidt og i hvilket Omfang en Humanisering af Bestemmelserne i den nævnte Lov kunde tilvejebringes«, hvilken Kommission afsluttede sit Arbejde med Afgivelse af en d. 31. August 1923 dateret Betænkning²⁾. Det er dette sidste Arbejde, der udgør et Værk paa 208 Sider, og som, foruden Flertallets Indstilling og Lovudkast,

¹⁾ Betänkande och förslag avgivna av den av kungl. Maj:t den 31. augusti 1920 tillsatta kommitté för verkställande av utredning, huruvida krigsdomstolarna i fredstid kunna avskaffas (Stockholm 1922). — En Redegørelse for Betænkningens Indhold og de fremsatte Forslag findes optaget i Nord. Tidsskr. for Strafferet 1923 S. 120—35.

²⁾ Betänkande med förslag till lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten den 23. oktober 1914 m. m. (Stockholm 1924). [I det følgende citeret som »Bet.«].

indeholder tre Separatvota, der her skal gores til Genstand for en kort Redegørelse.

Den svenske Straffelov for Krigsmagten er af 23. Oktober 1914¹⁾ og er senere blevet ændret paa to, i principiel Henseende vigtige Punkter, nemlig med Hensyn til Anvendeligheden af betinget Straffedom og Ikendelsen af Dødsstraf. I førstnævnte Henseende bestemtes det i Lov af 22. Juni 1906 om betingede Straffedomme, at saadanne ikke kunde finde Anvendelse paa Straffe, der idømtes efter Straffeloven for Krigsmagten, medens Lov Nr. 531 af 28. Juni 1918 gør den Forandring heri, at betinget Domfældelse kan finde Sted, naar Straf idømmes efter 8. Kapitel i Strfl. for Krigsmagten, der handler om Tilføjelse af Skade paa Krigsmagtens Ejendele og om Forødelse eller Vanrøgt af saadanne samt om Tyveri, »Snatteri« og Ran. Dødsstraf blev dernæst ved Lov Nr. 289 af 3. Juni 1921²⁾ anskaffet i alle Tilfælde, forsaavidt Gerningen ikke var begaaet i Krigstid, og i Overensstemmelse hermed er denne Straf kun bibeholdt i Krigsartiklerne, der udgør tredie Del af Straffeloven for Krigsmagten.

Skønt den svenske militære Straffelovgivning saaledes er af ret ny Dato, er der fra forskellig Side rejst Krav paa omfattende Ændringer. Der kan her bortses fra de fremkomne Forslag om fuldstændig Ophævelse af den Speciallovgivning, der omfatter Straffeloven for Krigsmagten og Loven om Krigsdomstolene og om Rettergangsmaaden ved disse, Forslag, der staar i Forbindelse med Kravet om fuldstændig Afrustning, og som selvfølgelig ikke lader sig gennemføre, saalænge der overhovedet findes en Krigsmagt, idet der i saa Fald ogsaa maa findes en Lovgivning til Re-

¹⁾ Nya Strafflagen för krigsmakten m. m. med inledande översikt och utförligt register, utg. av *Konrad Hagman* (Stockholm 1915), *Svedelius & af Geijerstam*: Strafflag för krigsmakten och lag om krigsdomstolar och rättegången därstädes den 23. oktober 1914 (Stockholm 1921).

²⁾ Sml. hermed Lov Nr. 288 af s. D. om Ændringer i den borgerlige Straffelov.

gulering af de Forhold, der specielt vedrører den militære Tjeneste. Men med Anerkendelse heraf er det med Styrke gjort gældende, at Undtagelsesbestemmelser som disse, dels ikke bør udstrækkes til at omfatte andre, end Formaalet med Nødvendighed kræver, dels at de, forsaavidt angaar Fredstid, bør indarbejdes i og sammensmeltes med den almindelige Lovgivning samt begrænses saaledes, at navnlig de værnepligtige ikke under Tjenesten med Føje skal kunne betragte sig som i retlig Henseende udgørende en særlig Klasse af Medborgere, der skal dommes efter specielle Undtagelseslove.

Maatte man saaledes gaa ud fra, at der maatte gives Straffebestemmelser for Forbrydelser og Forseelser, der har Hensyn til militære Forhold, frembød der sig for Kommissionen tre Udveje til Imodekommelse af de Tendenser, der var kommet til Orde. For det første kunde der være Spørgsmaal om en Ophævelse af den militære Straffelov i Forbindelse med en saadan Omarbejdelse af den borgerlige Straffelovs Kapitel om Embedsforbrydelser (Kap. 25), at dette kunde træde i Stedet for de for militære Tjenesteforbrydelser givne Specialbestemmelser. Denne Udvej fandt Kommissionen imidlertid ikke farbar, idet man ikke mente uden en Forandring af Kapitlets hele Karakter at kunne gøre det anvendeligt i større Udstrækning paa militære Forbrydelser, i hvilken Henseende det særlig kom i Betragtning, at de værnepligtiges Stilling er en hel anden end Embeds- og Bestillingsmændenes og bl. a. umuliggjorde Anvendelsen af en Straf som Embeds eller Bestillings Fortabelse. En anden Udvej var den at optage Straffebestemmelserne for militære Forbrydelser og Forseelser i et særligt Kapitel eller en ny Afdeling af den borgerlige Straffelovsbog. Under Fremhævelse af, at de Forbrydelser, der har en militær Karakter, ikke blot omfatter de rent militære Forbrydelser, d. v. s. saadanne, der efter deres Beskaffenhed kun kan begaaes af Militærpersoner, men tillige de militært-kvalificerede Forbrydelser, d. v. s. saadanne, i den borgerlige Straffelov omhandlede For-

brydelser, der, naar de begaas af en Militærperson, faar en særlig Karakter, der medfører, at de paa Grund af Lov-overtræderens Tjenestestilling eller de specielt militære Interesser, som ved Forbrydelsen sættes paa Spil, maa straffes anderledes, end hvis Gerningen var udført af en Civilperson, har Kommissionen ej heller ment at burde gaa denne Vej. Det anføres saaledes, at man ved at samle Særbestemmelserne om de rent militære og de militært-kvalificerede Forbrydelser i et særligt Kapitel eller Afsnit af den borgerlige Straffelov kun vilde faa en ny Udgave af den gældende Straffelov for Krigsmagten, idet denne kun formelt og paa rent udvortes Maade var slaaet sammen med den borgerlige Straffelov, og at Forholdet i Realiteten vilde blive omtrent det samme, hvis man nøjedes med at samle Særbestemmelserne om de rent militære Forbrydelser og Forseelser i et nyt Kapitel af den borgerlige Straffelov og iøvrigt i dennes gamle Kapitler optog Særbestemmelserne om de militært-kvalificerede Forbrydelser, noget, der tillige vilde forringe Overskueligheden og besværliggøre Lovens praktiske Anvendelse¹⁾. Kommissionen, eller rettere dennes Flerthal, har da ment, at man i Realiteten kunde opnaa det tilstræbte Resultat ved at bibeholde Straffeloven for Krigsmagten som en selvstændig Lov og i denne at foreslaa forskellige Ændringer ud fra det Synspunkt, at denne Undtagelseslovgivning hidtil har været gjort anvendelig i større

¹⁾ Forsaavidt Kommissionen tager Afstand fra i Forbindelse med Forandringer i den militære Straffelovgivning at foreslaa væsentligere Ændringer i den borgerlige Straffelov af Hensyn til, at denne f. T. er Genstand for en fuldstændig Omarbejdelse i en anden Kommission (Bet. S. 37), gøres det — som det synes, med Føje — gældende af et enkelt Medlem (Bet. S. 181), at Tidspunktet til at foreslaa de fra militær-retslige Synspunkter ønskelige Ændringer i den borgerlige Straffelov netop maatte være særlig heldigt for Sveriges Vedkommende. Anderledes vilde Forholdet formentlig stille sig i Danmark, hvor det let kunde medføre en betænkelig Forhaling af den borgerlige Straffelovsreform, om man i Forslaget til denne vilde søge optaget mere omfattende Ændringer, der tog Sigte paa en Reform af den militære Straffelovgivning.

Omfang end Forholdenes Natur med Nødvendighed kræver det, og at dens Afvigelser fra den almindelige borgerlige Straffelovgivning med Hensyn til Strafarter og Straffens Udmaaling i visse Tilfælde, uden at skade de militære Interesser, kan begrænses for derigennem at opnaa en større Lighed mellem militære og civile Samfundsmedlemmer og en større Humanitet overfor de førstnævnte.

Det kan ikke nægtes, at Kommissionens Forslag kun i ugentlig Forstand gaar ud paa »en fuldstændig Omarbejdelse af den gældende Straffelov for Krigsmagten«, og det indrømmes da ogsaa uforbeholdent — tildels under Henviisning til den for Afslutningen af Kommissionens Arbejde satte Tidsfrist — at man har indskrænket sig til at udarbejde saadanne Ændringsforslag til Straffeloven for Krigsmagten, der sigter til at gøre denne mere human og enkel, og som maa anses for paakrævede af en umiddelbar praktisk Trang. Betænkningen har herefter gjort følgende Æmner til Genstand for Behandling i fire Afsnit:

1) Hvilke Personer, der bør underkastes Straf efter Straffeloven for Krigsmagten.

2) »Disciplinstraffen« (d: Straffe, der kan paalægges uden Dom) og Tilrettevisninger (Irettesættelser),

3) Anvendeligheden af betinget Straf og

4) »Forenkling og Humanisering« af visse Straffebestemmelser i Lovens specielle Del, særlig forsaavidt angaar Fredstid.

Med Hensyn til disse forskellige Afsnit knytter Hovedinteressen — i hvert Fald udenfor Sverige — sig ikke saa meget til de fremsatte Ændringsforslag som saadanne, som til de Overvejelser og Redegørelser, der danner Baggrunden for disse, og i det følgende er det derfor i første Række tilstræbt at henlede Opmærksomheden paa, hvad Kommissionen har fremdraget til Belysning af de behandlede Æmner.

Det første Afsnit, der handler om, hvorvidt og i hvilket Omfang en Begrænsning af Lovens Anvendelsesomraade

bør finde Sted, indeholder ikke Forslag af gennemgribende og principiel Betydning, om end der er Anledning til at fremhæve Behandlingen af Spørgsmaalet om de civil-militære Embeds- og Bestillingsmænds Inddragelse under Straffeloven for Krigsmagten og særlig om den Betydning, der i saa Henseende bør tillægges den Omstændighed, at de paagældende Personer ofte har Befalingsmyndighed over Militærpersoner¹⁾.

Af større almindelig Interesse er Afsnittet om Disciplinstraffene, altsaa den Gruppe af mindre Straffe, der kan paalægges Lovovertræderne af vedkommende militære Befalingsmand uden Dom. Disse Straffe har hidtil omfattet Arrest uden Bevogtning, Vagtarrest, skærpet Arrest (Arrest med haardt Natteleje) og stræng Arrest (Arrest i mørk Enkeltcelle), jfr. Loven af 1914 §§ 22—27, smh. med § 185. Sidstnævnte Straf kan efter Straffeloven for Krigsmagten § 22, 3die Stk. kun ikendes Personer over 18 Aar og kun, naar det under Hensyn til de af den strafskyldige forud overgaaede Straffe eller andre særlige Omstændigheder ikke kan antages, at en mildere Arreststraf kan øve tilbørlig Virkning paa ham, og efter Lovens § 189 kan Straffen, bortset fra ganske særlige Tilfælde, kun anvendes arbitrært ved en mobiliseret Afdeling af Krigsmagten og i Fartøj paa Søtogt. Med Hensyn til Straffens fortsatte Anvendelighed fremhæves det af Kommissionen, at den praktiske Betydning heraf efter Statistiken har vist sig at være i høj Grad reduceret siden 1916, da Loven af 1914 traadte i Kraft. I Aaret 1900 udgjorde denne Straf saaledes over 47 pCt. af alle ikendte Arreststraffe og i Aaret 1921 knap $\frac{1}{2}$ pCt. af disse; i sidstnævnte Aar var det endog kun i 3 Tilfælde, at denne Strafart anvendtes arbitrært²⁾. Da det herefter ikke anses nødvendigt af Hensyn til Disciplinens Opretholdelse at bibe-

¹⁾ Bet. S. 59 flg., jfr. S. 184 flg. (*H. Leo*). En kortfattet Oversigt over de forskellige Landes Stilling til Spørgsmaalet om den militære Straffelovgivnings Anvendelsesomraade er meddelt i Bet. S. 80—83.

²⁾ Bet. S. 101—2, jfr. S. 116—18.

holde denne Straffart, hvis Anvendelse i vide Kredse betragtes som stødende, foreslaar Kommissionen, at den afskaffes, samtidig med, at man med Hensyn til skærpet Arrest bibeholder den ovennævnte, i Lovens § 22, 3die Stk. indeholdte, hidtil for stræng Arrest og skærpet Arrest fælles Regel om, at Straffen kun maa anvendes, naar en mildere Arreststraf ikke kan antages at ville udøve Virkning paa den paagældende. Til Gengæld for Afskaffelsen af stræng Arrest foreslaas da en Forlængelse af de Tidsrum, i hvilke de andre Arreststraffe kan ikendes, noget der iøvrigt anses for ønskeligt allerede af den Grund, at Arreststraf i større Omfang end hidtil bør kunne træde i Stedet for den for den paagældendes borgerlige Anseelse og fremtidige Stilling langt alvorligere Fængselsstraf. I nøje Forbindelse med Spørgsmaalet om en Forlængelse af Maximumstiden for Arreststraffene staar dernæst Spørgsmaalet om, hvorvidt den Tid, i hvilken Tjenestetiden (Uddannelsestiden) har været afbrudt ved udstaaet Arreststraf, bør fraregnes i Tjenestetiden, saaledes, at den paagældende skal forblive en tilsvarende Tid til Tjeneste efter Udløbet af den ordinære Tjenestetid. Det undersøges med Hensyn hertil, hvorvidt Udførelse af Tjeneste er forenelig med Afsoningen af de forskellige Arter af Arreststraf, hvilket af Kommissionen besvares bekræftende, forsaavidt angaar Arrest uden Bevogtning samt Vagtarrest i højst 8 Dage, og i et Forslag til Ændring i Værnepligtsloven gives der da den Regel, at Afbrydelser af Tjenestetiden, der er foranlediget enten ved Rømning eller ved mindst et Døgns Absentation eller ved Udstaaelsen af Frihedsstraf, der har været forbundet med Udelukkelse fra Tjeneste, ikke kan regnes vedkommende til Gode som Tjenestetid, dog at dette, naar Afbrydelsen alene har været foranlediget ved ham overgaaet Straf, kun skal gælde, naar Straffetiden har overskredet et vist Minimum¹⁾.

Efter dansk Opfattelse anses den i vor militære Retsplejelov af 4. Oktober 1919 § 61 udtalte Regel, at den, hvem

¹⁾ Jfr. Bet. S. 106—10 og S. 20, sml. S. 190 (H. Leo).

Straf uden Dom er paalagt, i Almindelighed skal kunne stanse Straffens Fuldbyrkelse ved at forlange Sagen indbragt for Retten og afgjort ved Dom, som noget nær en Selvfølge, medens det i Sverige hidtil har været saaledes, at enhver arbitrært paalagt Straf strax skal fuldbyrdes (svensk Straffelov for Krigsmagten § 207), saaledes, at der først efter Straffens Fuldbyrkelse bliver Spørgsmaal om at indbringe Sagen for Retten (Krigshovretten eller Overkrigsretten), der da har at udtale sig om, hvorvidt den udstaaede Straf »bør regnes Klageren til Last«, saavel som om vedkommende Befalingsmands Ansvar med Hensyn til Straffens Ikendelse (Lovens § 209). Dette vigtige Spørgsmaal behandles af Kommissionen med det Resultat, at Flertallet foreslaar at bibeholde Reglen om Straffens Fuldbyrkelse uden Hensyn til *besvär*, saafremt Straffen er Arrest uden Bevogtning, Vagtarrest i højst 8 Dage eller skærpet Arrest i højst 4 Dage, medens Fuldbyrkelsen i andre Tilfælde — saafremt den straffældte ikke erklærer sig tilfreds med Strafpaalæget — udsættes til Indkningsfristens Udløb¹). To af Kommissionens Medlemmer fastholder dog under Henviisning til den Garanti, der ligger i den retskyndige Auditors Medvirkning ved Ikendelsen af arbitrær Straf, den hidtil i Sverige gældende Ordning med Hensyn til Fuldbyrkelsen²).

Betænkningens tredie Afsnit handler om Anvendeligheden af betinget Dom i militære Straffesager, et Spørgsmaal, der ogsaa i andre Lande har været Genstand for indgaaende Drøftelse³). Efter dansk Lov af 4. Oktober 1919 § 58 kan Straf, der paalægges arbitrært, gøres betinget, saaledes at den efter Omstændighederne bortfalder, saafremt den paagældende ikke inden Tjenestetidens Udløb — for fast ansatte Militæres Vedkommende ikke i Løbet af 2 Aar — paadrager sig højere Straf end Irettesættelse, Bøde eller

¹) Bet. S. 110—13.

²) Bet. S. 178 (*J. B. Johansson*) og S. 207 (*J. Nauckhoff*), jfr. derimod S. 189 (*H. Leo*).

³) Jfr. Oversigten i Bet. S. 127—29.

Kvarterarrest i 8 Dage. Forsaavidt derimod Sagen behandles for Retten, savnes der Hjemmel til at gøre en idømt Straf betinget, idet en Bestemmelse desangaaende, som den i midlertidig Straffelov af 1. April 1911 § 27, jfr. Lov 4. Oktober 1919 § 39 sidste Stk. omhandlede, ikke hidtil er kommet til Existens¹⁾. — Anderledes er Sagen foreslaaet ordnet i Sverige, hvor man i Lov af 22. Juni 1906 undtog Embedsforbrydelser og Forbrydelser, der paadømtes efter Straffeloven for Krigsmagten, fra Reglerne om betinget Domfældelse, og hvor man ved Lov af 28. Juni 1918 indførte den Ændring, at ogsaa Embedsforbrydelser og Forbrydelser, der paadømmes efter 8. Kap. i Straffeloven for Krigsmagten, kan gøres til Genstand for betinget Dom²⁾. Det nu foreliggende Forslag gaar ud paa, at der, forsaavidt angaar »Disciplinstraffene«, fremdeles ikke skal kunne blive Spørgsmaal om at gøre en paalagt eller idømt Straf betinget, medens man med Hensyn til andre Straffe (Fængselsstraf, Straf-arbejde og Bødestraffe, der konverteres til Frihedsstraf) vil lade de militære Straffesager følge Reglerne om borgerlige Straffesager. Til Støtte for Udelukkelsen af betinget Straf, naar denne ikke overskrider Maalet for Disciplinstraffen, har man anført, at disse Straffe savner den vanærende Karakter, som efter den almindelige Opfattelse er forbundet med den borgerlige Straffelovs Frihedsstraffe, og ikke i tilnærmelsesvis samme Grad som disse er egnede til at berede Lovovertræderen Vanskeligheder for hans Fremtid, samt at de paagældende Straffe overhovedet i Sverige er saa milde, at det i særlig Grad er nødvendigt at gøre dem effektive ved

¹⁾ Jfr. nærvær. Forf. i Nord. Tidsskr. for Strafferet 1921 S. 282 og 285, *Troels G. Jørgensen* i U. f. R. 1907 B S. 146, samt Bemærkninger til § 58 i Kommissionsbetænkningen til den militære Retsplejelov. En af Østre Landsret den 26. November 1924 med Dissens afsagt Dom har dog gjort Straffen betinget i et Tilfælde, hvor vedkommende domtes til Straf efter alm. borg. Strfl. § 228, jfr. Strfl. for Krigsm. § 172, men Højesteret forandrede under 23. Januar 1925 Dommen, forsaavidt angaar Udsættelsen af Straffuldbyrdelsen, paa Grund af manglende Hjemmel hertil, H.R.T. 1924 S. 601.

²⁾ Jfr. foran S. 111.

Fuldbyrdelse, hvis ikke deres Ævne til at afholde den paa-gældende fra nye Overtrædelser i betænkelig Grad skal for-ringes. Forsaavidt derimod angaar de andre Frihedsstraffe, har man ikke i special-præventive Hensyn fundet nogen Be-tænkelighed ved at medtage Domme i militære Straffesager og har ment at kunne sætte sig ud over de Betænkeligheder, som Hensynet til Generalpræventionen umægtelig frem-byder, ikke mindst i Retning af den smittende Virkning, som begaaede Forbrydelser kan udøve indenfor større eller mindre Enheder indenfor Militæretaten. Man har dernæst ganske set bort fra at opstille særlige Regler angaaende Tidspunktet og Betingelserne for Straffens endelige Bort-fald, og har nøjedes med i Loven om betinget Domfældelse at stryge den Undtagelsesklausul, der havde Hensyn til Domme efter Straffeloven for Krigsmagten¹⁾. Et Medlem af Kommissionen har iøvrigt udtalt sig for at lade Bestem-melserne om betinget Straf omfatte ogsaa Disciplinstraf-fene, enten disse ikendes ved Dom eller arbitrært af ved-kommende Befalingsmand²⁾, medens et andet Medlem tager Afstand fra Anvendelsen af betinget Straf, særlig naar det drejer sig om rent militære Forbrydelser, og naar Domfæl-delsen — som efter den militære Proceskommissions For-slag — skal kunne finde Sted ved civile Retter uden Med-virkning af Militære³⁾.

Betænkningens fjerde Afsnit, der tager Sigte paa en Tydeliggørelse og Humanisering af visse Bestemmelser i den specielle Del af Straffeloven for Krigsmagten, har, bortset fra den Tendens til nogen Formildelse af Straffene, for hvil-ken Forslagene giver Udtryk, mindre almindelig Interesse, idet Overvejelserne og Forslagene er nøje knyttet til de paa-gældende positive Bestemmelser i gældende Ret. Et enkelt Spørgsmaal af principiel Betydning er dog gjort til Gen-stand for en mere indgaaende Undersøgelse, nemlig Spørgs-maalet om Lovgivningens Stilling til visse Misbrug af For-

¹⁾ Bet. S. 129—35.

²⁾ Bet. S. 191—93 (*H. Leo*).

³⁾ Bet. S. 203—4 (*J. Nauckhoff*).

eningsretten, særlig Dannelsen af de saakaldte Mandskabsklubber eller Soldaterraad, der kan medføre Fare for, at Disciplinen undergraves¹⁾).

Idet svensk Straffelov for Krigsmagten §§ 73—74 hjemler et strafferetligt Ansvar for Deltagelse i eller Indkaldelse til Sammenkomster mellem Militærpersoner til Raadslagning om nærmere angivne Æmner, ved hvis Forhandling der let kan foranlediges Brud paa Lydighedspligten eller udbredes Frygt eller Mistillid blandt Mandskabet, har Kommissionens Flertal slaaet sig til Ro med, at der haves et tilstrækkeligt Værn mod Forsøg paa Dannelsen af saadanne Foreninger eller Sammenslutninger i vedkommende Befalingsmands Ret til at udstede Forbud mod, at hans undergivne danner eller slutter sig til Foreninger, med Hensyn til hvis Virksomhed der med Føje kan antages at være Fare for Misbrug af Foreningsretten²⁾. To af Kommissionens Medlemmer tager imidlertid Ordet for Nødvendigheden af et almindeligt og utvetydigt Forbud mod, at der i saadan Retning træffes Forberedelser, ved hvilke Brud paa Lydighedspligten let kan foranlediges, selv om den tilsigtede Sammenkomst ikke har fundet Sted, eller den paataenkte Forening ikke er blevet dannet³⁾, medens atter et tredje Medlem er stemt for en yderligere Begrænsning af Bestemmelsen i § 73⁴⁾.

Betænkningen har forsaavidt allerede ført til et foreløbigt Resultat, som Lov Nr. 140 af 23. Maj 1924 i væsentlig Tilslutning til Kommissionens Forslag har gjort forskellige Ændringer i formildende Retning i den militære Straffelovs Bestemmelser om Rømning og Absentation, medens Kommissionsbetænkningen, saavidt vides, hidtil ikke paa andre Punkter har ført til Lovændringer. —

Naturligvis finder man indenfor ethvert Land særlige,

¹⁾ Jfr. for dansk Rets Vedkommende særlig (dansk) Strfl. for Krigsm. § 162, sml. Oversigten om fremmed Ret i Bet. S. 150—51.

²⁾ Bet. S. 146—56.

³⁾ Bet. S. 178 (*J. B. Johansson*) og S. 204—7 (*J. Nauckhoff*).

⁴⁾ Bet. S. 195—97 (*H. Leo*).

tildels i historiske Forhold bundende Standpunkter til de militær-juridiske Problemer, der frembyder sig, men i det store og hele er Spørgsmaalene de samme, og ved deres Løsning bør man ligesaa vel paa dette som paa andre tilsvarende Omraader søge Belæring hos hinanden. Dette gælder saaledes ogsaa om den foreliggende svenske Betænkning, set i Forhold til den under Forberedelse værende Reform af den danske militære Strafferet.

I Danmark blev der d. 18. Februar 1913 af Krigs- og Marineministeriet nedsat en Kommission med Konferensraad *L. Dithmer* som Formand med den Opgave at foretage et Gennemsyn af Straffelov for Krigsmagten af 7. Maj 1881 og at udarbejde Udkast til en ny Straffelov. Ud fra den Betragtning, at »flere Afsnit i en ny Straffelov for Krigsmagten, navnlig i almindelig Del, nødvendigvis maa optage en ikke ringe Del af den borgerlige Straffelovs Bestemmelser og paa andre Punkter maa bygge paa eller henvise til saadanne«, kom Kommissionen imidlertid snart til den Overbevisning, at der ikke burde forelægges noget Forslag til en hel ny Straffelov for Krigsmagten, forinden den under Forberedelse værende borgerlige Straffelov var endelig vedtaget. Man valgte da den Udvej at affatte en Række motiverede midlertidige Ændringer til den gældende Lov af en saadan Art, at navnlig de mest følte praktiske Ulemper ved denne Lov formentlig vilde blive afhjulpne, medens Kommissionen forbeholdt sig, naar Tiden var inde dertil, at udarbejde Udkast til den paatænkte ny Straffelov for Krigsmagten. Den første Del af Opgaven, Udarbejdelsen af et Lovforslag om midlertidige Ændringer i Loven af 1881, blev af Kommissionen ført igennem saaledes, at den under 23. Februar 1914 kunde afgive sin, enstemmig vedtagne »foreløbige Betænkning«¹⁾. Det heri indeholdte Forslag kom imidlertid ikke videre, og d. 5. Marts 1918 blev der nedsat en helt ny Kommission med Overretssagfører *Oskar Johan-*

¹⁾ Foreløbig Betænkning, afgiven af den i 1913 nedsatte militære Straffelovskommission (Kjøbenhavn 1914).

sen som Formand og med et Hværv, svarende til det Kommissionen af 1913 overdragne, altsaa Udarbejdelsen af Udkast til en ny Straffelov for Krigsmagten. Denne ny Kommission indstillede imidlertid efter et enkelt Møde sit Arbejde for at afvente det endelige Kommissionsudkast til en ny borgerlig Straffelov, og efterat dette sidste var afgivet i April 1923, blev der atter taget fat paa Arbejdet, i hvilket der dog paany indtraadte en Stansning, foranlediget ved Ønsket om at se, i hvilken endelig Form Forslaget til den borgerlige Straffelov blev forelagt for Rigsdagen. Dette Forslag blev af Justitsministeren forelagt i Folketinget d. 2. December 1924.

Der er ikke Anledning til paa dette Sted at komme nærmere ind paa det foreløbige Udkast af 1914, og endnu mindre kan der være Spørgsmaal om at omtale, hvad der allerede er udført af Kommissionen af 1918; det sidste foreligger ikke for Offentligheden, og det første kan, saaledes som Sagen har udviklet sig, kun betragtes som en Etape paa Vejen eller som et betydningsfuldt Forarbejde. Paa Grund af den fyldige Begrundelse og i høj Grad alsidige Belysning af Spørgsmaalene, som den svenske Kommissionsbetænkning af 1923 afgiver, paakræver dette Arbejde en særlig Interesse hos alle i Sagen interesserede, og ved at kaste Blikket paa de foreliggende danske Udkast, vil det strax ses, i hvilken Grad Æmnerne er fælles for begge Lande.

Spørgsmaalet om den militære Straffelovgivnings Anvendelsesomraade eller den militære Domsmagts Udstrækning omhandles saaledes i Generalauditor *Giørtz'* Udkast til Retsplejelov af 1914¹⁾, og Straffelovskommissionen af 1913 har optaget til Behandling Spørgsmaalet om Strafarterne, særlig om de skærpede Frihedsstraffe, af hvilke bl. a. mørk Arrest foreslaas afskaffet og Fængsel paa Vand og Brød væsentlig omdannet, endvidere Spørgsmaalet om, hvorvidt og i hvilket Omfang Udførelsen af militær Tjeneste er for-

¹⁾ Udkast til Lov om Retsplejen ved Hæren og Søværnet af H. C. N. *Giørtz* (Kjøbenhavn 1914) S. 5—9 og 155—63.

enelig med Udstaaelse af Straf, og om Eftertjeneste paa Grund af Strafudstaaelse, fremdeles det vigtige Spørgsmaal om Anvendelsen af betinget Dom i militære Straffesager, hvorom der i den foreløbige Betænkning findes to Udkast, og endelig en Revision med stærkt formildende Tendens af et stort Antal Straffebestemmelser vedrørende de enkelte Forbrydelser og Forseelser. —

Det maa sikkert — i Overensstemmelse med den svenske militære Straffelovsbetænkning — erkendes, at Spørgsmaalet om at sammenarbejde den borgerlige og den militære Straffelov til en enkelt Lov mere er et Spørgsmaal om Form end om Indhold, og ud fra en rent saglig Betragtning ses der ikke at kunne vindes noget ved at ophæve den militære Straffelov og paa en eller anden Maade anbringe de for Militærelaten nødvendige Særbestemmelser i den borgerlige Lov. Dette vilde ikke alene være et unødvendigt Brud paa det tilvante, men vilde utvivlsomt medføre væsentlige praktiske Ulemper og Mangel paa Overskuelighed. Men en nærmere Tilslutning til den borgerlige Straffelov vilde sikkert baade være naturlig og ønskelig, i hvilken Henseende der iøvrigt kan henvises til nogle af nærværende Forf. tidligere fremsatte Antydninger¹⁾. Saa længe Kommissionen sidder, vil det imidlertid ikke være paa sin Plads at optage de under Kommissionens Arbejde faldende Problemer til Drøftelse, og det skal derfor kun i Anledning af Tendenser, der har givet sig offentligt Udtryk, fremhæves, hvilke store Betænkeligheder det vilde have for militære Forseelser at opgive de særlige militære Arreststraffe, idet der i saa Henseende ikke blot er at tage Hensyn til de langvarigere Straffes uheldige Indflydelse paa Uddannelsestidens Udnyttelse, men i første Række bør tænkes paa de værnepligtige, hvem en borgerlig Straf i Almenhedens Omdømme rammer paa en langt mere følelig Maade end en militær Arreststraf for en Tjenesteforseelse vilde gøre det.

¹⁾ Nord, Tidsskr. for Strafferet 1921 S. 286—89.

Det nye danske Straffelovsforslag. 28. Kapitel: Berigelsesforbrydelserne.

Af Overretssagfører HENRIK SACHS.

Den Gennemgang af Straffelovskommissionens Udkast af 1923, som nærværende Tidsskrift havde foresat sig at bringe, var endnu ikke naaet til en Gennemgang af det 28de Kapitel: Berigelsesforbrydelserne, da Justitsministeren i December 1924 fremsatte sit Forslag til en ny Straffelov.

Under disse Omstændigheder vil det naturlige være fortrinsvis at gennemgaa Ministeriets Forslag, saa meget mere, som dette Forslag, forsaavidt angaar det her foreliggende Emne, kun byder meget faa om end ikke helt uvæsentlige Afvigelser fra Kommissionsudkastet. For disse Afvigelser vil der i det følgende i Hovedsagen blive gjort Rede, men iøvrigt er vel Tiden nu, da Sagen fra Overvejelsernes Stadium synes paa sikker Vej til Virkeliggørelsens, ikke længere til en detailleret Sammenligning af de i Tidens Løb fremkomne Forslag; nu gælder det en Bedømmelse af det foreliggende Forslags Værdi i og for sig, en Tagen Stilling til, om dette Forslag fortjener at blive til Lov, og om det som saadan vil byde væsentlige Fremskridt i Forhold til den nugældende. Og da jo enhver kritisk Vurdering er bestemt ved sin Ophavsmands Forudsætninger, vil det følgende være præget af, at det er en praktiserende Sagfører og ikke en Embedsmand, der foretager denne Bedømmelse.

Det har andetsteds været fremhævet, at Sagførerstanden i alt for ringe Grad har givet sit Bidrag til og sat sit

Præg paa den nye Straffelov. Jeg finder denne Anke berettiget, og det er derfor, at jeg vil søge at yde mit beskedne Bidrag til Sagens Belysning.

Naturligvis har Dommerstanden ganske særlige Forudsætninger for klart at formulere et Lovbud saaledes, at det frembyder de færrest mulige Fortolkningstvivl, men dette gælder dog først og fremmest, naar dette Lovbud tænkes anvendt af en juridisk Domstol. Er Talen om Lovbud, der skal anvendes ved Nævningedomstol, rummer Dommerens sikre Lovfortolkningsteknik en Fare for, at han kan overse de Faldgruber, som et for et juridisk Dommeroje klart og uomtvisteligt Lovbud kan frembyde, naar det skal læses af Lægmand. Ikke mindst paa dette Punkt vil Sagføreren kunne yde Dommerstanden værdifuld Bistand, fordi han, langt hyppigere end Dommeren, med Lægmand diskuterer deres Opfattelse af Loven og deres Syn paa retslige Spørgsmaal. Dertil kommer, at man vel tør sige, at Sagførerstanden er den naturlige Talsmand for de Borgere, for hvilke Straffeloven er givet, og der tænkes her i første Række ikke paa Borgerne som dem, mod hvem Lovens Straffetrusel er rettet — skønt Sagføreren ogsaa her har en naturlig Opgave at røgle — men der tænkes nok saa meget paa Loven i dennes Egenskab af Værn for de lovlydige mod dem, der truer deres Retsgoder.

Lovudkastet opstiller følgende Underarter af Berigelsesforbrydelser: Tyveri, Rapseri, ulovlig Omgang med Hittegods, Underslæb, Bedrageri, Utroskab, Afpresning og Aager, Besvigelse (af Fordringshavere), Hæleri og Roveri.

Den praktiske Betydning af disse Sondringer er dog sikkert med Rette meget væsentlig indskrænket derved, at samtlige Forhold — med Undtagelse af Rapseri, ulovlig Omgang med Hittegods og Roveri — er underkastet samme Straffebestemmelser; som det fremhæves i Motiverne, har man derved opnaaet, at de subtile Distinktioner og de deraf flydende Vanskeligheder, for ikke at sige vilkaarlige Afgørelser af, om et Forhold skal henføres under det ene

eller andet Forbrydelsesbegreb, nu nærmest kun har teoretisk Interesse. Paa den anden Side vil det formentlig vinde Tilslutning fra de fleste, at Loven har opretholdt en Spaltning i forskellige Forbrydelsesbegreber, og ikke er nøjedes med at henføre samtlige Forhold under en fælles Lovbestemmelse; thi navnlig i en Straffelov, der skal benyttes af Nævninger, kan man ikke vel tænke sig at undvære en nærmere Definition af, hvilke Handlinger der er strafbare som Berigelsesforbrydelser; og skal man have Definitioner, giver det sig som en Selvfølge, at man maa opretholde Sondringen mellem forskellige Arter.

Hvad Tyveri angaar, da indeholder Udkastet i § 274 en Definition: »For Tyveri straffes den, som uden Besidderens Samtykke borttager en fremmed, rørlig Ting for at skaffe sig eller andre uberettiget Vinding ved dens Tilegnelse«. Om denne Definition udtales det i Motiverne — sikkert med Rette —, at den svarer til den almindelige Opfattelse af Begrebet i Teori og Praksis.

Justitsministeriets Udkast har imidlertid i Modsætning til det sidste Kommissionsudkast, men i Tilslutning til den første Straffelovskommission, spaltet Begrebet og opstillet et særligt Forbrydelsesbegreb, som kaldes Rapseri.

Bestemmelsen herom lyder saaledes: »For Rapseri straffes den, som paa den i § 274 angivne Maade borttager Nærings- eller Nydelsesmidler eller andre Ting af ringe Værdi for umiddelbart at forbruge eller anvende dem eller for vederlagsfrit at overlade andre dem til Brug i saadant Øjemed«. Det er formentlig Meningen, men langt fra klart udtrykt, at Tilegnelsen af Nærings- og Nydelsesmidler kun henføres under Rapseribestemmelsen, naar disse Ting er af ringere Værdi, og det vil i hvert Fald være paakrævet at ændre Paragrafens Formulering saaledes, at dette klart udtrykkes. Selv saaledes ændret synes den foreslaaede Paragraf af tvivlsom Værdi, og vægtige Grunde synes at tale for at følge den sidste Straffelovskommission, der som anført ikke foreslog nogen særlig Rapseribestemmelse. Be-

stemmelsen i § 287, der lyder saaledes: »Er nogen af de i § 274 nævnte Forbrydelser af særlig ringe Strafværdighed paa Grund af de Omstændigheder, hvorunder Handlingen er begaaet, kan Straffen nedsættes til Hæfte eller Bøde«, synes at maatte være tilstrækkelig til det Formaal, som tilsigtes med Rapseribestemmelsen, nemlig at skabe et »undtaget« Tyveri¹⁾. Det synes ikke uden Betænkelighed at bagatellisere Tyveri af Smaaaværdier i den Grad, som Straffelovsforslagets § 275 gør. Jeg skal ikke opholde mig meget ved det tilsyneladende mindre vel begrundede i at fremhæve Rapseriet, men ikke skabe et tilsvarende Begreb ved de i §§ 277—79 omhandlede Tilfælde; jeg lægger mere Vægt paa den Betragtning, at Tilegnelsen af Smaaaværdier under visse Forhold kan udvikle sig til en saadan Plage for dem, som dette gaar ud over, at der virkelig er Grund til at opretholde i hvert Fald en skarp Straffetrusel overfor disse Forhold, selv om man selvfølgelig kun sjældent vil lade den blive effektiv. Der er sikkert ingen Tvivl om, at af de Værdier, der Aaret rundt paa uberettiget Maade skifter Ejermand, kan langt den største Del netop takke Rapserierne for denne Skæbne. Det er ikke utænkeligt, at Rapseribestemmelsen er ment som en demokratisk Indrømmelse; men hvis dette har været Tanken, tror jeg, at man har taget fejl; det er netop de mindre velstillede, som Rapserierne i særlig Grad gaar ud over, baade fordi Tabet for dem er relativt større end for de mere velstillede, og navnlig fordi de mindre velstillede ikke i den Grad som de mere velstillede rent faktisk kan gardere sig mod Rapserierne. Det er en Kendsgerning, at de allerfleste Anmeldelser om Smaatyverier hidrører fra økonomisk slet stillede Mennesker, medens de bedrestillede kvier sig ved at ulejlige Politiet og Domstolene med saa lidt.

Det er langt fra altid saaledes, at en Tilegnelse er af

¹⁾ Det er i denne Forbindelse værd at bemærke, at den norske Straffelov, hvis § 262 aabenbart er Kilden til vort Forslags Rapseribestemmelse, ikke har nogen Bestemmelse svarende til Forslagets § 287.

særlig ringe Strafværdighed, fordi den falder ind under Beskrivelsen i Rapseribestemmelsen. En Tilegnelse af ringe Værdier kan meget vel tænkes forbundet med saa grave-
rende Omstændigheder eller udøves saa systematisk, at Forholdet tværtimod er et ondartet, men hvorfor da behandle det med særlig Mildhed. Normalt vil selvfølgelig Tilegnelsen af en ringe Værdi være af særlig ringe Strafværdighed, men i saa Fald fører allerede Bestemmelsen i § 287 til det til-
sigtede Maal. Maaske vil man heroverfor indvende, at der er dog den Forskel, at ved Anvendelsen af § 274, jfr. 287, har Gerningsmanden jo faaet Stemplet af at være straffet som Tyv, hvilket undgaas ved den selvstændige Bestem-
melse om Rapseri. — Men hvis dette er Lovens Tanke, da synes den mig netop ud fra Generalpræventionens Syns-
punkt yderst betænkelig. Det er jo kun meget sjældent, at et saadant ubetydeligt Tyveri straffes, men Straffetruslen er der, og den paagældende ved, at han udsætter sig for at blive stempet som Tyv. Hvis man nu skaber sig et sær-
ligt Begreb, der ligestilles med ulovlig Omgang med Hitt-
gods, som den almindelige Opfattelse jo bestemt vægrer sig ved at acceptere som egentlig kriminelt Forhold, saa ud-
sætter man sig for, at det lille Tyveri halvt om halvt be-
tragtes som legaliseret, som et Forhold, man kun undtagel-
sesvis kan straffes for, og som i hvert Fald ikke er af egent-
lig kriminell Natur. En saadan Udvikling vil sikkert rumme en ikke ringe Fare, og naar man betænker, hvor lemfældigt Anklagemyndigheden og Domstolene i de senere Aar har forholdt sig overfor Bagateltyverier, synes der ikke Grund til yderligere Mildhed paa dette Omraade.

Bestemmelsen om ulovlig Omgang med Hitt-
gods falder nøje sammen med den af Kommissionen fore-
slaaede; den medtager en Del af de Forhold, der nu ram-
mes af Strl. § 248.

Bedrageribegrebet er spaltet i Underslæb, Bedrageri og Utroskab, og endvidere er nogle For-

hold, der nu rammes som Bedragerier, henført under Besvigelse af Fordringshavere.

Bestemmelsen om Underslæb findes i Forslagets § 277 og er saalydende:

»For Underslæb straffes den, som for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget Vinding,

- 1) tilegner sig en fremmed, rørlig Ting, der er i hans Vare-tægt, uden at Forholdet falder ind under § 276,
- 2) fragaar Modtagelsen af Pengelaan eller andet Laan til Eje eller af en Ydelse, for hvilken der skal svares Verderlag,
- 3) uretmæssig forbruger ham betroede Penge, selv om han ikke var forpligtet til at holde disse afsondrede fra sin egen Formue.«

Jeg ser ikke rettere end, at Punkt 2) er for snævert affattet og rationelt bør omfatte alle de Tilfælde, hvor en Person fragaar Modtagelsen af en Ydelse, naar Modtagelsen enten paafører ham en Pligt eller medfører hel eller delvis Frigørelse for en saadan.

Forslaget har ligesaa lidt som Kommissionsudkastet nogen til Straffelovens § 254 svarende Regel.

Den egentlige Bedrageribestemmelse i § 278 er saalydende:

»For Bedrageri straffes den, som ved retstridig at fremkalde, bestyrke eller udnytte en Vildfarelse bestemmer en anden til en Handling eller Undladelse, hvorved der paaføres denne eller nogen, for hvem Handlingen eller Undladelsen bliver afgørende, et Formuetab, for saa vidt Gerningsmandens Formaal er derigenem at skaffe sig eller andre uberettiget Vinding.«

Denne Bestemmelse er ligesom den foregaaende af praktisk talt samme Indhold som Kommissionsudkastet. I begge Forslag fremhæves — i Strid med, hvad der ellers er Lovens Teknik, — at Handlingen skal være retstridig, og Kommissionen anfører i sine Motiver, at dette er sket for at forebygge den Misforstaaelse, at »en hver Fremkaldelse

eller Udnyttelse af en Vildfarelse for at opnaa en økonomisk Fordel er retstridig og strafbar«. Kommissionen er selvfølgelig klar over, at der ikke ved Ordet »retstridig« er givet nogen som helst Vejledning til Afgørelse af, i hvilke Tilfælde Fremkaldelse o. s. v. af en Vildfarelse er strafbar, og i hvilke Tilfælde den er retmæssig, og Kommissionen op-giver i Modsætning til sin Forgænger ethvert Forsøg paa at give en saadan Vejledning.

Dette er jo beklageligt nok, eftersom det unægteligt vilde være af fundamental Betydning at faa fastslaaet, hvilke Kriterier man her skal gaa frem efter, naar man paa dette yderst vigtige Felt skal drage den vanskelige, men afgørende Grænse mellem det strafbare og det lovlige. Opgaven er fristende, men skal ikke her forsøges løst — kun vil jeg pege paa, at efter min Opfattelse ligger punctum saliens ikke i Midlet, men i Formaalet — den uberettigede Vinding¹⁾ — og jeg vilde derfor være tilbøjelig til at mene, at

¹⁾ Til nærmere Belysning hidsætter jeg følgende Eksempler:

a. En Mand, som ønsker at købe en Ejendom og som ved, at Prisen vil blive drevet stærkt i Vejret, hvis det vides, at det er ham, der er Liebhaber, benytter ved Erhvervelsen en Mellemand og opnaar saaledes Ejendommen til en billigere Pris end den, han maatte have givet, hvis Sælgeren havde været klar over, hvem der var den egentlige Køber.

b. For at erhverve en Ejendom til særlig billig Pris, indbilder Køberen Sælgeren, at Ejendommen skal benyttes af en velgørende Institution og bevæger derved Sælgeren til et betydeligt Prisafslag, som han ikke vilde have givet, hvis han havde været klar over det virkelige Forhold. —

Ingen vil være i Tvivl om, at i det sidste Tilfælde er der handlet ulovligt, i det første derimod ikke.

Hvis man nu vil søge nærmere at bestemme, hvori Forskellen mellem de to Tilfælde ligger, nytter det ikke, at man søger at finde den i Vildfarelsens Art, thi i begge Tilfælde har Køberen fremkaldt og udnyttet en Vildfarelse hos Sælgeren, i begge Tilfælde refererer Vildfarelsen sig til, hvem der er Køber, og i begge Tilfælde har man derved faaet Sælgeren til at sælge til en lavere Pris, end den, der vilde være blevet forlangt, om han havde været paa det Rene med det rigtige Forhold. Nej, Forskellen ligger deri, at i det første Tilfælde er der ikke opnaaet nogen uberettiget Vinding, thi Køberen har faaet Ejendommen

naar Loven ikke vil give nogen nærmere Vejledning, burde den blive staaende ved at fremhæve den »uberettigede Vinding« og stryge Ordet »retstridig« ved Handlingen, saa meget mere som det erkendes, at Anvendelsen af dette Ord er i Strid med Lovens sædvanlige Sprogbrug. Men paa den anden Side erkender jeg, at det af Hensyn til Nævningerne kan være praktisk at fremhæve Kravet om »Retstridighed«, og af denne Grund bør det kritiserede Ord vist alligevel blive staaende.

I nøje Tilslutning til Kommissionen indeholder Forslaget i § 279 en Bestemmelse om Utroskab, d. v. s. Misbrug i Fuldmagts- og Legitimationsforhold.

Inden jeg forlader Omtalen af de Paragraffer, som skal erstatte den hidtidige Lovgivnings Regler om Bedrageri, maa jeg bemærke, at det forekommer mig noget betænkeligt, at der ikke synes at være nogen af de foreslaaede Bestemmelser, der rammer visse af de Tilfælde, som omtales i Straffelovens § 252, nemlig at »fordølge nogen et Dødsbo tilkommende Fordring, som man er pligtig at opgive« og »i bedragerisk Hensigt at berove en anden Midlerne til at gøre en lovlig Fordring gældende, eller til at værgе sig mod en urigtig Fordring«. Disse Tilfælde synes mig nemlig i den nuværende Lovgivning med fuld Føje at være ligestillede med Fragaelsen af Modtagelsen af Pengelaan; men efter Forslaget vil det første Tilfælde formentlig slet ikke kunne rammes, og de sidstnævnte Tilfælde vil kun kunne rammes paa et betydeligt senere Stadium af Forbrydelsen.

Endvidere skal jeg anføre, at det heller ikke forekommer mig rigtigt, at et saa groft Forhold som det, der omhandles i § 300, 1. Stk.: »bortfjerner sig uden at betale Logis, Næringsmidler, Befordring eller anden Ydelse, ved hvilken det har været en kendelig Forudsætning, at Betaling erlægges forinden Bortfjernelsen« er undtaget fra de

til en i og for sig rimelig Pris, i det sidste Tilfælde er der derimod opnaaet en uberettiget Vinding, thi der har Køberen opnaaet en Undtagelsespris.

egentlige Bedrageribestemmelser og henføres under »Andre straffbare Formuekrænkelser« og i Konsekvens heraf er undergivet en normal Straf paa Bøde, eller under skærpende Omstændigheder Hæfte. Tilfælde af denne Art kan være saa graverende, at selv Hæftestrafpen forekommer mig ganske meningsløs mild. Jeg kan saaledes eksempelvis nævne et Tilfælde, der fornylig forelaa i Praxis, hvor en ofte straffet Person med Selskab indfandt sig i Automobil paa et Hotel i Nordsjælland, spiste og drak for en 150 Kr. og derefter forsvandt med sit Selskab under Foregivende af, at han skulde hente sine Penge, som han havde glemt i sit Hjem i Nabobyen. Overhovedet vilde jeg mene, at det var rimeligt og paakrævet at straffe som Bedrageri alle de Tilfælde, hvor en Person modtager en Ydelse, som kendeligt kun er præsteret under Forudsætning af kontant Betaling, naar han ikke præsterer saadan Betaling, og endvidere som Bedrageri at ramme de Tilfælde, hvor Folk tager Varer paa Kredit eller stifter anden Gæld uden paa det paagældende Tidspunkt at have nogen rimelig Udsigt til ved Forfaldstid at kunne opfylde Pligten. Som praktiserende Sagfører ser man under sin Inkassovirksomhed en Mængde Tilfælde, hvor det er ganske aabenbart, at de paagældende systematisk hos Handlende har skaffet sig Kredit trods ganske minimale Udsigter til at betale. Et saadant Forhold staar for den almindelige Retsfølelse med Rette som et rent og skært Bedrageri, men det kan vanskeligt rammes som saadant, fordi man saa at sige aldrig kan godtgøre, at egentlig Betalingshensigt manglede. I Stedet for paa dette Punkt at svække det strafferetlige Værn, forekommer det mig, at den nye Lov burde skærpe dette, ikke mindst til Gavn for de mange Smaahandlende, der lader sig blænde af Kundernes Flothed i den ydre Optræden og derved faar et Tab, som ofte kan være svært nok for dem at forvinde.

Forslagets § 280 indeholder Bestemmelsen om Afpresning. Den slutter sig til Kommissionens Sondring mellem Trusler om at foretage en i og for sig retstridig Handling

og Trusler, der gaar ud paa at foretage noget i og for sig retmæssigt. Derimod indeholder Forslaget den Afvigelse fra Udkastet, at medens dette sidste lod Forbrydelsen være fuldbyrdet allerede med Truslens Fremsættelse, forlanger Forslaget til Fuldbrydelsen, at Truslen har virket.

Paa dette Punkt er Forslaget i Overensstemmelse med et Mindretal indenfor Kommissionen, men Ændringen forekommer mig at være et afgjort Tilbageskridt. I saa Henseende kan jeg ganske slutte mig til den Kritik, der er fremsat af Landsdommer Krabbe i Ugeskrift for Retsvæsen 1925 Pag. 30. Kommissionsmindretallets Hovedargument var, at man ved at sætte Fuldbrydelsesmomentet ved Truslens Fremsættelse, udelukkede Gerningsmanden fra at opnaa Straffrihed ved Tilbagetræden. Heri vil jeg netop se et afgørende Argument for Kommissionsflertallets Standpunkt, thi saadan Adgang bør ogsaa ved denne Forbrydelse være udelukket, naar Gerningsmanden har fremsat Truslen og derved utvetydigt har demonstreret sit forbryderiske Forsæt og foretaget den afgørende Handling, hvis Virkning han ikke længere er Herre over. Det er netop rigtigt at afskære den snedige Afpresser det Tilbagetog, som han med Virkning kan arrangere i det Øjeblik, han faar Fornemmelsen af, at den Truede ikke lader sig tvinge. Dette har Afpresseren en meget »fin Næse« for og skynder sig da at tilbagekalde Truslen, og man staar da uden Midler til at paavise, at han selv ansaa Truslen for mislykket, den Gang han »tilbagekaldte« den.

Agerbestemmelsen i § 281 er affattet overensstemmende med K. U.:

»For Ager straffes den, som udnytter nogens Nød, Enfoldighed, Uerfarenhed eller et overfor ham bestaaende Afhængighedsforhold til i en Retshandel at opnaa eller betinge en Ydelse, der staar i aabenbart Misforhold til Modydelsen, saa og den, som efter med Kendskab til Retshandlens Beskaffenhed at have erhvervet et paa en saadan Rets-

handel grundet Krav gør dette gældende eller overdrager det til en anden.«

Det vilde maaske være hensigtsmæssigt at pointere, at Nøden, Enfoldigheden og Uerfarenheden skal have staaet den Handlende aldeles klart. Jeg tænker her særlig paa den Mulighed, at denne Bestemmelse skal anvendes af Nævninger, hvor Faren for, at man skal gaa for vidt ved Domfældelse netop efter en Bestemmelse som denne, er iøjnefaldende.

Jeg vil derfor foreslaa, at der mellem Ordene »nogens« og »Nød« indføjes »aabenbare«. For at undgaa Gentagelser af dette Ord maatte man da senere i Paragrafen foran »Misforhold« erstatte det med »udpræget« eller lignende.

Fremdeles er det et Spørgsmaal, om dette Forhold egner sig til en Strafferamme fælles med Tyveri, Bedrageri og Afpresning. Den vil naturligvis medføre, at Bestemmelsen kun meget sjældent anvendes, hvilket kun er rigtigt i et Samfund, hvis civile Retsorden er bygget paa Kontraktsfriheden som Grundprincip. Men vil den strenge Strafferamme ikke let medføre, at Bestemmelsen praktisk talt aldeles ikke kan anvendes? Vilde det ikke stemme nok saa godt med det almindelige Syn paa disse Forhold, — der jo dog kun højst tvungent kan stilles paa lige Fod med de gammelkendte Berigelsesforbrydelser — om Normalstraffen var Bøde, medens Hæfte, eventuelt Fængsel, kun anvendtes i de allergroveste Tilfælde? En saadan Strafferamme vilde sikkert medføre, at man kunde give Bestemmelsen en noget hyppigere Anvendelse og dermed større praktisk Betydning, end det i den foreslaaede Form vil være muligt.

Forslagets Bestemmelse om Besvigelse (af Fordringshavere) i § 282 falder sammen med Udkastet. I det store og hele maa denne Bestemmelse i Forbindelse med § 302 siges at yde det paakrævede strafferetlige Værn paa dette yderst vigtige Omraade. Dog synes det noget for snævert, naar Punkt 2) kun vil ramme Handlinger, begaaede efter at Boet er taget under Konkursbehandling, den bør i hvert Fald

udvides til »begært« taget under Konkursbehandling, hvilket er en Forskel af vidtrækkende praktisk Betydning, da Konkursbegæringer jo ofte »svæver« i flere Uger, inden Dekretets Afsigelse, og den civilretlige tilbagevirkende Kraft kan selvfølgelig ikke uden særlig Hjemmel anvendes i strafferetlig Henseende. Men overhovedet vil det rigtige formentlig være at udvide Bestemmelsen til at gælde fra det Øjeblik, hvor Skyldneren standser sine Betalinger eller indleder almindelig Forhandling med sine Kreditorer om privat Akkord, Likvidation, Moratorium e. l. Det er i Virkeligheden et groft Tillidsbrud, hvis Skyldneren i en saadan Situation forrykker den økonomiske Status til Fordel for sig selv eller andre, thi det er altid fra Kreditorernes Side en Forudsætning for at indlade sig i disse Forhandlinger, frem for at begære Konkurs, at saadan Forrykkelse ikke finder Sted.

Den særlige Straf, som § 284, 1. Stk. 2. Punktum, indeholder for de i § 282, 2. Stk., omhandlede Forhold synes under Hensyn til Reglen i § 287 upaakrævet.

Hæleribegrebet er i Forslagets § 283 i Tilslutning til K. U. udvidet til ikke blot at omfatte efterfølgende Meddelagtighed i Tyveri, men ogsaa de øvrige i Kapitlet omhandlede Forbrydelser, og Strafferammen er den samme som for Hovedforbrydelsen, dog bortset fra Roveri, thi ved en besynderlig lapsus er det overhovedet ikke i Loven nævnt, hvorledes Hæleri m. H. t. Roveri skal straffes. Mod den foreslaaede Ordning vil begrundede Indvendinger næppe kunne fremføres, dog maa det bemærkes, at Hæleri med Hensyn til Roveri næppe ubetinget vil kunne inddrages under Systemet. Den særlig strenge Roveristraf vil i hvert Fald kun være paa sin Plads overfor Hæleri, hvis Hæleren er klar over, at Kosterne hidhører netop fra et Roveri og ikke fra en anden Berigelsesforbrydelse, og selv i saa Fald vil Begrundelsen være tvivlsom. Det rationelle vil formentlig være at lade Hæleri med Hensyn til Roveri indgaa under Strafferammen i § 284, 1. Stk. Hvad angaar selve Roveri-

begrebet, der omhandles i § 288, da karakteriseres det ved Midlet, der bestemmes som Vold eller Trusel om øjeblikkelig Anvendelse af saadan.

Det kvalificerede Røveri i Paragrafens 2det Stk. er i Forhold til K. U. udvidet, idet der er medtaget det Tilfælde, at Forbrydelsen er udøvet »erhvervs- eller vanemæssigt«.

Til Slut skal endnu gøres nogle Bemærkninger om Straffebestemmelserne, der kun lejlighedsvis har været berørt i det foranstaaende.

Normalstraffen for Berigelsesforbrydelser findes i § 284, 1. Stk., der sætter Straffen til Fængsel indtil 2 Aar; denne Strafferamme gælder for Tyveri, Underslæb, Bedrageri, Utroskab, Afpresning, Aager og Besvigelser, samt for Hæleri med Hensyn til disse Forbrydelser.

Er nogen af de anførte Forbrydelser af særlig grov Beskaffenhed, kan Straffen ifølge § 285, 1. og 3. Stk., stige til Fængsel i 6 Aar, medens den som tidligere nævnt, hvis Forbrydelserne skønnes at være af ringe Strafværdighed, ifølge § 287 kan nedsættes til Hæfte eller Bøde.

For Rapseri og ulovlig Omgang med Hittegods og dertil hørende Hæleri gælder ifølge § 284, 2. og 3. Stk., en særlig mild Strafferamme, og Straffen kan her efter Omstændighederne helt bortfalde, medens paa den anden Side Røveri ifølge § 288 straffes særlig strengt, nemlig med Fængsel ikke under 6 Maaneder.

Endvidere indeholder Forslaget i § 286 og 288, 2. Stk., særlige skærpende Bestemmelser for det Tilfælde, at Forbrydelserne er udøvet erhvervs- eller vanemæssigt, og for Gentagelsestilfælde, forsaavidt angaar groft Tyveri og Røveri, og hertil slutter sig Bestemmelsen i § 289:

»Naar nogen mere end een Gang for en Berigelsesforbrydelse har været dømt til højere Straf end Hæfte, kan Politiet indenfor et Tidsrum af 5 Aar efter Udtaaelsen af den senest idømte Straf give ham Tilhold om til visse Tider at møde og give Oplysning om, hvor han bor eller opholder sig, og gøre Rede for, hvorved han ernærer sig.

Overtrædelse af saadant Tilhold straffes med Bøde, Hæfte eller med Fængsel indtil 6 Maaneder.«

Endelig findes i § 290 nogle Paataleregler, hvorefter den Forurettede i visse Tilfælde har Indflydelse paa Spørgsmaalet om Strafforfølgningen.

Disse Bestemmelser afviger navnlig med Hensyn til Ordningen af Gentagelsesvirkningen fra Kommissionsudkastet, men bortset fra, hvad der ovenfor er bemærket om Straffen for Rapseri og Aager, føler jeg mig ikke kompetent til at udtale nogen Mening om, hvorvidt de her foreslaaede Bestemmelser er at foretrække for Udkastets.

De Indvendinger, som fra en Praktikers Synspunkt kan gøres gældende imod Justitsministeriets heromhandlede Forslag, er efter mit Skøn saa faa og saa forholdsvis uvæsentlige, at det i høj Grad er at ønske, at disse Bestemmelser uden større Forandringer maa passere Rigsdagen og maa træde i Kraft senest paa det i Forslaget selv fastsatte Tidspunkt, 1. Januar 1927.

Den nya svenska barnavårdslagstiftningen.

AV RAGNAR v. KOCH.

Före 1902 fanns i Sverige ingen barnavårdslagstiftning i egentlig mening. De stadganden, som meddelats till skydd för barn, voro spridda i ett flertal olika författningar, vilka huvudsakligen hade andra syften och avsågo även andra än barn. 1902 togs emellertid ett första, betydelsefullt steg på barnavårdslagstiftningens område genom tillkomsten av lagarna om uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn samt om fosterbarns vård. Samtidigt genomfördes betydelsefulla ändringar i strafflagstiftningen, genom vilka möjlighet öppnades för domstolarna att i vissa fall, då personer i åldern 15—18 år dömdes till straff, utbyta straffet mot uppfostran i allmän uppfostringsanstalt.

Genom de sålunda samtidigt tillkomna lagarna angående behandling av vilsekommen och skyddsbehövande ungdom av olika slag vann man emellertid icke en lösning, som kunde anses tillfredsställande vare sig ur organisatorisk eller ur materiell synpunkt. Först och främst är att beklaga den skarpa skillnad, som gjordes mellan å ena sidan den straffmyndiga ungdom, vilken begått brott, och å andra sidan den ungdom, som förfallit till vanart utan att hava gjort sig skyldig till brottslig gärning eller ock före straffmyndighetsålderns uppnående begått gärning, som, begången av äldre, varit belagd med straff. Den förra kategorien ställes inför allmän domstol, den senare omhändertages av den kommunala barnavårdsmyndighe-

ten, barnavårdsnämnden; ungdom av dessa båda olika kategorier sändes till olika slags anstalter (allmänna uppfostringsanstalter och skyddshem), mellan vilka samarbete icke äger rum och som till och med sortera under olika statsdepartement. Från socialt erfaret liksom från psykiatriskt och även från kriminalistiskt håll framhålles det emellertid, att denna skarpa åtskillnad icke är rationell, det kan i själva verket sällan konstateras någon artskillnad mellan dessa båda kategorier av ungdom. Det väsentliga i det ena som det andra fallet är själva asocialiteten, det är denna, som skall bekämpas, behandlingsmetoden hör i stort sett vara densamma, vare sig brottslig handling blivit begången eller ej.

I »Principerna för en strafflagsreform I« har professor Thyrén behandlat frågan om ett särskilt organ för omsorgen om vårdslösad, vanartad och brottslig ungdom och därvid gjort följande uttalande:

»Vid den utomordentliga betydelse, som kampen mot ungdomskriminaliteten har i alla utvecklade kulturstater, en betydelse som ökas med industrialismen, är det högst önskvärt, att det finnes organ, som, vart inom sitt område, hava en fullständig överblick både över de svaga punkterna och över de i varje ögonblick till buds stående medlen: uppsikt i allmänhet över det sätt, varpå uppfostran utövas och övervakande av varjehanda förhållanden i samhället (förströelsemedel o. s. v.), som enligt erfarenheten ofta genom missbruk och urartning kunna bliva det uppväxande släktet till skada; vid varje tydlig yttring av vanart och vid brott, begånget av minderårig, noggrann undersökning såväl av den minderårige själv som av hans miljö; uppsikt, jämte målsmannen, över den minderårige, där sådant beslutits; efter villkorlig dom, uppsikt under prøvotiden; uppsökande av privata hem, villiga och lämpliga att mottaga de minderårige, för vilka dylik åtgärd befunnits passande; uppsikt över den minderåriges beteende i detta nya hem; samverkan, för vad angår de till organets område hörande minderårige, med uppfostrings- och straffanstalter, särskilt genom att i förväg bereda plats åt den som skall frigivas; uppsikt över den frigivne under

prövotiden. Utan allvarlig men stödjande, icke fränstöl-
 lande uppsikt på alla dessa punkter är systemet föga värt,
 och ju sorgfälligare uppsikt, desto bättre resultat är att för-
 vänta. Åtminstone uti städer och industricentra — på den
 rena landsbygden är frågan oftast ingalunda av samma
 praktiska betydelse — böra ifrågavarande organ utesluta-
 tande hava denna uppgift: omsorg om vårdslösad, vanar-
 tig och brottslig ungdom. För en vanlig domstol med dess
 mångskiftande göromål lämpar den sig alldeles icke; icke
 ens för en kriminaldomstol, som i alla fall skulle ha att
 göra med alla slags brottmål, och vars verksamhets tyngd-
 punkt svårligen skulle komma att falla inom förevarande
 område. Att samma organ, som förordnar om undersök-
 ning och uppsikt i alla de nämnda fallen och har överin-
 seende däröver, även har befogenhet att, i svåra fall,
 ådöma stränga straff, så länge brottslingen befinner sig inom
 minderårighetsgränsen, synes så mycket mindre böra väcka
 betänklighet, som härigenom organets auktoritet gentemot
 vederbörande väsentligen stärkes. Denna omfattande sam-
 hällsfrågas alla trådar måste samlas i en stark hand, om
 en tillfredsställande lösning skall bliva möjlig.

Det är ett intressant framtidsprojekt, som här skisse-
 rats. Antagligen skulle dock dess realiserande i Sverige
 stöta på stora svårigheter. I sammanhang med den år 1924
 antagna lagen om samhällets barnavård har i varje fall en
 så omfattande reform icke kunnat förverkligas, utan den
 rådande skillnaden i behandlingen av å ena sidan den
 brottsliga och å andra sidan den vanartade men icke brotts-
 liga ungdomen har i stort sett bibehållits. En viss förbin-
 delse mellan de olika slagen av uppfostringsanstalter har
 emellertid öppnats genom en bestämmelse, att av barna-
 vårdsnämnd omhändertagna svårt vanartade, som intagits i
 skyddshem, må, om de uppnått 15 år, kunna överlämnas
 till sådan allmän uppfostringsanstalt, som hittills endast
 mottagit minderåriga förbrytare.

Om sålunda lagstiftningen angående minderåriga för-
 brytares behandling icke berörts av 1924 års barnavårds-
 reform, så har däremot den samhälleliga barnavården i
 övrigt gjorts till föremål för en stark omorganisation. Un-

der det att förut denna barnavård varit splittrad mellan tre särskilda kommunala myndigheter — skolmyndigheten (undantagsvis särskilt tillsatt barnavårdsnämnd), hälsovårdsnämnden och fattigvårdsstyrelsen — har genom den nya lagen behandlingen av de barn, som äro vanartade eller i fara att bliva det, av de barn, som äro misshandlade, vanvårdade eller eljest stadda i fara till liv eller hälsa, samt av de fattiga barn, som sakna hem eller ej kunna vårdas i sina hem, ävensom fosterbarnskontrollen anförtratts åt en i regel särskilt tillsatt barnavårdsmyndighet, barnavårdsnämnden. Bestämmelserna om hela denna verksamhet ha sammanförts i en enda lag.

Den verksamhet, som sålunda centraliserats hos barnavårdsnämnden, är såsom synes av ganska stor omfattning, varitill kommer, att nämnden även skall handhava vissa betydelsefulla uppgifter enligt den under det senaste decenniet tillkomna familjerättsliga lagstiftningen, framförallt enligt lagen om barn utom äktenskap. Såsom ovan antytts skall däremot behandlingen av personer mellan 15 och 18 år, som begått brott, kvarligga hos domstolarna. Och understödsverksamheten beträffande barn i hemmet skall fortfarande omhänderväras av fattigvårdsstyrelsen.

Frågan om centralisering av barnavårdsverksamheten till en enda barnavårdsmyndighet är eller har varit i hög grad aktuell även i flera andra länder. I Tyskland har genom 1922 års lag om ungdomsvård en betydande centralisering åstadkommits, och barnavårdsbestämmelserna ha i stor omfattning sammanförts i en gemensam lag; stadganden om minderåriga förbrytare ha dock meddelats i en särskild lag av år 1923. I Finland och Norge föreligga förslag till en liknande centralisering, och i Danmark har som bekant en dylik varit påtänkt men ej genomförts i den nya lagstiftningen av 1922 och 1923, ehuru en viss möjlighet öppnats att anlita vergerådet även för tillsyn över fosterbarn m. fl.

I olikhet mot den nya danska vergerådslagen föreskri-

ver den svenska lagen, att vissa personer med särskilda kvalifikationer skola vara ledamöter av barnavårdsnämnden, nämligen en ledamot av fattigvårdsstyrelsen, en präst, en lärare och i vissa kommuner en läkare; därjämte skola finnas minst två fritt valda ledamöter. Minst en af ledamöterna skall vara kvinna. Där så lämpligen kan ske, bör juridisk sakkunskap vara företrädd inom nämnden. Med dessa bestämmelser har man velat skapa garantier för en sammansättning av nämnden, som skall göra den kompetent för dess omfattande och skiftande verksamhet.

Af stor betydelse är att området för det allmännas ingripande avsevärl utvidgats, främst genom att beivrandet även av kroppslig vanvård och misshandel av barn, som vistas i föräldrahemmet, lagts under barnvårdsnämnden samt genom att den åldersgräns, intill vilken ingripande på grund av vanart kan äga rum, höjts till 18 år, såsom redan skett i Danmark. Eftersom straffmyndighetsåldern alltjämt är 15 år, kan det på grund av nämnda höjning någon gång tänkas uppstå tvekan, huruvida domstol eller barnavårdsnämnd bör ingripa. I Sverige har man ej likasom i Danmark och Norge överlätit åt åklagaren att avgöra, om åtal för brott, som begåtts av minderårig, skall ske eller fallet hänskjutas till barnavårdsmyndigheten, men det har lämnats öppet för denna att, då åtal ej kommer till stånd — på grund av att brott ej kommit till åklagarens kännedom eller att under enskilt åtal hörande brott ej åtalas av målsäganden — behandla barnet enligt barnavårdslagen, om brottet är ett utslag av vanart. Möjligen komma på detta sätt en del fall, som hittills lämnats obeivrade eller handlagts av domstol enligt strafflagen, att bli föremål för barnavårdsnämndens ingripande.

I sammanhang med höjningen av åldern för ingripande på grund af vanart har man beaktat behovet av specialisering i skyddshemsvården. För att förebygga att relativt ofördärvade barn demoraliseras av äldre eller mera förhårdade kamrater har nämligen föreskrivits, att barn, vilka

på grund av sin ålder eller vanartens beskaffenhet icke lämpligen kunna uppfostras i skyddshem, avsedda för andra barn, böra intagas i särskilda, av staten eller annan upprättade skyddshem eller avdelningar av sådana. Dylika skyddshem komma att inrättas av vissa högt kvalificerade filantropiska institutioner.

Fosterbarnskontrollen har hittills i Sverige varit illa tillgodosedd. Till stor del har detta berott på en olämplig organisation. Denna kontroll har i regel varit anförtrödd åt hälsovårdsnämnden, vilket icke visat sig vara en lycklig anordning. Lagens bestämmelser om fosterbarnskontrollen hava nämligen i stora delar av landet kommit att stanna på papperet. Genom att nu anförtro denna uppgift åt den speciella barnavårdsmyndigheten, i vilken även den medicinska sakkunskapen åtminstone på mera lättbyggda orter kommer att vara företrädd, hoppas man kunna åstadkomma en livligare och effektivare kontroll. Därjämte har genom ett väsentligt utvidgat fosterbarnsbegrepp området för kontrollen betydligt ökats. Såsom fosterbarn skall hädanefter anses barn under 16 år, som mot ersättning fostras hos annan än föräldrarna eller särskilt förordnad förmyndare, vilken har vårdnaden om barnet, samt, även om ersättning ej utgår, barn i nämnda ålder, intagna i barnhem. Barnavårdsnämnden äger, då särskilda omständigheter därtill föranleda, förordna, att även barn, som ej falla under nämnda definition på fosterbarn, skola tills vidare anses såsom sådana. Det nya fosterbarnsbegreppet innebär bl. a. en höjning av åldersgränsen från 7 till 16 år. Det är givet, att beträffande de nya årsgrupper, som nu komma in under fosterbarnskontrollen, uppfostringsynpunkten blir ännu mer framträdande än i fråga om de yngre barnen. En synnerligen maktpåliggande uppgift har härigenom lagts på barnavårdsnämnden, som dock härutinnan bör kunna påräkna en värdefull hjälp av de barnavårdsmän, vilka enligt lagen om barn utom äktenskap skola tillsättas för alla sådana barn. — Frågan om

koncessionstvång, d. v. s. förbud att mottaga fosterbarn utan att myndighet på förhand lämnat tillstånd därtill, har livligt diskuterats, men sådant tvång har ej införts genom den nya lagen.

Av stor betydelse för att få lagen efterlevd äro helt visst lagens bestämmelser om inspektion över barnavården. Denna inspektion, förenad med rådgivande och upplysande verksamhet, har anförtrotts åt de konsulenter, vilka redan omhänderha en motsvarande verksamhet beträffande fattigvården, varjämte en i socialdepartementet placerad ämbetsman, statens inspektör för fattigvård och barnavård, har att beträffande riket i dess helhet övervaka barnavården och befordra dess utveckling.

Föräldrarna hava gjorts ersättningsskyldiga för sina av barnavårdsnämnden omhändertagna barn. Försumma de sin underhållsskyldighet, så att det allmänna måste ingripa, kan arbete föreläggas dem i arbetshem eller annorstädes. Detta system har redan med framgång tillämpats inom fattigvården; i många fall har ett arbetsföreläggande visat sig äga förmåga att bryta den tredskandes vilja. I den nya barnavårdslagen har man emellertid gått ett steg längre. I sådana fall, då trots försummelse av försörjningsplikt varken fattigvård utgått eller barnet omhändertagits av det allmänna, har det framstått såsom synnerligen slötande, att den försumlige ofta lyckats på ett eller annat sätt undgå att utgiva i laga ordning fastställt försörjningsbidrag. Att det allmänna ej ingripit i dylika fall har berott på, att den andra av föräldrarna, i regel modern, lyckats förtjäna så pass mycket, som erfordrats för eget och barnets uppehälle, men givet är, att i många sådana fall civillagens bestämmelse om att barnet skall äga åtnjuta »uppehälle och uppfostran, efter ty med avseende å båda föräldrarnas villkor må anses skäligt» icke blivit uppfyllt. För att råda bot på detta missförhållande har i den nya lagen stadgats, att om någon genom dom eller laga avtal är pliktig att utgiva underhållsbidrag till sitt barn, som ej fyllt 16 år,

men av lättja eller liknöjdhet underlåter att fullgöra denna plikt och härigenom föranleder sådan försämring av det uppehälle och den uppfostran, som lagligen tillkomma barnet, att särskild åtgärd prövas påkallad för att framtvinga underhållsskyldighetens fullgörande, arbetsföreläggande kan meddelas den försumlige. Denna metod för framtvingande av underhållsskyldighetens fullgörande har valts i stället för att stadga straff för försummelse av underhållsplikt, en utväg, som även varit ifrågasatt men åtminstone i den form den föreslagits varit ägnad att ingiva vissa betänkligheter och måhända icke heller i fråga om effektivitet kan mäta sig med arbetsföreläggandet.

Jag har nu framhållit några av de viktigaste nyheterna i 1924 års lag om samhällets barnavård och skall icke taga tidskriftens utrymme i anspråk för en redogörelse för lagen i övrigt. Lagen ingår såsom ett betydelsefullt led i det under det senaste decenniet med energi bedrivna arbetet för omdanande av barnavårdslagstiftningen i vidsträckt mening — den civilrättsliga och offentligträttsliga lagstiftningen på hela det stora område, som berör barnen. Här må erinras om 1917 års lagstiftning om barn utom äktenskap och om adoption, om äktenskaplig börd, om införsel i avlöning, pension eller livränta och om förbud för underhållsskyldiga att avflytta, 1918 års fattigvårdslag, som även för barnens del innehåller ur humanitär synpunkt viktiga nyheter, 1918 års stadga angående fortsättningsskolan, vissa 1921 och 1924 genomförda ändringar i lagstiftningen om minderåriga förbrytare, 1924 års lag om förmynderskap. Frågan om understöd åt ankors barn — en verksamhet, som knappast bör vara en fattigvårdens sak — väntar på sin lösning, men 1924 års riksdag har begärt utredning av denna fråga och särskilt antytt, att den borde lösas på pensionsförsäkringens väg. Ett efterbildande av det danska systemet med förskott från det allmänna av bidrag åt mödrar till barn utom äktenskap har haft livliga förespråkare, mot vilka dock invänts,

att ett dylikt system skulle innebära ett försvagande av föräldrarnas känsla av ansvar för sina barn och därför vara ägnat att neutralisera en av huvudvinsterna med 1917 års lagstiftning. I ett nyligen avgivet kommittébetänkande har framlagts ett förslag till lag om modershjälp, avsedd att utgå til alla hjälpbehövande mödrar och deras barn under tiden närmast omkring barnsörden.

Rättvisan i Finland.

Ett svar till Georg Branting.

Af ALLAN SERLACHIUS.

I en broschyr med titeln »Rättvisan i Finland» har Herr Georg Branting riktat skarpa förebråelser mot domstolarna, i all synnerhet mot högsta domstolen, i Finland. De finska domstolarna »göra sig» enligt hans förmenande »till det ena partiets verktyg». »Det finska samhället» synes honom »för närvarande låta det klaraste uttrycket för sitt samvete, nämligen rättskipningen, transformeras; en omvärdering äger rum av vissa alltjämt i Sverige och förut i Finland gängse just västerländska moralvärden, vilande på uppfattningen om individens — även den fattiga eller eventuellt brottsliga individens — rätt gentemot staten, hans rätt av denna övermäktiga organisation behandlas icke med godtycklig hårdhet utan i strikt enlighet med givna lagar». »Finlands högsta domstol har stigit ned från den objektiva rättens domarsäte och kastat sig in i den politiska striden». Den »har tillåtit sig en lagtolkning som är enastående i den civiliserade världen, vilket framgår av det påtagliga faktum, att någon dylik dom icke förekommit i Skandinavien, Tyskland, England, Förenta Staterna o. s. v., där lagarna icke äro mildare och icke heller kommunisterna mera hovsamma än i Finland». »Efter närmare studium av de finska rättskipningsmetoderna» tror Herr Branting att »man nödgas vidhålla intrycket, att dessa just nu äro föga västerländska,

om man nämligen med västerländskhet i detta sammanhang tänker på vad Europa vill berömma sig av i fråga om rättskultur och humanitet i förening«, och han griper till pennan i den tron, att oaktat vi (d. v. s. Sverige) »med maktlös reservation iakttaga den degenererade tsarryska regimen«, det icke är uteslutat »att en svensk opinion skulle förmå utöva ett visst tryck vid rättsutvecklingens gestaltning i Finland«. Citaten kunde fortsättas nästan i oändlighet. Det anförda torde dock vara nog för att visa, huru hård den dom är, som en svensk jurist, vilken endast tillfälligtvis en kort tid vistats i Finland, på grund av inalles fem — säger fem — brottmål, av vilka tre gällt statsförbrytelser, ansett sig kunna fälla över ett lands hela domarkår. Finlands samtliga jurister sätts, med ett ord sagt, på de anklagades bänk inför skandinaviskt forum. Det är närmast på denna grund jag djärvt hos Nordisk Tidsskrift för Strafferet anhålla om rum för avgivande av svaromål.

Herr Brantings broschyr är till övervägande del av politiskt, icke av juridiskt innehåll. Det kan naturligtvis ej komma i fråga att upptaga en juridisk tidskrifts spalter med politiska utläggningar. Jag skall därför, så gott sig göra låter, söka uppehålla mig blott vid den juridiska sidan av saken. Endast en anmärkning därförinnan om de enbart politiska erinringar, med vilka broschyren inleder anklagelseakten mot oss finska jurister. Mentaliteten hos de vita »krigsknektarna« i Finland efter frihetskrigets slut får ingalunda, såsom i Herr Brantings arbete sker, ses enbart, ja ens företrädesvis, mot bakgrunden av de rödas under befrielsekriget föröfvade ohyggligheter. Det som rörde sig i de vitas sinne var icke i främsta rummet hat mot socialt olika tänkande, utan framför allt raseri mot landsförrädarne som, då landets ödestimme slog, buro avog sköld mot det för sin frihet kämpande fäderneslandet och gjorde gemensam sak med arvfienden ryssen. Det heter icke utan skäl, att den som aldrig själv varit sjuk,

icke kan uppskatta hälsans gåva. Det är därför naturligt, att ett folk som aldrig varit ofritt icke heller kan till fullo förstå vad det vill säga att sucka under trældomens ok. Men på denna sida om Bottenhavet har det dock icke kunnat undgå att göra ett egendomligt intryck, att en svensk jurist vid bedömandet av förhållandena i Finland efter frihetskrigets avslutande helt och hållet synes hava glömt den djupa innebörden av de ord, varmed Kongl. Maj:ts och Riksens Cancellie Collegii företal till 1734 års lag — Sveriges dyrbaraste gåva till Finland — avslutas: »Utaf hvilket allt klarligen skiönjes, at på samma sätt, som Svea och Giötha män niutit then nåden af Gud, at til thenna dagen bibehålla, bebo och bygga thet Land, som theras stamfäder i förstene intagit, sig tillägnat och upodlat; the likaledes ifrån the tiderna in til thenna, bibehållit urminnes häfden af then alla fria länder tillhörande rättigheten, at ej låta påtruga sig någon ny Lag, innan then först af Inbyggarna är vorden skärskådad och antagen, vilken Öfverhetens höga ämbete sedan tillkommer allmänneliga at påbiuda samt til rättelse och efterlefnad hvar och en at förplikta; them frommom til skydd och them vrångvisom til späkt«. Vi finnar hade icke njutit denna Guds nåd. Vi hade tvärtom under mera än ett sekel i fullt mått fått erfara vad det vill säga att hava ryssen till herre, och att lag också kan användas them frommom till landsförvisning och them vrångvisom till upphøjelse. Vi hade, med ett ord sagt, fått kämpa en hårdare kamp, än någon utomstående kan göra sig en föreställning om, mot ryssens hänsynslösa försök att icke blott denationalisera utan även på allt sätt demoralisera hela vårt folk. Må det därför förlåtas oss, att vi icke mäktade med kall resignation iakttaga, huru kött av vårt kött och blod av vårt blod uppfyllde sin plikt mot fäderneslandet i det världshistoriska ögonblick, då tillfälle för första gången i hela vår historia gavs oss att äntligen avkasta oket, att vinna frihet och självständighet. Hade

Herr Branting lyckats tränga djupare in i den finska folksjälén än han tyckes hava gjort, så hade han säkerligen erinrat sig, icke blott vad vår av honom återopade nationalskald Runeberg skrivit om landshövding Wibelius, utan även huru strängt denne vårt lands störste son bedömt landsförrädaren Cronstedt, som fegt förrådde Sveaborg åt fienden. Då hade han också bättre än nu förstått, varför det finska samhällets dom över de röda efter frihetskrigets avslutande blev så sträng som den faktiskt blev.

Den mot rättskipningen i Finland riktade anklagelsen baseras i huvudsak på tre rättegångar: en angående förberedelse till högförräderi, mot grundarne av det kommunistiska partiet i Finland samt de medlemmar av det nybildade partiet, vilka beslutat ansluta sig till Tredje internationalen, av Högsta Domstolen avgjord den 20 april 1921, en annan rörande högförräderi och landsförräderi, mot utfärdarne av det s. k. fredsmanifestet, avgjord av Högsta Domstolen den 20 november 1922, och den tredje rörande förberedelse till högförräderi, avgjord av Åbo Hovrätt den 20 juni 1924, vari Högsta Domstolens utslag ännu icke fallit. De två övriga av Herr Branting anförda rättegångarna, »målen om gravstenarna«, ligga på sidan om saken i så måtto, att de icke angå statsförbrytelser. Åtminstone det ena av dessa två utslag har dessutom icke ännu vunnit laga kraft. Att på grund av två utslag, om vilkas riktighet olika meningar väl kunna hysas men om vilka Högsta Domstolen als ej uttalat sig, tala om »domstolarnas roll av villiga verktyg vid förföljelserna i smått och stort mot de röda« förefaller, med förlov sagt, väl djärvt.

Huvudanklagelsen mot den finska domarekåren baseras, såsom sagt, på de tre ovannämnda statsförbrytelsemålen. Det senast nämnda högförräderimålet ligger, då detta skrivas, ännu oavgjort i Högsta Domstolen. I Finland hava vi för sed att icke offentligt kritisera domslut,

innan de vunnit laga kraft. Jag anser mig därför icke böra här närmare beröra detta mål. Det vore också överflödigt, ty såsom Herr Branting själv säger, är det åtminstone i huvudsak parallellt med det av Högsta Domstolen den 20 april 1921 avgjorda högförräderimålet. Jag skall alltså i det följande hålla mig endast till de båda mål, som av Högsta Domstolen redan avgjorts. Det ännu anhängiga högförräderimålet berör jag endast för så vitt jag nödgas polemisera mot de svenska försvarsadvokaternas, Herr Georg Brantings och Dr. Nils Söderqvists, därvid uttalade åsikter vilka självfallet gälla även beträffande det tidigare högförräderimålet.

»Det måste«, säger Dr. Söderqvist i sin inlaga till Åbo Hovrätt, »anses vara en universellt gällande grundsats, att den förberedelse till högförräderi, som skall kunna straffas, bör hava avsett ett konkret fall av högförräderi, att sålunda ett revolutionärt program eller sinnelag in abstracto icke konstituerar straffbar förberedelse.« Uttalet innehåller ingen nyhet för Finlands jurister. Forsman, den finska strafflagens upphovsman, uttalar sig i sina föreläsningar därom på sätt som följer: »Komplotten måste gälla utförande af en bestämd högförrädisk handling, som kan hänföras till någon av de nämnda paragraferna. Detta innebär, att det konkreta angreppsobjektet för den högförrädiska handlingen måste vara fastställt, utan att uti komplotten behöva vara bestämda alla modaliteter eller möjliga omständigheter vid utförande af brottet med afseende å tid, ort, medel o. s. v. Ett aftal om förräderi i allmänhet är något som saknar en kriminell handlings faktiska karaktär« »Liksom för komplot till högförräderi erfordras ett bestämdt högförräderibrott, till hvilket komplotten sker, måste äfven med afseende å förberedelseshandlingar ett bestämdt högförräderibrott finnas, till hvilket förberedelsen sker«. Alla äro såsom synes, ense om att förberedelsen bör vara inriktad

på ett, för att använda Dr. Söderqvists egna ord, »något-sånär fast beräknat högförräderiföretag». Frågan gäller blott huru fast beräknat förelaget skall vara. Att genom en formel exakt bestämma detta har mig veterligen ännu icke lyckats någon. Alldeles såsom i fråga därom, på vilken punkt den strafflösa förberedelseshandlingen så att säga övergår till ett straffbart försök, gäller det också här att emot varandra avväga tvenne olika intressen: å ena sidan individens rätt gentemot staten och å andra sidan statens krav på skydd för sin egen säkerhet. Då lagstiftaren åtminstone hittills icke kunnat — försöken äro oräkneliga — exakt här utstaka gränsen mellan det straffbara och det ostraffbara, ankommer avvägningen i sista hand på domaren. Därav, att domaren i ett land vid avgörandet av ett visst konkret högförräderimål oaktat likalydande lag kommer till ett annat resultat än domaren i ett annat land skulle komma, kan och får man därför på intet sätt sluta, att någondera domen måste vara oriktig. Endast i händelse en och samma högförräderihandling vore lika farlig eller ofarlig för statens säkerhet, utan avseende därå inom vilket rikets landamären densamma begåtts, vore en sådan slutsats riktig. Men att så icke är förhållandet, torde ligga för öppen dag.

Herr Brantings slutsats, att Högsta Domstolens i Finland utslag måste basera sig på en orätt lagtolkning, enär »någon dylik dom icke förekommit i Skandinavien, Tyskland, England, Förenta Staterna o. s. v. där lagarna icke äro mildare», kan därför icke anses riktig. För oss finnar ter det sig nästan som ett hån att jämföra Finland med världsmakter sådana som Amerika och England. Men icke heller jämförelsen med Skandinavien är berättigad. Man jämför icke från hedenhös fria folk, som hava ett utåt tryggt låge, med ett folk, som alldeles nyligen med hårda offer lyckats tillkämpa sig självständighet, och som framförallt av ett oblitt öde ställts rakt i gapet på en lika mäktig som rovgirig granne. Många och

mycket, som i Finland är egnat att bringa hela samhället i gungning, kan i Sverige vara alldeles ofarligt för statens bestånd. Den stora fara vår stat och dess författning tillsvidare sväva i, tvinger oss att offra mera av individens rätt gentemot staten för att i samma grad som andra folk kunna skydda statens säkerhet. Man må icke glömma, att en bolschevikisk statskupp hos oss omedelbart skulle leda till Finlands införlivande med den ryska rådsrepubliken. Det gives enligt min tro intet fritt folk, som underlåter att reagera, då det känner sin tillvaro hotad, och som icke gör anspråk på att självt utan främmande inblandning få avgöra, när det har skäl att känna sig hotat. Härmed är ingalunda sagt, att ett lands rättsskipning skulle stå över utländsk kritik. Ingenting är naturligare än att en utlänning kan hava en annan åsikt än vi om läget i Finland, likasom ock att han måste vara berättigad att offentligt uttala dessa sina åsikter. Domarne äro ju icke ofelbara. De kunna såväl över- som underskatta farligheten av en handling. Också min egen mening avvek, såsom Herr Branting i sin bok omtalar, i detta mål från högsta domstolens. Men för att kunna hysa en egen mening därom, huruvida och i vad mån en högförräderihandling hotar en stats säkerhet eller icke, måste man hava en mera ingående kännedom om förhållandena i denna stat, än den som kan vinnas genom en och annan tripp mellan Stockholm och Åbo eller Helsingfors.

Kommer så frågan om landsförräderimålet. Här är jag till en början skyldig Herr Branting upplysningen, att åtalet, för så vitt det gick ut på landsförräderi, anbefalldes av dåvarande inrikesministeren Ritavuori efter samråd med mig. Hade Herr Branting haft reda härpå, så hade han säkerligen på tal om det tidigare högförräderimålet besparat mig epitetet »Finlands kanske mest berömde kriminalist» och sig själv det löje, som i detta sammanhang framkallas av ordandet om »den modiga och självständiga

anda, som Runeberg hyllar i landshövding Wibelius gestalt«. Detta nu endast i förbigående. Sitt omdöme om landsförräderimålet sammanfattar Herr Branting i följande sats: »När Finlands Högsta Domstol dömde sju personer, som haft med den s. k. fredsproklamationens författande, tryckning eller spridning att göra, till mellan tre och fyra års straffarbete och långvarig vanförelse, var detta en ur alla synpunkter upprörande, grym och oförsvarlig dom«. Den juridiska argumenteringen för detta onekligen stränga omdöme om en av högsta domstolen i ett främmande land avkunnad dom är — sit venia verbo — mera än lovligt mager. Förräderibrottet ansågs bestå i ett löfte till Rådssryssland om bistånd i händelse av krig. Att manifestet innehåller ett sådant löfte synes Herr Branting ej vilja bestrida, men finner ett löfte vara en »onekligen egendomlig brottsform«. Egendomligheten ligger i så fall i den finska strafflagen. »Finsk man eller annan Ryska rikets undersåte som«, stadgas i 12 kap. § 5 2 mom. av denna lag, »förrän krigsförklaring skett, för sig eller annan utlovar biträde i dess krigsföretag emot Ryska Riket«, straffas med tukthus från och med två till och med åtta år«. På denna sida om Bottenhavet kunna vi icke läsa annat ur dessa ord än att löfte om biträde åt Rådssryssland i ett krig mellan detta land och Finland är straffbart. »Men«, heter det vidare i broschyren, »uppropets syfte var ju ingalunda att agitera för en upprörelse eller ett ingripande på Rysslands sida i den karelska affären, utan i stället ett förhindrande av krig«. Ord kunna emellertid åsyfta annat än vad de formellt innehålla. Likasom Antonius i sitt tal till folket i Shakespeares Julius Caesar kunde uppegga massan mot Brutus genom att i försätliga vändningar gång på gång upprepa att denne var en ärans man, likaså har fredsuppropets författare förstått att lägga sina ord försiktigt. För vanliga läsare — Herr Branting tyckes se saker och ting genom för honom säregna glasögon, då han blickar

åt öster — framstår fredsmanifestet såsom ett försök att under form av ett inlägg för fred å ena sidan på förhand försäkra ryssen om bistånd, å andra sidan intala bolschevikiskt orienterade finnar att bära avog sköld mot fäderneslandet i händelse av krig mellan Finland och Ryssland. Manifestet innebar därför en brottslig handling, alldeles oberoende av huru pass hotande krigsutbrottet var. Angående denna sistnämnda fråga lönar det sig knappast att tvista. Det är nu en gång längre avstånd från Stockholm än från Helsingfors till Petersburg, och för vapenskrammel vid ryska gränsen har man i Finland, såsom naturligt är, också finare öra än i Sverige.

I slutorden till sin bok säger sig Herr Branting hava gripit till pennan för att främja samarbetet mellan Sverige och Finland, för att »underlätta Finlands vanda innan det kommit til klarhet med sig själv«. Man är skyldig att tro en man på hans ord. Däremot är det svårt att förstå, att han för ernåendet av detta mål valt det egenomliga medlet att offentligt beskylla den finska rättskipningen för — våld! »Det gives tre men icke fyra jämbördiga kulturstater i Norden« är den slutsats man också på borgerligt håll i Sverige dragit av hans bok. Finland har aldrig gjort avspråk på att i kulturellt avseende bli jämfäst med Skandinavien. Vad Finland däremot enligt finskt förmenande har rätt at fordra, är att bli erkänt som rättstat, en stat där rättskipningen icke behandlar lagarna som värnlösa ord, vilka fritt få vrängas, där, med ett ord sagt, domarne äro lika genomträngda som Skandinavien domare av andra domareregeln upphöjda ord: »Ty skal han så döma Gudz Folek, som han vil stå til svars för honom som Foleket tillhör«. »

Helsingfors, i januari 1925.

Domme.

Danmark.

Spørgsmaal om Internering af en Sædelighedsforbryder efter udstaaet Straf.

Den 49aarige B., der ialt 6 Gange havde været domt for Sædelighedsforbrydelser overfor Pigeborn (dog ikke af mest graverende Art), skulde d. 27. Oktober 1924 løslades af Strafanstalten ved Udlobet af den ham senest idømte Straf af Forbedringshusarbejde i 3 Aar. Justitsministeriet bestemte imidlertid d. 25. s. M., at der skulde træffes Sikkerhedsforanstaltninger overfor B. som farlig for den offentlige Sikkerhed, og at han ved Straffetidens Udlob indtil videre vilde være at anbringe paa Sygeafdelingen ved Københavns Vestre Fængsel. Om B., der bestandig var bleven domt som fuldt tilregnelig, havde Fængselslægen under den sidste Retssag udtalt, at han var et i de fleste Forhold normalt og socialt Menneske, der imidlertid paa Grund af degenerative Anlæg (arvede eller erhvervede) med Hensyn til den seksuelle Drift afveg fra Normen. Retslægeraadet havde derhos i en Skrivelse af 25. Oktober 1924 udtalt, at B. »vel hverken er sindssyg eller aandssvag, men et psykisk degenereret Individ, lidende af udpræget seksuel Hyperæstesi«, der maatte anses som farlig for den offentlige Sikkerhed og egnet til Anbringelse i en Arbejdsanstalt eller, hvis han voldte Ulempe der, i Sikringsanstalten ved Nykøbing (Sjælland)*). Hertil sluttede Sundhedsstyrelsen sig i

*) En saadan Anstalt er i Henhold til Lov Nr. 123, 29. April 1913 § 3 indrettet i Forbindelse med Sindssygehospitalet sammesteds og er ifølge Reglement Nr. 323, 24. Juni 1918 »bestemt til Optagelse af sindssyge eller aandssvage Mænd, om hvem det ved Dom eller administrativ Resolution bestemmes, at der bør træffes Sikkerhedsforanstaltninger overfor dem«, og som af Justitsministeriet i Overensstemmelse med indhentet Erklæring fra Sundhedsstyrelsen skønnes egnede til Optagelse.

en Udtalelse af 8. November 1924, idet den tilføjede, at B. paa Grund af sin psykiske Abnormitet fra et lægeligt Synspunkt hørte hjemme i Sikringsanstalten.

B. havde straks protesteret mod Interneringen som ulovlig, og efter meddelt Bevilling til fri Proces anlagde han Sag mod Justitsministeriet med Paastand om, at dette kendtes uberettiget til at tilbageholde ham og tilpligtedes at betale ham Erstatning for ulovlig Tilbageholdelse. Heri fik han Medhold saavel ved ØLR som ved HIR (Højesterets Dom af 30. Januar 1925 i HRT 1924.612, endnu ikke optaget i UfR), idet Erstatningen af HIR forhøjedes fra 1200 til 1500 Kr. under Hensyn til, at Ministeriet fremdeles havde tilbageholdt B. efter LRD.ns Afsigelse.

At Sporgsmaalet kunde indbringes for Domstolene, nemlig som vedrørende Øvrighedsmyndighedens Grænser (Grundlovens § 70), kunde ikke være Genstand for Tvivl. — Ministeriet paaberaabte sig til Støtte for sin Beføjelse til at internere B. den gamle Bestemmelse i Christian V.s Danske Lov 1—19—7 (jfr. ogsaa Reskript 15. Februar 1793), hvorefter den, der »findes rasende eller galind«, af Øvrigheden kan sættes i Forvaring; heri havde Ministeriet delvis Tilslutning i Erklæringer, der var afgivne af to af de retsvidenskabelige Professorer ved Københavns Universitet. Dette kunde dog ikke være rigtigt. Bestemmelsen i D. L. maatte forstaaes og var ogsaa bleven forstaaet som kun angaaende dem, der manglede Forstandens Brug og derhos var farlige for Retssikkerheden. Dette vilde sige de farlige sindssyge. Bestemmelsen var endvidere, med en i hvert Fald hævdynden Foje, bleven anvendt paa dybt aandssvage og tillige farlige Personer, efter at man var naaet til Klarhed over disse dybe Defekttilstandes naturlige Sammenstilling med de egentlige Sindssygdomme. Men hverken direkte eller analogisk turde man anvende Bestemmelsen paa Psykopater af B.s Beskaffenhed, der ingenlunde kan siges at savne Forstandens Brug, og som Lovgivningen bestandig har behandlet som Strafobjekter. Nu efter udstaaet Straf at indespærre B., uden at han havde gjort sig skyldig i andet end de Forbrydelser, for hvilke han havde udstaaet sin Straf fuldt ud, vilde komme i Strid med vigtige Principer i hele vor Lovgivning. Der kan i saa Henseende henvises bl. a. til selve Tilregnelighedsbestemmelserne i Straffelovens §§ 38 og 39, vel ogsaa til det i Grundlovens § 78 udtrykte Princip om Beskyttelse overfor admi-

nistrativ Vilkaarlighed. Endelig kunde det heller ikke nytte at paaberaabe en almindelig Nodretsgrundsætning, idet Lovgivningen ikke om Tilladeligheden af Handlinger, foretagne i Nodstilstand, indeholder Bestemmelser, der gaar tilnærmelsesvis saa vidt, at et administrativt Indgreb af denne Art af Frygt for fremtidige Lovovertrædelser kunde anses hjemlet. Endmindre kunde det være rigtigt, naar Ministeriets Sagfører under Proceduren gjorde gældende, at den »strafferetlige« Frihedsberøvelse beroede paa Domstolenes Afgørelse, men den »personretlige« Frihedsberøvelse paa Administrationens Afgørelse. Dette sidste er i hvert Fald ikke gældende dansk Ret. — En anden Sag er, at der kan være god Grund for Samfundet til at skride ind overfor Personer af denne Art, naar de frembyder en stadig fortsat Fare, men Hjemlen hertil maa da skaffes gennem Lovgivningen, i hvilken Henseende det af Straffelovskommisionen udarbejdede Straffelovsudkast (1923) har givet Anvisning paa ny Veje.

Med den Afgørelse, der blev truffet i det konkrete Tilfælde, er Spørgsmaalet da heller ikke bragt ud af Verden. Efter at Interneringen, der vakte betydelig Opmærksomhed, havde været fremdraget i Rigsdagen, forelagde Ministeren i November Maaned 1924 et Lovforslag, hvori der i Erkendelse af, at den Hjemmel, hvormed Interneringen var gennemført, kunde være spinkel, søgtes skabt et fremtidigt Lovgrundlag for den Art Interneringer. Dette søgtes tilvejebragt gennem en Ændring i § 2 i Loven af 30. Juni 1922 om Umyndighed, saaledes at Umyndiggørelse alene i personlig Henseende skulde kunne foretages for Personer, der »paa Grund af mangelfuld Udvikling, varigere Svækkelse eller Forstyrrelse af Sjælsevnerne udsætter den almindelige Retssikkerhed for Fare gennem Brandstiftelse eller ved at true andres Konsfrihed eller legemlige Velfærd«; herefter skulde saa Værgen, eventuelt Pupilautoriteterne (Justitsministeriet) paa egen Haand kunne træffe Bestemmelse om Sikkerhedsforanstaltninger. Dette vandt dog ikke Bifald, og i Folketinget vedtoges Forslaget bl. a. med den vigtige Ændring, at til Frihedsberøvelse, Tvangsindlæggelse eller Tilbageholdelse maatte Hjemmel altid være givet i selve Retsdekretet. Heller ikke i denne Skikkelse vandt Forslaget udelte Bifald, og efter at Lovforslaget i Landstinget var bleven henvist til et Udvalg, enedes dette med Ministeren om at indhente en Udtalelse fra Straffelovskommisionen. Medlem-

merne af denne, hvis Mandat var ophørt med Afgivelsen af Straffelovsbetænkningen i 1923, traadte da i Februar 1925 sammen paany og har i Begyndelsen af Marts afgivet en Betænkning til Justitsministeriet, ledsaget af et Udkast til en midlertidig Lov om Tillæg til den gældende Straffelov. Betænkningen er i Øjeblikket endnu ikke offentliggjort, men Tidsskriftet vil senere vende tilbage til denne vigtige Sag, i hvilken Lovgivningsmagten antagelig i Løbet af Foraaret vil træffe sin Afgørelse.

Betinget Straffedom kan ikke gives ved Dom for militære Forbrydelser.

Da betingede Straffedomme sammen med forskellige andre Ændringer i Straffelovgivningen indførtes ved Midlertidig Straffelov 1. April 1905, blev det i dennes § 27 bestemt, at »det bliver ved særlig Lov at fastsætte, med hvilke Ændringer denne Lov skal komme til Anvendelse ved de militære Retter«. Nogen saadan Lov er aldrig senere bleven given, og ved den militære Retsplejelov 4. Oktober 1919 bortfaldt de militære Retter. Sidstnævnte Lovs § 39 giver den Regel, at »med Hensyn til Udsættelse af Straff fuldbyrdelsen ifølge Dom gælder de herom i den militære Straffelovgivning fastsatte Regler«. I en Sag om et af en Værnepligtig under hans Indkaldelse til Tjeneste begaaet Kaserne-tyveri (Straffelov for Krigsmagten § 172) blev det herefter ved Højesterets Dom af 23. Januar 1925 (HRT 1924.601, endnu ikke optaget i UfR) statueret, at der ikke var Hjemmel til — som ved Landsretten sket — at gøre Straffen betinget. Dette Resultat blev saaledes antaget uanset det almindelig anerkendte Princip om mildere Straffeloves tilbagevirkende Kraft og uanset, at der m. H. t. militære Forseelser, der afgøres disciplinært uden Dom, ifølge den militære Retsplejelovs § 58 nu er Adgang til at udsætte Straffens Fuldbyrdelse og eventuelt lade den bortfalde under Betingelser, der delvis svarer til de i Midlertidig Straffelovs § 20 for borgerlige Forbrydelser fastsatte.

Eyvind Olrik.

Fængselsvæsen.

Berättelse över Statens Tvångsarbetsanstalts och Statens Vårdsanstalts för Alkoholister å Svartsjö verksamhet under år 1923. (34 S.). Ved cand. jur. *Poul Kiørboe*, Sekretær i Direktoratet for Fængselsvæsenet.

Denne den senest udkomne Beretning om den svenske Tvangsarbejdsanstalt hører ikke til dem, der virker ved sit store Omfang eller ved imponerende Tabelrækker. Foruden nogle faa statistiske Oplysninger, der i grove Træk orienterer Læseren med Hensyn til Anstaltens Størrelsesforhold, dens Klienter og lign., indeholder den paa sine 34 Sider et Par overordentlig læseværdige Rapporter, der bl. a. ved nærmere Omtale af konkrete Tilfælde fra Anstaltens Virksomhed giver et levende Indtryk af de Arbejdsmetoder, der anvendes, og de Vilkaar, hvorunder der virkes. Dels paa Grund af denne Omstændighed, dels paa Grund af den Interesse, der her hjemme særlig i Øjeblikket knytter sig til det foreliggende Æmne, synes Beretningen mig i høj Grad at fortjene Opmærksomhed fra dansk Side.

Anstalten, der aabnedes i 1891 og er fælles for hele det svenske Rige, staar i Forbindelse med en Internerings- eller Forsorgelsesanstalt for Alkoholister, der aabnedes i 1920. I Tvangsarbejdsanstalten, der kun modtager Mænd, er der i Aarets Løb indsat ialt 350, deraf 329 domte for Løsgængeri og 21, hvem der er paalagt Tvangsarbejde i Medfør af Fattiglovgivningen. I samme Tidsrum meddeltes der 1402 Advarsler for Løsgængeri. M. II. t. Alder fordeler de indsatte sig paa følgende Maade: 23 var mellem 18 og 20 Aar, 295 mellem 20 og 50 Aar (deraf 230 mellem 20 og 40 Aar) og 32 mellem 50 og 75 Aar (deraf 2 over 70 Aar). Efter Fødestedet at domme fordeler de indsatte sig tilsyneladende ret ligeligt mellem By og Land (henholdsvis 157 og 193 eller 44,86

pCt. og 55,14 pCt.), men herved er dog at bemærke, at Stockholm alene for sit Vedkommende har afgivet 72. Noget Bidrag til Oplysning om det Spørgsmaal, om det er Byen eller Landet, der afgiver den frodigste Jordbund for Løsgænger, indeholder denne Statistik imidlertid ikke. I saa Henseende vilde det være langt interessantere at faa Oplysning om de Paagældendes Opholds- eller Tilholdssted ved Indsættelsen, der vil kunne give et ganske andet Billede af Forholdet. Mennesker af den Type, som det her drejer sig om — Dagdrivere uden Vilje og Karakter, »arbetare av obestämd slag« — er jo næsten skæbnebestemte til — ligesom Insekter, der drages mod Lysen — for eller senere at havne i det Milieu, som deres Natur eller Vaner anviser dem.

Straffens eller Opholdets Varighed har ligget omkring et Gennemsnit af ca. $\frac{1}{2}$ Aar; de længste Straffe har været paa $1\frac{1}{2}$ —2 Aar (7) og de korteste paa 1—2 Mdr. (15). Ifølge Løsgængeriloven gores der saavel m. H. t. Straffens Udmaaling som m. H. t. Behandlingen i Anstalten Forskel mellem Recidivister og første Gang straffede, saaledes at de længere Straffe naturligvis gennemgaaende falder paa Recidivisterne. Af 184 i Aarets Løb indsatte, der tidligere var straffede med Strafarbejde, var saaledes kun 20 indsat paa kortere Tid end 5 Mdr., medens 30 omvendt var indsat paa længere Tid end 1 Aar.

Der ankes iøvrigt i Beretningen over, at Domstolene ved Ikendelse af Tvangsarbejde anlægger »rent juridiske Synspunkter« m. H. t. Udmaalingen af Straffen i Stedet for at tage Hensyn til, at Løsladelsen kan finde Sted paa en for den dømte gunstig Aarstid, selv om Straffetiden derved maatte blive forlænget. Indvendingen rejses fra Forsorgsvirkomhedens Side og staar naturligvis i Forbindelse med Vanskelighederne ved at skaffe Arbejde til de Løsladte, og Betragtningen synes at have en vis Berettigelse paa dette Omraade, hvor Straffen mere har Karakteren af en samfunds»hygiejnisk« Foranstaltning end af en egentlig Straf. I samme Forbindelse klages der over Manglen paa Optagelseshjem, og der udtales det Ønske, at Kirken vilde »göra något för våra karlar«. Dette Ønske, der synes at indeholde noget af en Bebrejdelse, er maaske heller ikke ganske fremmed for vore egne Forhold, hvor Kirken vel nok — i alt Fald tidligere — har forsomt visse af de sociale Opgaver, som naturligt maatte tilfalde den.

Det fremgaar iøvrigt af Beretningen, at der ved Be-

handlingen i Anstalten — i langt højere Grad end det kendes her i Danmark, hvor noget saadant ganske vist under de forhaandenværende Forhold heller ikke lod sig praktisere — lægges megen Vægt paa Undervisningen, ikke blot i de almindelige Skolefag (f. Ex. Samfundskundskab!), men ogsaa paa praktiske Fag som Hygiejne, Bogholderi, Husdyrbrug og Havebrug. I disse sidste Fag meddeles Undervisningen af Arbejdslederen i Tilknytning til det praktiske Arbejde, og der synes at være udelte Tilfredshed med dette Forsøg paa en nærmere Sammenknytning af de forskellige Sider af Virksomheden.

Der udfoldes desuden fra Anstaltens Side en ikke ringe Understøttelses- og Hjælpevirksomhed overfor de Løsladte, baade i Form af Pengehjælp, Klæder eller Arbejdsværktøj og i Form af Arbejdsanvisning. Særlig Interesse knytter der sig til nogle Oplysninger om, hvorledes Anstalten paa dette Omraade har søgt Samarbejde udadtil, først og fremmest derved, at der er givet »Skyddsvärnet« Meddelelse om skete Løsladelser og om, hvorledes der i de enkelte Tilfælde fra Anstaltens Side er ydet Hjælp; »Skyddsvärnet« har saa givet Meddelelse tilbage om, hvad der fra dettes Side maatte være foretaget.

Foruden saadanne snart permanente Besværligheder som Arbejdsløshed, Dyrtid og Bolignød, der jo sætter deres Spor saa at sige alle Vegne, har Anstalten desuden haft en Vanskelighed af legal Art at kæmpe med. Den svenske Løsgængerlov indeholder i § 7 den Bestemmelse, at til Tvangsarbejde maa ikke »dömas eller kvarhållas« den, som er »oförmögen att med sitt arbete förvärva, vad till livets uppehälle oundgängligen erfordras«. Heraf følger, at den, som efter Indsættelsen i Anstalten viser sig ikke at kunne anvendes til noget Arbejde, ikke kan holdes tilbage i denne, uagtet han af Domstolen er fundet »egnet til Optagelse«. Dette sætter naturligvis i første Række Spor i de Paagældendes Arbejdspræstationer, og dernæst afføder det regelmæssige Klager og Ønsker fra disses Side om Løsladelse i Medfør af den omtalte Bestemmelse, hvilket er saa meget uheldigere, som Forholdet synes at være det, at ingen anden Myndighed i dette Tilfælde kan tage Haand i Hanke med dem.

Beretningen slutter med en kort Omtale af den i Forbindelse med Tvangsarbejdsanstalten staaende Alkoholistanstalt, der som nævnt er af betydeligt nyere Dato, idet den

først begyndte sin Virksomhed i 1920. Man havde oprindeligt tænkt sig hovedsagelig at anvende de Internerede til Friluftsarbejde, men det viste sig hurtigt, at de fleste af dem var enten fysisk eller psykisk meget defekte, saaledes at man f. Ex. ved Udgangen af Aaret 1923 af et Belæg paa 20 kun kunde udpege 3, der kunde anvendes i et Arbejdshold.

Nødvendigheden af, at der allerede fra Interneringens Begyndelse arbejdes ikke alene paa at hjælpe den Internerede, men ogsaa hans Hjem paa Fode, betones, ligesom Nødvendigheden af et intimt Samarbejde med »Nykterhetsnämnderna«, men disse synes foreløbig i Almindelighed at have alt for faa Midler til deres Raadighed.

Litteratur.

Gustav Olin: *Den svenska strafflagsrevisionen*. (Stockholm 1924. 102 S.).

Under ovennævnte Titel har Medlem af den svenske Straffelovskommission, Hovrättsråd Olin i Svensk Juristtidning 1924 givet en — ogsaa som Særtryk foreliggende — Redegørelse for den svenske Straffelovskommissions »Förslag till Strafflag. Allmänna Delen. 1923«, der ikke blot i forholdsvis kort og knap Form gør Rede for Forslagets Indhold og dets Forhold til gældende svensk Ret og nyere Lovarbejder, men som særlig har Interesse derved, at Forf. tillige fremdrager og belyser en Række Spørgsmaal, overfor hvilke han indtager et Særstandpunkt. Medens der ikke er Anledning til her at gaa nærmere ind paa den Del af Forf.s Fremstilling, der væsentlig refererer og redegør for Forslagets Indhold, kan en kort Omtale dels af Forf.s Særstandpunkter, dels af visse af ham fremførte mere almindelige Betragtninger formentlig have nogen Interesse.

Ved Behandlingen af Tilregnelighedsspørgsmaalet tager Forfatteren først bestemt Afstand fra Udkastets Bestemmelse om fuldstændig Utilregnelighed (2. Kap. § 1), forsaavidt denne kun ved visse varige Tilstande — Sindssygdom og Aandssvaghed — anvender den biologiske Metode, medens den, naar Talen er om mere forbigaaende Tilstande (Feberdelirier, somnambule Tilstande etc.), pludselig anvender rent psykologiske Kriterier — at Gerningsmanden fuldstændigt manglede Forstaaelse af sin Handlings Betydning eller Evne til at handle efter sin Vilje. Forf. anfører i Hovedsagen de sædvanlig anvendte gode Grunde mod at støtte Afgørelsen paa saadanne psykologiske Kriterier og fremhæver særlig det urimelige og vilkaarlige i paa dette Omraade at gøre en saadan skarp Forskel i Behandlingen af de varige og de forbigaaende Sygdomstilstande. Forf.s eget Forslag slutter

sig nær til den af mig i mit Udk. § 15 og af Goll og mig i det danske Kommissionsudkast af 1923 § 16 foreslaaede Affattelse¹⁾. — I Konsekvens hermed tager Forf. endvidere Afstand fra Kommissionsforslaget, forsaavidt det (2. Kap. § 2) ved Udformningen af sin Regel om Behandlingen af de ikke fuldt tilregnelige æ: psykisk abnorme Personer, der ikke er sindssyge eller aandssvage, anvender tilsvarende psykologiske Kriterier, og foreslaar selv en Affattelse, der i Realiteten ikke afviger væsentlig fra den, der er benyttet i de ovennævnte danske Forslag.

Det svenske Udkasts Bestemmelser angaaende de Sikkerhedsforanstaltninger, der kan bringes til Anvendelse overfor de nævnte Grupper af Lovovertrædere, naar de maa anses farlige for Retssikkerheden (8. Kap. §§ 1 og 2), skal jeg ikke her komme nærmere ind paa, da det ikke er Hensigten med disse Bemærkninger at give en kritisk Vurdering af Udkastet. Jeg skal blot fremhæve, at de danske Udkast stiller Domstolene langt mere frit baade med Hensyn til Anvendelsen af Sikkerhedsforanstaltninger overhovedet og med Hensyn til Valget mellem forskellige Alternativer.

Ved Omtalen af Tilregnelserformerne (Forsæt og Uagtsomhed) udtaler Forf., at man ud fra den nu i Teorien almindelige Opfattelse, at der ikke kan angives nogen rationel Grænse mellem Forsæt og Uagtsomhed, idet denne Grænse er flydende, har gjort Reformforslag i to Retninger — enten at indskyde en Mellemform mellem Forsæt og Uagtsomhed eller helt at opgive Sondringen og opstille en fælles Strafferamme for begge Tilregnelserformer. Derimod nævner han ikke den tredje Mulighed, nemlig at bevare Sondringen mellem Forsæt og Uagtsomhed, men at lade Strafferammerne for Forsæt og Uagtsomhed gribe over i hinanden, saa at Muligheden for at gennemføre en rigtig Gradation af Straffen ogsaa i Grænsetilfældene bevares. Denne Vej er netop fulgt i de ovenfor nævnte danske Udkast, fordi man har haft de samme Betænkkeligheder overfor de to andre Udveje, som Forf. med Føje fremhæver²⁾. Efter den Stilling, som Professor Thyrén indtager til dette Spørgsmaal, tør man formentlig gaa ud fra, at man i Sve-

¹⁾ Jfr. nu ogsaa Regeringsforslaget (1924) § 17.

²⁾ Da Forf. i denne Sammenhæng citerer min Strafferets alm. Del S. 390, finder jeg Grund til at fremhæve, at jeg dér netop nævner ogsaa denne Mulighed som en praktisk Udvej.

rige ved Bearbejdelsen af den specielle Del vil slaa ind paa samme Fremgangsmaade.

Medens Forfatteren paa det her berorte Omraade iøvrigt følger Kommissionens Forslag, indtager han et Særstandpunkt, forsaavidt angaar Spørgsmaalet om Retsvildfarelsens Betydning for Handlingens Tilregnelser. Medens Kommissionsudkastet (3. Kap. § 1, 2. Stk.) herom kun udtaler, at Ukyndighed om Handlingens Strafbarhed er uden Betydning, men lader det Spørgsmaal ubesvaret, om Ukyndighed angaaende Handlingens Retstridighed udelukker Forsæt eller Strafbarhed overhovedet, hævder Forf., at en i psykologisk og socialetisk Henseende fuldt gennemført Forskel mellem Forsæt og Uagtsomhed først naas, naar man oplager Fordringen om Kundskab om Gerningens Retstridighed i Forsætsbegrebet. Han har derfor ogsaa stillet et dertil sigtende Forslag til ændret Affattelse af 3. Kap. § 1, 2. Stk. At jeg ikke kan anse denne Opfattelse for rigtig, har jeg andesteds¹⁾ gjort udførligt Rede for. Da Pladsen ikke tillader her at optage en fornyet Diskussion af hele dette ret udviklede Spørgsmaal, maa jeg herom henvise til min tidligere Behandling af dette. Jeg skal blot bemærke, at det, som Forf. anfører til Begrundelse af sit Standpunkt, ikke rammer den Betragtning, der for mig har været afgørende for at hævde Rigtigheden af den Regel, der bl. a. har faaet Udtryk i norsk Strfl. § 57, mit Udk. § 78 og dansk Udk. 1923 § 86. Denne Betragtning gaar i Korthed ud paa, at den Omstændighed, at den paagældende ikke har indset Handlingens Retstridighed, ikke ubetinget bør udelukke Anvendelsen af Straf (for forsætlig²⁾ Forbrydelse), fordi det kan vidne om, at hans Bevidsthed om de Pligter, Stillingen som Medlem af Smfundet paalægger, er saa slovet eller vildledt, at han netop trænger til Korrektion gennem Straf. Hvad Olin (S. 30) anfører om, at Retten maa kunne gaa ud fra, at den, der er opvokset i et Retssamfund, har erhvervet en vis naturlig Retsbevidsthed, fører, hvis det virkelig skal hjælpe, i mange Tilfælde tilbage til Fortidens, nu vel af alle forkastede, uafbeviselige Præsumtioner om Kendskab til Retsreglerne. Og skal det ikke forstaas saaledes, vil det

¹⁾ Tidsskr. for Retsvidensk. 1908 S. 76 flg., jfr. Den danske Strafferets almindelige Del S. 426 flg.

²⁾ At henvise til Straf for Uagtsomhed nytter — bortset fra hvad der iøvrigt kan indvendes derimod — ikke i de talrige Tilfælde, hvor Handlingen ikke straffes som uagtsom.

ved de hyppigt forekommende tvivlsomme Grænsetilfælde — jeg har i den tidligere nævnte Afhandling omtalt Vanskelighederne ved at afgrænse Begreber som f. Eks. »utugtigt Skrift«, »uterligt Forhold«, »Bedrageri« — føre til det højst utiltalende Forhold, at den, som ved Spørgsmaalet om en given Handlings Subsumption under et saadant Retsbegreb (der i Reglen samtidig drager Grænsen for det retstridige og det strafbare) er mindst nøjeregnende og samvittighedsfuld, har mest Udsigt til Straffrihed. Jeg tror derfor fremdeles, at den mere elastiske Regel, som har faaet Udtryk i norsk Straffelov og de ovenfor nævnte danske Udkast, fører til praktisk set mere tilfredsstillende Resultater end den af Forf. opstillede absolute Regel, at Forsæt er udelukket, naar Gerningsmanden ved Handlingens Foretagelse troede, at Gerningen var tilladt, idet han hverken vidste, at den var belagt med Straf eller indsaa, at den indeholdt en Krænkelser af almen eller privat Interesse. Iøvrigt er dette et Punkt, hvorom der formentlig vil herske afvigende Meninger indtil Verdens Ende.

Ved Omtalen af Begrebet Forsøg fremhæver Forf. i Overensstemmelse med Motiverne (S. 185—187), at de i 5. Kap. § 1 benyttede Udtryk, »handling, varmed han åsyftade att utföra brottet« udelukker Forsøgsstraf, hvor der kun foreligger *dolus eventualis*. Dette er utvivlsomt rigtigt og er i Overensstemmelse med den efter min Mening rigtige Forstaaelse af Ordene »sigter til« (bestemt sigter til) i dansk Straffelovs § 45, mit Udk. § 22 og dansk Udk. 1923 § 22.

Mere tvivlsomt forekommer det mig, om de i 5. Kap. § 1 benyttede Ord, saaledes som Forf. (og Motiverne) mener, omfatter ogsaa det Tilfælde, hvor Virkningen (Retsbrudet) vel ikke har været tilsigtet, men hvor Gerningsmanden har anset dens Indtræden som nødvendigt forbunden med den tilsigtede Virkning. Forf. omtaler ikke det Tilfælde, hvor Virkningen har været forudset ikke just som nødvendig, men som ganske overvejende sandsynlig. Dette har formentlig sin Grund i, at Forsæt ifølge 3. Kap. § 1 (modsat dansk Ret) i disse Tilfælde kun foreligger, naar Betingelserne for at antage *dolus eventualis* er til Stede. Antages dette bliver den praktiske Forskel mellem den hævdede Forstaaelse af 5. Kap. § 1 og den efter min Mening rigtige Forstaaelse af de nævnte danske Bestemmelser vistnok meget ringe; thi absolut Vished paa dette Punkt vil kun saare sjældent kunne have.

Om Fordringerne til Forsøgshandlingens objektive Beskaffenhed indeholder 5. Kap. § 1, 3. Stk. den Regel: »Fanns ingen fara för att brottet kunnat komma till stånd på sätt gerningsmannen beräknat, skall icke till straff för försök dömas«. Baade med Hensyn til Begrundelsen og Forstaaelsen af denne Bestemmelse holder Forf. sig nær op ad Udtalelserne i Motiverne (S. 187—190), og jeg skal derfor ikke komme nærmere ind paa hans Udviklinger. Dog finder jeg Anledning til at bemærke, at naar Udelukkelse af Straf for Forsøg i de nævnte Tilfælde væsentlig begrundes ved en Henviisning til, at den i Samfundet herskende Retsopfattelse (Gengældelsesinstinktet, Retfærdighedskravet) bestemt kræver Straffrihed, naar den beskyttede Interesse ikke har været udsat for nogen objektiv Fare (eller, som Motiverne siger: »intet ont är gjort«), saa vides det ikke, at den almindelige Retsbevidsthed i Lande, der ikke kender denne Begrænsning af Forsøgets Strafbarhed, — som f. Eks. i Danmark — paa nogen Maade har reageret herimod. Man kan ikke henvise til, at ved de rene Faredelikter Forbrydelsen kun foreligger, naar en virkelig, konkret Fare er fremkaldt. Thi ved Faredelikterne kræves ogsaa kun Forsæt til at fremkalde Fare, medens Spørgsmaalet ved andre Forbrydelser er, hvad der skal kræves for at straffe, naar Forsættet netop er rettet paa at hidføre Retsforstyrrelsen. Dernæst kan jeg ikke se rettere end, at det svenske Udkasts Regel maa føre til, at strafbart Forsøg paa Forhaand er udelukket ved de rene Faredelikter, hvilket man ialtfald hos os næppe vilde finde naturligt. — I hvilket Omfang Forsøgets Strafbarhed begrænses gennem den citerede Bestemmelse, synes iøvrigt meget tvivlsomt. Den nærliggende Opfattelse, at den udelukker Straf for utjenligt Forsøg, forkastes bestemt af Motiverne; og hvor Grænsen da skal drages synes meget uklart. At Forf. ikke har kunnet give noget mere præcist Svar derpaa end Motiverne, kan da næppe bebrejdes ham.

Medens det svenske Kommissionsudkast, omend det tager Afstand fra den ældre Meddelagtighedslæres Opfattelse af Meddelagtigheden som et blot akcessorisk Straffegrundlag, dog ikke har kunnet frigøre sig fra det traditionelle, udviklede System med en Række Sondringer mellem forskellige Former af Medvirken, har Forf. paa Grundlag af en kort og rammende Kritik ganske brudt med dette System. I Stedet for Udkastets 10 Paragrafer har han kun 5, hvoraf den ene (6. Kap. § 4), strengt taget lige saa vel

kunde optages i andet Sammenhæng, idet den taler om Strafnedsættelse for den lydighedspligtige, der har begaaet en Forbrydelse efter den overordnede Befaling. Af de resterende Paragrafer handler en om concursus necessarius og stemmer med dansk Udk. 1923 og mit Udk. § 24; en anden handler om extranei Strafbarhed og stemmer ligesom Kommissionsudkastets tilsvarende Bestemmelse (6. Kap. § 8) med dansk Udkast 1912 § 36 og mit Udk. § 24, 1. Stk., idet den udtaler, at extraneus kun straffes, hvor dette særlig er bestemt, et Standpunkt, som det sidste danske Udkast (§ 25, 2. Stk.) efter Flertallets Affattelse¹⁾ har forladt. De to tilbageblivende Paragrafer stemmer i Realiteten meget nær med Bestemmelserne i mit Udkast og dansk Udkast af 1923, blot med den Afvigelse, at Forf. har fundet det rigtigt udtrykkeligt at udtale, at Forsøg paa Medvirken straffes efter Forsøgsreglerne, medens dette i de danske Udkast kun udtales forudsætningsvis.

Forf.s Udtalelser om Udkastets Bestemmelser om Frihedsstraf, som han helt igennem tiltræder, giver ikke Anledning til særlige Bemærkninger. Jeg skal blot nævne, at han ogsaa slutter sig til Udkastets (fra Professor Thyréns forberedende Udkast overtagne) Bestemmelse om, at betinget Benaadning ved længere Frihedsstraffe (ikke under 4 Aar) ikke blot bør finde Sted, hvor Fangen under Straffetiden har gjort sig fortjent dertil, men at betinget Løsladelse — under Tilsyn i en Prøvetid af 3 Aar — skal være obligatorisk, naar kun et Aar af Straffetiden er tilbage — en Tanke, der vel ogsaa andetsteds fortjener Overvejelse.

Ved Omtalen af Bødestrafpen tager Forfatteren i to Retninger Afstand fra Udkastets Bestemmelser. For det første finder han det uheldigt, at Udkastet (7. Kap. § 15) har sat et Minimum (1 Kr.) og et Maksimum (1000 Kr.) for Dagbødernes Størrelse. Heri maa man sikkert give ham Ret, selv om den praktiske Betydning deraf maaske i Øjeblikket ikke er stor. — Dernæst vil Forf. helt afskaffe Forvandlingsstraffen for ikke betalte Bøder. I Stedet derfor vil han i den specielle Del have optaget en Bestemmelse om, at den bødedømte, som af ond Vilje eller ved aabenbar Dovenskab eller Forsømmelighed har bevirket, at Bødestrafpen ikke har kunnet fuldbyrdes, straffes med Fængsel i højst seks Maaneder. De af Forf. til Støtte for dette Stand-

¹⁾ Jfr. ligeledes Regeringsforslaget (1924) § 27, 2. Stk.

punkt anførte Grunde, kan jeg ikke anse for afgørende, men da en fyldestgørende Imødegaaelse af dem vilde blive ret vidtløftig skal jeg ikke her forsøge en saadan. Derimod kan jeg ikke tilbageholde den Bemærkning, at den af ham foreslaaede Ordning, der iøvrigt har sit Forbillede i det schweiziske Udkast, har den Ulempe, at den fuldstændig formueløse og erhvervsudygtige derefter uden Risiko kan begaa enhver Forseelse, for hvilken ikke højere Straf end Bøde er foreskreven. Thi paa ham vil den nævnte særlige Straffebestemmelse ikke kunne finde Anvendelse.

Forf.s Fremstilling af Udkastets Regler om Sikkerhedsforanstaltninger (8. Kap.) giver ikke Anledning til særlige Bemærkninger. Det samme gælder Afsnittet om Straffudmålingen (9. Kap.), skøndt Udkastets Regler herom frembyder forskellige Ejendommeligheder, saasom at det ikke tillægger den erhvervs- eller vanemæssige Begaaelse særlig strafforhøjende Virkning, jfr. dog § 12 Nr. 1.

Ved Omtalen af den betingede Straffedom fremhæver Forf. med Rette, at det er lidet rationelt og konsekvent, at Udkastet udelukker betinget Dom, hvor Straffen er Bøde, idet denne jo ved Ikke-Betaling, selv om denne ikke skyldes Forsømmelighed fra den dømtes Side, omsættes til Frihedsstraf. Naar han selv mener at kunne undvære betingede Bødedomme, staar dette i Forbindelse med, at han som ovenfor bemærket ikke vil hjemle egentlig Afsoning af Bøder (som Forvandlingsstraf).

For den, der ikke har Lejlighed til at gøre sig bekendt med selve de svenske Straffelovsudkast, vil Forf.s Fremstilling paa mange andre Punkter end de her fremdragne være egnet til at give et godt Indtryk af dette interessante Lovarbejdes Indhold og hele Karakter. Hans Fremstilling er samtidig kort og fyldig, indgaaende og let læselig.

Carl Torp.

Fra fremmede Tidsskrifter.

Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft. Aargang 1923.

Stadige Forskydninger i de økonomiske og sociale Forhold i Tyskland har bragt de tyske Teoretikere i en intimere Tilknytning til den retlige Side af de sociale Kampmidler under den økonomiske Klassekamp, end man i de fleste andre Lande har haft Lejlighed og Opfordring til, og det er kun naturligt, at ogsaa Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft har aabnet sine Spalter for en videnskabelig Drøftelse af disse Spørgsmaal.

I Hæfte 3 i Aargangen 1923 har saaledes Dr. juris Helmut Endemann givet en Analyse af det internationale Begreb Sabotage og dets strafferetlige Betydning.

Enhver, der er i Besiddelse af et blot overfladisk Kendskab til moderne sociale Spørgsmaal, vil forstaa Forfatterens overordentlige Vanskeligheder ved Bestemmelsen af Begrebet Sabotage i den Betydning, hvori det er anvendt i Klassekampen, og hvori det praktisk talt alene rummer de Afskygninger, hvor ogsaa det retlige Spørgsmaal spiller ind.

Oprindeligt opstaaet i Frankrig blev Sabotagen som det Feltraab, under hvilket den mere nøgterne Lonkamp blev drevet ud i Anvendelsen af revolutionære Magtmidler, hurtigt tilegnet i andre Lande, hvor Arbejderklassen mente sig moden til en social Frigørelse gennem højere Løn og kortere Arbejdstid — Lande som Tyskland, Belgien, Italien ja selv England, Nordamerika og Australien. I sig selv opsigtsvækkende i Anvendelsen af sine brutale Midler, startet under tilpas Tilsætning af revolutionært Gny og understøttet af en haard og organiseret Agitation bragtes Sabotagen som en Løbeild udover den arbejdende Verden og endte, som det saa ofte for er gaaet, med at blive tilegnet af den almindelige jævne og fredelige Borger som Prædikat for den upar-

lamentariske Modstand, hvormed et Mindretal med mer eller mindre Berettigelse søgte at hindre Gennemførelsen af Majoritetens Beslutninger.

Frankrigs Besættelse af Ruhr skabte yderligere en effektiv Udvidelse af det oprindelige Sabotagebegreb. Det sociale Kampmiddel er endt som nationalt.

Det Sabotagebegreb, Forfatteren arbejder med, udskiller straks »den nationale Sabotage« og »den borgerlige«. Det er alene det sociale Kampmiddel, der sættes under Debat.

Medens Ordets rent sproglige Oprindelse er uklar, er dets sociale Betydnings Begyndelse oplyst. Som Middel for Proletariatets Kamp mod Kapitalismen sættes det første Gang under Afstemning paa den overvejende revolutionære Congrès confédéral de Toulouse i Aaret 1897. Holdt i Daaben af Anarkisten Paul Delesalle lykkedes det under Mottoet: daarligt Arbejde for daarlig Lon at opnaa en enstemmig Vedtagelse for Sabotagens Oplagelse blandt de autoriserede sociale Kampmidler. Faktisk var allerede Delesalle klar over, at Midlet ikke kunde begrænses til Ydelsen af daarligt Arbejde. Maalet var den systematiske Tilsidesættelse af Arbejdsgiverens Interesser. Til Opnaaelsen af dette forenede man det nævnte begrænsede Sabotagebegreb med det fra England stammende »Ca-Canny-System«, i hvilket Arbejderen sætter det som sin Opgave at nedsætte Arbejdsydelsen ved systematisk at drive Tiden bort samt ved en urimelig Bortodslen af Raastoffer.

Det vil heraf ses, at Sabotage i teknisk Form dels foreligger i en ren passiv Form som en Bortodslen af Arbejdstiden¹⁾, dels i en mere aktiv Form som Frembringelse af daarlige Produkter, eventuelt i Forbindelse med en overfor Virksomhedens Kunder iværksat systematisk Nedrakning af

¹⁾ Hugo Brentano nævner i sin ogsaa paa dansk udsendte Pjece om »Syndikalismen. Hvad den er, og hvad den vil«, et morsomt Eksempel paa denne rent passive Sabotage, der gaar endnu videre end den anvendte Begrebsbestemmelse, nemlig den systematiske og sygeligt nøjagtige Overholdelse af de for den paagældende Virksomhed givne Forskrifter og Reglementer. Paa denne Maade lykkedes det for nogle Aar siden de italienske Jernbanefunktionærer ved en overvældende Samvittighedsfuldhed at bringe hele det italienske Jernbanenet til Standning. Det samme Princip har med Held været anvendt af østrigske Toldembedsmænd, der, naar de f. Eks. modtog en Kasse Æg, omhyggeligt pakkedee hvert Æg ud og ind igen, for Kassen sendtes videre. — Oversættelse ved Raphael Meyer. Nyt nordisk Forlag. København 1919.

de frembragte ringere Varer. Men endelig maa man under Begrebet social Sabotage medtage den allerfarligste Side, nemlig den direkte Beskadigelse af Værktøj og Maskiner. Dels er denne Form uhyre vanskelig at komme til Livs, f. Eks. overfor den eksemplariske Arbejder, hvis af Driftsherren paaskønnede Flid naar det Stadium, hvor den Maskine, han passer, bryder sammen, fordi dens Maksimumskapacitet er overskredet, eller hvor den i hvert Fald producerer ringere end normalt. Men dels rummer denne Sabotageform en overordentlig Risiko for hele det økonomiske Samfund. Det vil endnu erindres, hvorledes der gik et Choc igennem Samfundet, da man blev opmærksom paa den simple Kendsgerning, at en Lokomotivfører og for et Par Sous Smergelpulver kunde standse Trafiken gennem en af Samfundets Livsnerver. Og det er jo kun naturligt, at Chocet i den mere borgerlige Del af Samfundet affødte en tilsvarende Magtfølelse i Arbejderklassen og gav denne Selvsikkerhed og Kampmod.

Endelig havde denne Form som Kampmiddel betragtet den Fordel, at den lod sig anvende ogsaa paa det Værktøj, Arbejderen fik udleveret til Hjemmearbejde.

Naar det borgerlige Samfund ikke straks reagerede mod det nyopdukkede Kampmiddel, laa Forklaringen sikkert deri, at det kun lykkedes at udbrede det indenfor den allerdaarligst stillede Del af Arbejderstanden. Den Del, hvis Kaar nærmede den til den daværende Middelklasse, nærrede en naturlig Aversion imod det øjeblikkelige økonomiske Offer, som en Sabotage vilde kræve, og til Gengæld for hvilket man alene kunde henvise til et Samfundseksperiment, hvis materielle Fordele i bedste Fald vilde være problematiske. Det gjaldt derfor at forene Sabotagen med de allerede klassiske Kampmidler og blandt disse først og sidst Strejken. Man udformede derfor det praktiske Sabotagebegreb i Kombination med den generelle Arbejdsnedlæggelse — som Optakt til denne, som Terror under denne eller endelig som en fjernere Fremtidsmusik i Stedet for denne. Fordele ved Anvendelse af Sabotagen i Stedet for Strejken var de evidente, at man bevarede Arbejdslonnen og udelukkede arbejdsvillige.

1. Sabotage som Strejkesurrogat.

I denne Relation vil Sabotagen fremtræde som et Kampmiddel, der anvendes under »en relativ Fredsperiode« og paa et Tidspunkt, da Arbejderne savner Midler og Mod til

at søge deres Krav drevet igennem ved én Arbejdsnedlæggelse. Sabotagen bevirker, at Arbejdsherren lider stadige større og mindre Skader, der, saaledes som den syndikalistiske Agitator Arnold Roller udtaler i sin Bog om »den direkte Aktion«, »uden at han vil være i Stand til at forhindre det, vil suge hans Gevinst og hans Indkomst som tusinde Blodigler, han ikke kan værgе sig imod og ikke ryste af sig«. Midlerne til de stadige Skadeforvoldelser vil være: Beskadigelse af det anvendte Materiale og navnlig Materialsild.

Gas- og Vandarbejderen faar stadig store Stykker Rør tilovers, der dog ikke er store nok til at anvendes efter deres Bestemmelse. Skotøjsarbejderen kan nu kun faa tre Sko ud af det Læder, der før gav fire. Vinarbejderen »glemmer« at lukke Hanen paa Ankerne, Tjeneren paa Kaféerne udviser en pludselig largeness ved Udskænkningen af Snaps og Likører, og Køkkenpersonalet tilmaaler Portioner for Ulvehunger. Ekspedienten maaler fire Meter og tager Betaling for tre, og naar Chefen ikke er i Forretningen, fraraader han Kunden Varerne.

Et andet i denne Forbindelse anvendt Middel er Levering af daarlige Varer. Sammenlignet med det ovenfor nævnte Middel og det nedenfor behandlede frembyder dette den Mangel, at Sabotøren normalt maa have sine Arbejdsfæller med i Eksperimentet, hvis Skadeforvoldelsen skal blive tilstrækkelig effektiv. Anvendte Midler er Murernes Blanding af Kalk og Mørtel paa en saadan Maade, at det ved først givne Lejlighed falder ud og nødvendiggør langvarige og stadige Reparationer. Typografen sætter stadig de groveste Trykfejl, Korrektøren opdager dem for sent, og Bogen maa i stort Oplag kasseres. En Bryggeriarbejder taber ved et »hændeligt Uheld« en Flaske Petroleum ned i det største Reservoir. Roller formaner i sin Bog Arbejderen til endelig inden Uheldet at trække Proppen op! Specielt indenfor Manufakturfabrikation anses denne Form for Sabotage for anvendelig, da en urigtig Sammenvævning ofte vil være vanskelig at konstatere, før Tøjet nogle Uger efter Salget falder af Køberen i Trevler. Endelig har f. Eks. Barber-svende benyttet den Trafik at uddele Reklamer, hvorefter Butikken til bestemte Tider var lukket, hvorfor man paa denne Tid anmodedes om at henvende sig til Konkurrenten om det nærmeste Hjørne.

Den groveste Form er dog ogsaa indenfor denne Rela-

tion de mindre Beskadigelser af Arbejdsherrens Maskiner og Værktøj. Det farlige ved denne Sabotageform er naturligvis, at en enkelt Sabotør kan bringe hele Virksomheden til Standsning. Anvendte Midler er Sand i Smørebeholdere, Kortslutninger og Overbelastning af Elektromotoren, saa Vindingen brænder over. Undertiden gaar man endog endnu mere systematisk til Værks, naar f. Eks. Vandet til Dampkedlen tilsættes Stoffer, der frembringer Kedelsten eller andre systematiske Ødelæggelser. Endelig maa man her erindre den evidente Fare for Menneskeliv, der altid rummes i en Kedeleksplosion eller andre voldsomme Ødelæggelser af Maskiner.

2. Sabotage som Optakt til en Strejke eller anvendt under en saadan.

Normalt vil Sabotagen blive benyttet uden forudgaaende aaben Strid mellem Parterne, naar man vil indlede en Strejke. Et udmærket Eksempel har Praksis ydet ved en Sabotagehandling foretaget i 1911 af Maskinister og Fyrbødere i Dortmunder Jernværksunion. Der afholdtes om Striden et meget bevæget Møde indenfor Arbejderne. Allerede næste Dag mødte imidlertid alle Mand paa Plads, og Arbejdet begyndte, uden at noget unormalt kunde konstateres. Allerede efter en Times Forløb var alle »upaalidelige« fjernede. 1. Maskinmester havde efter Anmodning forladt sin Plads ved Maskinen for at hente Kaffe. Overmaskinisten var pludselig blevet kaldt til Telefonen, og Manden i Dampcentralen var ved en Flojten blevet underrettet om, at Arbejdet skulde indstilles. Trykvandet blev standset, den elektriske Strøm afbrudt og hele Virksomheden gik i Staa. Yderligere kom hertil en frygtelig Ulykke. Ved Standsningen af Trykvandet drejedes en Konverter og Indholdet af glødende Staal væltede ud og ramte en Arbejder, der nogle Minutter efter bukkede under for sine svære Brandsaar. Dette Eksempel viser paa én Gang den anvendte Fremgangsmaade og den praktiske Vanskelighed ved at ramme Sabotagehandlingen efter de almindelige Strafferegler. Under Forundersøgelserne i Sagen gjorde Arbejderne gældende, at de alene havde haft til Hensigt at nedlægge Arbejdet, og at de i en stor og kompliceret Virksomhed ganske havde savnet Evnen til at vurdere Konsekvenserne af deres Handling. Hvem der havde beskadiget Maskinerne kunde ikke opdares. Den, der havde anstiftet Strejken, var flygtet, og Manden i Dampcentralen, der ved at standse Trykvandet direkte

havde foranlediget Drabet af en Arbejder, havde kun adlydt en Besked om at standse. Han var den eneste, der blev tiltalt, og Dommen over ham lød paa Frifindelse.

Muligheden for Sabotagens Anvendelse under en allerede udbrudt Strejke ligger deri, at man, som det anfores af Roller, hvis man effektivt vil hindre Produktionen, ikke kan nøjes med at lægge Armene overkors, men ogsaa maa beskadige eller tilintetgøre Maskiner og andre Driftsfaktorer — Højeovne og lign. Strejker disse ikke med, gaar Arbejderne i stadig Risiko for, at Driftsherren skal gøre sit Modtræk ved Hjælp af Strejkebrydere.

Formaalet skal her naas gennem to Typer Forbrydere: Den professionelle Sabotor, der lønnes af det kæmpende Parti og indkaldes til Tjeneste i den strejkende Virksomhed. Manden, der er uddannet i Branchen og kender dens Teknik. Der ved, hvor paa Maskinen Angrebet skal sættes ind for vanskeligst at blive opdaget og samtidigt virke mest effektivt. Og den anden Type, Bollen, der nyder at ødelægge. Og for hvem Strejken er en tilfældig og kærkommen Anledning. Han virker mindre effektivt og opdages hurtigt. Men har han mange Fæller i den paagældende Virksomhed, tæller hans Arbejde dog med. Denne Metode er i Praxis anvendt i Virksomheder, hvor dens Udslag virker mindre groft, men ikke derfor mindre effektivt. Under en Bagerstrejke i Amsterdam i 1902 gik en Del af de strejkende paany i Arbejde efter hemmelig Aftale med de andre, og snart kunde Bagerierne paany begynde Leveringen. Men Brødene var bagt med Krydderier som Sæbe og Soda., og Rosinerne og Sukaten var erstattet med Kakkerlakker og Mus. Faa Dage efter raabte hele Amsterdam paa Afslutning af Strejken og Afskedigelse af »Strejkebryderne«. — I 1913 stormede man i Düsseldorf et Jærnværk, der holdtes igang af Strejkebrydere. Modeller og Forme blev knust, og Støberiet sat under Vand. Voldsomheden i Sabotagen kan være forskellig, men Resultatet udebliver normalt ikke. En anden almindelig Sabotagehandling er Ødelæggelse af Jernbaner, Telegrafer og Telefoner. Man naar her ud i det oplagt kriminelle. Da de franske Jernbanefunktionærer strejkede i 1910, overklippede de Telefon- og Telegraftraade, oversavede Pælene, satte Signalapparaterne i Uorden og afsendte ubemandede Lokomotiver ad Linierne. Skinnerne blev revet op, Bomber anbragtes i Tunnellerne og Bremsene i Eksprestogene blev sat ud af Funktion. I en Tale om Strejken erklærede Briand,

at det var »une entreprise criminelle de violence, de désordre et de sabotage«. Det er givet, at det kun skyldes et Mirakel, hvis man undgaar de alvorligste Ulykker, og Virkningen paa det terroriserede Publikum er evident.

3. Endelig maa man ved Bedømmelsen af det sociale Sabotagebegreb ikke glemme, at selve den almindelige Strejke i en Række Tilfælde vil virke som en Sabotage allerede derved, at Strejken overhovedet kommer til Udbrud. Dette gælder dels de Tilfælde, hvor Lammelsen virker paa de absolut samfunds nødvendige Virksomheder (Jernbaner, Vand-, Elektricitets- og Gasværker), og dels de Tilfælde, hvor Standsningen medfører en betydelig Destruktion af Værdier, f. Eks. hvor Varer fordærves, eller hvor Arbejderne under en omfattende Ildebrand nedlægger Arbejdet og nægter at tage Del i Sluknings- og Oprydningsarbejdet.

Det er i denne Sammenhæng naturligt kort at redegøre for Fagforeningsbevægelsens Stilling til Sabotagen — ikke mindst fordi denne ofte forudsætter en Samvirken af samtlige eller dog en Række af Arbejderne.

Det har i Praksis vist sig overordentligt vanskeligt at faa Fagforeningerne til at optage Sabotagen som Kampmiddel. I nogle enkelte franske Arbejdersyndikater er det lykkedes Ledelsen at indpode Medlemmerne Sabotagen og at faa den benyttet i Praksis, men i det store og hele har man ogsaa i Tyskland, der naturligt har Forfatterens Hovedinteresse, ladet dette Kampmiddel ligge. Den økonomiske og kulturelle Højnelse af Arbejderstanden, som den organiserede Fagforeningsbevægelse har skabt, har samtidigt affødt en Aversion hos Arbejderen mod at ødelægge den Bedrift, han har viet sit Arbejde, og i hvilken han føler sig som en nødvendig og betydningsfuld Faktor. Trods Lonkamp og Klasseforskel dannes der umærkeligt en Samhørighedsfølelse mellem Virksomheden og ham, og en skønne Dag ser han med Afsky paa Tanken om destruktive Skridt. Mere end nogen anden i det moderne Samfund har den organiserede Arbejder bidraget til at holde Sabotagen borte fra den sociale Kamp. Alligevel maa naturligvis Samfundet sikre sig imod Angreb af denne Art gennem Retsregler.

Ved Bedømmelsen af Sabotagehandlingens Beskaffenhed opstaar naturligt det Spørgsmaal, om den Samvirken, der ovenfor er paavist mellem Sabotagen og Strejken, ogsaa affoder retlige Sambehandlinger og Paraleller. Det er i

hvert Fald i saa Henseende givet, at den Ret, der almindeligt anerkendes for den private Arbejder til den organiserede Arbejdsnedlæggelse, ikke inkluderer nogen Ret til Sabotage. Særlig Betydning har dette for Strejker i samfunds-nødvendige Bedrifter. Hvis en saadan generel Arbejdsnedlæggelse i en samfunds-nødvendig Virksomhed kan medføre Skadeforvoldelse, maa efter Forfatterens Opfattelse de Strejkende, saafremt de almindelige Ansvarsbetingelser foreligger, kunne rammes faktisk og retligt som Sabotører. Det er klart, at ved Bedømmelsen af, om en saadan Strafværdighed foreligger, maa Hensynet til Samfundet være det afgørende, og Hensynet til at vanskeliggøre uretmæssige Indgreb i Driftsherrens økonomiske Interesser lades ude af Betragtning. Men den for det her omhandlede Forhold idømte Straf hindrer naturligvis ikke en Forhøjelse som Følge af anden Sabotage. Det maa i denne Sammenhæng erindres, at man, naar Strejken som saadan kan rammes strafferetligt, ofte vil benytte den anden Udvej: at bringe Virksomheden til Standsning ved Beskadigelse af Maskiner. Denne Sabotageform er blot ikke særlig for Sabotagen overfor de samfunds-nødvendige Virksomheder, og ganske umærkeligt glider man over i Problemets Kærne: Kan man overhovedet ramme det uretmæssige Indgreb i Virksomheden, hvis Formaal er at tilføje denne Skade eller endog bringe den til Standsning. Virksomhedens Art og dens Betydning for Samfundet synker her ned til at blive en Udmaalingsnorm, og det almindelige Strafbarhedsproblem er det dominerende. I tysk Ret har man ved de samfunds-nødvendige Virksomheder forudset denne Mulighed og en af Rigspræsidenten under 10. November 1920 udstedt Forordning rammer da ogsaa udtrykkeligt den, der til Gennemførelse af en saadan Strejke foretager Handlinger paa Maskiner, Anlæg eller Indretninger, der gør den normale Funktion af Virksomheden umulig eller i hvert Fald vanskeliggør den.»

Strafbarheden hos den, der ligefrem ødelægger Maskiner, og som allerede gennem Tingsbeskadigelsen maatte kunne rammes, er i hvert Fald hermed given. Adskillig større Tvivl har der hersket med Hensyn til saadanne Handlinger, der uden direkte at være varigt beskadigede, dog standser Virksomheden. Dette gælder f. Eks. de ovenfor omtalte Tilfælde, hvor man hælder Smergelpulver, Sand og lign. ned i en Maskines Smørebeholder. Man maa efter Forfatterens Mening være Jurist for overhovedet at kunne fatte

den Tanke, at saadanne Handlinger skulde være straffri, og Sabotoren vilde utvivlsomt blive rystet, naar han erfarede, at man erklærede ham straffri »paa Grund af manglende Lovhjemmel«.

Det har da ogsaa vist sig, at den tyske Rigsret ikke er meget tilbage for at anvende Strafbestemmelsen paa disse Tilfælde. Man rammer herefter saavel den direkte som den indirekte Beskadigelse, derunder ogsaa de Tilfælde, hvor Sabotagen bestaar i en Adskillelse af en Maskines enkelte Dele eller ophæver adskilte Deles funktionelle Samhøighed. Forfatterens Polemik med Hensyn til den gældende Ret er i særlig Grad rettet mod Udtalelser i Motiverne til den nye tyske Straffelov, specielt disses Udtalelser om Forstaaelsen af den nugældende Straffelovs Art. 303.

Efter denne Bestemmelse straffes den Sabotor, der lader Øl eller Vin løbe ud eller lader Gas strømme bort. Ved disse Akter odelægges jo ogsaa selve den salgbare Substans. Men der kan ogsaa tænkes Tilfælde, der ikke dækkes heraf, fordi Substansen ikke tilintetgøres, men alene unddrages rette Ejer. Foreligger der en virkelig Tilegnelseshensigt hos Sabotoren, er man inde i det oplagte Tyveri, men saafremt dette ikke er Tilfældet, kommer den tyske Straffelov i Knibe. Det tyske Straffelovsudkast af 1919 har her (i Art. 368) en Bestemmelse om svigagtige Unddragelser, der i alt væsentligt vil afhjælpe Savnet.

Og rettes Angrebet mod Staten eller det offentlige vil allerede den gældende Straffelov (Art. 304). ramme Handlingen.

Naar Sabotagehandlingen eller Strejken rammer en samfundsnodvendig Virksomhed, vil Straf herefter altid kunne idømmes. Hvis den rammer en ikke samfundsnodvendig Virksomhed, kan Straf idømmes ved direkte Tingsbeskadigelse. Ved Standsninger vil Straf normalt ikke kunde idømmes, og Driftsherren vil her være henvist til at gøre et normalt værdiløst Erstatningskrav gældende. Som Resumé af den gældende tyske Ret maa man altsaa fastslaa, at der foreligger en absolut Mangel paa særlige Bestemmelser rettet mod Sabotagehandlingen som saadan. Man rammer den borgerlige Forbrydelse, naar dette kan ske. Den sociale Side virker med som Skærpelsesgrund.

Der er i det nye tyske Udkast Enighed om Ønskeligheden i en Ændring af den saaledes bestaaende Retstilstand. Men naturligvis er Udkastene forskellige i Forsøgene. I det

saakaldte Modforslag («Gegenentwurf») opstilles der følgende vigtigere Regler:

Der fastsættes i Art. 215 Straf for den, der udsætter andres Liv eller Ejendom for Fare ved Foraarsagelse af Ildsvaade. Eksplosion, især ved Anvendelse af Sprængstoffer, eller Oversvømmelse. I Art. 216 og 217 for den, der — bortset fra Tilfældene i Art. 215 — beskadiger andres Ejendom eller udsætter andres Liv for Fare ved i Bjergværker, Fabriker eller lign. Virksomheder at ubrugbargøre de Indretninger, der er anbragt til Sikring af Driften og Forhindring af Ulykker under denne, medens Art. 221 rammer den, der skaber Fare for andres Liv ved Indgreb i Trafiken paa Gader, Veje eller Pladser.

Art. 218 straffer Beskadigelser af Brønde, Vandledninger og Vandbeholdere, der tjener til menneskeligt Brug, Forgiftning af Vandet i saadanne eller Iblanding af Stoffer, der er egnede til at ødelægge den menneskelige Sundhed. Lignende Bestemmelser findes i Art. 219 for den, der fremstiller sundhedsfarlige Varer eller bringer saadanne i Handlen. Disse Bestemmelser er jo for Størstedelen ikke særlige Sabotagebestemmelser. Saadanne findes derimod snarere i Art. 222, der rammer den, der ødelægger Driften af Virksomheder, der forsyner Befolkningen med Vand, Gas eller Elektricitet, eller benyttes til Opretholdelse af den almindelige Trafik, og i Art. 224 og 225, der straffer Tilsidesættelser af Forbud udstedt af Myndighederne for at forhindre Udbredelse af smitsomme Sygdomme blandt Mennesker eller Udbredelse af Plante- og Dyresygdomme.

Langt mere vidtgaaende i Forsøget paa at ramme Sabotagehandlinger er Udkastet af 1919, der for blot at nævne et enkelt Eksempel i Art. 259 straffer den, der forstyrrer Driftssikkerheden paa Jernbaner, medens Art. 268 rammer den, der ved Sabotage forhindrer Driften paa en Jernbane.

Andre Forslag gaar endnu videre. Det er f. Eks. foreslaaet for Fremtiden helt at forbyde »Strejkeretten« i samfunds nødvendige Virksomheder, saaledes som det er Tilfældet i enkelte andre Lande, jfr. f. Eks. The Conspiracy and Protection of Property Act af 13. August 1875 for Englands Vedkommende og en lignende Regel i Art. 1910 i New Yorks Straffelov. Et Forsøg paa at opnaa en virkelig samlet Strafferegel mod Sabotagehandlinger foreligger der i det af Briand udarbejdede, af den franske Jernbanestrejke i 1910 inspirerede Lovforslag. Der fastsættes her i Art. 1 Straf

af Fængsel fra en Maaned til to Aar og Boder fra 500—1000 Fres. for enhver, der »par quelque moyen que ce soit, aura volontairement détruit, détérioré ou rendu indisponibles des instruments ou autres objets dans le but d'empêcher ou d'entraver le fonctionnement d'une service public ou l'exploitation d'une industrie ou d'un commerce«.

Det tilføjes derhos, at »si le délit a été commis par un ouvrier ou employé du service public de l'industrie ou de la maison de commerce, l'emprisonnement sera de deux ans à cinq ans, et l'amende de 200 à 2000 francs«. Men videre er man formentlig ikke naaet i de mere betydende Landes Lovgivning. Man maa jo saa trøste sig med, at Sabotagens Udvikling ikke har været mere kraftig, end at den utilstrækkelige Lovgivning dog hidtil har været tilstrækkelig.

Leif Gamborg.

Revista de Ciencias Juridicas y Sociales 1923—1924.

Fra 1923 udgiver det juridiske Fakultet ved Argentinas Universitet i La Plata et meget stort og anseligt Tidsskrift »*Revista de Ciencias Juridicas y Sociales*«, der, som Titlen viser, behandler juridiske og sociale, derunder ogsaa økonomiske Spørgsmaal. Det fortjener at bemærkes, at det argentinske Tidsskrifts Redaktion i en paa *Dansk* affattet Skrivelse har henvendt sig til nærværende Tidsskrifts Redaktion og foreslaaet Udveksling af Tidsskrifterne. I de sidste Hæfter er optaget en speciel Afdeling for Strafferet, redigeret af Professor Ladislao Thot i La Plata. Herunder findes kortfattede Oversigter over Fængselsforhold i en Række sydamerikanske Stater og deriblandt Oplysninger, der kan have Interesse for skandinaviske Læsere til Sammenligning med hjemlige Forhold, hvorfor der her skal gives nogle spredte Uddrag af disse Oversigters Indhold:

I Bolivia anvendes 4 Arter af Frihedsstraf: Straf-arbejde ved Byggeri (Fæstningsarbejde, presidio), andet offentligt Arbejde, Anbringelse i en Arbejdsanstalt (reclusión) og Fæstningsarrest. Bortset fra Recidiv, fra særlig strafskærpende Omstændigheds Tilstedeværelse og fra Flugtforsøg med Begaaelse af nye Forbrydelser er Maximum af Straffetiden for de 3 førstnævnte Strafarter 10 Aar. Er der ikke

Plads eller Beskæftigelse for Straffanger af førstnævnte Kategori, overgaar de til andet offentligt Arbejde, hvor da 18 Maaneder svarer til 1 Aar af den idømte Straffetid. Til de to førstnævnte Straffe maa ikke henhømmes Personer under 21 eller over 60 Aar, gejstlige af højere Grader eller Kvinder. For disse sidste og for mindreaarige findes der særlige Former for Frihedsstraf af Varighed ikke over 6 Aar.

En meget ejendommelig Bestemmelse gaar ud paa, at den skyldige faar en Nedsættelse med fra $\frac{1}{6}$ til $\frac{2}{3}$ af den idømte Straffetid, naar han ved sit Arbejde underholder mindst 5 Born, eller gamle eller svagelige Forældre, eller mere end 10 fremmede, alt forudsat, at de paagældende ikke selv kan sørge for deres Underhold.

Et Tilsyn med Fængslerne, baade Statens Strafanstalter og By- og Distriktsfængslerne, er anordnet ved meget detaljerede Regler. Store Kommissioner af Dommere, Politimyndigheder, Repræsentation for Defensorer og for henholdsvis Regeringen og det lokale Styre skal — for Statsanstaltens Vedkommende ugentlig, for de lokale Fængsler maanedlig — inspicere Anstalterne og navnlig paase, at Fangerne ikke holdes for længe tilbage, at Forplejningen, Sygebehandlingen og Behandlingen i det hele sker reglementsmaessig, at Fangerne ikke overanstrenges ved Arbejde, at der ikke ses gennem Fingre med Undvigelsesforsøg, med Spil, Leg eller anden forbudt Beskæftigelse, at Registrene fores korrekt, og at der ikke findes ulovlig anholdte eller fængslede Personer i Anstalten. Endvidere skal Tilsynet modtage og undersøge Klager fra Fangerne, og endelig skal Kommissionerne for de lokale Anstalter foreslaa paakraevende Reformer og indstille af de Fanger, der findes værdige til Benaadning, 3 til Udvalg for Regeringen. Beretningerne om Inspektionen af Statsanstalterne skal in extenso indføres i en dertil autoriseret Protokol og derefter offentliggøres i en officiel Tidende.

I Byen La Paz findes en stor Anstalt, der i sine forskellige Floje, Etager og Gange rummer Fanger af alle Kategorier, adskilte efter Køn og efter Arten af Straf, de udstaar. De, som udstaar de strænge Frihedsstraffe, holdes i Celle om Natten, men er i Fællesskab under Arbejde, Undervisning og Gudstjeneste, alt dette under Tavshedspligt, medens Fanger paa de lettere Strafformer kan være paa Fællestuer gruppevis om Natten og ikke behøver at tie ganske stille under Arbejde eller Hvile, men blot skal for-

holde sig respektfuldt og moderat i deres Ytringer. Arbejdet begynder om Morgenen Kl. 5 ved Sommertid, Kl. 6 ved Vintertid. Der findes i Mandsafdelingen Værksteder for Skomageri, Skrædderi, Sadelmager- og Snedkerarbejde, Blikkenslageri, Spinderi, Maler- og Strikkearbejde. For Kvindefangerne er indrettet Systue, Vaskeri, Strygeri og Haandarbejde ved Hækling og Strikning.

I Chile, hvor Straffeloven skelner mellem Straffe for Forbrydelser, for Forseelser og for Overtrædelser, findes Frihedsstraffene presidio, reclusión og Fængsel (prisión). Medens sidstnævnte idømmes fra 1 til 60 Dage, er de 2 førstnævnte enten livsvarige eller tidsbestemte, i en strængere Form (mayor) fra 5 Aar og 1 Dag til 20 Aar, i en mildere (menor) fra 61 Dage til 5 Aar. Under presidio-Straf skal Fangen udføre det i Anstaltens Reglement foreskrevne Arbejde, medens der ved de andre Straffe ikke er nogen absolut Arbejdstvang. De, som er dømt til livsvarig Straf og til presidio mayor, udstaar Straffen i Strafanstalter (penitenciarias), dog at Kvinder, da der i Anstalterne ikke findes særlige Afdelinger for dem, altid udstaar Frihedsstraf i Forbedringshuse. Mænd, som er dømt til presidio menor og reclusión menor, afsoner paa Fæstninger, de til prisión domte Mænd derimod i Arresthuse. I en af Anstalterne skal der være en forsvarlig adskilt Afdeling for Forbrydere under 16 Aar, da der ikke var forudsat særlige Fængsler for unge Fanger; men der er senere bygget Strafanstalter for Kvinder og mindreaarige.

Presidio-Fangernes Arbejdsudbytte er bestemt til dels at formindske Anstaltens Udgifter, dels at forskaffe de Fanger, som gør sig fortjent dertil, Lettelser og Behageligheder under Opholdet, dels at dække Fangens fra Forbrydelsen hidrørende civilretlige Ansvar, dels endelig at skabe et Fond til Udbetaling ved Løsladelsen. De øvrige Fanger har Frihed til for egen Regning at beskæftige sig med selvvalgt Arbejde, naar dette er foreneligt med Disciplinen og Reglementet; men hvis de derved, under Hensyn til, hvad der skal afleveres som Anstaltens Andel og til Opfyldelsen af de civilretlige Forpligtelser, ikke erhverver det fornødne hertil og til deres eget Underhold, skal der paalægges dem at udføre Arbejde for Anstalten for derved at kunne opfylde deres Forpligtelser og skaffe sig selv Underholdet.

I Straffeprocessloven er der foreskrevet regelmæssige

Inspektioner af Strafanstalter og Fængsler. Dels skal Kriminaldommeren ugentlig besøge de Fængsler, hvor der sidder anholdte og Fanger under Sag, for at paase, at disse ikke er underkastede ulovligt Tryk, at de har Frihed til at sørge for deres Forsvar, og at deres Proces ikke utilbørlig forhales. Dommeren skal undersøge, om Cellerne er sikre og rene, og registrere Tilgangen i Ugens Lob af Fanger under Sag. Endvidere skal større Kommissioner af judicielle og administrative Myndigheder 2 Gange aarlig inspicere Strafanstalterne og Fængslerne i Byerne for at undersøge deres Sikkerhed, Orden og hygiejniske Tilstand, paase, at Fangerne udstaar deres idømte Straffe, samt høre deres Klagemaal.

Etablissementerne for Strafudstaaelsen i Chile er følgende: 2 Anstalter (penitenciarias), 20 Fæstninger (presidios), 24 Arresthuse (cárceles) og Forbedringshuse for Kvinder samt Opdragelsesanstalter for mindreaarige. Systemet i den sidstnævnte Gruppe Anstalter er sædvanlig et blandet Cellesystem, idet Fangerne om Dagen er sammen, men om Natten indelukket i Eneceller. Der er Adskillelse mellem Kommene i forskellige Afdelinger, mellem Straf- og Varetægtsfanger, mellem Personer, der er i Sag sammen, mellem unge Personer og voksne samt mellem første Gang straffede og Recidivister.

La Penitenciaría i Santiago er oprettet i 1843. Systemet gaar ud paa Isolation under Spise- og Sovetid og kun Fællesskab ved Instruktion og Religionsovelse samt ved Undervisning i det Haandværk, som hver viser mest Anlæg og Interesse for. Bygningen skal kunne rumme 400 Enkeltceller.

Paraguay's Straffelov af 1880 hjemlede 4 Former for Frihedsstraf, hvoraf den strængeste, presidio mayor, medførte udendørs Tvangsarbejde for Staten, idet Fangerne, forsynede med Lænke fra Bæltsted til Fod, eller sammenlængede 2 og 2, udførte haardt og anstrængende Arbejde, saasom Anlæg af Kanaler og Veje, Fæstningsbygning o. l., hvorimod de ikke maatte anvendes til Arbejde for Entreprenører. Hvis Arbejde af den nævnte Art ikke var forhaanden, kunde de anvendes til andet Arbejde for det offentlige saaledes, at 18 Maaneders Beskæftigelse da regnedes lig med 1 Aars egentligt presidio-Arbejde. Kvinder, som blev dømt til denne Straf, svage og syge Mænd, Mænd

under 20 Aar eller over 60 Aar udstod Straffen i Forbedringshuse. Straffetiden, naar denne ikke var ubestemt, var fra 6 til 15 Aar, og Straffen kunde skærpes ved Forlængelse af Tiden, ved Kostindskrænkning, ved Indeslutning paa Aarsdagen for Forbrydelsen i Enecelle for 30 Dage. Den anden Frihedsstraf, presidio menor, udstodes i en Anstalt med tvungent Indendørsarbejde, Lænke anvendtes kun, naar der forelaa Mistanke om Undvigelseslyst. Tidslængden var den samme som for presidio mayor, men Arbejdsudbyttet anvendtes dels til at formindske Anstaltens Udgifter, dels til at dække civilretligt Ansvar og dels til at skaffe Fangen Lempelser under Udstaaelsen og et opsparet Beløb ved Løsladelsen. Ogsaa denne Straf kunde skærpes ved Kostindskrænkning og ved Enecelle Dag og Nat. Den tredje Strafform, prisión, udstodes i andre Fængsler, med en Varighed af fra 1 til 3 Aar; Fangerne kom ikke udenfor Anstalten, hvor de frit kunde beskæftige sig for egen Regning, naar Arbejdet ikke var uforeneligt med Disciplinen og Reglementet. Hvis denne Straf ved sin Langvarighed ødelagde den Levevej, hvoraf den domte skulde skaffe sig og sin Familie Underhold, kunde Tiden nedsættes til det halve, mod at Udstaaelsen skærpedes ved haardt Arbejde indenfor Anstalten. Endelig kunde der idømmes Straffen »arresto«, der udstodes i Politiarrester, Vagtstuer o. l., i fra 15 Dage til 3 Maaneder; men hæderlige Kvinder, gamle eller svage Personer, Personer, som lever af Kunst, Haandværk eller tjenende Stilling, kunde udstaa denne Arrest i deres eget Hus. De bestaaende Anstalter var imidlertid meget slet indrettede og muliggjorde ikke den fornødne Adskillelse mellem de forskellige Grupper af Fanger.

Den nye Straffelov af 1914 har fuldstændig revolteret dette Straffesystem, idet den kun hjemler en Slags Frihedsstraf: Fængselsstraf (penitenciaria) i indtil 30 Aar. Straffen udstaaes i de respektive Fængsler, hvor Fangen holdes til de Industri- eller Haandværksarbejder, som Direktionen fastsætter. Systemet for Udstaaelsen er progressivt med følgende 4 Stadier: I 1. Periode er Fangen Dag og Nat i Enecelle uden Beskæftigelse og uden Forbindelse med andre end Fængselspersonalet. Varigheden er fra 1 Dag til 1 Aar efter Straffelidens Længde. I næste Periode er Fangen kun i Celle i Spise- og Hviletiden, men arbejder sammen med de andre Fanger ved det Arbejde, han har valgt, eller som er anvist ham efter hans Evner eller Anstaltens Tarv. Dette Sta-

dium kan forlades, naar $\frac{2}{3}$ af Straffetiden er forløbet. I 3. Periode, der opnaas af den, der har vist god Opførsel i 2. Stadium, opnaar Fangen Lempelse i Bevogtningen og andre Lettelser, bl. a. med Hensyn til Forbindelse med Familie og Venner, og bliver foretrukket til Arbejde og Hverv udenfor Muren; Stadiet varer fra 6 til 15 Maaneder, men hvis Fangen ikke viser tilfredsstillende Opførsel, gaar han tilbage til 2. Stadium for Resten af sin Straffetid. Det 4. Stadium endelig er den betingede Løsladelse.

Indtil de for dette System fornødne nye Anstalter foreligger indrettede, skal Frihedsstraffen fuldbyrdes i de forhaanden værende Anstalter i Former, der kommer den nye Straffeløvs Krav saa nær som muligt.

O. Haack.

Bøger indsendte til Redaktionen.

- Hovedtræk i Sveriges Fængselsvæsen delvis jævnført med Norges og Danmarks. Af Hartvig Nissen. Kristiania 1924.
 Revue de droit pénal et de criminologie, Oktober 1924—Februar 1925.
 Tidskrift, utgiven af Juridiska föreningen i Finland, 1924 Hft. 4--6.
 Defensor legis. 1924. Hft. 5--11, 1925 Hft. 1.
 Veiledning i retmedicinske undersøkelser. Av Francis Harbitz og Hans Evensen. Kristiania.
 Fangers Anvendelse til Friluftsarbejde. De danske Fangekoloniers Virksomhed igennem 25 Aar. Af Fængselsinspektør I. H. Wandall. Udgivet af Direktoratet for Fængselsvæsenet. Kbh. 1925.
 Conférence sur le système d'identification à distance. Par Hakon Jørgensen. Bruxelles 1924.
 Stats-Ungdomshjemmet Braaskovgaard. Beretning $\frac{1}{4}$ 1922— $\frac{31}{3}$ 1924.
 Tidsskrift for Retsvidenskab. 1924 Hft. 4.
 Juridisk Tidsskrift. 1924 Hft. 11--12, 1925 Hft. 1--2.
 Svensk Juristtidning. 1924 Hft. 6, 1925 Hft. 1.
 Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft. XXXV Bd. Hft. 3--4.
 Rivista penale. Vol. CI fasc. 1--2.

Ekspeditionschef Fr. Woxen

blev efter nådd aldersgrense meddelt avskjed fra sit embede som chef for det norske fengselsvesen fra 31 januar 1925.

For å bringe fengselsvesenets utvikling inn i et fast spor var Fengselsstyrelsen blitt opprettet i 1875. Det reformarbeide som siden da var utført av ekspeditionscheferne *C. C. Smith* og *Peter Birch-Reichenwald*, blev fortsatt av *Fr. Woxen*, da han overtok ledelsen i 1889. I de senere forløpne 35 år er det norske fengselsvesen planmessig bragt fremover gjennom forandringer av den mest inngripende betydning.

Det lar sig ikke gjøre i en kort tidsskriftartikkel å gi en full oversikt over de fremskritt fengselsvesenet har undergått i Woxens tid. Det får bli med de viktigste.

Inntil 1893 var enrumsbehandlingen ikke innført for mannlige straffarbeidsfanger under 18 år og i det hele ikke for kvinnelige straffarbeidsfanger. Denne høist uheldige ordning ophørte ved loven av 26 juni 1893, hvorefter straffavsoning i enrum utvidedes også til disse grupper. Høsten 1900 gjennomførtes fengselsloven av 31 mai s. å. for landsfengslenes (straffanstaltene) vedkommende. Herav fulgte bl. a. den betydningsfulle reform som ligger i løslatelsen på prøve. Denne blev et integrerende ledd i fangebehandlingen, som skulde brukes, når visse grunner ikke talte imot det. Det er i denne vidtrekkende form at prøveløslatelsen nu er tatt op i det høsten 1924 fremlagte danske straffelovforslag. I 1904 overtar Staten forvaltningen av alle de lokale straff- og varetektsfengsler efter meget omhyggelige forberedelser og efter prinsipper som er fulgt i forslaget om den danske

stats overtagelse av arresthusene. Hensikten var å bringe også lokalfengslene, som opptar det største antall av fangene, inn under fagmessig ledelse og således legge grunnvolden til å bringe dem videre opover. Reformen har fullt ut svaret til forventningene. Fangebehandlingen er i disse fengsler etterhånden lagt i henderne på menn med fengselsmessig utdannelse. Etterat arbeidsplikt var pålagt alle lokalfengslenes straffanger i 1900 og varetektsfangene i 1904 fikk Woxen det nødvendige grunnlag for å ta op det meget vanskelige spørsmål om fangenes arbeide i disse fengsler, hvor fengselsopholdene er ganske korte og betjeningen liten. Det har lyktes ham å bringe arbeidsdriften i disse fengsler så høit opover at det har vakt oppmerksomhet blandt vore nabolands fengselsmenn.

I lange tider hadde det været tanken å få det gamle fellesfengsel på Akershus avløst av en fidsmessig anstalt. Woxen fikk utarbeidet planer hertil kort efterat fengselsloven av 1900 var gjennomført. Men de avgjørende myndigheter fulgte ham desverre ikke. Arbeidet blev så lagt på å gjennomføre en hensiktsmessig ordning av tvangsarbeidsvesenet. Et viktig resultat av Woxens virksomhet her blev opførelsen av Opstad tvangsarbeidshus på Jæderen, med dets 370 ha store eiendom av næsten helt udyrket, men dyrkbar jord. Såsnart arbeidet med Opstad nærmet sig sin avslutning, tok Woxen op igjen planen om et nytt landsfengsel. Han kom så langt at han fikk kjøpt en eiendom dertil i passende avstand fra Oslo og fikk etterhånden avsatt 1½ million kroner dertil. Men de senere års økonomiske vanskeligheter har hindret ham i å få samtykke til gjennomførelse av de foreliggende byggeplaner.

Blandt andre utslag av Woxens virksomhet skal nevnes skogplantningsarbeider ved fanger i Verdalen i årene 1904—1906, kanaliserings- og dyrkningsarbeider siden 1909 på den av fengselsvesenet innkjøpte store Mæresmyr i Nord-Trøndelag, hans betydelige innflytelse på gjennomførelsen av loven om forsømte barn og deltagelse i senere arbeider

for å få lovens virkefelt utvidet. Videre bør nevnes at der i Woxens tid er utført i Fengselsstyrelsen en lang rekke statistiske undersøkelser, som kaster lys over vore kriminalpolitiske forhold, videre en historisk fremstilling av vort fengselsvesens utvikling i det 19de århundrede. Woxen har grunnlagt Fengselsstyrelsens strafferegister, som for nogen år siden er tatt i bruk som et vanlig offisielt strafferegister.

Et av de ikke minst viktige felter som er præget av Woxens klare tanke, er den lange rekke av store og vel gjennomarbeidede reglementer, hvormed han har ordnet fengselstjenesten og gitt grunnlaget for fangebehandlingen.

Siden 1889 har Woxen været Norges representant i den internationale penitentiære kommission og har møtt på samtlige senere fengelskongresser. Fra 1897 har han hatt det hedrende hverv å være kommissionens skatmester. Også efter sin avgang som fengelschef fortsetter Woxen sit arbejde i kommissionen.

Der kunde ennu være meget å tilføie. Men allerede dette vil gi et inntrykk av det uavladelige og overmåte betydningsfulde arbejde som ekspeditionschef Fr. Woxen har nedlagt i fengselsvesenet. I mere enn en menneskealder har dette fangstet al hans interesse og al hans store arbeidskraft. Om enn forholdene ikke har latt ham få gjennomføre hans store plan om det nye landsfengsel som Norge så høilig trenger, så har han dog den tilfredsstillelse at denne plan er vel forberedt, og at han ellers for alle tider har satt et dypt og uutslettelig preg på det norske fengselsvesens utvikling opad.

Hartvig Nissen.

De i Regeringsforslaget til Almindelig borgerlig Straffelov §§ 18 (Kommissionsudkastets § 17), 44 (40), 45 (41), 48 (44), 49 (45), 69 (66), 72 (69), 75 (72), 76 (73) og 78 (75) indeholdte Bestemmelser om Justitsministerens Kompetence.

Af Højesteretssagfører O. AHNFELT-RØNNE.¹⁾

I Regeringsforslaget til Almindelig borgerlig Straffelov findes der nogle Bestemmelser, som giver Justitsministeren Kompetence til at afgøre en Række Tilfælde, som efter Kommissionsudkastet skulde afgøres enten af de almindelige Domstole eller af den særlige Ret, som er indført ved Kommissionsudkastet, Fængselsretten, bestaaende af Direktøren for Fængselsvæsenet, en Dommer og en Person, der er knyttet til Forsorgsarbejdet for løsladte Fanger.

Naar man skal tage Standpunkt til, om disse Kompetenceforskydninger i Forholdet mellem Kommissionsudkastet og Regeringsforslaget er velbegrundede, bør man gennemgaa de enkelte Foranstaltningers Karakter, idet Afgørelsen maa komme til at bero paa en Afvejelse mellem paa den ene Side Hensynet til visse meget vigtige Principper for Ordningen af Forholdet mellem Statsmagten og den enkelte, paa den anden Side Hensynet til, at disse Bestemmelser formuleres paa en saadan Maade, at deres praktiske Gennemførlighed hæmmes saa lidt som muligt. Jeg mener, at denne

¹⁾ Forkortet Gengivelse af et paa Dansk Kriminalistforenings 18. Aarsmode, den 16. Februar 1925, holdt Foredrag.

Afvejelse fører til forskellige Resultater i de forskellige foreliggende Tilfælde, og jeg vil da begynde med at gøre nogle Bemærkninger om Bestemmelsen i Regeringsforslagets § 72.

Jeg vil her gerne straks fremhæve, at Justitsminister Steincke under Lovforslagets 1. Behandling i Folketinget har udtalt, at han efter nærmere Overvejelse er kommet til det Resultat, at den Formulering, han har givet § 72, ikke er holdbar. Justitsministeren udtrykker det saaledes, at han her paa dette Omraade, hvor det drejer sig om en Sikkerhedsforvaring overfor normale Forbrydere, vil være »meget tilbøjelig til at gaa med til en Ordning, hvorefter Administrationen maa samarbejde med de overordnede Domstole paa en eller anden Maade.« Efter den Kritik, der har været rejst i Folketinget af bl. a. ogsaa denne Bestemmelse, og efter den Udtalelse, der saaledes foreligger fra Justitsministeren, kan man vel gaa ud fra, at Reglen vil blive forandret, men da Justitsministeren paa den anden Side ikke i denne Udtalelse i Rigsdagen udtrykkelig har erklæret sig enig i, at Afgørelsen af Spørgsmaalet om Løsladelse af de til Sikkerhedsforvaring domte Personer ubetinget maa høre under Domstolene, mener jeg dog at maatte knytte visse Bemærkninger hertil. Det staar nemlig saaledes for mig, at Tilfældet efter Regeringsforslagets § 72 er et ganske særlig klart Eksempel paa en Afgørelse, der saavel i Samfundets som i den enkeltes Interesse maa henlægges til Domstolene.

Forholdet er jo nemlig det, at Retten efter Regeringsforslagets § 71 kun kan domme til Sikkerhedsforvaring i Stedet for Straf under forskellige Betingelser, derunder bl. a. at Hensynet til Samfundets Sikkerhed findes at kræve det. Og ganske den samme Afvejelse maa være afgørende for, om Løsladelse efter § 72 kan finde Sted. Jeg vil gerne i denne Forbindelse stærkt understrege, at den Regel, der findes i § 72, jo ikke er Udtryk for blot en Naadesakt overfor den paagældende Person. Den paagældende har efter § 72 et lovligt Krav paa, at dette Spørgsmaal om Løsladelse tages op til Afgørelse paa de Betingelser, navnlig m. II. 1.

Tidsfrister, som er fastsat i § 72. Og jeg mener da, at der ikke er nogen som helst Grund til at vige bort fra den hævdvundne Regel, at Afgørelsen af den Art Konflikter skal træffes af Domstolene. Det drejer sig her normalt om meget farlige Forbrydere, og Spændingen mellem det almene Hensyn og Hensynet til den enkelte Person er derfor særlig stærk netop i disse Tilfælde. Den Regel, at den Art Konflikter skal afgøres af Domstolene, bør man da paa ingen Maade vige bort fra. Naar jeg fremhæver dette, er det ikke, fordi — hvis jeg maa alludere til Folketingsforhandlingerne — denne Regel oprindelig er formuleret af Montesquieu, heller ikke fordi den har den ærværdige Alder af ca. 150 Aar, ja end ikke fordi den danner Baggrunden for Grundlovens § 2, men fordi den er Udtryk for selve Retsstatsprincippet i dets reneste og enkleste Form.

Af det, jeg her har sagt, følger ogsaa, at jeg har den Opfattelse, at Kommissionsudkastet ikke har truffet det rette, naar det i § 69 henlægger denne Afgørelse til Fængselsretten. Jeg kan ikke se rettere, end at selve Fængselsrettens Sammensætning maa forekomme utilfredsstillende, navnlig fordi det er bestemt, at Fængselsdirektoren skal være Medlem af den. Jeg tror, at denne Ret allerede af den Grund vil komme til at virke som et administrativt Organ.

Og jeg kan ikke se, at den Begrundelse, som findes i Kommissionsudkastets Motiver for Oprettelsen af denne Fængselsret, virker overbevisende i modsat Retning. Efter Motiverne er den afgørende Grund til Forslaget om en Fængselsret den, at Afgørelsen i første Række maa bygge »paa et nøje Kendskab til, hvilken Indflydelse den idømte Straf maa antages at have haft paa Fangen«. Jeg mener, at dette Hensyn, hvis Berettigelse naturligvis er udenfor enhver Diskussion, maa kunne fyldestgøres fuldt ud ved, at Fængselsmyndighederne afgiver deres embedsmæssige Indberetning til Fremlæggelse under Sagen, hvor Indholdet af denne Indberetning naturligvis altid vil faa den største Betydning, idet det bør være og altid vil være et meget vigtigt Element i

Domsgrundlaget. Men jeg ser netop i Relation til den Bestemmelse, jeg her omtaler, det væsentlige og afgørende deri, at det bliver de ordinære Domstole, som skal afsige Dom i Sagen, at denne Dom afsiges efter en offentlig og kontradiktorisk Behandling af Spørgsmaalet, at Dommen begrundes paa sædvanlig Maade med Præmisser, og at der slaas til Ansvar for den overfor de højere Domstole.

Medens jeg altsaa har den bestemte Opfattelse, at Afgørelsen af, om Løsladelse af disse Personer skal finde Sted, skal være hos Domstolene, vil jeg mene, at man ikke behøver at nære samme Betænkelighed ved, at Genindsættelse kan ske ved justitsministeriel Foranstaltning, vel at mærke paa visse Vilkaar, nemlig for det første, at Genindsættelsen er betinget af, at den paagældende har overtraadt visse bestemte, i selve Dommen formulerede Vilkaar, og at det om disse ved Løsladelsen er tilkendegivet ham, at deres Overtrædelse vil have denne Følge, og endvidere — og det lægger jeg særlig Vægt paa — at den paagældende faar Ret til, hvis han begærer det, at Sagen indbringes for Domstolene efter Regler svarende til dem, der findes i Regeringsforslagets § 64 om betingede Straffedomme, hvorefter den domte, naar en i Dommen fastsat Betingelse ikke er overholdt, kan begære Sagen paany indbragt for Retten, som da afgør, om Straffen skal fuldbyrdes.

Jeg skal dernæst gore nogle Bemærkninger vedrørende Lovforslagets §§ 18 og 75. I Tilslutning til, hvad jeg for bemærkede, vil jeg her gerne stærkt fremhæve, at der ved § 18 i Regeringsforslaget er sket den meget væsentlige Ændring i Kommissionsudkastets § 17, at Retten overfor Psykopaterne straks ved selve Dommen skal tage definitivt Standpunkt til, om Straf er anvendelig eller uanvendelig, medens Retten efter Kommissionsudkastet var kompetent til senere at ændre Bestemmelsen om, at Straf var anvendelig, til, at den var uanvendelig. Denne Ændring, som vistnok ikke er blevet tilstrækkelig paaagtet under de Forhandlinger, der hidtil har været fort om disse Bestemmelser, griber i Virke-

ligheden meget dybt ind i Behandlingen af Psykopaterne. Retten skal altsaa nu straks paa det ved Tidspunktet for Dommen foreliggende Grundlag definitivt træffe Bestemmelse om Strafs Anvendelighed eller Uanvendelighed. Hvis Retten efter § 18, 2. Stk. besvarer Spørgsmaalet bekræftende, kan den bestemme, at Frihedsstraffen skal udstaaes i en særlig Anstalt. Men Justitsministeren kan forandre Afgørelsen om, hvor Frihedsstraffen skal udstaaes. Saaledes lyder Ordene i § 18, 2. Stk. Altsaa, Justitsministeren kan, naar disse Ord lægges til Grund, blot forandre Afgørelsen om, hvor Frihedsstraffen skal udstaaes; men selve Spørgsmaalet om Straf eller ikke Straf er endelig afgjort og kan heller ikke ændres af Justitsministeren, som kun kan beslutte, om den paagældende skal overføres til en anden Anstalt eller føres tilbage til det almindelige Fængsel; m. H. t. det sidste er det vel endda tvivlsomt, om det ligger i Ordene.

I Motiverne til Regeringsforslagets § 18 udtales det nu ganske vist, at naar man er blevet staaende ved de i Forslagets § 18 valgte Ord, er det »fordi der ikke synes at tiltrænges særlig Lovhjemmel for Justitsministeren til at søge Straffen eftergivet eller til at foranledige truffet Sikkerhedsforanstaltninger«. For saa vidt der nu ved Ordet »eftergivet« tænkes paa Kongens Benaadningsret, maa det siges, at denne principielt ligger i et helt andet Plan end de Spørgsmaal, som her foreligger til Behandling, og jeg skal derfor ikke gaa nærmere ind herpaa. Derimod vil jeg gerne knytte nogle Bemærkninger til det andet Led i Motiverne, altsaa den Forudsætning, at der ikke tiltrænges særlig Lovhjemmel for, at Justitsministeren kan foranledige truffet Sikkerhedsforanstaltninger. Efter Motivernes Forudsætning skulde altsaa Justitsministeren naar som helst kunne foranledige en saadan Sikkerhedsforanstaltning bragt til Anvendelse. Men jeg mener ganske bestemt, at denne Forudsætning i Motiverne er urigtig. For det første, fordi den ikke kan accepteres efter almindelige Lovfortolkningsregler anvendt paa § 75 sammenholdt med § 18. For det andet mener jeg,

at den i hvert Fald næppe vilde kunne faa nogen retlig Betydning overfor selve den meget knappe Formulering af Bestemmelsen i § 18, hvis Ord under den af Motiverne forudsatte Forstaaelse i Virkeligheden vilde blive ganske overflødige. Og for det tredje og som det mest væsentlige vil jeg fremhæve, at en saadan bagved liggende suveræn Beføjelse for Justitsministeren vilde være som en Torpedo under Arken, d. v. s. under selve Lovforslagets Hovedregler om Behandlingen af Psykopater, og i Hovedsagen gøre disse Regler overflødige, fordi Magten og Myndigheden, hvad Retten saa end havde bestemt, vilde ligge i Justitsministerens Haand.

Jeg tror derfor, at man, naar man skal bedømme disse Bestemmelers Rækkevidde, m. II. t. § 18 maa regne med, at Justitsministerens Beføjelse ikke vil blive anerkendt udover, hvad Ordene hjemler Ret til, og man vil da faa en Ordning, som fra ethvert Synspunkt, altsaa hvadenten man stiller sig paa »Domstolesynspunktet« eller »Administrationssynspunktet«, vil være ganske utilfredsstillende. Thi Forholdet er jo det — og det er det, der ligger bag ved det hele — at netop naar det drejer sig om Psykopater, er det af særlig Betydning, at en Omgørelse af den ved Dommen truffne Beslutning om Strafs Anvendelighed kan ske.

Jeg mener derfor, at det bestemt maa kræves, at Lovforslaget ændres paa dette Punkt og ændres i Overensstemmelse med Kommissionsudkastet, saaledes at Retten bliver kompetent til, naar et fyldigere Materiale til Bedømmelse af den paagældende Person, maaske efter længere Tids Forløb, kommer til at foreligge, da at ændre den tidligere Beslutning og statuere Straffens Uanvendelighed i sædvanligt Omfang i Relation til § 72, henholdsvis § 75. Og samtidig med at denne Ændring sker, bør den Bemyndigelse, som ved § 18, 2. Stk. er tillagt Justitsministeren, enten helt bortfalde som overflødig eller udtrykkelig begrænses til rent straffuldbyrðende Handlinger, saasom Overførelse fra den ene Anstalt til den anden.

I de Bemærkninger, som jeg indtil nu har gjort vedrørende §§ 18 og 75, har Forudsætningen været, at Retten har statueret Strafs Anvendelighed. Hvis Retten statuerer, at Straf er uanvendelig, og i Forbindelse dermed bestemmer, at der af Hensyn til Retssikkerheden skal træffes Sikkerhedsforanstaltninger mod vedkommende, opstaar det Spørgsmaal, som utvivlsomt vil gøre sig stærkt gældende i Praxis, hvorledes Ændring i den af Retten truffne Anordning skal kunne gennemføres. Ved Kommissionsudkastets § 72 var Kompetencen dertil henlagt til de almindelige Domstole. Efter Regeringsforslagets § 75, som jo omfatter baade de helt utilregnelige og Psykopaterne, har Justitsministeren faaet den altomfattende Bemyndigelse til at ændre Afgørelsen om Foranstaltningens Art, at ophæve Foranstaltningen foreløbig og at ophæve den endelig. I Overensstemmelse med, hvad jeg iøvrigt har hævdet, mener jeg, at de to sidste Beføjelser ubetinget maa tillægges Retten, altsaa Beføjelsen til foreløbig eller endelig at ophæve Foranstaltningen. M. II. t. den tredie Beføjelse, nemlig at foretage Ændring af Foranstaltningens Art, vil jeg mene, at det rationelle vil være, at man, som det i Virkeligheden ogsaa er sket baade ved Kommissionsudkastets § 72 og Regeringsforslagets § 75, skelner mellem to Kategorier, en lettere Kategori, omfattende mindre indgribende Forholdsregler — der nævnes som Eksempler Sikkerhedsstillelse, Anvisning af eller Forbud imod Ophold paa et bestemt Sted, Beskikkelse af Tilsyn eller Umyndiggørelse — og en strengere Kategori, omfattende egentlige Forvaringsforanstaltninger, altsaa Anbringelse i Sindssygehospital o. s. v. Jeg mener, at en Ændring indenfor hver af disse to Kategorier bør kunne ske administrativt, medens en Overførelse fra den lettere til den strengere Kategori eller omvendt kun bør kunne ske ved en Retsafgørelse.

Min Opfattelse af, paa hvilke Punkter Regeringsforslagets § 75 og § 18 bør ændres, bygger paa de samme Hensyn, som efter min Mening maa være afgørende i Relation til

Spørgsmaalet Losladelse fra Sikkerhedsforvaring. Det er ogsaa her i god traditionel Forstand rene Domstolespørgsmaal, det gælder. Ligesom ved Losladelse fra Sikkerhedsforvaring drejer det sig her om en tilspidset Konflikt mellem Hensynet til Samfundets Retssikkerhed, som der staar i § 75, og Hensynet til den paagældendes personlige Frihed, og denne Konflikts forsvarlige Losning kan kun Domstolene sikre. Der er ved Behandlingen af disse Personer det særlige at fremhæve, at det her, i Modsætning til Foranstaltningerne efter § 72, meget ofte vil dreje sig om skærpende Foranstaltninger, saasom Overførelse fra den lettere til den strengere Kategori eller — hvad der maa sidestilles hermed — selve Anvendelsen af Forvaringsforanstaltning paa ubestemt Tid i Stedet for tidsbestemt Straf. —

Ved Regeringsforslagets §§ 48 og 49, der vedrører de til Ungdomsfængsel domte Personer, er der tillagt Justitsministeren Ret til at foretage saavel skærpende som formildende Foranstaltninger overfor disse Personer.

Jeg vil gerne tage § 49 først. Efter dens Formulering er Justitsministeren berettiget til, naar mindst 2 Maaneder af Straffetiden er forlobet, at overføre den paagældende til almindeligt Fængsel og til samtidig inden for Lovens Strafferamme at fastsætte, hvorlænge Fangen skal forblive i sædvanligt Fængsel, alt dog saaledes, at Straffetiden ikke kan overskride den ikke udstaaede Del af den Tid, hvori den paagældende efter Hovedbestemmelsen i § 48, 1. Stk. kunde holdes tilbage i Ungdomsfængsel. Efter § 48, 4. Stk. kan Justitsministeren, naar den paagældende til Ungdomsfængsel domte Person efter at være losladt overtræder de foreskrevne Vilkaar, afgøre, om han skal genindsættes, og i Forbindelse hermed kan Justitsministeren bestemme, at den paagældende skal holdes tilbage i Ungdomsfængsel indtil 1 Aar udover den foreskrevne Straffetid. Begge disse Beføjelser, altsaa efter § 49 og § 48, 4. Stk., er ved Kommissionsudkastets §§ 44 og 45 henlagt til Fængselsretten.

Af de Grunde, jeg før fremhævede, mener jeg nu, at

Fængselsretten ikke er noget særlig godt Organ til Afgørelse af disse Spørgsmaal. Det staar for mig saaledes, at enten er Sagen af en saadan Art, at man bør kræve Domstolenes Afgørelse, eller ogsaa maa man kunne føle sig betrygget ved, at Administrationen har Afgørelsen. Og efter Indholdet af § 49 og § 48, 4. Stk., er det klart, at disse Bestemmelser indeholder Hjemmel for skærpende Foranstaltninger i Forhold til den Dom, ved hvilken den paagældende er dømt til Ungdomsfængsel — saadanne skærpende Foranstaltninger i Forhold til Retsgrundlaget, at disse Foranstaltninger bør hjemles ved Rettens Beslutning, ved Dom. Man kan efter min Mening ikke med Rette her henvise til, at Reglerne om Ungdomsfængsel blot er en videre Udformning af Værgeraadsforanstaltninger og lign. Dette Synspunkt har, mener jeg, vel Gyldighed, saa længe man er indenfor § 48, 1.—3. Stk., hvor man forøvrigt jo dog ogsaa har den i Dommen liggende Garanti for Indgrebets Berettigelse, men jeg mener, at Værgeraadsforanstaltningssynspunktet ikke holder overfor § 48, 4. Stk., og § 49.

Spørgsmaalet er saa, om man skal lade Justitsministeren eller Retten træffe Afgørelsen. Ved denne Overvejelse maa det efter min Mening være bestemmende, at der her — i Modsætning til Løsladelse fra Sikkerhedsforvaring — er Tale, ikke om Personer, der er farlige for Samfundets Sikkerhed, men om Personer, overfor hvem Indgrebet betyder en alvorlig personlig Skærpelse udover Retsgrundlaget for selve den Foranstaltning, der er bragt i Anvendelse overfor dem, et Indgreb i den personlige Frihed, som ikke er hjemlet ved den til Grund liggende Dom. Derfor bør Afgørelsen ogsaa her tilfalde Domstolene og ikke Administrationen. Derimod følger det af, hvad jeg allerede har fremhævet, at jeg ikke mener, man kan nære nogen Betænkelighed ved, at den til Ungdomsfængsel dømte Persons eventuelle Løsladelse efter § 42, 2. Stk., er overladt til Justitsministeren. Jeg har den Opfattelse, at Kommissionsudkastet her er gaaet for vidt, naar det har tillagt Fængselsretten denne Beføjelse.

Af de Tilfælde, der endnu staar tilbage, indeholder §§ 44 og 45 almindelige Regler om Løsladelse paa Prove og eventuel Genindsættelse, § 69 angaar Løsladelse og eventuel Genindsættelse af den til Arbejdshus domte Person, og § 78 Løsladelse af den til Anbringelse i et Drankerhjem domte Person. I samtlige disse Tilfælde skal efter Kommissionsudkastet Fængselsretten træffe Afgørelsen. Det forekommer mig, at dette maa være en unødvendig Foranstaltning. Jeg synes ikke, at der her er nogen alvorlig Betænkelighed ved, at Justitsministeren faar Afgørelsen. Jeg finder tværtimod, at det vil være en naturlig og praktisk Ordning, at Administrationen, altsaa i Realiteten i de allerfleste Tilfælde Fængselsmyndighederne, har Afgørelsen af disse Spørgsmaal i sin Haand. Jeg vil her fremhæve som Modsætning til, hvad der gælder de andre af mig omtalte Tilfælde, at der ikke i disse sidste Tilfælde er Tale om, at Retssikkerheden er i Fare, endvidere at Løsladelsesforanstaltningen betegner en Fornildelse, saaledes at Hensynet til den enkelte Person ikke kan træde hindrende i Vejen for, hvad jeg her foreslaar. Ganske vist er Genindsættelse i Forhold til Løsladelse en Skærpelse, men vel at mærke en Skærpelse, som ligger indenfor den ved Dommen en Gang givne Ramme, og en Skærpelse, som er knyttet til Overtrædelse af ganske bestemt formulerede Vilkaar, om hvilke det er tilkendegivet den paagældende, at han ved at overtræde dem vil blive genindsat.

Jeg mener altsaa, at der ikke i Princippet vil være nogen Hindring for at anerkende Administrationens Kompetence i disse Tilfælde; men jeg kunde dog tænke mig, at man bør overveje, om man ikke til en saadan Anerkendelse af Administrationens Kompetence maa knytte Regler svaarende til Regeringsforslagets § 64, som jeg før nævnte, idet det maa erkendes, at der kan forekomme Tilfælde, hvor der kan være Tvivl om, hvorvidt en Betingelse eller et Vilkaar er overtraadt eller ej, og navnlig, om Overtrædelsen er selv-forskyldt eller uforskyldt. Jeg kan ikke se, at der mod en

Anvendelse af Princippet i Regeringsforslagets § 64 kan rejses berettigede Indvendinger ud fra noget som helst Synspunkt. Og saaledes som Behandlingen processuelt er ordnet efter denne Bestemmelse, vil den processuelle Fremgangsmaade i disse Tilfælde blive meget simplificeret.

Jeg vil gerne sammenfatte mit Syn paa de foreliggende Tilfælde paa følgende Maade:

Hvor det drejer sig om en skønsmaæssig Afvejelse af Hensynet til Samfundets Retssikkerhed mod Hensynet til den personlige Frihed, bør de almindelige Domstole have Afgorelsen, hvadenten den paagældende Foranstaltning maa betegnes som skærpende eller formildende. Det er af særlig Betydning, at det bliver de almindelige Domstole, som faar denne Afgørelse; der kan formentlig ikke anføres afgørende Grunde for at oprette særlige Retter, og jeg mener, at det i Kommissionsudkastet indeholdte Forslag endda lider af særlige Mangler.

Uden for denne Gruppe af Tilfælde bør det afgørende Kriterium være, om Foranstaltningen er af skærpende eller formildende Art i Forhold til den til Grund liggende Dom. Hvis Foranstaltningen er af skærpende Art, maa Domstolene have Afgorelsen, hvad der er særlig klart i de af §§ 48, 4. Stk., og 49 omfattede Tilfælde, hvor Afgorelsen beror paa et rent Skøn. Anderledes, hvor Foranstaltningen vel er skærpende, men dog ligger indenfor den af Domstolen givne Ramme, altsaa Genindsættelse, hvor Justitsministeren bør have Afgorelsen, dog maaske med en Ret for den paagældende til at gaa til Domstolene, naar han særlig begærer det.

Hvis endelig Foranstaltningen er af formildende Art, bør Justitsministeren have Afgorelsen i alle Tilfælde, bortset fra den første Gruppe.

En Anvendelse af de Principper, jeg her har opstillet, paa de foreliggende Bestemmelser fører til, at Regeringens Forslag maa ændres paa en Række Punkter. Kommissionsudkastet har m. H. t. det principielle givet Kejseren mere, end Kejseren er, men paa den anden Side kan der ikke

være Tvivl om, at Lovforslaget, som det foreligger, indeholder alvorlige Brud paa Principper, der danner og maa danne Grundvolden for enhver Retsstat, og at Forslaget derfor paa disse Punkter maa ændres, før det kan ophøjes til Lov.

De Kriterier, jeg i saa Henseende har opstillet, er efter min Mening rigtige, fordi de er bundet til bestemte reelle Betragtninger, og fordi de fører til principielt uangribelige og praktisk fornuftige Resultater. De er — hvis jeg igen maa alludere til Folketingsforhandlingen — ikke begrundede ved en »Deduktion fra Montesquieu«, men Undersøgelsen har — indenfor dette bestemte og afgrænsede Omraade — tjent til Efterprøvelse af og til Bekræftelse paa Rigtigheden af det Princip, som Montesquieu i sin Tid formulerede.

Endringer i behandlingen av straffesaker.

Av sorenskriver P. N. ARENTZ.

Efterat juryinstitusjonen var besluttet innført hos oss, har den i de forløpne 35 aar i fred og ro arbeidet sig godt inn i vaart rettsliv. Og den faar nu anerkjennelse for at den har vært nyttig, ja likefrem nødvendig for en heldig gjennomførelse av en moderne, mundtlig og offentlig rettergang med fri bevisbedømmelse, idet juryformen har hatt en særegen evne til aa sikre reformens s a n d e gjennomførelse¹). Feil vil jo forekomme under enhver rettergangsordning, og mange avgjørelser vil der kunne være delte meninger om; men ut over dette har der ikke vært fort nevneverdig klagemaal over daarlig arbeide av juryen her i landet for nu i de senere aar, da verdenskrigens eftervirkninger selvfølgelig ogsaa spores i de kredse hvorfra juryens medlemmer blir tatt. Klagene er vistnok hovedsakelig kommet fra enkelte steder i landet, særlig fra Oslo, og der har sagtens vært endel overdrivelse i de skrik som avisene leilighetsvis har oppløftet²). Men saa meget synes i hvert fall sikkert at der er inntruffet ting som viser at tidspunktet nu er inne til aa forbedre vaare lagmannsretter overensstemmende med de erfaringer som er høstet i disse 35 aar.

¹) Se høiesteretsassessor Breien i foredraget i Dommerforeningen 10/9 1923, inntatt i foreningens medlemsblad nr. 60/61 for 1923, og i dette tidsskrift.

²) I denne retning gaar ogsaa flere uttalelser ved den norske sakførerforenings fellesmøte i Kristiansand i 1924, refereret i denne forenings medlemsblad.

Somme har ment at man med en gang burde kaste hele juryinstitusjonen overbord som et utbrukt, irreparabelt redskap, fordi de antok at der innenfor jurysystemets ramme ikke var raad aa finne for de brøst vaar nuværende rettergang var belemret med. Saaledes har Hr. assessor Breien i sitt foredrag i Dommerforeningen betegnet det som et centralt brudd paa selve jurysystemet, om man vilde tillate retten i visse tilfelle ogsaa aa tilsidesette frifinnende kjennelser. Og efter hvad der opplyses i foredraget, har statsraad Holmboe, som var justisminister i den siste Blehrske regjering, dengang i et interview utfalt at det var klart at en saadan innskriden av de juridiske dommere vilde indeholde et brudd paa selve jurysystemet og være lite stemmende med systemets idé. Denne opfatning synes ialfall for statsraad Holmboes vedkommende aa være likefrem bestemmende for hele hans stilling til juryinstitusjonen.

Det blir da av interesse aa se hvorvidt denne betraktning holder stikk eller ikke. For holder den ikke stikk, da maa man vel kunne slippe for aa se den gamle bitre strid om juryen reist paany. Det kan antagelig ikke være nødvendig her aa levere nogen nærmere vurdering¹⁾ av denne institusjon, hverken i den skikkelse den har faatt her i landet, eller slik som den forekommer i nesten hele den øvrige siviliserte verden (vesentlig bare Tyskland undtatt) hos de mange hundre millioner mennesker, som fremdeles i handling erkjenner juryen som den ypperste form for ikke-juristers deltagelse i den kriminelle rettspleie. Jeg skal derfor med en gang gaa over til aa vise at man bare med faa, enkle endringer innenfor jurysystemets egen ramme kan opnaa en vel saa god sikkerhet mot feiltagelser av det slag man har klaget over, som man kan erholde om man styrter selve institusjonen overende.

¹⁾ Som bidrag fra den seneste tid maa her særlig merkes: *Lekmannaelementets Användande och Ställing inom Civilprocessen i Skilda Länder*, utgitt 1922 paa Norstedt & Söners forlag, av G. *Fahlerantz* som »sakkunnigt biträde» i det svenske justitiedepartement, 583 sider.

Alle vil være enig om aa regne juryen tilgode at de feil den har begaatt, sjelden har bestaatt i uriktig fellelse. Selv der hvor institusjonens syndetavle er opstillet med synlig omhu, er der bare nevnt enkelte eksempler paa uriktig fellelse.

Skjønt strpcl. § 358 er vel egnet til aa uskadeliggjøre slike kjennelser, er der allikevel i tidens løp forekommet flere, som det kan være tvil om er riktige, og det ennog i meget store saker. Her kan nevnes sakene mot *Torvald Sletten* og mot drapsmannen *Melleby* samt den bekjente sak angaaende *Hette mordet*. Jeg vet fra beste hold at den tvil som er uttalt i foredraget om benaadning for *Torvald Sletten*, siklet dertil at han var felt for mord, mens hele billedet av forbrydelsen slik som det fremgik av aktene ikke frembød et eneste trekk som med nødvendighet utelukket at handlingen kunde være begaatt i et øieblikks hissigheit. For *Melleby* var noget lignende tilfelle, i hvert fall forelaa det saavidt erindres en uttalelse fra vedkommende lagmann om, at det nok var tvilsomt om der kunde sies aa ha vært overlegg tilstede.

Det er ikke saa vanskelig aa forstaa hvorledes disse feil, hvor det dog spillet om flere aars tillegg i straffen, har kunnet innløpe og det netop i slike store saker. Dersom tiltalte her nekter aa være gjerningsmannen, faar man jo ikke fra ham nogen detaljert fremstilling av saken. Og hans forsvarer vil sette alt inn paa at tiltalte ikke maa bli ansett som gjerningsmann; han tør for inntrykkets skyld ikke et eneste øieblikk gaa inn paa den forutsetning at tiltalte kan ha begaatt handlingen. Derav følger at de sporsmaal som kommer i annen rekke, vil foreligge utilstrekkelig utredet aa behandlet, naar lagretten trekker sig tilbake til avgjørelse av alle de sporsmaal som paa en gang blir den forelagt. Der burde her aapnes adgang til en videre opstykning av saken enn strpcl. § 315 nu tilsteder, saa at forsvarer naar lagretten f. eks. har avgitt sitt svar til sporsmaalet om drap, da fritt og uten aa skade sin klient kan

behandle det næste sporsmaal, sporsmaalet om overlegg. Kanskje vil da ogsaa tiltalte selv finne sig tjent med aa tilslaa og forklare sammenhengen. — Hvad Hetlesaken angaar, blev en noget eldre mann dømt som morder og sammen med ham en søn, hvis andel i selve mordet syntes svært svakt bevist. Derimot syntes det godtgjort at han hadde hjulpet faren aa skjule gjerningens spor, men det skulde han jo ikke straffes for. Efter loven kunde saken ha vært opdelt slik at den var blitt behandlet særskilt for faren og for den nevnte søn; men det blev ikke gjort. Følgen var at forsvarer for enhver pris maatte holde paa at det ikke var Hettelekarene som hadde begaatt handlingen, og saavit mulig undgaa aa komme inn paa fordelingen av skylden.

Ved alle de her nevnte tilfeller maa det dog erindres at det aldeles ikke er positivt godtgjort at lagrettens svar var uriktige. Det samme gjelder den *Hoelske* mordbrannsak som ass. Breien nevner. Allerede da jeg i Justisdepartementet behandlet Hoels benaadningsansokning, fant jeg beviset mot ham noksaa svagt, og da jeg senere som medlem av lagmannsretten atter fikk befatning med saken, var det yderligere svekket; men positivt bevis for skyldkjennelsens uriktighet forelaa ikke.

Dersom strpel. § 315 blir endret som foreslaat, maa man her og i strpel. § 358 ha all fornøden betryggelse mot mulig forekommende uriktig fellende jurykjennelser. — Ialfall faller ansvaret i tilfelle ikke bare paa juryen, men ogsaa paa retten, som forsømmer aa bringe § 358 i anvendelse.

*

Storre vanskeligheter moter naar det spørres om aa skaffe bedre sikkerhet mot uriktige frifinnelser, hvorav der jo unektelig er forekommet nogen, om enn ikke saa mange som somme vil ha det til.

Det er da grunn til for det første aa ta selve *juryens sammensetning* under overveielse.

Medlemmerne uttas som bekjent av kommunale utvalg,

og det er meget om aa gjøre at man virkelig faar dyktige og intelligente folk inn i disse. Foreningen av aktorer og forsvarere i Oslo har nedsatt en komité til aa utrede dette sporsmaal. Antagelig vil komitéen ogsaa drøfte sporsmaalet om særskilt juryutvalg for visse slags saker, slik som statsadvokat *Grøner* har antydnet, — eller kanskje heller adgangen til i slikt høve aa faa jurymenn opnevnt i likhet med juryen ved vaare nuværende skjønnsretter (dog uten rett til utskytelse). Jeg skal derfor ikke komme nærmere inn paa disse sider av saken.

Derimot skal jeg feste mig ved at der saavel i jury-mannfallet som i mannfallet over domsmenn nu staar mange som paa grunn av sin overbevisning ikke uten samvittighetsnød kan være med aa domme skyldig for visse forbrydelser. Den som mener at privateiendom er tyveri, kan vanskelig dømme nogen for eiendomsinngrep; den som er varm tilhenger av den »direkte aksjon«, vil ikke kunne felle en annen som har handlet efter denne grundsetning; og den som selv finder det uriktig aa gjøre militærtjeneste, vil ikke kunne skyldkjenne en militærnekter. Naar lovgivningen fritar de unge menn for militærtjeneste ifall alvorlige samvittighetsgrunner forbyr dem aa gjøre tjeneste, saa er det ikke mindre rimelig under tilsvarende omstendigheter aa fritaa en borger for dommerhvervet. Ja det er likefrem brutalt aa paalegge en mann som ombudsplykt aa sitte som dommer under edens ansvar, naar det kan forutsees at der vil opstaa konflikt mellem hans dommered og hans overbevisning. Det er ogsaa trolig at dersom han fra først av selv paastaar sig betraktet som inhabil efter strpcl. § 68, vil hans paastand bli tatt tilfølge. Men ulykken er at dette sporsmaal har saa vanskelig for aa komme frem for det er forsent. Annerledes vilde det derimot stille sig, om loven som inhabilitetsgrunn uttrykkelig nevnte det tilfelle at vedkommendes overbevisning forbød ham aa straffe nogen for en forbrydelse av den art som saken gjelder.

Det har som bekjent vært klaget meget over anvendel-

sen av den utstrakte utskyttelsesrett som vi nu har, og hvorefter tiltalte i almindelighet kan meie ned hele 5 mann av 17. Gjelder det f. eks. en innviklet regnskapssak, vil han paa denne maate plukke ut dem som forstaar sig besst paa saken; gjelder det tiltale for dristige spekulasjoner, vil han rense ut slik at andre dristige forretningsmenn saavidt mulig faar avgjørelsen; gjelder det forbrydelse mot den kvinnelige ære, vil alle kvinner i lagretten bli utstøtt, mens det omvendt vil gaa ut over mennene, dersom det gjelder barnedrap utført av en forlatt barnemor, da forsvaret vil soke aa høste fordel av kvinnernes lett vakte indignasjon mot »skurken».

Det er da heller ikk godt aa skjønne at en saa utstrakt utskyttelsesrett skal være nødvendig. Først er det aa merke at loven legger an paa aa sikre sig at de beste elementer i befolkningen kommer med i jurymanntallene, og at jurymennene trekkes fra et vidt omraade, saa at interesser av lokal eller personlig natur sjelden vil komme til aa være representert i juryen. Videre maa det merkes at det jo er loddet som bestemmer hvem der skal møte som jurymenn; og meget ille kan der sies om det blinde lodd, men upartisk er det ialfall. Dernæst plukkes der ut alle som staar i saadant forhold til saken at de er inhabile. Det skulde derefter være fullkommen nok til aa sikre en upartisk domstol, at hver av partene yderligere fikk skyte ut en eller i det høieste to. Man vilde da slippe det lite tiltalende syn som nu ofte moter en, at tiltalte faar en innflydelse paa rettens sammensetning som nærmer sig til at han selv utpeker sine dommere. I de forslag som er fremkommet om aa gaa over til den store meddomsrett, er saavidt sees ikke antydning at tiltalte skulde ha nogen utskyttelsesrett, og den er i virkeligheten ikke mer nødvendig ved juryen.

Blir man nu allikevel her staaende ved en rett for hver part til aa utskyte en eller høist to, vil det sees at man allerede derved kan faa antallet av motende jurymenn betydelig ned. Men i dette stykke maa man kunne gaa noget videre. Vistnok settes juryen i de fleste land med 12 medlem-

mer; men det har den hele tid vært paa det rene at naar den skulde tilpasses for vaart land med den spredte bebyggelse og de lange avstander, saa maatte tallet settes ned, og vi fikk da en jury paa 10 medlemmer.

Dette forekommer oss nu aa være et noksaa stort apparat efter vaare forhold. Da tidligere efter lovboken legmenn skulde domme sammen med dommeren i de største straffesaker, var antallet 8. Vi har jo hatt og har fremdeles jury i vaare skjønnsretter, og hvor disse dommer i annen og siste instans, er legmennenes antall likeledes 8. Det skulde derfor synes naturligt for oss aa bli staaende ved en jury paa 8. Ved de foreslaatte store meddomsretter er det antydnet at legmennenes antall burde reduseres til 6, ja ennog helt ned til 4.

*

Vi skal derefter se paa de bestemmelser som regulerer *samarbeidet* mellem juryen og dommerne forsaavit det ikke allerede er gjort foran.

Blir jurymennenes antall som foran foreslaat nedsatt f. eks. til 8, saa maa ogsaa bestemmelsen i strpct. § 351 om det antall stemmer som skal til for fellelse, undergis en tilsvarende endring.

Ved den engelske jury kreves der saavel for fellelse som for frifinnelse enstemmighet hos juryen, altsaa 100 %; ved den almindelige fastlandsjury kreves der til fellelse 8 av 12 stemmer, altsaa ca. 67 % og til frifinnelse ca. 42 %; ved vaar nuværende jury kreves henholdsvis 70 % og 40 %; ved 8-manns juryen, dersom man fordrer minst 6 stemmer til fellelse, henholdsvis 75 % og 37,5 %, og dersom man noier sig med 5 stemmer til fellelse (altsaa simpelt flertall) henholdsvis 62,5 % og 50 %. Gaar man ut fra at den store meddomsrett gir plass til 6 legmenn, og at der til fellelse skal fordres $\frac{2}{3}$ flertall, saa vil der til fellende kjennelse, naar de rettskyndige stemmer i motsatt retning, kreves 100 % av legmennenes stemmer, og til frifinnelse under tilsvarende forutsetning, ca. 67 % av legmennenes stemmer.

Hvis man nu for 8-manns juryen krever minst 6 stemmer til fellelse, saa betyr det folgelig sammenlignet med den nuværende ordning at vanskeligheten med aa faa en tiltalt fellet er øket med 5 %, og at tiltaltes chance for frifinnelse er øket med 2,5 %. Forandringen er altsaa ikke i sig selv avskrekkende stor. Og naar man gjør denne lille innrømmelse til fordel for tiltalte, vil det ha saa meget mindre mot sig at man paa den annen side tar visse forholdsregler mot uriktig frifinnelse, hvorom mer senere.

*

Det er et krav som alle vil underskrive, at der maa sorges for det best mulige samarbeide mellem legmannselementet og det juridiske element i domstolen. Men det er langt fra tilfellet at man beforder dette samspill ved aa la alle mann være sammen om hver enkelt del av det samlede arbeide. Tvertom vil ogsaa her arbeidets fordeling efter de forskjellige forutsetninger som de forskjellige grupper bringer med, byde den heldigste løsning. Hvori bestaar da det trekk som særmerker legmannselementet? I all korthet sagt ligger det deri at legmennene gjerne har en viss evne til med sitt kjenskap til sed, skikk og tenkemaate, ubunnet av juridisk formalisme, umiddelbart aa finne frem til det resultat, som menneskelig sett er det riktigste, altsaa det reilferdigste. Derimot kommer legmennene ofte tilkort, naar de skal gjøre rede for de grunner og slutningsrekker som fører dem til et slikt resultat, m. a. o. naar de skal gi premisser for sin avgjørelse eller opta diskusjonen derom; serlig vil det lett bli tilfelle naar de skal ta det op med de rettslærde dommere, som paa sin side vil holde sig til det formelle ved saken og møte med sine faglig juridiske begreper, teorier og synsmaater. En drøftelse av saken i dens helhet mellem begge grupper i fellesskap vil derfor sjelden bringe noget reelt utbytte, men lett tjene til aa betone motsetningsforholdet mellem dem og virke forstemmende paa legmannselementet. Altsaa ikke av den grunn at legmen-

nene skulde være skjøre hoder, men fordi der til en viss grad skorter paa common fighting ground.¹⁾

En helt annen sak blir det dersom legmennene selv finner at det er ønskelig under raadslagning enten aa faa veiledning om et enkelt juridisk sporsmaal, eller at en jurist skal være tilstede. Et ønske som det førstnevnte har loven allerede som den nu lyder imøtekommet, se strpel. § 326. Vistnok maa det regnes som institusjonelt for den virkelige jury at den er alene om aa avgjøre skyldsporsmaalet uten nogen ukaldet innblanding av de rettskyndige dommere. Men det synes ikke aa være noget til hinder for aa innta i loven en bestemmelse om at naar et flertal i juryen forlanger det, skal lagmannen enten selv være tilstede under raadslagningen eller helst beordre en av medlemmerne dertil for at denne skal gi juryen veiledning om rettssporsmaalene i saken i overensstemmelse med lagmannens rettsbelæring.

Fra et annet synspunkt sett er denne sammentreden ikke netop av det gode, for det er ikke heldig at rettsreglerne, om ogsaa bare for en del, doceres bak lukte dører uten at parterne faar anledning til aa øve kritikk (en feil som forøvrig langt lettere vil innsnike sig i meddomsrettene). Men for det første vil det vel bare bli i de undtagelsestilfelle da sakens rettslige side frembyr særlige vanskeligheter, at der blir sporsmaal om slik aa tilkalde en dommer, og for det annet skal der ogsaa da gaa en ordinær rettsbelæring forut. Og den dommer som skal være tilstede under raadslagningen, vil ikke ha aa uttale sig om annet enn rettssporsmaalene og herunder holde sig til rettsbelæringen, som binder ham saavel som de andre medlemmer av domstolen.

Det vil ikke være til skade, men tvertom til gagn for saken at den tilkaldte dommer naar han senere trer sammen med de øvrige medlemmer av retten for aa utmaale straffen og avsi dom, her vil kunne meddele de betraktning-

¹⁾ Jfr. Fahlerantz, særlig s. 530.

ger som er kommet til orde hos legmennene forsaavit de ogsaa kan ha betydning for straffeutmaalingen. Men det ligger ellers utenfor legmennenes erfaringsomraade aa fastsette straffemaal. Legmenn er som regel mer følsom overfor det umiddelbare inntrykk saken i det hele gir, og gir gjerne sine følelser friere toiler enn fagdommeren. Da de mangler fast, tilvant maalestøkk, vil de derfor lett enten bli forarget over handlingen og da unne synderen »lovens strengeste straff« eller »statuere et eksempel«, eller saa vil de føle medlidenhet med ham og da finne frem alskens formildende omstendigheter, ofte uten ringeste reelle betydning. Naarsomhelst juryen legger vekt paa det, kan den forøvrig be sig forelagt sporsmaal efter strpel. § 346 om særdeles formildende omstendigheter, og ingen rett vil vel være saa steil at den nekter aa efterkomme en slik anmodning.

*

I den moderne jurys hjemland, England, har man som bekjent ogsaa overfor juryen med logisk stringens fastholdt at naar avgjørelsen av et sporsmaal var tillagt en institusjon med flere medlemmer, saa maatte alle disse bli enig om svaret, dersom man skulde kunne si at institusjonen overhodet hadde gitt noget svar. Konsekvent finner Englenderen at det ikke er nærgaaende overfor juryen aa henvise en hvilkensomhelst sak hvorom den ikke er blitt enig, til ny behandling ved en ny jury.

Naar vi hos oss er langt mer engstelig for aa krenke juryens »suverænitet«, saa slikker det vel dels deri at den blev kjempet frem i et tidsrum da hele vaart offentlige liv var farvet av bestrebelsene for aa faa fastslaatt folkesuveræniteten i statslivet og »selvstyre« i kommunene, og dels deri at vi var vant til aa se paa en kollegial domstol paa en helt annen maate, jfr. n. l. 1—5—30, hvorefter flertallets mening skal gjelde for domstolens mening.

Men heller ikke denne synsmaate blev brakt i anvendelse paa den norske jury. Vistnok bevirket hensynet til

tilltalte at retten fikk adgang til aa henvise en hvilkenksom helst sak hvori juryen avsir en fellende kjennelse, til ny behandling av en annen jury og andre dommere. Men en frifinnende kjennelse blev urokkelig, binnende for domstolen, uten hensyn til om den var avgitt med et virkelig flertall av stemmerne eller bare med et antall stemmer som — i kraft av positiv lovbestemmelse blev likestillet med et flertall (strpct. 351). Sistnevnte gruppe omfatter som det vil sees de tilfelle da tiltalte har faatt bare 4 eller 5 stemmer paa sin side, altsaa intet virkelig flertall. Det er dog klart at man ved aa henvise disse tilfelle til ny behandling, saa langt fra krenker juryens vilje, at man snarere kan sies netop aa fullbyrde den.

Hensynet til juryens autoritet og verdighet skulde altsaa ikke være til hinder for aa innføre den bestemmelse at hvis lagretten har besvart et skyldsporsmaal benektende, kan retten av ordføreren forlange oplyst hvor mange der har stemt nei til skyldsporsmaalet, og dersom disse stemmer ikke har utgjort saa meget som flertall i lagretten, kan retten beslutte aa henvise saken til ny behandling ved andre dommere og annen lagrette. Har derimot en tiltalt opnaadd et virkelig flertall i juryen for at han ikke er aa anse for skyldig, bør han vel være fri for godt. I hvert fall bør man først se hvilke erfaringer man høster med en ordning som den her foreslaatte, før man gaar saa langt som til aa innføre den samme ordning som i England eller en annen modifikasjon derav.

Ved aa innføre disse forholdsvis enkle lempninger, som ikke nedbryter noget ledd i det nu saa vel innarbeidede straffeprocess-system, vil man saavidt gjørlig ha forebygget saadanne uriktige avgjørelser som dem man leilighetsvis har hatt grunn til aa klage over. Man vil fremdeles fullt ut kunne følge den sunde grunnsetning at ingen skal straffes, medmindre han av de beste blandt sine likemenn (juryen) finnes aa være strafskyldig. Og man vil gjøre bruk av legmennenes erfaring og kyndighet der hvor den hører

hjemme, men ikke av dem forlange tjeneste hvor det vil stride mot deres overbevisning, eller paa omraader hvor de slaar uten erfaring og øvelse, saasom aa gi premisser for sine avgjørelser eller fastsette straffemaal. Der gjøres intet attentat mot legmennesenes selvstendige behandling av skyldsporsmaalet, men mellom de rettskyndige dommere og legmenne slaas en bro til frivillig benyttelse, naar jurymennene finner de har bruk for den. Mens dommerne saaledes ikke kan tvinge sig impaa legmennene for aa diskutere med dem og føre opsyn med dem, resikerer dommerne paa den annen side heller ikke aa bli uavhjelpelig overstemt i en stor meddomsrett. De vil helt paa egen haand ha aa gjøre sig op sin mening om og ta standpunkt til skyldsporsmaalet uten hensyn til om lagretten sier skyldig eller ikke skyldig. Man faar saaledes her en dobbelt prøvelse av selve skyldsporsmaalet, det centrale punkt i den hele sak.

Meddelelse fra Kommunehospitalets neurologisk-psykiatriske Afdeling.

(Chef: Professor, Dr. Aug. Wimmer).

Retspsykiatriske Typer. I.

Af Dr. med. GEORG E. SCHRODER.

I det forløbne Efteraarssemester har jeg takket være Professor *Wimmers* Imødekommenhed været i Stand til at holde en ugentlig Forelæsning over Retspsykiatri (for medicinske og juridiske studerende). Enkelt af de Sygehistorier, jeg har haft Lejlighed til at fremlægge, er saa karakteristiske, at de formentlig kan have Interesse ogsaa for den uddannede Jurist eller Læge.

Retspsykiatriens væsentligste Opgave er at klarlægge de sygelige Sjælstilstande, som rækker ind paa det retslige Omraade, men i vor Tid vil sikkert ingen finde, at det er en Anmasselse at udvide dens Omraade til ogsaa at gælde psykiske Forhold, som paa en vis Maade horer ind under det normale Sjæleliv. Jeg tænker her paa den normale Forskel, der er paa Kvinders og Mænds Karakter. Den kendes saa godt, men den omtales saa sjældent, og der er dog et enkelt Omraade, hvor den er overordentlig fremtrædende og betydningsfuld. Nemlig naar det drejer sig om de, om jeg saa maa sige, normale Forstyrrelser eller Forandringer, som ledsager Menstruationsprocessen, Graviditeten og Puerperiet. De fortjener noget nærmere Omtale netop i retsmedicinsk Forstand, fordi de undertiden virker bestemmende paa Individet og faar det til at udføre Handlinger,

som det under andre Omstændigheder ikke vilde udføre. Det vil kunne være en Pligt at henlede Dommerens Opmærksomhed derpaa.

I den Bog om Kvindens Psykologi, som *Möbius* for ca. 20 Aar siden udgav under den vel nok noget vel provokerende Titel: Om Kvindens fysiologiske Svagsind — i hvert Fald vilde Protesten nu sikkert have været endnu mere højlydt end dengang —, peger han blandt meget andet paa den Indflydelse — nærmest en Forringelse eller Svækkelse — som Menstruationsperioden og Svangerskabet har for Kvindens Aandsliv og mere specielt for hendes aandelige Ligevægt. Forholdet er velkendt, og næsten enhver Læge kan illustrere det med Exempler fra sin Praksis, desuden giver det sig ogsaa et prægnant Udtryk f. Ex. i den Kendsgerning, at Kvinder hyppigere begaar Selvmord (resp. Forsøg) i Menstruationsperioden end ellers (bl. a. paavist af *Gudden*, München).

Funktionerne i sig selv kan ikke betragtes som sygelige, men om de psykiske Følgetilstande kan det vel næppe være for meget sagt, at de i hvert Fald hos noget uligevægtig anlagte Naturer giver sig Udslag, der bevæger sig paa Grænsen af det sygelige, undertiden over Grænsen. Set fra et retsmedicinsk Synspunkt gengiver det ganske godt deres Indflydelse, naar man (cit. eft. *Möbius*) siger, at de medfører, at man ved given Lejlighed kan komme til at vurdere Kvinden for højt, naar hun føres som Vidne, og modsat kan komme til at behandle hende for strengt, naar hun staar som anklaget.

Ser man paa de 2 Kons Forhold til Kriminaliteten, er Kvinderne jo, som man vil vide, i det store og hele mindre tilbøjelige end Mænd til at begaa Forbrydelser. Tager man en tilfældigt valgt Aarsberetning fra Statens Straffeanstalter for sig, f. Ex. den fra 1921, viser det sig, at der den 31. Marts 1920 kun hensad 60 Kvinder, medens der fandtes 1114 Mænd. Men man maa her ikke glemme, at Kvinden har en særlig Form for Kriminalitet, Prostitutionen, som

sjældent straffes og i hvert Fald ikke kommer i Statens Straffeanstalter.

Og yderligere, ser man mere specielt paa Kvindernes Forhold til de forskellige Arter Forbrydelser, er der ikke noget mærkeligt i, at man ved sexuelle Forbrydelser kan spore Forstyrrelser i Sexuallivet. Den psykologiske Sammenhæng her er vel nærmest ens hos de 2 Kon. For en i og for sig saa banal Forbrydelse som Tyveri er det ikke uden Interesse, at *Legrand du Saule* har vist, at blandt 56 i Pariser Varemagasiner foretagne Tyverier var de 35 begaaet af Kvinder i Menstruationsperioden, og *Wimmer* har klarlagt den psykologiske Sammenhæng i nogle Tilfælde af Kleptomani, hvor der kan konstateres et vist tvangsmæssigt Forhold mellem Konsdriften og Tyverierne. Tyverierne viste sig i begge de nævnte Tilfælde kun at finde Sted under Graviditeten og var ledsaget af en udpræget sexuel Orgasme.

I og for sig ikke mindre velkendt, men vel nok noget mindre paaagtet, er de Tilfælde af Voldsomhedsudbrud, som staar i Forbindelse med Stemningsforandringen under Menstruationsperioden.

Lombroso anfører saaledes, at blandt 80 Kvinder, der var arresteret for Modstand mod Politiet, var ikke mindre end de 71 menstrueret, et Tal, som siger en Del, selvom man tager i Betragtning, at det hede italienske Blod vel nok ogsaa har sin Part i disse Handlinger. Som Exempel skal jeg i det følgende anføre en Sygehistorie om en ung Kvinde, hos hvem stærke Affektudbrud allerede fra en meget tidlig Alder var knyttet til Menstruationen.

M. P., 24 Aar, indlagt 27. Oktober 1924 paa K. H. VI. Afd.

Saavidt Patienten véd, ingen Disposition til Sindssygdom i Familien. Moderen straffet som ung. En Søster til Patienten er straffet, formentlig for Tyveri, desuden har et Par Søsken faaet betinget Dom for Tyveri.

Patienten har gaaet i Kommuneskole til 11 Aars Ald., da hun paa Grund af Skænderi med Lærerne blev væk fra Skolen. Hun fik Skolemulkter og Prygl af Moderen, hvor-

for hun løb hjemmefra talrige Gange, flakkede om ca. 1½ Dogn ad Gangen i Omegnen og kom tilsidst 11½ Aar gl. under Værgeraadet. Var anbragt paa Bornehjem indtil Konfirmationen. Hun mener selv, at hun opførte sig godt indtil Overgangsalderen. Hun blev menstrueret i Foraaret 1917 og begyndte nogen Tid i Forvejen at blive uartig, truede med Ildspaesættelse, men gjorde dog aldrig Alvor deraf, klippede alting i Stykker, hvad hun fik fat paa, og har stadig siden — under hver Menstruation — været irritabel og gnaven, ikke til at komme nær, skælder ud, ødelægger eller river itu og synes, at det letter, men siger selv derom: »naar jeg er i den Periode, kan jeg ikke være i nogen Plads, jeg skændes med Fruen, knalder med Dørene og gaar min Vej.« Og dette har senere præget hendes Liv. Da det i Bornehjemmet blev opdaget, at det var hende, der var Ødelæggelsernes Ophavsmand, fik hun Skænd, blev laaset inde, løb derpaa sin Vej, var væk i 8 Dage, blev fanget, kom tilbage og derfra til et Optagelseshjem og blev derfra indlagt til Observation i Viborg. Hun var i nævnte Hjem i 2 Aar, klarede sig nogenlunde, fordi den Forstanderinde var godmodig. Under Opholdet i Viborg rev Patienten ogsaa i Stykker, men hun mener selv, at det ikke blev opdaget, at det var hende. Kom derefter i Plads, men kunde som nævnt ikke enes med Herskabet, eller — som i en anden Plads — hun folte sig drillet med, at hun havde været under Værgeraadet og rejste sin Vej. I 19 Aars Alderen rejste hun til København, hvor hun ogsaa kun har haft Pladser af ganske kort Varighed, forlod dem i Hidsighed, kom i Konflikt med Politiet, fik en betinget Dom og kom paa et Pighjem, hvor hun atter lavede Ufred, løb sin Vej og endte med at faa sin Straf. Hun er nu dømt for 4. Gang og har under den forudgaaende Varetægtsarrest været meget uregerlig, jævnlig ligget i Spændetroje, Lænker (?) eller fastspændt til Sengen afvekslende i 7 Mdr., »fordi jeg er uregerlig, jeg er hidsig, mit Blod det koger, naar jeg bliver gjort Uret« (paastaar sig anklaget med Urette). Patienten har afsonet knapt 4 Mdr. af sin Straf og fortæller selv om Opholdet, at hun var beskæftiget med at sy Veste, »men det kan man ogsaa blive ked af, jeg har mangan Gang lagt Sytojet. Det gjorde ikke saa meget. Men nu i Gaar (d: 26. Oktober) lige før Menstruationen blev jeg saa ked af at sidde, saa gav jeg mig til at synge« (vistnok for at drille). Hun

blev derefter anbragt i en Kælder celle, »det var et Bur, et Fangehul, jeg blev rasende, tog Stolen og smadrede den i 1000 Stkr., skrev paa Væggen: uhyggelig rolig er Natten i Grethes Bolig«. Hun sang 3 Dage i Træk, sov ikke, vilde ikke spise, kastede Maden ud af Cellen og sit Tøj, saa at hun gik splitternøgen rundt. Hun blev derefter indlagt for Mb. mentalis paa K. H. VI Afd. Her var hun straks rolig, klar og orienteret og uden Hallucinationer. Forklarede, efterhaanden som hun fandt sig tilrette med Omgivelserne, beredvilligt og formentlig sandfærdigt det ovenfor anførte. Hun karakteriseres i Journalen som: Smilende, fnisende, underfundig. Svarer hurtigt og adæquat. Ingen Rimerier eller Indblanding. Fuldt orienteret. Bedømmer Omgivelserne rigtigt. Har almindelige Kundskaber og Evner og almindelige moralske Begreber. Nægter Hallucination eller Forfølgelsesforestillinger. Hun gør godt Rede for sine Forhold og fortæller, at hun ude i Fængslet i det hele taget har »lavet sig tosset«. Dette har hun gjort, fordi hun ikke vil tage en højst uretfærdig Dom paa 3 Aars Forbedringshus for Tyveri (eller Hæleri — en Hestepranger frastjaalet 1200 Kr.). Iøvrigt se ovenfor.

Somatisk: en kort Udtrækning af 1. Tone, ellers intet særligt. Hun er kongestioneret til Ansigtet.

De første Dage var hun rolig, men indesluttet og afvisende, den 30. Oktober kom der et Par Vredesanfald, og den øvrige Del af Dagen var Pt. stum og vendte sig væk, den 31. Oktbr. var Stemningen noget uligevægtig, samme Dag var hun menstrueret. Derefter faldt hun til Ro, og indtil Udskrivelsen den 27. Novbr. 1924 frembød hun intet særligt (o: var naturlig af Væsen). Den 3. Januar 1925 indlægges Pt. igen fra Arresten, er urolig, voldsom, iturivende og udskældende — derefter falder hun nogenlunde til Ro, men gaar over i en Tilstand af »Uartighed«, hvor hun griser med Urin, sluger smaa Metalgenstande o. l., erklærer Sultestrejke etc., gør i det hele taget alt for at gøre Tilværelsen saa vanskelig og generende som muligt for hendes Omgivelser.

Der mangler i Journalen Oplysninger om Menstruation, men Tidspunktet for hendes Indlæggelse den 3. Januar 1925 maa efter tidligere Menstruation al regne være faldet lige efter den næste.

Epikrise: Naar man som her faar oplyst, at Patientens Moder samt 3 Søsken er tyvagtige, er der god Grund til at formode, selvom yderligere Oplysninger mangler, at Patienten er arvelig disponeret til psykopathisk Degeneration. Hvad hendes Karakter angaar, er det straks iøjnefaldende, at hun er meget uligevægtig og impulsiv, og det har allerede tidligt givet sig Udslag. Fra Barndommen karakteriseres hun som genstridig, vanskelig og hæftig, og i Overensstemmelse hermed forekommer der talrige Undvigelser fra Skolen, fra Hjemmet og senere fra Opdragelseshjemmene, naar noget gaar hende imod. Med andre Ord Træk, der karakteriserer hende som typisk Psykopath.

Dette er Grundlaget, men det, som i denne Sammenhæng har mest Interesse, er den Iagttagelse, som hun selv har gjort, at det særlig er under hendes Menstruationsperiode, at hendes vanskelige Sind kommer frem, Aarsagerne er mindre og Udsvingene større, hun er ikke alene irritabel og gnaven, men positiv ondskabsfuld og med Ødelæggelsestrang og ude af Stand til at styre sig selv (saaledes at det kan udarte sig til en akut, men kortvarig Psykose). Hun fremkom med denne Meddelelse uden suggestivt virkende Spørgsmaal fra min Side, og hun illustrerede den med en Del Detailler, som hun ikke godt kunde tænkes at have opfundet. Yderligere fik hendes Beretning Sandsynlighedens Præg derved, at hendes Beretninger herom til forskellige Tider altid var overensstemmende. Den Tvivl om Sandfærdigheden hos slige Personer, som man altid er berettiget til eller forpligtet til at nære, synes derfor i dette Tilfælde eller ihvertfald paa dette Omraade ubegrundet.

Alt i alt maa hun siges at repræsentere et Tilfælde af periodiske menstruelt betingede Affektudbrud, som tilmed lejlighedsvis under særlige Omstændigheder bliver voldsomere og antager en akut og momentan Psykoses Præg.

Man vil maaske indvende, at denne Impulsivitet ikke kommer saa regelbundet til Syne i hendes Liv, som man vilde vente i Betragtning af, at den utvivlsomt er afhængig

af Menstruationen, og denne foregaar regelmæssigt. Hvad Oplysningerne om de tidligere Straffe angaar, er disse meget mangelfulde, hvorfor den Periode af hendes Liv i alt væsentligt maa lades ude af Betragtning. Hendes Opførsel under den sidste Varetægtsperiode er vel oplyst, ligesaa den under den paafølgende Straf. Det er derfor ikke uden Interesse at se lidt nærmere paa disse Forhold. For det første maa det i al Almindelighed hævdes, at selvom slige Affektudbrud eller Stemningsforskydninger er afhængige af Menstruationen, behøver de jo ikke at give sig lige kraftige Udtryk hvergang. For det andet kan selvfølgelig ogsaa andre Forhold gøre deres Indflydelse gældende baade til den ene og til den anden Side. De tidligere Straffe har været kortvarige, og allerede det kan spille en Rolle. Det har maaske været Aarsagen til, at de er forløbet i al Stillefærdighed.

Under sin nuværende første Forbedringshusstraf har hun aabenbart, skønt den har været 4 Maaneder, og hun altsaa maa have været menstrueret i hvert Fald 3 Gange, først nu gjort sig udtilbens. Det er ikke saa mærkeligt, som det maaske kunde se ud til. Det er nemlig en gammel Erfaring, at først, naar en Fange vænner sig til Omgivelserne og begynder at føle deres Tryk mindre intensivt, gaar det som her. Den ophobede Spænding maa have Udslag, og Fangen faar paa ringe Foranledning i den senere Tid af sit Fængselsophold et Raserianfald af den Art, som er typisk og velkendt under Betegnelsen »Fængselsraseri« (Zuchthausknall). Det er ofte beskrevet i den kriminallogiske Litteratur, og jeg har ogsaa i tidligere Arbejder beskæftiget mig dermed. Forklaringen er den, at Vredesanfald og Irritabilitet kan undertrykkes, naar det skal være, den Erfaring har vi alle gjort, det afhænger af Forholdet mellem Irritabiliteten og Omgivelsernes tvingende Magt. Men saadan gaar det kun for en Tid, nemlig netop kun saa længe de to Faktorer holder hinanden i Skak. Tiltager den ene, eller aftager den anden (eller sker begge Dele), brister det, og det sker for eller senere i Fængslet, hvis Virkning for en

stor Del netop kun er stærk, saalænge Forholdene er uvante. Desuden maa det ikke overses, at en Tilværelse i et Fængsel paa Grund af den selvfølgelige Regelmæssighed, hvorunder Livet under Tilsyn af et skolet Personale udfolder sig, ikke giver Anledning til større Irritation, og Patienten har jo netop selv givet et Exempel paa, hvad det betyder, idet hun om Opholdet i et af Plejehjemmene har fortalt, at hun opførte sig nogenlunde, fordi Plejemoderen »forstod at tage hende«.

Under Varetægtsperioden synes Patienten at have opført sig væsentlig anderledes, hun synes under det meste af denne at have været i en stadig Uligevægtstilstand. Ogsaa dette er meget forstaaeligt, hvilket jeg tidligere har givet Exempler paa. Utryghedsfølelsen i Varetægtsperioden med de talrige Forhør og Spændingen for Udfaldet af Dommen giver ganske anderledes end det rolige Fængselsophold Anledning til Explosioner, ikke mindst naar Patienten som her — selvom det er med Urette — mener sig uskyldigt anklaget, og som det saa let sker lever sig ind i denne Følelse. Endelig er Afslutningen ogsaa ganske typisk: straks efter at være kommet paa Hospitalet (første Gang) falder Patienten til Ro, dels fordi der er Mulighed for noget mindre rigoristisk Anvendelse af Reglementet, dels fordi de veltrænede Sygeplejersker paa en Afdeling som VI har endnu større Øvelse end Fængselspersonalet i at omgaas saa uligevægtige Naturer, og endelig fordi de nye Omgivelser ogsaa her gør sin Indflydelse gældende. Men har hun været der længe nok, eller kommer hun igen, gaar det ligesom i sin Tid i Viborg: hun benytter jævnlig Lejligheden til at vise sit maliciøse Sind.

Som man vil have set af det heromtalte, kan man ikke sige, at Patienten frembyder Symptomer paa Sindssygdom i sædvanlig Forstand, i hvert Fald ikke udover de ganske korte Perioder, hvor hendes Rasen vedbliver i Timer eller Dogn, og hvor man vel nok kan tale om, at Grænsen er overskredet. Men — paa den anden Side — det er hævet

over enhver Tvivl, at hendes Tilstand er sygelig betinget, eller rettere sagt, at hendes Affektudbrud maa betragtes som sygeligt stærke. Og selvom de kan fremkaldes af Lejlighedsaarsager, er de dog baseret paa 2 hos Patienten fast forankrede Forhold. Det første er en impulsiv og dysforisk Karakter, det andet er Stofskifteforandringer som Følge af en fysiologisk Tilstand, som hos de fleste Mennesker ikke fremkalder nogen pathologisk Reaktion, men som her faar Impulsiviteten og Stemningsforskydningen til at træde tydeligt frem. Konsekvensen maa være den, at det i et saadant Tilfælde ikke er berettiget at anvende disciplinære Straffe, saameget mindre som disse tilmed synes virkningsløse, men at betragte Patienten som syg og behandle hende paa et Hospital, saaledes som det ogsaa er sket i dette Tilfælde.

I det følgende skal jeg give et Exempel paa, hvorledes en anden i og for sig normal Tilstand, Puerperiet (Barselsengen i videre Forstand), giver Anledning til psykiske Forstyrrelser, som ogsaa kan have retspsykiatrisk Betydning. De psykiske Forstyrrelser og de Forbrydelser, som Graviditeten giver Anledning til — hyppigst Tyverier —, har Wimmer som nævnt givet en Skildring af.

Nojagtigt at præcisere de fysio-pathologiske Processer, som er den egentlige Aarsag til psykiske Forandringer under Puerperiet, er det hidtil ikke lykkedes for nogen, og jeg skal indskrænke mig til af, hvad man ved derom, at anføre, at det i Almindelighed maa antages at være Følgerne af en Infection eller en Auto-Intoxication, en dyb Anæmi eller et psykisk Chock (hos ugifte Mødre), endelig en Samvirken af flere eller færre af disse Factorer. (Nærmere om Puerperalpsykoser se Rogues de Fursac: Manuel de Psychiatrie, Paris 1923, og Aschaffenburgs Specialafhandling om Emnet i Allg. Z. f. Psychiatrie I. B. 58, hvorfra disse Oplysninger er taget).

Hvad nu selve Arten af den psykiske Tilstand angaar, maa det ligeledes fremhæves, at der ikke findes nogen speciel Form, der kan betegnes som puerperal Psykose. Den

hyppigste Form er vel nok en Forvirringstilstand eller et katatonilignende Billede, men en hvilken som helst Form, manisk eller melankolsk eller Hebefreni, kan forekomme. I en Del Tilfælde er det vel nok Puerperiet, som faar en latent Psykose til at bryde frem, og i hvert Fald er det mit bestemte Indtryk, at man i saa godt som alle Tilfælde ved omhyggelig Efterforskning vil kunne paavise, at Patienten er disponeret, idet hun frembyder en eller anden Form for psykopathisk Degeneration, mere eller mindre fremtrædende naturligvis, ofte i Form af en arvelig Disposition.

Men selvom Psykoserne ikke er specifikke, er Arten af de criminelle Handlinger — naar de forekommer — ret ensformig. Det er langt fra hvergang, der udvikler sig en puerperal Psykose, at det ogsaa kommer til en Forbrydelse, men Faren derfor maa man altid regne med, og det drejer sig i Reglen i slige Tilfælde om Drab af Barn (resp. Forsøg) eller Udsættelse af Barnet.

*M. N., 28 Aar, g. m. Fyrbøder, indlagt 24. Juli 1924
paa Kommunehospitalets VI. Afdeling.*

Patientens Moder skal være »nervesvækket« og Patientens Fader noget aparte, en meget tavs og tung Natur, »man ser aldrig et Smil paa hans Læber«. Patienten selv skal have været flink i Skolen og har været rask som Barn. Hendes Opvækst har ikke frembudt noget særligt udover, at hun led af Enuresis til 10 Aars Alderen. I 14 Aars Alderen blev hun paa Fabriken, hvor hun arbejdede, forskrækket for en Maskine og fik et Anfald af Bevidstløshed. Hun skal som voksen tidligere have været naturlig, dog noget faamælt, pligtopfyldende i sit Hjem, som er hendes eneste Interesse.

Hendes Liv har iøvrigt formet sig saaledes, at hun har faaet 3 raske Born, 1 Dødfødsel og nu sidste Fødsel for 3 Mdr. siden. Alle Fødslerne normale uden psykiske Forstyrrelser under Fødslerne. Ca. 14 Dage efter Partus, denne Gang nøjagtig paa 12 Dage, begynder nogle Perioder, hvorom senere. Aldrig Barselseber eller lignende Infectionstilstande.

Hun har for 7 Aar siden ligget paa Pav. II for Hysteri 4. Oktbr. 1917— 13. Novbr. 1917. Af Journalen fremgik, at Patienten i 4 Aar havde født 4 Gange. Om de foregaaende

Fødsler er intet oplyst, men i Perioden efter den sidste led Patienten jævnlig af Anfald med Træthed, Hovedpine og en søvnliggende Tilstand, hvor hun laa apatisk hen, men var ved Bevidsthed og ret let at komme i Snak med. Hun var dog grædende og i det hele noget træg af Væsen og havde desuden gentagne Gange paa Hospitalet Anfald som ovennævnte, der varede det meste af Dagen og kom flere Gange i Træk. Hun oplyste, at hun var meget bange for coitus, fordi hun frygtede ny Graviditet — »bange for at dø af Blødning fra Livmoderen, som var saa slap«. Hun frembød ingen Krampetilfælde og ingen legemlige hysteriske Tegn. Diagnosen var dengang Hysteria lethargica.

Derefter kommer Patienten igen paa Hospitalet den 9. Febr.—5. Marts 1921 og synes at have været rask i Mellemtiden. Det oplyses ved denne Lejlighed, at Patienten foruden ovennævnte Periode med Hospitalsindlæggelse, tidligere har haft en, maaske 2, Perioder af lignende Art (begge) i Tilslutning til Fødsel, og med fuldstændig Helbredelse.

Perioden i 1921 er begyndt 12 Dage efter Fødslen, de forrige 14 Dage, men nødvendiggor først Indlæggelse ca. 3 Mdr. senere.

Slovhedsperioden er begyndt med, at hun nodig vil op om Morgen, siger, at hun er træt, sover ca. 3 Dage i Træk, kun vækket til Maaltiderne, men let at vække og selv i Stand til at sørge for sin Renlighed (W.C. etc.). Senere bliver Sovnlængden naturlig. Tilstanden er ikke tydelig præget af Depression. Hun er faamælt, men ingen Graad, ligger som Regel i Sengen, læser lidt, men tager sig iøvrigt ingenting for. Hun afmagres noget. Ingen Tegn paa Halluc. Tilstanden bedres gradvis, og der er ingen Amnesi efter Anfaldene. Hun var ved Udskrivelserne, som hun plejer at være, mente, at hun kunde klare sig selv hjemme, og karakteriseres paa Afdelingen som livlig, flink og hjælper til med Arbejdet.

Patienten indlægges atter 24. Juli—24. Septbr. 1924. Efter sidste Partus for ca. 3 Mdr. siden er der igen begyndt en Slovhedsperiode. Hun er, som Familien skildrer det, »gaaet i Baglaas«, »ikke til at hugge eller stikke i«. Ikke egentlig deprimeret (efter Mandens Mening), men vanskelig og mut.

Patienten indbringes af Ambulancen Kl. ca. 6 Eftm. efter at have forsøgt suicidium samt at tage Livet af sit nyfødte Barn ved Gas. Hun skal ikke have været bevidstløs, gør kun et noget nedtrykt og forstumlet Indtryk, men har

døge ikke Amnesi for Begivenhederne. Hendes ca. 10 Uger gamle Dreng indlægges samtidig paa Pav. II.

Hun har dels til Politiet og dels paa Afdelingen oplyst, at der har været Tale om Skilsmisse, hvilket hun blev fortvivlet over. Hun aabnede for Gassen, men blev forstyrret af et af Børnene, gik ind i Sengen uden at lukke for Gassen. Er herinde ikke særlig deprimeret, men noget mut ved Samtale.

Manden, hvis Oplysninger ikke er helt indbyrdes overensstemmende, meddeler: Siden forrige Udskrivelse skal Patientten have vist sig noget forandret, mere ligegyldig for Hjemmet, ikke rigtig haft Lyst til nogenting. Har til Tider været vredagtig og udskældende, ind imellem med bedre Perioder, hvor hun paa naturlig Maade har taget sig af Hjemmet. I de daarlige Perioder tager hun sig som Regel ingenting for og har været noget grædende (deprimeret?).

Under Hospitalsopholdet gjorde Patientten i Begyndelsen et deprimeret og hæmmet Indtryk, og hun indrømmer, at hun i den sidste Tid — ogsaa af Graviditeten — har været en Del nedtrykt og utilfreds med Tilværelsen, væsentlig paa Grund af Forholdet til Manden, som tenderede mod Skilsmisse. Hun følte det som en extra Haan, at han udeblev fra den gejstlige Mægling, hvorpaa hun gik hjem, satte sig i Køkkenet og lukkede op for Gashanen. Imidlertid gav det lille Barn sig til at græde, hvorpaa hun med det ved Brystet satte sig i Sengen foran den aabne Køkkendør, hvorfra Gassen strømmede ind, idet hun tænkte, »at det var bedst at tage det lille Barn med sig, her paa Jorden var det jo kun i Vejen.«

I Løbet af en Maanedstid bedredes hun saaledes, at man kunde betragte hende som rask og vove en Udskrivning til Hjemmet.

Epikrise: Den her refererede Sygehistorie omhandler en Patient, som efter alt at domme maa antages at være arvelig disponeret i psykisk Henseende, og som ogsaa i sin Opvækst frembyder i hvert Fald enkelte Tegn paa et labilt Nervesystem. I de senere Aar af hendes Liv viser der sig med tilbagevendende Regelmæssighed i Tilslutning til Barselsengen og henimod dens Slutning nogle psykiske Forstyrrelser, om hvilke det vel vilde være kunstigt ikke at antage, at de paa en eller anden Maade staar i Forbindelse med

og vel ogsaa er forarsaget af Puerperiet. Noget egentlig Bevis herfor kan selvfølgelig ikke leveres, men den Omstændighed, at psykiske Forstyrrelser faktisk forekommer i og som Følge af Barselsengen, og den Omstændighed, at den psykiske Forandring i dette Tilfælde hver Gang og ikke mindre end 3 Gange altid har vist sig paa samme Tidspunkt, nemlig 12—14 Dage efter Partus, taler stærkt for Aarsagssammenhængen. Helt umuligt er det forøvrigt ikke, at den abnorme Tilstand i Virkeligheden er begyndt noget tidligere efter Fødslen, og at det blot er det Forhold, at Barselkvinden plejer at skulle oven Senge 12—14 Dage og in casu ikke kan det, der bevirker, at netop dette Tidspunkt er blevet bemærket, men det er i denne Sammenhæng ligegyldigt. Endelig maa det, at Patienten de tidligere Gange er indlagt netop ca. 3 Mdr. efter Fødslen, vel forklares som et Sammenstød mellem det, at Tilstanden jævnt er forværret, og at den menneskelige Taalmodighed har sin Begrænsning.

Arten af den Psykose, som Patienten ved tidligere Lejlighed har frembudt og nu ogsaa ved denne frembyder, maa betegnes som en Depression.

Ganske vist er det ikke gennem Mandens Oplysninger konstateret, at Patienten hjemme har været særlig grædende eller bedrovet, derimod mere mut, tvær og vredagtig samt ugidelig. Men en depressiv Hæmning, og som saadan maa de omtalte Symptomer fortolkes, kan godt tage sig ud for Lægefolk paa den ovenfor skildrede Maade.

Den første Gang fik Patienten ganske vist Betegnelsen Hysteri, og der kendes fra Litteraturen saadanne Tilstande af Sovn som Udtryk for en hysterisk Reaktion (Malling: Hospitalstidende Nr. 49—1907), men en nøjere Efterforsken af Grundstemningen dengang viser, at den ogsaa da maatte karakteriseres som deprimeret, og Manglen af legemlige hysteriske Træk foranlediger yderligere til at forlade Diagnosen Hysteri.

Nogen Anledning til nærmere at gaa ind paa Sympto-

merne ved de sidste Hospitalsophold er der ikke: at den hæmmede eller stuporøse Tilstand, som mest har præget Patienten, er en depressiv Stupor, fremgaar af den let deprimerede Tilstand, Patienten befinder sig i, og som ikke mindst tydelig kommer til Orde gennem hendes egne Udtalelser om, at Livet ikke var værdt at leve, og at hun under de forhaandenværende Omstændigheder heller ikke kunde bære det over sit Hjerte, at hendes Barn skulde prøve Livet i Jammerdalen. Denne sidste Tanke er den, som gør Patienten farlig, og som bringer hende indenfor Forbrydelsens Omraade, og er vel forstaaelig ud fra det, at Patientens depressive Tilstand denne Gang yderligere er forværret ved Udsigterne til Ægteskabets Opløsning og dermed vanskelige Kaar for Børnene. En forbryderisk Impuls, som dels er avlet af hendes Sindssygdhed, og dels har været uimodstaaelig netop paa Grund af Sindssygdommen.

Erklæringens Slutning kom da ogsaa til at gaa ud paa, at Patienten lider af periodiske Stemningssvingninger, og at det for anses for givet, at hendes Selvmordsforsøg eller udvidede Selvmord — *suicide a deux* — er udført i og betinget af hendes Sindssygdhed.

Naar Psykosen som i det nysomtalte Tilfælde er nogenlunde langvarig, volder Bestemmelsen af, at Handlingen er foretaget i sindssyg Tilstand og dermed straffri (i hvert Fald efter det ny Straffelovsforslag), ingen større Vanskelighed.

Betydeligt vanskeligere stiller det sig derimod, naar den sygelige Tilstand har været ganske forbigaaende, en Forvirringsstilstand, *Delirium acutum*, som paa det Tidspunkt, hvor den psykiatriske Undersøgelse skal foretages, ikke har efterladt sig sikre Spor eller maaske overhovedet ingen Rester. Saadanne Tilfælde kan jeg ikke for Tiden illustrere med nogen Sygehistorie, jeg skal derfor nøjes med ganske kort at anføre, hvilke Hensyn der særlig er at tage: 1) En nøjagtig Undersøgelse af Omstændighederne ved Forbrydelsen, Ødelæggelse af Omgivelserne f. Eks. 2) Anam-

netiske Oplysninger fra de Personer, som har været i Bero-
ring med den paagældende umiddelbart før og efter For-
brydelsen, særlig gaaende ud paa at konstatere, om der i
Barselkvindens Opførsel eller Udtalelser har været noget,
som kunde tydes paa Forvirring, Ophidselse eller Uklarhed
— taaget Blik, Adspredthed, Uro, uklar Tale eller Vredag-
tighed. 3) Anamneliske Oplysninger om Patientens Fortid
og Karakter, der maatte tydes som, at stærke psykiske Ind-
tryk ved tidligere Lejlighed havde givet Anledning til stærke
emotionelle Udbrud eller til forbigaaende Sindslidelser. 4)
Somatiske Tegn paa Intoxication, Feber, Neuriter eller paa
Anæmi, stærk Træthed, Udmattelse eller lignende. Naar
flere eller færre af disse Vidnesbyrd foreligger, maa de sam-
arbejdes saaledes, at man kan dokumentere, at der har
foreligget eller med større eller mindre Sand-
synlighed maa antages at have foreligget en Tilstand
af Sindssygdom eller en Tilstand, der kan ligestilles der-
med, saaledes at den paagældende har været utilregnelig i
Gerningsojeblikket. Men der fordres selvfølgelig en ikke
helt ringe Dokumentation for at kunne virke overbevisende
paa den moderne skolede Dommer, som ikke længere føler
sig tilfredsstillet med Konklusionen, men ogsaa interesserer
sig for de Præmisser, hvorpaa den er støttet.

Sluttelig, staar man overfor Paastanden om, at en for-
bryderisk Handling er foretaget under en forbigaaende For-
virringstilstand, Sindssygdom, eller hvad man nu vil kalde
det, men vel at mærke Omstændighederne tyder paa, at
Puerperiet har været uden Komplikationer, og Kvinden maa
karakteriseres som ellers fuldstændig ligevægtig og sjæls-
sund, vil det som tidligere omtalt næppe være tilraadeligt
at gaa i Brechen derfor. Bevisførelsen vilde blive mangel-
fuld, selv om man skulde nære en indre Overbevisning om
Paastandens Rigtighed.

Om Anvendelse af Ungdomsfængsel.

Af Overinspektør for Opdragelseshjemmene OLUF J. SKJERBÆK.

I Nordisk Tidsskrift for Strafferet 1925, Side 64 ff., har Vicefængselsinspektør *Borgsmidt-Hansen* fremsat en Række Bemærkninger om Ungdomsfængslet i Udkastet til almindelig borgerlig Straffelov og herunder, støttet til den i Motiverne, Spalte 109, udtalte Opfattelse at . . . »de mest forhærdede og navnlig som Regel de, der trods tidligere Anbringelse paa en Opdragelsesanstalt for særlig vanskelige falder tilbage til Forbrydelser, henvises til det almindelige Fængsel«, foretaget en Fordeling af de i Øjeblikket i Nyborg Straffeanstalt hensiddende Fanger, der ved Indsættelsen var mellem 16 og 21 Aar, med Hensyn paa, hvilke af disse der kunde anbringes i Ungdomsfængsel. Ved denne Fordeling er paa Forhaand udskilt blandt andre:

- 1) de, der tidligere har været anbragt paa et af Statsungdomshjemmene Braaskovgaard eller Proven,
- 2) de, som efter deres 14. Aar i længere Tid — over 2 Aar — har været anbragt paa en anden end en af de 2 ovennævnte Opdragelsesanstalter,
- 3) de, som efter deres 14. Aar paa regelmæssig Maade har lært et Haandværksfag eller en Profession.

Da det for Opdragelseshjemmene og særlig for Ungdomshjemmene og de Optagelses- og Iagttagelseshjem, som modtager Born over 14 Aar, er af ikke ringe Betydning, hvorledes man vil stille sig med Hensyn til Anvendelsen af Ungdomsfængsel, skal jeg tillade mig at fremsætte nogle Bemærkninger, da de af Vicefængselsinspektør Borgsmidt-

Hansen fremsatte Synspunkter vilde være ret skæbnesvangre for Opdragelseshjemmenes Arbejde, dersom de skulde blive lagt til Grund ved Anvendelsen af de nu i Forslag til almindelig borgerlig Straffelov §§ 47—50 indeholdte Regler om Anvendelse af Ungdomsfængsel. Det forekommer mig, at man overfor unge Lovovertrædere bør anvende opdragende Foranstaltninger saa længe, der er nogen Sandsynlighed for, at de kan føre til det ønskede Resultat: at afholde den Unge fra yderligere Lovovertrædelser. Dette Synspunkt synes støttet dels af den ved Straffelovsforslaget foretagne Forhøjelse af den kriminelle Lavalder fra 14 til 15 Aar, dels ved den ganske frie Beføjelse til at frafalde Tiltale overfor Unge mellem 15 og 18 Aar, som er hjemlet ved Straffelovsforslagets § 34, dels endelig ved Værgeraadslovens § 50, hvor der findes Hjemmel til at frafalde Tiltale overfor Unge over 18 Aar, som under Anbringelse i et Skole- eller Ungdomshjem eller under foreløbig Udskrivning fra et saadant Hjem foretager en strafbar Handling.

Det kan ikke uden videre siges, at enhver, der har været anbragt i et Statsungdomshjem som Proven eller Braaskovgaard eller i et andet Ungdomshjem i mere end 2 Aar efter det fyldte 14. Aar, skulde være uegnet til med Udsigt til et godt Resultat at blive indsat i Ungdomsfængsel, naar han senere paany forbryder sig. Der findes blandt de Unge i Opdragelseshjemmene nogle, som ved fortsat daarlig Opførsel, ved gentagne Rømninger og i Forbindelse hermed foretagne Forbrydelser søger at »forbryde sig fri« for Værgeraadsforsorg. Der er blandt disse ganske vel begavede Unge, som, hvis Muligheden for Rømning blev taget bort, sikkert vilde være i Stand til at lære et Haandværk eller et andet Arbejde, hvorved de vil kunne ernære sig paa hæderlig Vis. Det forekommer mig ogsaa, at Udtalelsen i Straffelovskommissionens Motiver (1923), Spalte 123, at Ungdomsfængslet »er bestemt for Forbrydere, der om end unge dog er kommet saa vidt ind paa Forbryderbanen, at de maa betegnes som begyndende Professions- eller Vaneforbrydere«,

tyder paa, at de Unge, der skal henvises til Ungdomsfængsel, maa være temmelig vanskelige Unge.

Der kan derfor formentlig kun sjældent blive Spørgsmaal om at anvende Ungdomsfængsel, naar en Ung forbryder sig første eller anden Gang, ikke mindst under Hensyn til, at Værgeraadsforsorg nu kan fortsættes til det fyldte 21. Aar.

Den Opdragelse, der foregaar i vore Opdragelseshjem, er helt og holdent karakteriseret ved, at den finder Sted i aabne Hjem. Den lukkede Afdeling paa Braaskovgaard er kun at betragte som et disciplinært Hjælpemiddel. Der finder ikke nogen faglig Oplæring Sted i denne Afdeling, og Opholdet er i Reglen ganske kortvarigt. Ifølge det nu gældende Reglement for Afdelingen, stadfæstet af Undervisningsministeriet under 19. Juli 1923, kan Opholdet ved første Anbringelse kun vare indtil 3 Maaneder, ved anden Anbringelse indtil 4 Maaneder og ved senere Anbringelse indtil 5 Maaneder. Det er ret sjældent, at Opholdets Varighed udstrækkes saa længe, som det efter Reglementet er muligt. Men netop paa Baggrund af Opdragelseshjemmenes aabne Karakter vil der blive en Række Tilfælde, hvor dette kan blive en Hindring for at gennemføre en Forsorg, der fører til det ønskede Resultat.

Naar det yderligere maa anses for at være af Betydning, at Ungdomsfængslet ikke afviser de Unge, som har været anbragt i Opdragelseshjem efter deres fyldte 14. Aar, skyldes det navnlig, at en Henviisning af dem til det almindelige Fængsel med de i Straffelovsforslaget fastsatte lave Mindstemaal for Straf og med Bestemmelserne om Strafnedsættelse paa Grund af ung Alder o. s. v. let vil føre til, at den Unge, der ved sin daarlige Opførsel opnaar, at et tidligere givet Tillægsstraf annulleres, og Værgeraadsforsorgen ophæves, og derefter dommes til almindelig Fængselsstraf, kun vil faa en ret kort Fængselsstraf, og dermed vil man komme til at lide under den samme Vanskelighed som nu, at visse Unge søger at »forbryde sig fri« af Værgeraads-

forsorg for at slippe med en kortvarigere Fængselsstraf. Det kan formentlig ogsaa anføres, at den i Straffelovsforslagets § 49, jfr. Udkastets § 45, indeholdte Regel om, at en Fange, der findes uegnet til videre Behandling i Ungdomsfængsel, kan besluttet overført til almindeligt Fængsel, er et Vidnesbyrd om, at man i Ungdomsfængslet bør forsøge sig med ret vanskelige Unge.

Hvad endelig angaar de Unge, som efter deres 14. Aar paa regelmæssig Maade har lært et Haandværksfag eller Profession, synes det ogsaa noget mærkeligt paa Forhaand at udelukke disse. Det fremgaar ikke klart af den citerede Artikel, om der kun er tænkt paa dem, der har fort den faglige Uddannelse helt til Ende og afsluttet den med Svendeprøve eller anden sædvanlig Afslutning af Læretiden, men selv om der alene tænkes paa disse, synes der at kunne forekomme Tilfælde, hvor de Omstændigheder, der har fort vedkommende ind paa Forbryderbanen, er af en saadan Art, at netop Ungdomsfængslets mere langvarige og mere rationelle Paavirkning bør foretrækkes fremfor det almindelige Fængsel. I alle Tilfælde, hvor der vel i en Tid regelmæssig er lært et Haandværksfag eller en Profession, men hvor Oplæringen ikke er fort til Ende, synes der at være oven i Købet særdeles gode Grunde til at vælge Ungdomsfængsel, idet der i saa Fald maaske er Mulighed for at fuldende Uddannelsen. Man ser jo adskillige Unge, som efter et Par Aars Læretid giver op og saa føres ud i uheldige Forhold.

Nogle Bemærkninger om Interneringsloven af 11. April 1925.¹⁾

AF TROELS G. JØRGENSEN.

Den under 11. April 1925 stadfæstede Lov om »Sikkerhedsforanstaltninger mod visse Personer, der udsætter Retssikkerheden for Fare« — ikrafttraadt den 24. April — er en Forløber for den nye almindelige borgerlige Straffelov. Dennes Behandling i Rigsdagen blev paabegyndt umiddelbart efter Forekæggelsen af Forslaget til Loven om Sikkerhedsforanstaltninger, der iøvrigt oprindelig havde Skikkelse af et Tillæg til Loven om Umyndighed og Værgemaal. Interneringsloven, som den vedtagne Lov almindelig benævnes, skal ifølge sit Indhold ophøre at have Gyldighed ved en ny alm. borg. Straffelovs Ikrafttræden og ialtfald med Udgangen af Aaret 1927. I Forbigaaende kan bemærkes, at Straffelovsforslaget gaar ud paa Ikrafttræden senest den 1. Januar 1927, og denne Termin synes altsaa allerede at være skudt et Aar ud. Paa sin Gang gennem Rigsdagen har Loven undergaaet den tekniske Ændring, at den fra den borgerlige Retsplejes Omraade er flyttet over paa Strafferechtsplejens, men der skal iøvrigt ikke her dvæles nærmere ved dens Tilblivelseshistorie. Saa meget maa dog nævnes til dens Forstaaelse, at den til en vis Grad er en Lejlighedslov. Naar den ifølge sin Titel handler om Foranstaltninger »mod visse Personer«, kunde den forsaavidt siges at handle om Foranstaltninger »mod en vis Person«, nemlig den flere Gange straffede Sædelighedsforbryder Berning, hvis Samfundsfarlighed skønnedes at være saa betydelig, at Justits-

¹⁾ Lovteksten findes aftrykt nedenfor p. 239.

ministeren nærrede Betænkelighed ved at løslade ham ved tilendebragt Udstaaelse den 27. Oktober f. A. af hans sidste Forbedringshusstraf, hvorfor han beordredes holdt tilbage paa Vestre Fængsels Sygeafdeling. Da Hjemmelen hertil var omtvistet¹⁾, blev der straks efter forelagt det nævnte Lovforslag for at skabe et fast Grundlag for administrativ Indgriben i dette og lignende Tilfælde.

For at faa Overblik over Lovens Indhold maa man se den i Modsætning dels til den tidligere Retsstilstand, dels til den, der er planlagt i Straffelovsforslaget.

Straffeloven af 1866 er ikke fremmed for Anvendelse af Sikkerhedsforanstaltninger i Tilfælde af begaaet Retsbrud, men den sonder skarpt mellem saadanne Foranstaltninger og Straf og anvender dem kun, hvor der ikke straffes. Efter § 38 kan det i en mod en Afsindig anlagt Straffesag samtidig med den Frifindelse for Straf, hvorpaa han har Krav, i Dommen bestemmes, at der af Øvrigheden skal træffes Sikkerhedsforanstaltninger imod ham, og efter § 299 anvendes ved sket Undsigelse Sikkerhedsforanstaltninger — eventuelt i Form af Varetagtsfængsel — men ikke Straf. Paa lignende Maade er det efter midlertidig Straffelov af 1. April 1911 en Forudsætning for de i § 15 hjemlede Forsorgs- og Tilsynsforanstaltninger overfor Personer, der forser sig i Alderen 14—18 Aar, at Paatale til Straf bortfalder, og ved betingede Domme efter § 20, at den Domtes Opfyldelse af de fastsatte Betingelser fritager ham for Straffens Afsoning. I §§ 6 og 8 giver denne Lov dog Hjemmel for Paalæg om ikke at nyde Spiritus og Paalæg med Hensyn til Opholdssted, saaledes at disse Paalæg, hvis Overtrædelse medfører Straf, gives i eller i Forbindelse med Straffedom for visse Overtrædelser.

Retsplejelovens § 684 har hertil føjet en Regel, der skylder disse Sikkerhedsforanstaltninger mere i Forgrunden, nemlig at der kan anlægges Straffesag alene rettet paa Dom

¹⁾ Ved stadfæstende Højesteretsdom af 30. Januar d. A. fik Bernting Tilbageholdelsen kendt uberettiget og sig tillagt en Erstatning.

til Foranstaltninger efter Strfl. § 38 eller midlertidig Strfl. §§ 6 og 8 uden Paastand om Straf.

Ved hele denne Lovgivning, der bestaar uforandret efter Interneringsloven, gælder det saaledes — bortset fra de sidstnævnte mindre indgribende Paalæg — at den ved Dom konstaterede Forbrydelse, der hjemler Anvendelse af Sikkerhedsforanstaltninger, ikke tillige belægges med Straf.

Straffelovsforslaget har for de Sindssyge samme Grundsætninger som vor nuværende Lov. Dennes Regel om Nedsættelse af Straffen for Taaber og med dem ligestillede, jfr. § 39, er derimod forladt ved Forslagets § 18, hvorefter der, hvis Straf skønnes formaalstjenlig, anvendes Straf og ellers kan anvendes lignende Sikkerhedsforanstaltninger som overfor Sindssyge. I §§ 77 og 78 er der Hjemmel for Spirituspaalæg og Paalæg om Anbringelse paa Drankeranstalt i Forbindelse med Straffedom. Den sjælelige Tilstand hos Personer efter § 18 betegnes paa samme Maade som hos de af Interneringsloven omfattede, nemlig som en ved mangelfuld Udvikling, Svækkelse eller Forstyrrelse af Sjælsevernerne betinget varigere Tilstand. For disse Personers Vedkommende opstiller Straffelovsforslaget altsaa samme skarpe Enten—Eller som for de Sindssyge. De kan straffes, eventuelt i en særlig Anstalt eller Anstaltsafdeling, men saa undergives de ikke Sikkerhedsforanstaltninger, eller der anvendes saadanne Foranstaltninger, men saa straffes de ikke. Naar den sjælelige Defekt er indtraadt i Mellemtiden mellem Forbrydelsen og Dommen, kan Retten dog om fornødent bestemme, jfr. § 76, at der skal anvendes Sikkerhedsforanstaltninger, indtil Straffen maatte kunne fuldbyrdes; men dette Undtagelsestilfælde er netop ogsaa karakteriseret derved, at Vedkommende er saa uheldig skiftevis at være normal og defekt. Som Sikkerhedsforanstaltninger nævner Interneringsloven Anvisning af Opholdssted eller Forbud imod Ophold paa bestemte Steder, Tvangsindlæggelse eller Tilbageholdelse paa Anstalt eller Hospital, alt Foranstaltninger, der genfindes i Straffelovsudkastets § 75. Det skal

ved Dommen udtrykkelig bestemmes, hvilke Sikkerhedsforanstaltninger der kan træffes, saaledes at de nærmere Bestemmelser om Udførelsen træffes af Øvrigheden, og hvis der bliver Trang til andre Foranstaltninger, maa ny Dom erhverves. Det tvingende med Hensyn til Overholdelsen af de lempeligere Paabud er Muligheden for Anvendelse af det stærkeste Middel, Interneringen. Forskelligt herfra er det Tilhold, der ifølge Lovens § 6 af Justitsministeren kan gives straffede Sædelighedsforbrydere om ikke at nyde eller købe spirituøse Drikke eller indfinde sig i offentlige Parker eller Anlæg, i bestemt angivne Skove, paa Fællede, ved Skoler og Legepladser samt paa bestemt angivne Badeanstalter eller Strandbredder. Overtrædelse heraf medfører Straf, og hvert tredje Aar kan Spørgsmaalet om Tilholdets Opretholdelse forelægges Retten. Endnu bemærkes, at der under Sagen om Anvendelse af Sikkerhedsforanstaltninger skal beskikkes Sagsøgte en Tilsynsværge, der ogsaa, hvis han dommes, senere hen skal bistaa ham særlig til at faa rejst Sag om Foranstaltningernes Ophævelse.

Interneringslovens Hovedindhold er dette at hjemle Anlæg ved Landsret af Sag, hvorunder der i Strafferetsplejens Former nedlægges Paastand om Sikkerhedsforanstaltningers Anvendelse paa Personer, hos hvem ovennævnte Defekter — herunder seksuel Abnormitet — har givet sig Udslag i strafbare Handlinger — derunder Trusler —, der vidner om en nærliggende og alvorlig Fare for betydeligere Krænkelser af den almindelige Retssikkerhed ved Sædelighedsforbrydelse, grove Voldshandlinger, Brandstiftelse eller anden almenfarlig Forbrydelse.

Efter nugældende Strfl. § 39 vil den Paagældende da tillige være hjemfalden til Straf. Dette kan tænkes afgjort under en Underretssag eller under samme eller en anden Landsretssag. Interneringsloven nævner intet herom, fastsætter overhovedet intet om, at der ved Behandlingen af de to Slags Sager vil være at tage et indbyrdes Hensyn. Men ad Fortolkningens Vej forekommer det mig, at man maa

komme dertil. Naar det baade forinden Interneringsloven, og naar denne afløses af en med Straffelovsforslaget stemmende Lov, har været og vil være en Grundsætning for den strafferetlige Behandling af sindssyge og defekte Personer, at Straf og Internering udelukker hinanden, er det uantageligt, at der i disse Overgangsaar skulde gøres Brud paa en saa dybtliggende Grundsætning. For straffbare Handlinger, der kommer til Paadømmelse efter 24. April d. A., maa det gennem Retsanvendelsen opnaas, at Tilstanden efter Straffelovsforslaget bliver gennemført. Anlægges Sag med Paa-stand om Sikkerhedsforanstaltninger, maa den være ledsaget af Tilsagn om eventuel Frafald af Tiltale til Straf, og anlægges en saadan Sag, efterat der er erhvervet Dom til Straf, bør Retten nægte ogsaa at paalægge Sikkerhedsforanstaltninger. Saa meget fremgaar dog nok af Rigsdagsforhandlingerne, der er prægede af, at denne Lov, som nævnt, er noget af en Lejlighedslov, at man ikke har tænkt at bryde med Straffelovsforslagets nys fremsatte og fra ingen Side anfægtede System. I Folketingets Mindretalsforslag¹⁾, der ligger til Grund for Loven i dens sidste Skikkelse som Interneringslov, var det ogsaa udtrykkelig bestemt, at de to Slags Sager udelukkede hinanden. Det maa derfor være nok, at Loven ikke forbyder at tage det anførte Hensyn.

At den ikke positivt nævner det, hænger muligvis sammen med, at *occasio legis* derved vilde træde skarpere frem. Thi forhen domte Forbrydere, der med Hensyn til Defekt og Farlighed opfylder Lovens Forudsætninger, vil Loven efter sin udtrykkelige Udtalelse i § 1, 2. Stk., — dog kun naar Forbrydelsen var en Sædelighedsforbrydelse, og Sag rejses inden eet Aar efter Løsladelsen — ikke have skaanet for Internering tiltrods for, at de ogsaa har afsonet Straf. Sidstnævnte Moment kan altsaa ikke tages i Betragtning til at give dem Krav paa Frifindelse under Interneringssagen. Efter Ordlyden — »Personer, som forinden denne Lovs Ikrafttræden er dømt for en Sædelighedsforbrydelse« — er Be-

¹⁾ Rigsdagstidende 1924—25, Tillæg B Sp. 89.

stemmelsen ikke indskrænket til Personer, der under den ældre Sag er domt efter Strfl. § 39. En saadan Begrænsning ligger dog ikke fjern, thi der henvises i 2. Stk. til de i 1. Stk. »angivne Betingelser«, og disse er, at Defekten »har givet sig Udslag i straffbare Handlinger«. Hvis den Paagældende imidlertid den Gang, han forbrød sig, ikke kan anses at have været defekt, kan den Omstændighed, at han nu er det, ikke fyldestgøre Fordringen om, at Defekten »har givet sig Udslag«. Ved Lovforslagets oprindelige Form som Tillæg til Loven om Umyndighed og Værgemaal, hvor det afgørende for Rettens Indgriben med personlig Umyndiggørelse var den af Defekten umiddelbart følgende Fare, laa Sagen i saa Henseende anderledes, men da Forslaget flyttedes over paa Straffelovgivningens Grund, blev Defektens Udslag i straffbare Handlinger, der rober Fare, det afgørende for Lovens Anvendelse, og det stemmer unægtelig bedst med almindelige Strafferetsgrundsætninger, at man ikke ifølge en ændret Bedømmelse af Personen — dels som normal, dels som defekt — betynger ham baade med den fulde Strafbarheds og med Interneringens Onder. Var Forbryderen allerede tidligere erkendt defekt og straffet med nedsat Straf, kan det siges, at man af Samfundshensyn har ment nu at maatte gaa frem overfor ham paa den Maade, hvorpaa man allerede tidligere burde være gaaet frem, nemlig med Internering som farlig defekt. Det bemærkes herved, at den oftnævnte Berning var straffet som fuldt tilregnelig, men omend foranlediget ved hans Tilfælde har Loven jo ikke behovet at ende som en *bill of attainder* om ham.

Med Hensyn til Overgangstilfældene skal endnu anføres, at da de Paagældende har Ulemperne ved at lide Onder efter to strafferetlige Systemer, synes de at have berettiget Krav paa, at disse gøres saa ringe som mulig derved, at der uden Ophold skrides til Sagsanlæg mod dem efter Interneringsloven, uden at Dagen for deres Løsladelse afventes.

Lovgivning.

Danmark.

Lov af 11. April 1925 om Sikkerhedsforanstaltninger mod visse Personer, der udsætter Retssikkerheden for Fare.

I denne Aargang af N. T. f. S. (Side 158—59) er, forsaavidt dette kunde ske paa det paagældende Tidspunkt gjort Rede for de Bestræbelser, der i den nu afsluttede Rigsdagssamling gjordes for at tilvejebringe Lovhjemmel til Sikkerhedsforanstaltninger overfor, om fornødent Internering af, visse samfundsfarlige Forbrydere. Da Forsøget paa at lade dette ske paa Grundlag af en foretagen Umyndiggørelse strandede, skete der den i forrige Hefte omtalte Henvendelse til den tidligere Straffelovskommission, og denne afgav den 5. Marts 1925 sin Betænkning i en Skrivelse til Justitsministeriet ledsaget af et Udkast til Lov om Tillæg til Almindelig borgerlig Straffelov. Medens flere af dette Udkasts Tanker optoges i den endelige Lov, gik man ved denne i visse Henseender andre Veje. Af Hensyn til Sagens Vigtighed skal her anføres dels Lovens Tekst dels Straffelovskommissionens Udkast med tilhørende Bemærkninger.

Lov om Sikkerhedsforanstaltninger mod visse Personer, der udsætter Retssikkerheden for Fare.

§ 1.

En Person, hos hvem mangelfuld Udvikling, varigere Svækkelse eller Forstyrrelse af Sjælsevernerne — herunder seksuel Abnormitet — har givet sig Udslag i straffbare Handlinger — derunder Trusler —, der vidner om en nærliggende og alvorlig Fare for betydeligere Krænkelser af den almindelige Retssikker-

hed ved Sædelighedsforbrydelse, grove Voldshandlinger, Brandstiftelse eller anden almenfarlig Forbrydelse, kan underkastes Sikkerhedsforanstaltninger, herunder Anvisning af Opholdssted eller Forbud imod Ophold paa bestemte Steder, Tvangsindlæggelse eller Tilbageholdelse paa Anstalt eller Hospital, saa vidt og saa længe saadanne Foranstaltninger maa anses for nødvendige af Hensyn til Retssikkerheden.

Paa Personer, som forinden denne Lovs Ikrafttræden er dømt for en Sædelighedsforbrydelse, kan de i 1ste Stykke nævnte Foranstaltninger under de sammesteds angivne Betingelser bringes til Anvendelse, naar Sag derom rejses, inden der er forløbet eet Aar efter Løsladelsen.

§ 2.

De i § 1 omhandlede Foranstaltninger kan kun træffes ifølge Dom. Sag herom behandles i Strafferetsplejens Former ved Landsret. Under Sagens Behandling kan Retten ved Kendelse bestemme, at den sagsøgte skal indlægges paa et Sygehus eller Sindssygehospital til nærmere Undersøgelse, naar lægekyndige — efter Omstændighederne Retslægeraadet — erklærer sig derfor.

§ 3.

Ved Dommen skal det udtrykkelig bestemmes, hvilke Sikkerhedsforanstaltninger der kan træffes mod den sagsøgte. De nærmere Bestemmelser, som Foranstaltningernes Udførelse maatte udkræve, tages af Øvrigheden. Findes disse Foranstaltninger senere utilstrækkelige, kan Udvidelse kun ske ifølge ny Dom. Sag herom anægges ved Paatalemyndighedens Foranstaltning.

§ 4.

Der skal af Landsretten beskikkes den sagsøgte en dertil egnet og villig Tilsynsværge, saa vidt muligt, hvor Forholdene i øvrigt ikke taler derimod, en Person af hans nærmeste paarørende. Tilsynsværgeren skal dels sammen med den beskikkede Forsvarer bistaa den sagsøgte under Sagen, dels senere holde sig underrettet om hans Tilstand og drage Omsorg for, at de trufne Sikkerhedsforanstaltninger ikke opretholdes længere end nødvendigt.

§ 5.

De trufne Sikkerhedsforanstaltninger skal ophæves, naar den domfældte ikke længere kan antages at frembyde Fare for Retssikkerheden, jfr. § 1. Bestemmelse herom eller om Lempelser i Foranstaltningerne træffes af Justitsministeren, dog at den

domfældte eller hans Tilsynsværge til enhver Tid kan forlange, at Spørgsmaalet om foreløbig eller endelig Ophævelse af de trufne Foranstaltninger forelægges den Landsret, der har afsagt Dommen.

§ 6.

Justitsministeren kan meddele en Person, som ifølge Dom har udstaaet Straf for Sædelighedsforbrydelse eller Forsøg derpaa, Tilhold om, at han ikke maa nyde eller købe spirituøse Drikke eller indfinde sig i offentlige Parker eller Anlæg, i bestemt angivne Skove, paa Fællede, ved Skoler og Legepladser samt paa bestemt angivne Badeanstalter eller Strandbredder. Tilholdet meddeles ved Løsladelsen, men kan for Personer, som har udstaaet Straffen inden denne Lovs Ikrafttræden, meddeles, naar der ikke er forløbet eet Aar efter Løsladelsen.

Tilholdet vedbliver at bestaa, indtil Justitsministeren ophæver det. Dog kan den, hvem det er meddelt, efter 3 Aars Forløb og derefter paa ny hvert 3die Aar forlange, at Spørgsmaalet om dets fortsatte Bestaaen ved Paatalemyndighedens Foranstaltning forelægges Retten til Afgørelse.

Overtrædelse af Tilholdet straffes med Bøde eller Fængsel. Sager herom behandles i Strafferetsplejens Former ved Underret.

§ 7.

Udgifter ved de i Medfør af denne Lov trufne Foranstaltninger afholdes som Udgifter i Straffesager.

§ 8.

Denne Lov træder straks i Kraft og ophører at have Gyldighed ved en ny almindelig borgerlig Straffelovs Ikrafttræden og i alt Fald med Udgangen af Aaret 1927.

Udkast til Lov om Tillæg til Almindelig borgerlig Straffelov.

§ 1.

Gør en Person sig skyldig i en Forbrydelse mod Kønssædeligheden, Brandstiftelse eller anden almenfarlig Forbrydelse eller Forsøg derpaa, og han ved Handlingens Foretagelse befinder sig i en ved mangelfuld Udvikling, Svækkelse eller Forstyrrelse af Sjælsevernerne betinget varigere Tilstand, der dog ikke medfører fuldstændig Utilregnelighed, afgør Retten efter indhentet Lægeerklæring og samtlige i øvrigt foreliggende Omstændigheder, om han kan anses egnet til Paavirkning gennem Straf.

Findes Straf anvendelig, kan Retten bestemme, at Frihedsstraf skal udstaaes under særligt Lægetilsyn. Skønnes det under Straffens Udstaaelse, at en Fortsættelse af denne vil være unyttig eller vil medføre Fare for alvorlig Forværrelse af den dømtes Tilstand, bliver Sagen efter Begæring af Overbestyrelsen for Fængselsvæsenet paa ny at indbringe for Retten, som efter indhentet Lægeerklæring afgør, om Straff fuldbyrdelsen skal fortsættes eller afbrydes.

Findes Straf, enten straks eller ifølge senere Bestemmelse af Retten, uanvendelig, afgør Retten, om Sikkerhedsforanstaltninger i Medfør af § 2 skal træffes.

§ 2.

Findes Straf i Henhold til § 1 uanvendelig, bestemmer Retten, hvis det af Hensyn til Retssikkerheden findes paakrævet, hvilke Sikkerhedsforanstaltninger der bliver at træffe overfor ham. Kan Sikkerhed ikke ventes opnaaet ved mindre indgribende Forholdsregler, saasom Anvisning af eller Forbud imod Ophold paa et bestemt Sted, Beskikkelse af Tilsyn eller Umyndiggørelse, bliver den paagældende at anbringe i en Sindssyge-, Aandssvage- eller anden Kur- eller Plejeanstalt eller i en særlig for saadanne Personer indrettet Forvaringsanstalt. Indenfor de af Retten dragne Grænser træffer Øvrigheden de nærmere Bestemmelser, som Foranstaltningens Udførelse maatte udkræve. Det beskikkede Tilsyn eller Værgen har Ret til at tage Bestemmelse om den paagældendes Opholdssted.

Paa Foranledning af Paatalemyndigheden eller vedkommende Anstaltsledelse kan Retten til enhver Tid ved Kendelse forandre den trufne Afgørelse om Sikkerhedsforanstaltningens Art eller efter indhentet Lægeerklæring ophæve denne, foreløbigt eller endeligt.

§ 3.

Statsadvokaten kan meddele Personer, som ifølge Dom har udstaaet Straf for Sædelighedsforbrydelse eller Forsøg herpaa, Tilhold om, at de ikke maa nyde eller købe spirituøse Drikke, og om, at de ikke maa indfinde sig i offentlige Parker eller Anlæg, paa Fælledele, ved Skoler og Legepladser samt i bestemt angivne Lystskove. Tilholdet meddeles ved Løsladelsen, men kan for Personer, som har udstaaet Straffen inden denne Lovs Ikrafttræden, meddeles, naar der ikke er forløbet et Aar efter Løsladelsen.

Tilholdet vedbliver at bestaa, indtil Statsadvokaten ophæver det. Dog kan den, hvem det er meddelt, efter 3 Aars Forløb og

derefter paa ny hvert 3die Aar forlange, at Spørgsmaalet om dets fortsatte Bestaaen ved Paatalemyndighedens Foranstaltning forelægges Retten til Afgørelse.

Overtrædelse af Tilholdet straffes med Bøde eller Fængsel.

§ 4.

Naar en for Sædelighedsforbrydelse eller for Forsøg herpaa til Fængsel eller Strafarbejde inden denne Lovs Ikrafttræden dømt Person løslades efter udstaaet Straf, og det er oplyst, at han befinder sig i den i § 1 ommeldte Tilstand, og at denne giver Grund til at befrygte, at han vil være farlig for Retssikkerheden, kan Statsadvokaten udover et Tilhold som i § 3 nævnt meddele ham videregaaende Tilhold om ikke at indfinde sig paa bestemt angivne Steder. Statsadvokaten kan derhos samtidig eller senere anordne ham et Tilsyn, saa vidt muligt en Person af hans paarørende, som dertil findes egnet og villig; denne vil da under Politiets Overtilsyn have at overvaage hans Færd og meddele ham Forskrifter, som findes tjenlige til at forebygge, at han paa ny forbryder sig.

Tilsvarende Foranstaltninger kan under de i øvrigt angivne Forudsætninger træffes ogsaa overfor Personer, som før denne Lovs Ikrafttræden er løsladt efter udstaaet Strafarbejde, naar Bestemmelse herom tages inden et Aar efter deres Løsladelse.

Formener den, hvem Tilholdet er meddelt, eller for hvem Tilsyn er anordnet i Medfør af nærværende Paragraf, at Betingelserne for Anvendelsen af disse Foranstaltninger ikke har været til Stede, kan han inden 14 Dage derefter forlange Spørgsmaalet herom forelagt Retten til Afgørelse. I øvrigt finder Bestemmelserne i § 3, 2det Stykke, tilsvarende Anvendelse.

§ 5.

Overtrædelse af Tilhold meddelt i Medfør af § 4 eller af de af Tilsynet givne Forskrifter straffes med Bøde eller Fængsel.

Efter Paatalemyndighedens Paastand kan den, der har gjort sig skyldig i saadanne Overtrædelser, i Stedet for at idømmes Straf dømmes til Anbringelse i en af de i § 2 nævnte Anstalter, naar Retten efter de med Overtrædelsen forbundne Omstændigheder og de om hans nuværende mentale Tilstand foreliggende Oplysninger finder dette paakrævet af Hensyn til Retssikkerheden.

§ 6.

Ved Anordningen af de i §§ 3 og 4 ommeldte Tilholds- og Tilsynsforanstaltninger bliver det at betyde den paagældende, hvad han udsætter sig for ved at overtræde de givne Forskrif-

ter, hvorhos det skal tilkendegives ham, at han har den i § 4, 3die Stykke, nævnte Adgang til at faa Foranstaltningens Lovlighed prøvet af Retten.

§ 7.

Sager, der anlægges i Medfør af §§ 3, 4 og 5, behandles i Strafferetsplejens Former.

De i §§ 3, 4 og 5, 1ste Stykke, omhandlede Sager er Underretssager. De i § 5, 2det Stykke omhandlede Sager er Landsretssager.

§ 8.

Denne Lov ophører at have Gyldighed ved en ny almindelig borgerlig Straffelovs Ikrafttræden og i alt Fald ved Udgangen af 1927.

Den tidligere Straffelovskommissions Skrivelse til Justitsministeriet af 5. Marts 1925:

.....

Det er vor Opfattelse, at en stykkevis Gennemførelse af en ny Straffelov af principielle Grunde maa betragtes som uheldig, og at Betænkelighederne derved særlig gør sig gældende, naar Talen, som i det foreliggende Tilfælde, er om en Lejlighedslov, hvis Vedtagelse ønskes snarlig gennemført.

Udgangspunktet for de foreliggende Forslag har imidlertid været den praktiske Trang til allerede nu, inden en ny Straffelovs Ikrafttræden, at tilvejebringe Hjemmel for Anvendelse af mere effektive Foranstaltninger end efter den gældende Lovgivning muligt, særlig Interneringsforanstaltninger, overfor visse Personer, som paa Grund af mentale Mangler frembyder varig Fare for alvorlige Krænkelser af Retssikkerheden.

Idet vi er enige i, at en saadan Trang er til Stede, mener vi det forsvarligt allerede nu at lade de herhenhørende Bestemmelser i det foreliggende Straffelovsforslag delvis træde i Kraft.

Vi henviser i saa Henseende til det vedlagte Lovudkast §§ 1 og 2, ved hvis Affattelse vi har fulgt det af Straffelovskommissionen af 1917 udarbejdede Udkast, men hvis Omraade vi paa Grund af Lovens rent midlertidige Karakter har ment at burde begrænse til det mest paakrævede, Sædelighedsforbrydere, Brandstiftere og andre almenfarlige Forbrydere, hvis Lovovertrædelser er af særlig alvorlig Art.

Med Hensyn til de foreslaaede Sikkerhedsforanstaltningers Anvendelighed paa de Personer, der er idømt Straf efter den gældende Straffelov, eller som endog før den paatænkte nye

Løvs Ikrafttræden har udstaaet deres Straf, har vi ikke kunnet finde det rigtigt at foreslaa *Interneringsforanstaltninger* bragt umiddelbart til Anvendelse alene paa Grundlag af et Skøn over disse Personers antagelige Farlighed for Retssikkerheden, naar denne Farlighed ikke efter deres Løsladelse har vist sig i Gerning.

Derimod har vi (se Udkastets § 4) anset det forsvarligt, at der med Hensyn til Sædelighedsforbrydere, for hvis Vedkommende den praktiske Trang til at faa raadet Bod paa de uheldige Virkninger af Straffelovens § 39 er særlig stærk, som Overgangsbestemmelse skabes Hjemmel for Tilholds- og Tilsynsforskrifter, som dels i sig selv kan tjene til at forebygge, at den paa-gældende paa ny forbryder sig, dels i Tilfælde af Overtrædelse kan afgive Grundlag for en Internering, uden at der herved gøres Brud paa Grundsætningen om, at nye Straffelove ikke bør have tilbagevirkende Kraft. Saadanne Forskrifter har vi ment at kunne foreslaa bragt til Anvendelse ogsaa overfor Personer, der inden den nye Løvs Ikrafttræden er løsladt efter udstaaet Straf, dog kun indtil et Aar efter Løsladelsen, og for saa vidt angaar Tilholds- og Tilsynsforskrifter, hvis Overtrædelse skal kunne have Internering til Følge, paa den yderligere Betingelse, at de er løsladt efter udstaaet *Strafarbejde*.

Medens vi i Tilslutning til det foran anførte og under Hensyn til, at saadanne Bestemmelser er nøje knyttet til det hele Straffesystem, maa fraraade, at der i den omhandlede Lov optages Bestemmelser angaaende Sikkerhedsforvarings Anvendelse paa normale Recidivister, anser vi det af Hensyn til den meget stærke praktiske Trang dertil for ønskeligt, at der dog paa et enkelt Punkt gaas noget udenfor Rammen for de psykisk defekte Personer. Vi henviser i saa Henseende til Udkastets § 3, hvor der er foreslaaet Adgang til at anvende Tilhold — hvis Overtrædelse alene kan medføre Straf, men ikke Internering — overfor alle løsladte Sædelighedsforbrydere uden Hensyn til, hvad der foreligger oplyst om deres mentale Tilstand. Dette støttes dels paa Hensynet til Ønskeligheden af i al Almindelighed at skabe større Tryghed for Kvinder og Børn overfor de heromhandlede Personer, dels paa den særlige Betragtning, at den mentale Tilstand hos den, der er dømt efter den gældende Straffelov, naar dens § 39 ikke er bragt til Anvendelse, ofte ikke under Sagen vil være oplyst eller tilstrækkelig klart oplyst, idet Straffelovens § 39 i Retsanvendelsen langtfra anvendes paa alle de psykisk defekte Personer, som maa henføres under Beskrivelsen i Udkastets § 1.

Vi har ikke fundet det betænkeligt, at Meddelelse af Tilhold i Medfør af § 3 indenfor de dør fastsatte Grænser endelig gives af Statsadvokaten, dog med den i Paragraffen nævnte Adgang til efter 3 Aars Forløb og derefter paa ny hvert 3die Aar at indbringe Spørgsmaalet om dets fortsatte Bestaaen for Retten. Derimod har vi med Hensyn til Anvendelsen af de i deres Retsvirkninger vidtgaaende Forskrifter i Udkastets § 4, særlig i Betragtning af den Tvivl, der ofte vil være om den psykiske Tilstands Art og Farlighed, ikke ment at burde overlade det til Statsadvokatens *endelige* Afgørelse, om Betingelserne for disse Foranstaltningers Anvendelse har været til Stede. Vi har derfor foreslaaet, at det i et Tidsrum af 14 Dage (svarende til den almindelige Ankefrist i Straffesager) efter Foranstaltningens Anordning skal staa den paagældende frit for at faa denne Afgørelse prøvet af Domstolene.

Med Hensyn til de for Overtrædelse af Tilholds- og Tilsynsforskrifter foreslaaede Straffe bemærkes, at disses Størrelse — saavel efter § 3 som efter § 5 — afgiver Grundlag for Anholdelse og Fængsling og derfor overflødiggör særlige Bestemmelser, som under en modsat Forudsætning kunde være ønskelige, om en foreløbig Internering af den paagældende indtil Sagens Afslutning.

Sluttelig bemærkes, at vi ikke overser, at der kan rejses Spørgsmaal om at anvende Internering overfor Psykopater, uden at saadan Foranstaltning behøver at være betinget af Foretagelse af en forbryderisk Handling. En Undersøgelse af dette lige saa vigtige som vidtrækkende og vanskelige Spørgsmaal vilde imidlertid kræve en psykiatrisk Sagkundskab, som vi savner, og allerede af denne Grund har vi ment ganske at maatte undlade at udtale os, endsige stille Forslag desangaaende.

Betänkande och förslag rörande Internering av farliga återfallsförbrytare (1922) samt Betänkande och förslag rörande Förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare (1923) vedlægges.

København, den 5. Marts 1925.

N. H. Glarbo. Aug. Goll. Oskar Johansen. Oluf H. Krabbe.
Eyvind Olrik. Carl Torp.

Som en god Side ved Loven maa fremhæves, at den har gennemført den vigtige Regel, at Sikkerhedsforanstaltningerne kun kan træffes ved Dom, der afsiges paa Grund-

lag af en i Strafferetsplejens Former foretagen Undersøgelse og Forhandling. Fremdeles er det overfor de vidtgaende Roster, der havde rejst sig, af væsenlig Betydning, at Loven under alle Omstændigheder som Grundlag for Sikkerhedsforanstaltningernes Anordning kræver, at den paagældende alt har gjort sig skyldig i strafbare Handlinger, der vidner om en den almindelige Retssikkerhed truende Fare (en anden Sag er, om selve Lovens Ord er synderlig heldig valgt, hvad der imidlertid vistnok hænger sammen med den Uklarhed paa flere Punkter, der overhovedet herskede i Udtalelserne paa Rigsdagen). Fra Straffelovskommissionens Udkast har Loven derhos i § 6 optaget Tanken om Tilhold som et Led i Samfundets Kamp særlig mod de Sædelighedsforbrydere, der vælger Børn eller en ganske umoden Ungdom som deres Ofre, saaledes at Tilholdets Overtrædelse gøres strafbar. Men det er beklageligt, at man ikke i Loven har benyttet den Anvisning, som Udkastet i dertil egnede Tilfælde gav paa at anvende tidligere straffede Sædelighedsforbryderes grove Overtrædelser af saadanne Tilhold som Grundlag for Sikkerhedsforanstaltninger (om fornøden Internering) og i Stedet i Lovens § 1, 2. Stk., har optaget Bestemmelse om, at saadanne Foranstaltninger uden nyt mellemkommet strafbart Forhold kan anvendes overfor dem, der allerede før Lovens Ikrafttræden er domte (og har udstaaet Straf) for en Sædelighedsforbrydelse, naar blot Sag derom rejses inden 1 Aar efter Løsladelsen. Denne »tilbagevirkende Kraft« stider mod vigtige Grundsætninger, som i Kulturstaterne har arbejdet sig frem til en almen Anerkendelse, hvori der nødig skulde gøres Skaar. I denne Forbindelse bliver det en vigtig Bestemmelse i Loven, naar den ifølge sin sidste Paragraf »ophører at have Gyldighed ved en ny almindelig borgerlig Straffelovs Ikrafttræden og i al Fald med Udgangen af Aaret 1927«. Det tør haabes, at denne Bestemmelse maa blive staaende uforandret.

Eyvind Olrik.

Domme.

Danmark.

Spørgsmaal om Umyndiggørelse af en farlig Sædelighedsforbryder.

I N. T. f. S. 1925 S. 156 ff. er omtalt den Højesteretsdom af 30. Januar 1925, ved hvilken det statueredes, at Justitsministeriet havde været uberettiget til i Interneringsøjemed at tilbageholde en Sædelighedsforbryder efter udstaaet Straf. Som et Led i Justitsministeriets Bestræbelser for ad civil Vej og gennem administrativ Afgørelse at opnaa Internering af visse farlige Sædelighedsforbrydere forelaa en ny Sag til Paakendelse, denne Gang rejst til Umyndiggørelse af en formentlig aandssvag Forbryder, for at han derefter under Værgens Samvirken med Justitsministeriet kunde tages i Forvaring. Efter Justitsministeriets Paalæg fremsatte vedkommende Politimester Begæring om Umyndiggørelse af den 22aarige Karl A., der to Gange havde været straffet for alvorligt uterligt Forhold overfor Smaadrenge og i Øjeblikket hensat til Afsoning af den ham senest — under Anvendelse af Strfl. § 39 (formindsket Tilregnelighed) — ved en Underret idømte Fængselsstraf. Retslægeraadet udtalte, at A., hvis Udvikling af Amtslægen var skildret som ikke naaende udover en 10—12 Aars Drengs Standpunkt, vel ikke var udpræget aandssvag, men »hører til den Kategori af i mindre Grad aandssvage, paa hvem Forsogsstraf¹⁾ er anvendelig, men som, hvis denne viser sig unyttig, og de atter gør sig skyldige i samme Art Forbrydelse mod Sædeligheden, bør interneres i en Aandssvageanstalt«. Hverken Østre Landsret eller Højesteret fandt dog at kunne tage Begæringen til Følge (Højesterets Kæremaalsudvalgs Kendelse af 8. April 1925 i H.R.T. 1925, 109,

¹⁾ Hermed maa jo menes: Straf forsogsvis.

endnu ikke optaget i U.f.R.¹⁾. Højesteret udtaler i sine Præmisser, at det efter det oplyste ikke kan antages, at A. er ude af Stand til selv at drage tilbørlig Omsorg for sin Person eller iøvrigt uskikket til at varetage sine Anliggender. Højesteret gaar herved ud fra, at »Anliggender« i Myndighedslovens § 2 Nr. 1 ikke kan begrænses til den paagældendes formueretlige Anliggender, men ogsaa maa omfatte hans personlige Anliggender. A. turde imidlertid ikke antages uskikket til Varetagelse af sine Anliggender i denne Forstand. Fra sine Tjenester fik han gennemgaaende Vidnesbyrd om vel at være meget indskrænket, men dog flink, om end ikke rask til sit Arbejde. Han kunde derfor ikke betegnes som »Taabe« (jfr. Straffelovens § 39) og faldt heller ikke udenfor det Begreb om Evne til at handle fornuftmæssigt, der fremhæves som afgørende i Myndighedslovens §§ 64 og 65. Anderledes vilde Resultatet være bleven, hvis A. virkelig havde kunnet karakteriseres som udpræget aandssvag. — Om den nu gennemførte »Interneringslov af 11. April 1925« henvises til Artiklen ovenfor under »Lovgivning« (S. 239 ff.).

Varetægtsfængsel kan anvendes under Sager i Henhold til Interneringslovens § 1.²⁾

Den omtalte Interneringslov, der kun kom til Verden efter svære Fødselsveer, viste sig straks at rejse tvivlsomme Spørgsmaal for Retsanvendelsen. Ifølge Justitsministeriets Paalæg rejstes Sag mod en d. 2. Februar 1925 efter udstaaet Straf løsladt Voldtægtsforbryder til Behandling efter Lovens § 1, 2det Stykke, og Anklagemyndigheden forlangte ham i den Anledning arresteret under Sagen. Der kunde næppe være Tvivl om, at den Tiltalte i objektiv og subjektiv Henseende fyldestgjorde Betingelserne for Anvendelse af Sikkerhedsforanstaltninger, samt at der ligeledes var al Grund til at holde ham fængslet, indtil Dom faldt i Sagen, hvis overhovedet Varetægtsfængsel kunde anvendes under Sager af denne Beskaffenhed. Dette antoges dog ikke af Østre Landsret paa Grund af Lovens Tavshed paa dette Punkt, men Højesteret besluttede Tiltalles Fængsling (iøvrigt i Overensstemmelse med en Dissens, der var afgivet af en af de tre vole-

¹⁾ Sagen er i Højesteret paadømt af 9 Dommere efter mundtlig Hovedforhandling ligesom Domssager.

²⁾ Jfr. iøvrigt min Afhandling i U. f. R. 1925 B p. 181.

rende Landsdommere) i Henhold til følgende Præmisser (Højesterets Kæremaalsudvalgs Kendelse af 27. Maj 1925 i H.R.T. 1925.236): »Ligesom det ved Retsplejelovens § 780, sidste Stykke, er foreskrevet, at Varetagtsfængsel kan finde Anvendelse ved Sager efter Straffelovens § 299, saaledes findes det ogsaa at have Hjemmel i Retsplejeloven, at Varetagtsfængsel kan anvendes i Sager om Anvendelse af Sikkerhedsforanstaltninger efter Straffelovens § 38, 2det Stykke, selv om Anklagemyndigheden ikke alternativt maatte have nedlagt Paastand om Straf. Under Hensyn hertil og til Formaalet med Lov af 11. April 1925 findes denne Lovs § 2, 2det Punktum [nemlig om Sagernes Behandling »i Strafferetsplejens Former«] at maatte forstås som hjemlende Anvendelse af Varetagtsfængsel under Betingelser svarende til dem, der er fastsatte i Retsplejelovens 4de Bog, særlig i § 780, sidste Stykke. — Da der nu efter Sagens Oplysninger er alvorlig Fare for, at Tiltalte paa fri Fod atter vilde gøre sig skyldig i Voldtægt eller lignende Forbrydelse, findes Anklagemyndighedens Paastand at burde tages til Følge«.

Eyvind Olrik.

Fængselsvæsen.

Om den sterke stigning i de norske lokalfængslers fangetal.

Av HARTVIG NISSEN, direktør for Botsfængslet.

Efterat fangetallene i de gamle distriktsfængsler hadde været nokså lave i begynnelsen av 1890-årene, steg de sterkt gjennom de gode tider utover mot århundredskiftet og kulminerte i 1901 med 149,000 fangedager. Under de følgende økonomiske nedgangsår sank også fangetallene, inntil de nådde bunnen i 1904—05, da antallet av fangedager utgjorde 110,100. Senere steg tallene i det store og heletatt — med litt bolgebevegelse —, nådde 208,100 i 1913—1914 og kulminerte foreløbig i 1916—17 med 232,700 dager. I de følgende år gikk tallene atter nedover, inntil de nådde bunnen i 1919—20 med 166,200. Senere har tallene stadig steget og steget sterkt, saaledes at de i sidste termin 1923—24 utgjorde 240,700 dager, altså ikke så litet flere enn i 1913—14 og enndog flere enn i 1916—17.

De tall, som jeg her har meddelt, gjeller riket i det hele. Fangetallets bevegelse er imidlertid ikke den samme over hele landet.

For å få et nærmere inntryk av fangetallene har jeg foruten tallene for riket ogsaa undersøkt dem særskilt for Oslo, Østfold, Oplandene (d. v. s. Oplands og Hedmarks fylker), Buskerud, Vestfold, Telemark, Agder og Rogaland, Bergen (med Hordaland, Sogn og Fjordane), Møre, Trøndelagen og Nord-Norge.

De følgende opgaver er avrundet til nærmeste tier for fangenes vedkommende, til nærmeste hundrede for fangedagenes. De samlede fangetall var som nevnt i de senere år lavest i 1919—20. Men i enkelte forhold er bunnen nådd allerede i 1918—19.

Riket.

Antallet av fangedager ialt steg fra 208,100 i 1913—14 til 240,700 i 1923—24, en stigning på 16 pct. Stigningen er 45 pct. i de sidste 4 år (fra 166,200 i 1919—20 til 240,700 i 1923—24).

Varetektsfangenes dagantall steg fra 76,700 i 1913—14 til 108,000 i 1923—24, d. v. s. 41 pct. I de sidste 4 år er antallet av dager steget med 39 pct. (fra 77,700 til 108,000).

Straffangenes dagantal steg i 10-året med 1 pct. fra 131,400 til 132,700 samtidig med at antallet av innkomne fanger sank med 17 pct. I de sidste 4 år er antallet av straffangedager steget med 50 pct. (fra 88,500 til 132,700).

Innenfor straffangene er der to store grupper, boteavsonere og andre straffanger.

Boteavsonernes dagantall sank fra 72,100 i 1913—14 til 18,100 i 1918—19, men steg attil til 71,800 i 1923—24. Der har altså i 10-året været en voldsom forandring, sterkt fall og sterk stigning. Men tallene lå i 1923—24 en halv procent lavere enn i 1913—14 (antallet av fanger sank samtidig 20 pct). Men i de sidste 5 år er botefangenes fangedager steget med ikke mindre enn 297 pct., altså nesten til det firedobbelte.

Andre straffangers dagantall var 59,300 i 1913—14, 55,400 i 1919—20 og 60,900 i 1923—24. Forandringene er altså her ikke store. Der er i 10-året en stigning i antallet av dager paa 3 pct. I de sidste 4 år er dagene steget med 10 pct. (antallet av fanger sank samtidig med 13 pct.).

Bevegelsen i fangebelegget bestemmes av følgende faktorer:

1. Antallet av innkomne fanger. I 10-året 1913-14—1923-24 er varetektsfangenes antall steget med 32 pct, fra 5240 til 6940, boteavsonernes antall sunket med 20 pct. fra 11,170 til 8910, andre straffangers antall sunket med 3 pct. fra 2570 til 2480. Regnet fra det laveste år i den senere tid er der i 1923—24 en stigning i antallet av varetektsfanger på 36 pct. i 4 år (fra 5090 til 6940), en stigning i antallet av boteavsonere på 223 pct. i 5 år (fra 2760 til 8910), men en nedgang i antallet av andre straffanger på 13 pct. i 4 år (fra 2840 til 2480).

2. Omsetningen til fengsel på vann og

brød. Vannogbroddagene utgjorde i 1913—14 44 pct. av straffedagene, i 1918—19 38 pct. og i 1923—24 49 pct.

Et klarere bilde av vannogbrodstraffens betydning for straffullbyrdelsen får vi dog ved å undersøke hvor stor procent av det samlede antall straffedager som forelå til fullbyrdelse (altså før omsetning til v. b.), er blit omsatt til vannogbrød. Ved beregning av dette forhold viser det sig at av den straff som skulde fullbyrdes, blev omsat til v. b.:

	Bøteavsonere	Andre straffanger	Tilsammen
1913—14	83 pct.	46 pct.	71 pct.
1918—19	90 »	56 »	65 »
1923—24	85 »	56 »	75 »

Vi ser at det allermeste av bøteavsonernes fengselsstraff omsettes til v. b., og det uansett om antallet av fangedager er forholdsvis lavt (i 1918—19 45,100 dager for omsetning) eller meget høit (i 1913—14 162,500 og i 1923—24 166,400 dager for omsetning). Vi ser videre at omtrent halvparten av de andre straffangers fengselsstraf omsattes til v. b. (i 1913—14 85,500, i 1918—19 116,700 og i 1923—24 97,300 dager for omsetning). Av det samlede antall straffangers fengselsstraff omsattes til v. b. i 1913—14 71 pct., i 1918—19 65 pct., i 1923—24 75 pct. (fangedager uten omsetning henholdsvis 248,000, 161,800 og 263,400).

Denne sterke anvendelse av vannogbrød gjør straffullbyrdelsen meget billig for Staten, men er i andre henseende uheldig. En sådan straffullbyrdelse står likefrem i strid med den tanke som har fått uttrykk i Justisdepartementets cirkulære av 19 april 1910, gjentatt i påtaleinnstruksens § 52, hvorefter der ved domfellelse efter løsgjengerlovens §§ 16, 17 og 19 bør vises megen forsiktighet med å omsette straffene til vann og brød. Den allerede på forhånd forholdsvis kortvarige fengselsstraff bør ikke yderligere forkortes for disse fanger. Hvad departementet her har uttalt om domfelle fanger, må ha sin rigtighet også for en stor del bøteavsonere — hovedmassen av dem avsoner bøter for drukkenskap. Men når fengslene stort sett er fulle eller overfylte, blir det imidlertid så å si nødvendig å gå til en sterk anvendelse av vannogbrød for i det hele å få straffene fullbyrdet.

Som følge av omsetningen til v. b. er innspart 116,700 dager i 1913—14, 130,700 i 1923—24. Det daglige

middeltal vilde uten omsetning til v. b. ha utgjort i de to år 890 og 1015, men er ved omsetningen redusert med 320 og 357 til 570 og 658.

3. *Fengselstidens lengde.* Mens påtalemyndigheten gjennom en stigende anvendelse av omsetning til v. b. har et middel til i et visst omfang å holde fangetallene nede, har den mindre innflydelse på den stigning i fangedagenes antall som skyldes lengere straffer. Utreknet i hele dager var den gjennomsnittlige straffetid som forelå til fullbyrdelse, altså for omsetning blev forétatt, følgende for riket i det hele:

	Boteavsonere	Andre straffanger
1913—14	15 dager	33 dager
1918—19	17 »	29 »
1923—24	19 »	39 »

Botefangenes midlere straffetid var saaledes i 1923—24 2 dager lengere enn i 1918—19, 4 dager lengere enn i 1913—14, andre straffangers i 1923—24 10 dager lengere enn i 1918—19, 6 dager lengere enn i 1913—14. Dette spiller ikke så liten rolle.

Vi ser at tross nedgang i antallet av innkomne straffanger var fangedagene uten omsetning allikevel steget som følge av lengere straffetider, men ved sterkere omsetning til v. b. bragt ned i 1923—24 til omtrent samme dagantall som i 1913—14.

Varetektsfengslingens lengde har ikke undergått stor forandring i årenes løp. Gjennomsnittlig på hver fange var den $14\frac{1}{2}$ dag i 1913—14, $15\frac{1}{2}$ dag i 1923—24. Denne lille forlengelse sammen med den før omtalte ganske betydelige stigning i antallet av varetektsfanger er da grunnen til varetektsdagens sterke stigning.

Foranstående oversikt kan samles i følgende sammendrag:

Når fangedagene i det hele er øket med 32,600 dager i 10-året (fra 208,100 til 240,700) skyldes dette økning i varetektsfangenes antall med 32 pct., en liten forlengelse av vareteksttiden, en så betydelig forlengelse av straffetiderne (4 dager for boteavsonere, 6 dager for andre straffanger) at dette øker straffangedagenes antall tiltross for

at straffangenes antall er sunket med 17 pct., og at omsetningen til vannogbrød er utvidet.

Ser vi antallet av fangedagene i 1923—24 i forhold til fangedagene i mere nærliggende år, finner vi en stigning i antallet av varetektsfanger på 36 pct. siden 1919—20 og i antallet av straffanger i det hele på 68 pct. siden 1918—19. Når dertil kommer en forlengelse av straffangenes straffetid siden 1918—19 med 2 dager for bøtefangene og med 10 dage for andre straffanger, er den samlede straff som skulde avsones, steget med 101,600 dager fra 161,800 i 1918—19 til 263,400 i 1923—24. Men som følge av at der i 1923—24 blev omsatt 75 pct. av straffetiden til vannogbrød mot 65 pct. i 1918—19, steg det virkelige antall fangedager for straffanger »bare« fra 192,800 i 1918—19 til 240,700 i 1923—24.

De enkelte landsdeler.

Jeg skal her bare peke på enkelte ting, derunder fangedagenes antall i 1923—24 i forhold til antallet i det laveste år i senere tid (dels 1918—19, dels 1919—20):

O s l o. Fangedagene er ialt steget med 52 pct. på 4 år, varetektsdagene med 72 pct. på 4 år, botedagene med 217 pct. på 5 år.

Ø s t f o l d. Fangedagene er ialt steget med 278 pct. på 4 år, varetektsdagene med 168 pct. på 4 år, botedagene med 2350 pct. — to tusen tre hundrede og femti procent — på 5 år! Mere enn 24 ganger!

O p l a n d e. Fangedagene er ialt steget med 96 pct. på 4 år, botedagene med 256 pct. på 5 år.

B u s k e r u d. Fangedagene er ialt steget med 68 pct. på 4 år, botedagene med 443 pct. på 5 år.

V e s t f o l d. Fangedagene er ialt steget med 52 pct. på 4 år, botedagene med 1040 — et tusenogfirti — procent på 5 år!

T e l e m a r k. Fangedagene er ialt steget med 61 pct. på 4 år, botedagene med 550 pct. på 5 år.

A g d e r o g R o g a l a n d. Fangedagene er ialt gått ned fra 21,500 i 1918—19 til 15,200 i 1923—24, varetektsdagene er samtidig gått ned fra 10,300 til 6200. Men botedagene er steget med 209 pct. på 4 år.

B e r g e n (med Hordaland, Sogn og Fjordane). Fangedagene er ialt steget med 20 pct. på 4 år, botedagene med 81 pct. på 5 år.

Møre. Fangedagene er ialt steget med 20 pct. fra 1913—14, men gått 3 pct. ned i de sidste 4 år. Botedagene er steget med 450 pct. på 5 år.

Trøndelagen. Fangedagene er ialt steget med 30 pct. på 4 år, men med næsten 50 pct. siden 1913—14. Botedagene er steget med 816 pct. på 5 år.

Nord-Norge. Fangedagene er ialt steget med 34 pct. på 5 år, med nesten det samme siden 1913—14. Botedagene er steget med 700 pct. på 5 år.

I 10-året er det samlede antall fangedager steget i alle distrikter undtagen i Telemark, Agder og Rogaland. Varetekstdagene er steget overalt undtagen i Telemark. Straffangedagene for omsetning er steget overalt undtagen i Vestfold, Telemark, Agder, Rogaland og Møre.

Tar vi særlig for oss Østlandet, nemlig Oslo, Østfold, Oplandene, Buskerud og Vestfold, vil vi finne at fengslene her hadde et dagligt middeltal av 355 i 1913—14, av 385 i 1916—17 og av 410 i 1923—24, altså i sidste år daglig 25 fanger mere enn i 1916—17, som var maksimumsåret for sidste hølgedal. Men i 1923—24 er her ikke medregnet det i 1923 oprettede hjelpefengsel for kvinner (i landsfengslet for kvinner i Oslo) som i 1923—24 hadde daglig 26 fanger. Tas dette med, blir middeltallet 436 eller henholdsvis 81 og 51 fanger mere enn i 1913—14 og 1916—17.

Den 15 november 1924 hadde disse samme fengsler, medregnet kvinnefengslet, 576 fanger. Ser vi bort fra kvinnefengslet, hadde de egentlige krets- og hjelpefengsler 537 fanger, mens fengslene sammenlagt bare har plass til 505. Enkelte fengsler hadde den dag noen ledige plasser. Men 7 fengsler var overfylde med ialt 70 fanger mere enn de burde ha.

Slutning.

Spør vi så hvorfor antallet av varetektsfanger og av straffanger er steget så sterkt i den senere tids økonomiske nedgangsperiode, når fangetallene gikk den motsatte vei under den sidste økonomiske nedgangstid ved århundredets begynnelse, er visselig grunnen hertil å søke i de samme forhold som har ledet til de senere års ekstraordinære politiforføininger. At botefangenes antall er steget så voldsomt i de senere år, behøver imidlertid ikke å bety at antallet av dem som er straffet med bøter, er steget i samme grad.

Her spiller nemlig de dårlige tiders ringere betalingsevne inn. Fengselsstatistikken er ikke et pålidelig barometer for den del av kriminaliteten som avgjøres med bøter. For den del må vi gå til kriminalstatistikken. Men den foreligger bare til 1920.

Det fremgår av foranstående utredning at der nu er stor mangel på fangeplass på Østlandet — i november 70 fanger formeget i 7 fengsler. Så raskt som fangetallene skifter fra dag til dag i det enkelte fengsel, kan man ikke straks utnytte nogen få ledige plasser i andre fengsler.

Skulde man også ta det hensyn at man bør komme bort fra den ganske urimelig svære omsetning til vann og brød, trenges meget mere plass endda. Om der i 1923—24 var omsat til v. b. bare halvdelen av det som blev gjort, vilde dette øket det daglige middeltall på Østlandet med 143 fanger.

Litteratur.

Fangers Anvendelse til Friluftsarbejde. De danske Fangekoloniers Virksomhed igennem 25 Aar. Af Fængselsinspektør J. H. Wandall. Kbhvn. 1925 (78 Sider).

Dette lille Skrift af Chefen for Horsens Strafanstalt, fra hvilken Anstalt alle Fangekolonierne er etableret, frembyder en særdeles interessant Læsning, som tillige ved Skildringens Livfuldhed og de smukke Billeder fra Kolonierne er fornøjelig. Man faar at vide, at Tanken om danske Fangekolonier er udgaaet fra selve *Dalgas*, som paa Fængselselskabernes Fællesmøde i 1891 fremsatte Forslag om at oprette Tvangsarbejdsanstalter eller Arbejdskolonier paa Heden med den Opgave at opdyrke og udnytte Hedeegnenes lyngklædte Moser og Kærjorder. *Dalgas* gjorde opmærksom paa, at man ikke kunde tænke paa at beplante hele Heden eller opdyrke Hedestrækninger til Agerland ved Hjælp af Fanger i Arbejdskolonier, idet saadant dels vilde blive for kostbart og dels ikke være et egnet Fangearbejde, da man ikke til alle Aarstider vilde have Arbejde for Fangerne. Derimod viste Forbilleder fra Tyskland, at Mose- og Kærkultur paa Heden vilde kunne give et godt Udbytte og bære Udgifterne ved en ret betydelig Arbejdsstyrke samt beskæftige denne saa at sige hele Aaret rundt. *Dalgas* foreslog Arbejdet optaget i ret stor Maalestok og med Støtte fra Kommunerne, navnlig de store Byer. Fængselselskaberne veg imidlertid tilbage for Planen, som de mente oversteg deres Evner. Men *Dalgas'* Tanker havde slaaet Rod hos den daværende Inspektør for Horsens Strafanstalt, Kaptejn *Backe*, der vedblev at arbejde med den og i Januar 1898 til Overinspektøren for Fængselsvæsenet fremsendte et Forslag til »detacherede Fangekommandoer« og heri udtalte det Haab, at der med en saadan Ændring i Straffuldbyrdsmaaden

kunde opnaas bedre Resultater end hidtil af Strafadstaaelsen.

I Efteraaret 1898 tilbød saa 2 jyske Plantningsselskaber Overinspektionen at overtage 15 Fanger fra Horsens Strafanstalt og beskæftige dem 2 à 3 Maaneder ved Arbejde paa Karup Flade med Station i det gamle »Gedhus«, c. 2½ Mil fra Herning, og den 11. August 1899 indkvarteredes den første Fangestyrke dersteds og beskæftigedes hovedsagelig med at grave Huller med senere Beplantning for Øje. Senere oprettedes yderligere Kolonikampagner ved Lem og derefter ved *Dejbjerg* og *Flyndersø*, alle med Plantningsarbejde for Øje. Resultatet af Koloniernes Virksomhed har været, at man i de forløbne 25 Aar ved Fangearbejdskraft har beplantet ialt c. 2560 Tdr. Land Hedejord samt udført et betydeligt Arbejde ved Planteskoler, Anlæg og Udbedring af Veje, Slaaning og Presning af Lyng, Hugstarbejde og Faskinbinding.

Da Hedeopdyrkningen kræver Tilførsel af Mergel, opstod Tanken om at etablere en Fangekoloni i *Kølsen* til Bearbejdelse af det derværende righoldige Mergelleje, der ejes af et Andelsselskab. Her blev opført en Fangebolig, og i Sommeren 1907 rykkede det første Hold Fanger ind. Forholdet har senere udviklet sig saaledes, at 38 Fanger fra Horsens Strafanstalt kan beskæftiges dersteds hele Aaret rundt, idet der nu i den Vintertid, hvor der ikke kan arbejdes i fri Luft, drives Tilvirkning af Trælegetøj.

Fra den lille Begyndelse er Kolonierne saaledes vokset frem til at blive en større Faktor i Strafadstaaelsen. Helst skulde jo Fangerne udtages fra Overgangsstadiet, for at kunne gaa fra Koloniarbejdet til betinget eller ubetinget Losladelse. Men da der ikke er et tilstrækkeligt Antal af saadanne Fanger til at besætte Pladserne i Kolonierne, maatte man medtage Fanger fra Tvangsstadiets 5. og 4. Klasse, senere — da Køsenkolonien blev udvidet til at omfatte 38 Mand — maatte man give Adgang til at medtage Fanger, som var naaet over Tvangsstadiets 2. Klasse, naar Halvdelen af Straffetiden er udstaaet, og selv Fanger, hvis Straffetid kun er 1 Aar. Folgen heraf er, at dette Arbejde i Særdeleshed kan anvendes for Recidivister, hvis Forbrydelse er forholdsvis ringe, og som rettelig hører hjemme i det fremtidige Arbejdshus. Af de gældende Regler følger endvidere ikke blot, at samme Mand saaledes kan komme ud i Koloniarbejdet flere Gange som Følge af gentagne

Straffe, men at ogsaa en Fange under Udstaaelsen af en langvarig Straf flere Aar efter hinanden kan anbringes i en Koloni.

Disciplinen i Kolonierne har været tilfredsstillende, men Tilbagefaldsprocenten for losladte Kolonifanger er stor, nemlig 50. Forfatteren finder imidlertid Værdien af det saaledes etablerede Friluftsarbejde hovedsagelig deri, at der tilføres Straffuldbyrdelsen et Middel til at modvirke den Fare for legemlig Nedbrydning, som Indespærringen før eller senere fører med sig, foruden at det giver Betingelser for at fremelske Sider i Fangens Sind, som vanskelig eller aldrig vilde komme til Udfoldelse indenfor Anstaltens Mure, samt giver Fangerne en legemlig Træning til det Kropsarbejde, som Størstedelen af dem efter Losladelsen vil være henvist til som deres Erhverv. For den fremtidige Udnyttelse af Friluftsarbejdet under den forestaaende Reform af vort Straffesystem mener Forf. ikke, at en videre Udvikling af Kolonisystemet er Vejen, men at det rette vil være ved de enkelte Strafanstalter at sikre sig et saa stort Jordtilliggende, at Anstalten selv har Mulighed for til enhver Tid at beskæftige alle dertil egnede Fanger ved Udearbejde. Opretholdelsen af de nu bestaaende Kolonier vil ved Gennemførelsen af Straffelovsreformen kun kunne forsvares, naar der til disse Kolonier alene udsendes Fanger, som henregnes til Kategorien »uforbederlige«.

O. Haack.

Fra fremmede Tidsskrifter.

Schweizerische Zeitschrift für Strafrecht
1923—1924.

En Artikel af *Hans Kellerhals* omhandler de nye Tendenser i Ordningen af Opdragelses- og Strafanstalterne i Staten New Jersey (U. S. A.). I Tilknytning til, hvad *Heacox* er slaaet ind paa ved Strafanstalten i Auburn¹⁾, gaar Princippet ud paa at opnaa Fangernes Højnelse ved en Behandling, der støtter sig paa et videnskabeligt Studium af hvert enkelt Individ, hans Afstamning og Omgivelser samt de Grunde, som har ført til hans Domfældelse, og som forfølger de saaledes udfundne Fænomener for at behandle og søge fjærnet de særlige forhaandenværende abnorme Forhold. De fornødne Undersøgelser foretages af en Klassifikationskommission: Lægen undersøger, om legemlige Mangler kræver særlig Opmærksomhed, Psykiateren, om Observation i et Sindssygehospital tiltrænges, Læreren prøver ved Skoleundervisningen, hvad Manden ved, og Psykologen slutter af sine Intelligensprøver (*»tests«*), hvad den paagældende var i Stand til at vide, medens endelig Præsten gør sine Iagttagelser angaaende hans moralske Standpunkt, og *»Socialmedarbejderen«* undersøger Familie og tidligere Livsførelse. Paa Grundlag af disse Undersøgelser fastslaas det, hvor længe Manden i det mindste maa forblive i Anstalten, idet man ikke blot fastslaar Tidslængden, men navnlig ogsaa det Standpunkt, han skal have naaet forinden Losladelsen. Forudsætningen for hele Systemet er den ubestemte Straffedom, hvorved Retten kun dommer om Skyld eller Ikke-Skyld, medens Straffetidens Minimum og Maksimum er lovbestemte.

Systemet blev først indført i Statens reformatory i Rahway hvor kun tidligere ustraffede Personer mellem 16 og

¹⁾ Se herom nærværende Tidsskrift 1921 p. 247.

30 Aar anbringes. Fangerne klassificeredes her tidligere efter Beskaffenheden af den begaaede Brode i en af 4 Grupper med en Minimumsstraffetid af henholdsvis 9, 12, 15 og 18 Maaneder med Tilkendegivelse af, at de kunde blive betingelsesvis løsladt efter Udlobet af Minimumstiden, hvis de viste sig at være forbedrede. Dette betød i Realiteten, at alle kom ud efter dette Tidsrums Forløb, naar de havde opført sig godt, hvorfor de savnede Sporen til at faa noget yderligere personligt Udbytte af Opholdet i Anstalten. Derfor er man nu gaaet over til en Klassifikation, der kan illustreres ved et Eksempel: A inddømmes paa ubestemt Tid i Anstalten. Læreren finder, at hans Kundskaber kvalificerer ham til 2. Klasse, medens han efter Psykologens Prøve skulde i 7. Klasse. Prøvelsen af hans Erhvervsduelighed lader formode, at han er i Stand til at udføre simple Arbejder i et Maskinværksted. Han fremstilles nu for Kommissionen, der paa Basis af alle de foreliggende Oplysninger skal træffe Afgørelse om Fangetidens Varighed, og spørges om, hvilket Fag han ønsker at lære. Han ønsker at blive Montør, og Kommissionen, der mener, at hans Evner vil tillade ham at blive oplært hertil, meddeler ham da, at dette for ham vil betyde en Opholdstid paa 15 Maaneder, men at Løsladelse efter denne Tids Forløb vil være betinget af, at han arbejder flittig og ligeledes i Skolen gør de fornødne Fremskridt. Det ligger nu i hans egen Haand ved Flid og Iver at naa saa vidt, at han kan komme ud ved Udlobet af denne Minimumstid; dette naas kun ved en virkelig Anstrængelse; de »tricks«, der under det ældre System kunde bruges for akkurat at bestille saa meget, at man ikke mistede Points og Mærker og derved blev sat tilbage i Fangetid, slaar ikke mere til. Overgaar der Manden disciplinære Straffe, skal han i en vis Tid præstere almindeligt Arbejde for Anstalten, hvilket ikke regnes med til hans Faguddannelse. I Rahway er næsten alle Fag repræsenterede, ogsaa Landarbejde betragtes som et Fag, hvortil der udkræves en vis Læretid. Efter dette nye System maa et reformatory ikke være anlagt alene paa Industri eller alene paa Landbrug, men begge Arter af Virksomhed skal drives samtidig for at faa det størst mulige Spillerum for de dersteds anbragte Personers Lyst og Valg.

Efter det samme System arbejdes der ogsaa i Opdragelsesanstalten Jamesburg, som optager Drengene i Alderen fra 8 til 16 Aar. Drengene boer i Pavilloner under Ledelse

af Husfædre, som stedse tager sig af dem i Fritiden. Husene er nærmest smaa Republikker, der hver har sin af selvvalgte Dommere bestaaende Ret med en for dem alle fælles Appelret. Disse Retter paadømmer alle Disciplinærforseelser, og dommer strengt, saaledes at Direktøren, naar han en enkelt Gang skrider ind, gør dette for at øve sin Ret til Benaadning. Drengene har Spejderafdelinger, der hører under det amerikanske Spejderforbund, og det er Drengenes højeste Maal at blive optaget i en saadan Afdeling. Ledelsens hele Stræben gaar ud paa at forme Drengenes Liv i Overensstemmelse med den Tilværelse, deres jævnaldrende fører udenfor Anstalten; man har saaledes til stor Glæde for Drengene afskaffet den særlige Anstaltsdragt. Hver Dreng prøves straks ved Optagelsen ved Hjælp af de forskellige »tests« og tildeles en til hans Intelligensalder svarende Skoleklasse. Man har ogsaa i Anstalten gjort det Forsøg at holde Drengene med slette Resultater af Intelligensprøven, men med betydelig manuel Færdighed borte fra videre Skoleundervisning og anbringe dem i et særligt Haandgerningskursus, et Eksperiment, der i hele Staten følges med levende Interesse. Alle aandssvage eller paa Grænsen til Aandssvaghed staaende Drengene anbringes i specielle Anstalter, hvad der naturligvis i betydelig Grad letter Ledelsen og Driften af Jamesburg Anstalten. Gennemsnitsvarigheden af Opholdet i denne sidste er 8 Maaneder; en saa kort Anbringelsestid er kun mulig, fordi der med den derpaa følgende belingede Løsladelse er forbunden et velindrettet, effektivt Beskyttelsestilsyn, idet Anstalten har sine egne mandlige og kvindelige Tilsynsværger, der bistaar de løsladte og sørger for deres Anbringelse i dertil egnede Hjem, og yderligere samarbejder med disse Værger de kendte »Big brothers« og »Big sisters« Foreninger, hvis Opgave er at stille en »stor Broder« eller »stor Søster« paa Stedet ved Siden af den anbragte Dreng.

For dem af de voksne Fanger, der ikke kan anbringes i the reformatory, ser Billedet ikke saa lyst ud. De anbringes i Strafanstalten Trenton, som er opført i 1835, og hvis Indretning nu er forældet. Cellerne rummer hver 4 Mænd, er mørke og slet ventilerede. Anstalten huser omtrent 1200 Fanger, hvoraf største Delen er dømt til Straf paa ubestemt Tid. Der hersker — som Følge af, at Entreprisesystemet er afskaffet, og at Fagforeningerne modsætter sig alt konkurrerende Fangearbejde — Arbejdsmangel, og herunder lider

hele Driften, idet de ledige Fanger Dagen igennem driver rygende og passiarende om i Gaarden. En Del af Fangerne kan beskæftiges med Fremstilling af Genstande til Brug for andre Anstalter og i det hele for Statsinstitutioner. I den seneste Tid har man endvidere for enkelte Fags Vedkommende faaet etableret et Samarbejde med Fagforeningerne; saaledes har Bogtrykkerne udarbejdet en Læreplan for Fanger, som Anstalten har accepteret, med det Resultat, at de Fanger, som gennemgaar Læretiden efter denne Plan og bestaar Slutprøven, faar Kort som Medlemmer af Fagforeningen og dermed Udsigt til Plads efter Løsladelsen. Ogsaa i denne Anstalt foretages der straks ved Indtrædelsen Intelligensprøve som Vejledning for, hvad den enkelte Fange skal oplæres til. Folk med ringe aandelige Kvalifikationer beskæftiges paa den til Anstalten hørende Farm, navnlig ved Kultiveringsarbejde. Man rydder Landstrækninger og dyrker paa Arealerne Køkkenurter, som bearbejdes i en paa Farmen oprettet Konservesfabrik for derfra at forsendes til andre Anstalter, som ikke har nogen Farm.

Endvidere bør omtales et i Tidsskriftet optaget Foredrag om Fingeraftrykslæren af *Robert Heindl* (Berlin), som er Forfatter til et stort Værk om Daktyloskopi. Forf. giver nyttige Anvisninger til at efterspore og behandle Aftryk paa Gerningssteder og meddeler interessante Tilfælde fra Praksis. Saaledes blev en Kvinde dømt til Døden som skyldig i to Mord i Dresden, forøvede med Aars Mellemrum, uagtet hun nægtede alt Kendskab til disse Forbrydelser og det absolut eneste Indicium mod hende var Fingeraftryk paa hvert af Gerningsstederne, paa det sidste endog kun et eneste, men til Gengæld klart Aftryk. Ved at gennemgaa de $1\frac{1}{2}$ Million Fingeraftryk af tidligere straffede Personer, som Samlingen i Dresden da rummede, fandt man efter 15 Dages Søgning et til sidstnævnte Aftryk nøjagtig svarende, hidrørende fra den omtalte Kvinde, der var straffet for Fosterfordrivelse.

Hovedinteressen ved Heindls Foredrag knytter sig imidlertid til hans Udviklinger om de to Hovedsætninger, hvorpaa Fingeraftrykkets Beviskraft støttes, nemlig dels, at et Menneskes Papillarlinjesystem forbliver uforandret hele Livet igennem, dels, at hvert Menneskes Papillarlinjesystem er anderledes end alle andre Menneskers. For at for-

maa en Domstol til at fælde en Sigtet alene paa Fingeraftryk, maa disse Dogmer fremsættes ikke blot som Troessætninger, men som beviste Kendsgerninger.

I forstnævnte Henseende har Heindl undersøgt, naar og hvorledes Papillarinjerne opstaar. Da det nyfødte Barn viser et fuldfærdigt Linjesystem, er han gaaet tilbage til Forholdene i Føstertilstanden, idet han ved Hjælp af Mikrofotografi har fremstillet en Mængde Billeder af Fingre hos Fostre i Svangerskabets forskellige Maaneder. Det viste sig, at alle Billeder af Fostre i 9., 8., 7. og 6. Maaned viste klare Papillarinjer, der var udviklede nøjagtig som de, der findes hos nyfødte og hos voksne Mennesker. Det samme gælder Fostre, der er 5 og 4 Maaneder gamle, idet man trods de Vanskeligheder, der var forbundne med fotografisk at gengive alle Detailler i Hudens Overflade paa saa smaa Fingre, kunde konstatere, at allerede det 4 Maaneder gamle Foster har et fuldt udviklet Papillarinjesystem, hvis Linjetal og Konfiguration er ganske som hos det fødte Individ. Hos 3 Maaneders Fostre fremtraadte derimod Fingerhuden som en fuldstændig glat Flade. Disse Resultater, som skyldes den nyeste Tids Udvikling af Mikroskopien og Fotografien, ændrer den hidtidige Opfattelse, som gik ud paa, at Linjerne først opstaar i 6. Maaned. Efter det nu oplyste fremkommer de altsaa allerede mellem omtrent den 100. og 120. Svangerskabsdag. Spørgsmaalet er saa, hvorledes de opstaar. For at klare dette lod Heindl med Mikrotom foretage Tværsnit af Embryofingre og lod tage mikrofotografiske Optagelser af disse Tværsnit. Undersøgelsen viste nu, at der under hver Papillarinje sidder en Kirtelbræmme, der løber fuldstændig konform med Linjen. Til hver Linje paa Hudens Yderside svarer altsaa en Kirtelrække paa Indersiden, saaledes at Billedet af Kirtelrækken er ganske identisk med Papillarinjebilledet, kun at naturligvis højre og venstre er byttet om. Da endvidere Billedet af Kirtelrækken er meget mere plastisk end Billedet af Papillarinjerne og hos Fostre, som i Reglen har været opbevaret i Spiritus i længere Tid, mindre beskadiget end dette ydre Billede, har Forf. ved sine videre Undersøgelser iagttaget Kirtelrækkerne i Stedet for Papillarinjerne og er derved naaet til følgende Resultater:

Hos det 4 Maaneder gamle Foster er Billedet af Kirtelbræmmerne udviklet fuldstændig fra Fingerspids til Fingerled, medens det 3 Maaneder gamle Foster endnu ikke har

saadanne Kirtelrækker. Deres Dannelse foregaar mellem Svangerskabets 90. og 120. Dag paa en ganske mærkelig Maade, der staar i Modsætning til alle øvrige Iagttagelser med Hensyn til den fylogenetiske Udvikling. Kirtelbræmmene (og dermed Papillarlinjerne) vokser ikke samtidig frem paa den Maade, at de alle bliver mere fremtrædende og plastiske fra Dag til Dag. Ej heller foregaar, som man kunde tro, Dannelsen af disse concentriske Slynger, Spiraler og Hvirvellinjer centripedalt eller centrifugalt. Nej, Kirtelbræmmerne (og Papillarlinjerne) opstaar først overst oppe ved den yderste Fingerspids, og først, naar Fingerspidsens øverste Rand er tæt besat med Linjer, og Billedet dersteds altsaa er saa komplet, at der ikke mere er Plads for nogen ny Linje, først da skrider Billedets Udvidelse frem og rykker Skridt for Skridt videre ned til Fingerledet. De nye Linjer, som dukker frem under Udviklingen af Billedet, skyder sig altsaa aldrig ind mellem Linjer, som allerede er tilstede, men knytter sig stedse til den nederste (o: sidst opstaaede) Linje, indtil hele Fingerledet er besat med Kirtelrækker og dermed ogsaa Papillarlinjebilledet er fuldført. Naar saaledes de sidste Linjer er kommet frem ved Ledfolden, har dermed Udviklingen af Linjebilledet naaet sin naturbestemte Afslutning, og en senere Komplikation, Forenkling eller anden Forandring med Hensyn til Billedet er som Folge af denne Udviklingens ejendommelige Art ikke mere mulig. Heri ligger det fysiologiske Bevis for, at det én Gang færdige Papillarlinjebilledet ikke senere kan forandre sig. Legemets videre Vækst, saavel i Moders Liv som efter Fødselen, ja selv en sygelig Vækst som f. Eks. ved Akromegali af Hænderne, kan kun forstørre Billedet, men aldrig ændre Linjernes Tal og Plads. Bliver Hudens Overflade paa en eller anden Maade beskadiget, maa Billedet dog altid vokse frem i alle de samme Enkeltheder igen, fordi de dybt i Fingerens Indre liggende Kirtelanlæg stedse forbliver uforandrede.

Den Iagttagelse, at Kirtelrækkebilledet ganske svarer til Papillarlinjebilledet, kan iøvrigt faa praktisk Betydning ved Optagelsen af Fingeraftryk af Lig. Saaledes forefaldt det i Dresden, at Liget af en ubekendt Person havde ligget saa længe i Vandet, at Fingerhudens Overflade var ødelagt. Forf. lod da Fingerhuden trække af og lod fremstille Aftryk fra Hudens Inderside. Disse Kirtelrækker gav meget klarere Aftryk end Papillarlinjerne, og ved at lade fremstille et sidevendt Fotografi af Aftrykkene fik man et udmærket Papillarbillede.

Beviset for den anden Hovedsætning, nemlig at hvert Menneskes Papillarlinjebillede er forskelligt fra alle andre Menneskers, maa føres ad empirisk Vej gennem Paavisning af, at man stedse har kunnet stole eller dog har stølet paa Fingeraftrykket som sikkert Identifikationsmiddel. I denne Henseende har Forf. selv under Ophold i Indien og Kina undersøgt Spørgsmaalet historisk og gjort rige Iagttagelser. En kinesisk Bog fra Aar 650 e. K. omtaler udførlig Papillarlinjebilledets Værdi som Identifikationsmiddel. To i et kinesisk Kloster forefundne Papirruller, daterede 782 e. K., indeholder Kontrakter om Pengelaan mellem en Munk og henholdsvis en Soldat og en Embedsmand, og begge Dokumenter slutter med følgende Formular: »Begge Kontrahenter fandt det ret og billigt og har vedføjet deres Fingeraftryk som Signatur«. Ogsaa for de følgende Aarhundreders Vedkommende har Forfatterens Undersøgelser leveret ham Bevis for, at Daktyloskopi stadig var i Brug i Kina, idet saadant fremgaar af Lovbøger, Kommentarer og andre videnskabelige Publikationer fra Tang-Perioden (indtil 960 e. K.) og Sung-Perioden (960—1278). Og for Tiden fra 1278 til 1850 har han samlet Beviser for, at man i Kina stadig har betragtet Fingeraftrykket som et ufejlbarligt og fuldgyldigt Bevis baade i Straffesager og i obligations- og familieretlige Processer. Fra Japan, Thibet, Indien har Forf. fundet tilsvarende Dokumentation. Det kan saaledes hævdes, at de heromhandlede Hovedsætninger med Hensyn til Fingeraftryk mindst i 12 Aarhundreder har bestaaet Proven paa deres Rigtighed — og hvor mange anerkendte videnskabelige Theser findes der ikke, som ikke er bleven kontrollerede nær saa længe! Der er iøvrigt *F o r m o d n i n g* for, at Daktyloskopien gaar endnu langt længere tilbage end Aar 650 — Heindl antager, at begge dens Hovedsætninger har været erkendt og praktisk udnyttet allerede 2000 Aar før Kristi Fødsel, idet visse Tekststeder i de assyrisk-babylonske Kile-Indskrifter, som findes i British Museum, tyder paa, at man allerede i det gamle Ninive Aar 2000 f. K. benyttede Daktyloskopi. Men her er man, som sagt, ude paa Formodningernes Omraade.

O. Haack.

Mindre Meddelelser.

Internasjonal kongress. I begynnelsen av august måned d. å. skal der i London avholdes en internasjonal penitentiær kongress, som imøtesees med største interesse i kredse der befatter sig med kampen mot forbryderondet, med straffelovgivning, fengselsvesen, forebyggelse, forsømte barns behandling m. v. Kongressen skal behandle mange viktige spørsmål på disse områder og vil få deltagere med særlig kyndighet og erfaring fra alle kanter av den civiliserte verden.

Kongressen er den niende i en rekke møter med samme formål, som har været avholdt i løpet av de siste 50 år, for det meste med 5 års mellomrum. Den er likesom de tidligere kongresser forberedt av den internasjonale penitentiære kommisjon, som består av offisielle representanter fra et stort antall land i de forskjellige verdensdele. Kongressen var fra først av berammet til avholdelse i 1915. Men på grunn av verdenskrigen har den måttet utsettes til nu.

Adgang til å delta i kongressen har foruten regjeringens offisielle representanter medlemmer av nasjonalforsamlingene, personer som er medlemmer av anerkjente videnskapsselskaper eller ansatt ved universiteter, embedsmenn i departementene, i fengselsvesenet eller ved rettene, sakførere, delegerte fra kriminalistforeninger eller forsorgsselskaper, kjente videnskapsmenn på de nevnte områder m. fl.

Kongressen er delt i 3 seksjoner, en for lovgivning, en for administrasjon og en for forebyggende forføyninger. Etter behandling i vedkommende seksjon bringes sakene inn for den samlede kongress. Av de emner programmet omfatter, kan nevnes spørsmålene om undlatelse av påtale, om forføyninger som kan tre istedenfor fengselsstraf for mindre overtredelser, om internering av visse forbrydere istedenfor straff eller efter dennes utløp, om videnskapelige under-

søkelser av forbrydere, om tilsyn med personer som har fått betinget dom eller er løslatt på prøve, om forholdsregler mot mentalt defekte personer med farlige tendenser, om forbryderske barns anbringelse i familier o. s. v. Dette er jo spørsmål som er av stor aktuell interesse også for de nordiske landes vedkommende.

Til forberedelse av debattene blir der av fagfolk rundt i landene skrevet rapporter — små avhandlinger — om de forskjellige emner. Disse rapporter vil såvidt mulig før kongressen bli sendt rundt til de deltagere som har innbetalt kontingenten. Denne er fastsat til £ 1. For denne kontingent får deltagerne også tilsendt et eksemplar av kongressens forhandlinger eftersom de utkommer. Kongressforhandlingene pleier å utgjøre 5 bind og inneholder en mengde interessante opplysninger.

Kongressens offisielle språk er fransk, men der kan ved siden derav også brukes engelsk eller tysk.

Kongressens medlemmer vil få adgang til å besøke britiske fengsler eller gjøre sig bekjent med andre institusjoner av interesse for dem.

De som ønsker å delta i kongressen, vil ha å henvende sig til sekretæren for den lokale organisasjonskomité, A. J. Wall Esq., Home Office, Whitehall, London, og samtidig å sende ham kontingenten. De som måtte ønske nærmere opplysninger, vil kunne få sådanne ved henvendelse i Danmark til professor Torp, i Norge til fhv. ekspedisjonschef Woxen, i Sverige til overdirektør Almqvist.

Statistikk over psykiatriske observasjoner i Norge. I den (norske) retsmedicinske kommisjons beretning for 1923 er meddelt observasjonsstatistikk bygget paa de psykiatriske erklæringer som er sendt kommisjonen i tiden 1ste januar—31 desember 1923 og i tiden 1ste juli 1900—31 desember 1923, jfr. dette tidsskrift for 1922, s. 151 med henvisninger.

I de sidstnevnte 23½ aar er der avgitt erklæringer om 1308 forskjellige personer (1118 menn, 190 kvinner). Sinnsykespørsmålet blev avgjort for 1090 personer (935 menn, 155 kvinner), ikke avgjort for 218 personer (183 menn, 35 kvinner), idet det her for dem som er observert flere ganger, er regnet efter resultatet ved siste observasjon.

Av de 1090 personer for hvem sinnsykespørsmålet blev avgjort, blev 44,4 % erklært sinnsyke, 55,6 % ikke sinns-

syke. De tilsvarende tal er for de 935 menn 44,1 % sinnssyke, 55,9 % ikke sinnssyke, og for de 155 kvinner 46,5 % sinnssyke, 53,5 % ikke sinnssyke.

Av de 218 personer for hvem sinnssykespørmaalet ikke blev avgjort, var 174 (143 menn og 31 kvinner) av de sakkyndige eller av den Retsmedicinske Kommisjon foreslaatt lagt inn til observasjon i asyl efter straffeprocelseslovens § 210, mens spørmaalet forøvrig blev uavgjort for 44 personer (40 menn, 4 kvinner). H. N.

Ny engelsk Fængselskommission om Behandlingen af unge Fanger. Den engelske Regering har nedsat en Kommission til at overveje Spørsgmaalet om Behandlingen af unge Forbrydere, undersøge Borstalinstitutionerne, Reformskolerne, Arbejdsskolerne, Varetægtsarresterne og Fængslerne etc.

Det er saaledes en Kommission med en meget omfattende Opgave, og den engelske Indenrigsminister, under hvem Fængselsvæsenet sorterer, har i Følge *Times* i en Tale erklæret, at denne Kommission i Virkeligheden vilde »revolutionere hele Behandlingen af de unge Forbrydere«, overfor hvem alle mulige Bestræbelser maatte gaa ud paa at forhindre dem fra blot een Gang at komme i Fængsel. Thi kom de der først een Gang, havde Frykten for Fængslet ikke mere nogen Virkning paa dem, og de kom derfor let igen. Ministeren føjede til, at Reformbestræbelserne maatte tilsigte at udvide Brugen af Probationsystemet og derved søge at hindre de unge i at komme i Fængsel.

Det kan maaske se lidt overraskende ud, at Borstalinstitutionerne er medtaget i dette Reformprogram. Thi Systemet har hidtil øjensynligt givet gode Resultater. Imidlertid anføres det i den sidste Aarsberetning fra »The Borstal Association«, at der fra forskellige Sider har været rejst nogen Kritik imod Systemet. Kritiken har dog næppe vakt større Uro i officielle Kredse, hvilket fremgaar af en Udtalelse fra den tidligere Home Secretary Mr. *Shortt*, der citeres i Borstallforeningens Aarsberetning for 1923. Men formentlig for at berolige den offentlige Mening med Hensyn til Borstalsystemet er det taget med i Reformprogrammet.

Kommissionens Opgave omfatter iøvrigt alle de unge Forbrydere, og blandt disse er der sikkert særligt tænkt paa dem, der behandles efter det System, der tidligere kald-

tes »det modificerede Borstalsystem« (»the modified borstal system«), og som nu kaldes de »unge Fangers Klasser«. Dermed menes unge Personer mellem 16 og 21 Aar, hvis Straffetid ikke giver dem Adgang til Borstalinstitutionerne, men som i de almindelige Fængsler faar en særlig Behandling med Arbejde, Uddannelse og Undervisning efter de samme Principper som i Borstalinstitutionerne. De, der har en Straffetid paa indtil 3 Maaneder, behandles i de lokale Fængsler. De, der har over 3 Maaneder overføres til forskellige Fængsler, hvis Indretning og Udstyrelse er saaledes, at Fangerne kan faa den særlige Behandling, som Systemet kræver.

Spørgsmaalet om Behandlingen af disse Fanger har længe været under Debat i England. I en Artikel af *M. L. Waller*, Chairman H. M. Prison Commission i »The Magistrate« — Organ for de engelske Magistratsdommere — for Maj 1923 omtales det, at Navnet »Modified Borstal« blev ændret til »Young Prisoners«, fordi Ligheden med Betegnelsen for Borstalinstitutionen voldte mange administrative Vanskeligheder.

De unge Fangers Klasse omfatter et langt betydeligere Antal end Borstalfangerne. Eksempelvis skal anføres efter sidste Aarsberetning fra det engelske Fængselsvæsen, der lige er offentliggjort, at medens der i Beretningsaaaret blev modtaget 2483 unge Mandfanger og 260 kvindelige Fanger fra 16 til 21 Aar (bortset fra Borstalfangerne), blev der samtidig sendt 457 unge Mænd og 34 unge Piger til Borstalinstitutionerne. I Beretningen (S. 15—16) hedder det om disse unge Fanger, der ikke kommer til Borstalinstitutionerne, at Erfaringerne har vist, at Fængsler for voksne ikke egner sig til Uddannelse af unge Fanger under 21 Aar, hvortil der synes at »maatte kræves særlige Anstalter, som slet ikke er almindelige Fængsler«. Men — tilføjes det — »at udføre en saadan Plan, vilde kræve en Ændring i Loven«. Muligheden af saadanne Lovændringer horer da rimeligvis til de Spørgsmaal, som vil blive taget op til Overvejelse i den ny engelske Fængselskommission samtidig med Tanken om en udvidet Anvendelse af Probationssystemet.

L. Th. A.

Bøger indsendte til Redaktionen.

- Revue de droit pénal et de criminologie. Marts—Maj 1925.
Defensor legis 1925, Nr. 2—3.
Tidskrift, utgiven af Juridiska Föreningen i Finland 1925,
Hft. 1—3.
Professor, Dr. V. Pella (Jassy): Vagabondajul si Cersetoria.
Samme: Libertatea presei.
Samme: Les principes généraux de l'amnistie.
Samme: Le délit de spéculation illicite.
Andreas Bjerre: Bidrag til Mordets Psykologi. Kriminalpsyko-
logiska studier. Stockholm 1925.
Retslægeraadets Aarsberetning for 1924. København 1925.
O. Hj. Granfelt: Lärobok i Straffprocessrätt. Första häftet. Hel-
singfors 1925.
Tidsskrift for Retsvidenskap. 1925. Hft. 2.
Juridisk Tidsskrift 1925. Hft. 3—6.
Svensk Juristtidning. 1925. Hft. 2—3.
Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft. Bd. XXXXVI,
Hft. 1—2.
Rivista penale. Vol. CI fasc. 3—5.
-

Bidrag til Spørgsmaalet om Rehabilitation (Æresoprejsning) med særligt Henblik paa det foreliggende danske Straffelovsforslag og de forudgaaende Udkast.*)

Af Sekretær cand. jur. BENNY LEVIN.

Det af Regeringen i December 1924 i Rigsdagen fremsatte Forslag til almindelig borgerlig Straffelov (cit. i det følgende som R. F.) har i Lighed med Professor Torps Udkast af 1917¹⁾ (cit. som T. U.) og det af Straffelovskommissionen af 9/11 1917 (cit. som K. U. II) udarbejdede Udkast²⁾, men i Modsætning til den af Kommissionen af 11/3 1905 (cit. som K. U. I) udarbejdede Betænkning³⁾ medtaget Bestemmelser om Generhvervelse af borgerlige Rettigheder, med et hævdvunden Udtryk kaldet Æresoprejsning; (i det flg. betegnet som Rehabilitation).

Alle Forslagene indfører som noget nyt i dansk Ret Frakendelsen af disse Rettigheder ved Straffedommen⁴⁾ Det maa sikkert erkendes, at man, naar man er enig om at tiltræde, at Samfundets Opgave overfor Forbryderne ikke alene er at straffe, men ogsaa at hjælpe den, der forbedrer sig, til at kunne vende tilbage til et hæderligt Liv — en for Staten baade nyttig og nødvendig Opgave — og naar man

*) Til Justitsmin.s Cirk. af 20/8 1925 angaaende Strafferegistre, Straffekort, Akter i Straffesager og Straffeattester har der, da dette er udkommet, efter at nærværende Arbejde er gaaet i Trykken, ikke her kunnet tages Hensyn.

¹⁾ §§ 92—94.

²⁾ §§ 100—101.

³⁾ § 80, 3. Stk., der henviser til gældende Ret.

⁴⁾ K. U. I §§ 80—81; T. U. § 68; K. U. II § 78; R. F. § 81. Se løvrigt herom nærv. Tidsskrift for 1921 S. 106 ff. og 1923 S. 260 ff.

ved Straffen tilsigter praktiske Formaal saasom Forbedring eller Tugt til Lydighed⁵⁾ og gennem en passende tilmaalt Straf mener at kunne naa disse Formaal, som Supplement til Straffen maa have et Rehabilitationsinstitut af en eller anden Beskaffenhed⁶⁾. Saaledes udtalte en af Frankrigs største Forkæmpere for Institutet i dets moderne Skikkelse, Senator Béranger, i Senatet den ⁸/₁₂ 1898: »Rehabilitation er Straffens nødvendige Tillæg i et rigtig forstaaet Straffesystem⁷⁾«).

Hvorfor et saadant Institut, selvom det vel er kendt i dansk Ret, har været Stedbarn i den Grad, som Tilfældet er, saavel hvad de ufyldestgørende Love⁸⁾ derom angaar, som Spørgsmaalets Drøftelse i Litteraturen, maa staa som et aabent Spørgsmaal. Man kan ikke henvise til den almindelige Ligegyldighed Landene over. I al Fald i Frankrig, Schweiz, Italien o. m. a. St. har Spørgsmaalet været aktuelt en rum Tid og har affødt en Række stadig forbedrede Love og en uhyre Litteratur.

En speciel, indgaaende Drøftelse var Emnet Genstand for paa den Internationale Kriminalistforenings Mode i Hamborg i 1905, hvor den schweiziske Professor jur. Ernst Delaquis havde samlet et Materiale⁹⁾ bestaaende af praktisk

⁵⁾ Om Begrundelsen udfra et Gengældelsessynspunkt, se ndfr.

⁶⁾ Modstandere heraf: Hoegel: Die Rehabilitation i Allgem. österreichische Gerichtszeitung v. ⁵/₅ 1906, S. 137—140, og Monatsschrift für Kriminalpsychologie u. Strafrechtsreform III, S. 487 ff. Om Afskaffelsen af den ved Lov af ¹⁷/₅ 1834 indførte Rehabilitation i de schweiziske Kantoner Solothurn og Glarus, se: W. Schiller: Die Rehabilitation Verurteilter im schweizerischen Recht. Zürcher: Beiträge zur Rechtswissenschaft IV. S. 8 og endvidere S. 29 ff. Fremdeles østrigsk Vorentwurf af Septbr. 1909 § 55, der kun foreslaar Rehabilitation for Forbrydere under 18 Aar.

⁷⁾ Cit. efter G. M. M. Frézouls: De la Rehabilitation en matière pénale; Toulouse 1902, S. 7—8.

⁸⁾ Lov ³/₄ 1868, ¹³/₄ 1894, ¹/₄ 1911 § 21 og Nr. 49 af ¹⁴/₅ 1924, der har afløst Loven af 1894.

⁹⁾ Materialen zur Lehre von der Rehabilitation, gesammelt und herausgegeben von Dr. jur. Ernst Delaquis und Dr. jur. Janke Polce i Bd. XII i Mitteilungen der Internationalen Kriminalist Vereinigung.

talt alle da eksisterende Lovbestemmelser om Rehabilitation, et Materiale, der ved sit Omfang og sin Samlers Grundighed er egnet til at imponere, men ogsaa, ved den beskedne Plads, Danmark indtager, saavel m. Hs. t. Lovtekster som til Redegørelse for dansk Rets Stilling til Emnet, er egnet til at nedstemme den danske Læser.

Forholdet er jo imidlertid det, at akkurat de samme Grunde, der førte til de rejste og endnu delvis standende Diskussioner om Straffens Begrundelse og Formaal med deraf flydende kriminalpolitiske Forholdsregler, ogsaa maatte føre til at rejse Spørgsmaalet om et hensigtsmæssigt Rehabilitations-Institut.

Det vil nu muligvis blive indvendt, at et saadant Institut er mindre paakrævet, naar det ved Straffedommen fastsættes, at de borgerlige Rettigheder er frakendt den domte paa et i Dommen fastsat Aaremaal, idet han da efter Udløbet af denne Tid automatisk indtræder i Adgangen til disse Rettigheders Udøvelse. Naar f. Eks. Wachenfeld¹⁰⁾ indvender, at Forkortelsen af den ved Dommen fastsatte Frist for Fradømmelsen af de borgerlige Rettigheder vilde virke som en ubestemt Straffedom og gøre Dommerens Strafudmaaling illusorisk, ligesom Rehabilitation vilde være upaakrævet paa Grund af, at Fradømmelsen af de borgerlige Rettigheder er fakultativ, saa har denne Indvending til Forudsætning, at Fradømmelsen af disse Rettigheder — saaledes som i mange Tilfælde i Tyskland — er at betragte som en Del af Straffen.

Det ses herimod ikke rettere, end at de samme reale Grunde, der taler for Rehab. i Tilfælde, hvor Frakendelsen af de borgerlige Rettigheder er en livsvarig Følge af Dommen som saadan, ogsaa maa gøre sig gældende her. Thi, hvor Frakendelsen er sket paa en bestemt (navnlig

¹⁰⁾ Rehabilitation und Verjährung i Goldtdammers Archiv Bd. 54, S. 171. Dette synes ogsaa delvis at være Forudsætningen i Reg. F. § 102, der nægter Adgang til Rehab., naar Straffen er under 1 Aars Fængsel, jfr. § 81, 2. Stk.

længere) Tid udover Udstaaelsen af Hovedstraffen, og man under Forudsætning af visse Betingelsers Opfyldelse mener at kunne rehabilitere den domte efter f. Eks. 3, 5 eller 10 Aars Forløb, saa er det jo netop, fordi Vægten forlægges fra Forbryderens Vandel for Domfældelsen — til hvilken Hensyn maa antages at være taget i Straffens Art og Størrelse samt i Længden af Fristen for Frakendelsen af de borgerlige Rettigheder — til hans Vandel efter Straffens Udstaaelse. Naar desuden de Krav, man stiller til virkelig Forbedring (hvor stærke Beviser herfor man nu maatte forlange) er honorerede, saa ses der næppe at være Grund til at stille den, der kun har mistet sine Rettigheder i en vis (kortere) Tid (dog længere end Rehabilitationsfristerne) ringere end den, der har faaet Rettighederne frakendt paa Livstid.

Men Paastanden om Rehabilitations-Institutets Overflodighed under den nævnte Forudsætning er endvidere urigtig, naar man i dette Institut ser en Genindsættelse af den domte i hele hans tidligere Status, som denne var, forinden han forsaa sig, saaledes, at han altsaa fra Rehabilitationens Dag retlig tør betragte sig som ustraffet; at Straffen med andre Ord er udslettet¹¹⁾. Ved livsvarig Frakendelse er Re-

¹¹⁾ Se Torp angaaende T. U. i Forhandlinger paa Dansk Kriminalistforenings 13. Aarsmøde (1917) S. 36. Endvidere i Frankrig ved Lov af 14/8 1885 Art. 13, der bl. a. giver Art. 634 i Code d'Instruction criminelle af 1808 følgende Affattelse: »La réhabilitation efface la condamnation et fait cesser pour l'avenir toutes les incapacités qui en résultaient...«. Endvidere Østrigsk Regeringsforslag til en Straffelov (1912) § 76; og Motiverne S. 135; og for unge Forbrydere: Vorentwurf eines österreichischen Strafgesetzbuches vom Septbr. 1909 § 56; Erläuternde Bemerkungen dazu, S. 101; cfr. herimod Schiller S. 76, der i Rehabilitationen blot ser Generhvervelsen af de ved Dommen mistede Rettigheder; jfr. ogsaa Norges Strfl. af 22/8 1902 § 75; Hagerup: Strafferettens alm. Del (1911) S. 460 og den tyske Straffelovskommissions Forslag af 1913 § 133 og tysk Forslag af 1919 § 81, jfr. Denkschrift dazu S. 77 ff. Se i det Hele herom nærmere nedenfor under Rehabilitationens Virkninger.

habilitation desuden den eneste Udvej til at skride formildende ind, hvor det skønnes ret og billigt.

Ved den dømtes Udsigt til en saadan Generhvervelse af hele sin tidligere Status træder Rehabilitation desuden ind som et Led i Kriminalpolitiken, som Lønmomentet i Straffen¹²⁾. Og den ideale Kriminalpolitik er jo den, der baseres paa Retfærdighed og Humanitet.

Hvis Hensynet hertil kræver, at Staten som Supplement til sin Straffe-Ret ogsaa maa udøve en Løn-Ret, saa er det kun naturligt, at en saadan indføres og udøves¹³⁾.

Men ogsaa ud fra et rent og skært Gengældelsessynspunkt kan en saadan Løn-Ret begrundes; thi man gengælder jo ikke blot ved at straffe Misgerningen, men lige saa fuldt ved at belønne den ved bevidst, energisk Stræben genvundne hæderlige Vandel¹⁴⁾. Den retfærdige Dom maa foruden Skyld ogsaa anlægge Fortjeneste som Maalestok. Den offentlige Mening (d. v. s. den oplyste Retsbevidsthed) anser den engang erhvervede Skamplet som tilintetgjort ved efterfølgende, vedvarende hæderlig Livsførelse. I Forbryderens Rehabilitation vinder denne Opfattelse retlig Anerkendelse¹⁵⁾.

Nu kan herimod indvendes, at det maa være Samfundets normale Krav til dets enkelte Borgere ikke at komme i Konflikt med Straffeloven, og for en »normal Opførsel« kan man ikke vente særlig Løn. Naar Retningen er anvist opad mod et Ideal, er det alles Pligt kun at stræbe mod dette og i al Fald aldrig komme ustraffet ned under Minimum¹⁶⁾.

¹²⁾ Se Oetker: Strafe und Lohn, Würzburger Rektoratsrede, Gerichtsaal, Bd. 70, S. 321.

¹³⁾ Se Delaquis: Die Rehabilitation im Strafrecht; Berlin 1907, S. 7—8, og Verhandlungen des schweizerischen Vereins für Straf-Gefängniswesen und Schutzaufsicht 17. u. 18. Mai 1921 in Freiburg. Neue Folge, Heft 1, XXIX Vereins-Versammlung, S. 73, jfr. ogsaa Schiller l. c. S. 4.

¹⁴⁾ Jfr. Oetker l. c., S. 364.

¹⁵⁾ Jfr. Oetker l. c., S. 367.

¹⁶⁾ Jfr. ogsaa Hermann—Victor Kiesslich: Die Ehrenstrafen, Berlin 1911, S. 5.

At et saadant Krav imidlertid ikke vejer lige let paa alles Skuldre, er det den nyere Etik Fortjeneste at have fremdraget¹⁷⁾. Men ikke destomindre er det klart, at man overfor den, der alligevel kommer ned under det »ustraffede Minimum«, af Hensyn til Retssikkerheden skal og maa tilvejebringe Ligevægt paany. Dertil skal bl. a. Straffen tjene. Men ogsaa kun blandt andet. Thi lige saa forskelligt, som Etikens Love vejer paa Borgernes Skuldre, lige saa forskelligt vejer Straffeloven. Den, der let falder for Fristelsen, maa, hver Gang han staar overfor den, udøve et større Arbejde for at afholde sig fra Faldet, og selvom Motivet til hans Afholdenhed er Udsigten til Lønnen, saa er dette vel ikke etisk anerkendelsesværdigt,¹⁸⁾ men indeholder dog et vigtigt pædagogisk Moment og er for saa vidt kriminalpolitisk af Vigtighed.

Rehabilitation, den retlige Generhvervelse af den mistede Position i Samfundet, er Lønnen¹⁹⁾.

Nu skal det vel indrømmes, at selvom man aldrig saa meget retlig kan genvinde sin Position i Samfundet, saa er det afgørende dog oftest, om ikke Ugerningen har bygget en varig Skranke mellem den domte og hans Omgivelser²⁰⁾, en Skranke, som ingen formel Rehabilitation vil kunne nedbryde. Hvis saadanne Skranker skal kunne nedbrydes, skal dette gøres af den domte selv ved vedvarende hæderlig Vandel, ved Selvrehabilitation. Det er denne Tilstand, Retsordenen skal anerkende og sanktionere og først og fremmest gøre det ved at fjerne de retlige Hindringer for den domtes Udøvelse af hans Rettigheder, som han ved Misgerningen

¹⁷⁾ Jfr. Harald Høffding: Etik 3. Udg., S. 88.

¹⁸⁾ Jfr. Høffding: Etik, S. 103.

¹⁹⁾ Dette har faaet Udtryk i de tyske Straffelovsforslag af 1913 §§ 130, 131 og 133 og Forslaget af 1919 § 81; se herom ndfr. S. 300.

²⁰⁾ Se f. Ex: Pastor C. Ludvigsen: Nogle Vanskeligheder, der kan møde den straffede; i 59. Aarsberetning for Vridsløselille og Nyborg Straffeanstaltens forenede Fængselsselskab, 1919—20 og navnlig det hos Delaquis: Die Rehabilitation Verurtheilter, Berlin 1906, S. 43 ff. refererede Brev.

har hidført, og saa at sige forskaffe den straffede en Legitimation for hans sociale Brugbarhed og derved gøre det muligt for ham atter at skaffe sig sit Udkomme i sit Erhverv for derigennem ogsaa at formindske Fristelsen til Tilbagefald. Heri ligger Rehabilitationens specialpræventive Betydning²¹⁾. Endelig ligger det ligesaavel i Samfundets Ret som i dets Interesse at genoptage det Individ, der nu yder Garanti for, at Udøvelsen af hans borgerlige og politiske Rettigheder ikke mere er forbunden med nogen Fare eller Risiko for Samfundet²²⁾.

Hvorledes skal dette Instituts nærmere Beskaffenhed være, og i hvilke Former er det allerede kendt og udviklet?

Den strafferetlige Rehabilitation — og kun om den tales her²³⁾ — kendes enten i Form af en Benaadnings-(Bevilgings-)Akt²⁴⁾, Rehabilitation gracieuse, hvis Udøvelse ligger i Statsoverhovedets eller den overste Justitsforvaltnings Haand, eller som en Retsakt, rehab. judiciaire, der i processuelle Former meddeles ved en Retskendelse; eller endelig som en efter Udlobet af en vis Tid ipso jure indtrædende Kendsgerning, rehab. de droit²⁵⁾.

At begrebsbestemme Rehabilitation, naar Hensyn skal tages til alle 3 Former og disses Forudsætninger og Virkninger, er derfor forholdsvis ugørligt i en kort og overskuelig Definition.

Rehabilitation i teknisk Forstand er:

²¹⁾ Jfr. O. Tesâr: Die Rehabilitation Verurteilter und die Kriminalpsychologie i Archiv für Kriminalanthropologie, Bd. 26 (1906) S. 346 ff. og C. Degois: Traité élémentaire de droit criminel, Paris 1922, S. 398 jfr. ogsaa Titlen paa fransk Lov af 14/8 1885: »Loi sur les moyens de prévenir la recidive (libération conditionnelle, patronage, réhabilitation)«.

²²⁾ Jfr. Schiller; S. 38. En noget lign. Undtagelse i Tysklands St. G. B. § 31. Se herom S. Köhne i Zeitschr. für ges. Strafrechtswissenschaft, Bd. 8, S. 461 ff, og C. Degois: l. c.

²³⁾ I Modsætning til handelsretlig Rehabilitation. Se herom Poul Logoz: Essai sur la rehab. droit commercial et droit pénal; Genève 1911.

²⁴⁾ Saaledes hos os efter Loven af 3/4 1868.

²⁵⁾ Saaledes hos os efter Loven af 13/4 1894 og nu Lov af 11/3 1924.

Den, efter Forløbet af en vis Tidsfrist efter Udstaaelsen af den ved Straffedom idømte Straf (eller dennes Bortfald ved Benaadning eller Forældelse), efter visse økonomiske Ydelser, og efter konstateret hæderlig (eller ustraffet) Vandel følgende (tidligere) Generhvervelse gennem en Statsakt eller ipso jure af de ved Straffen eller Handlingen faktisk eller retlig mistede borgerlige og politiske Rettigheder og Udslettelse for Fremtiden af selve Straffen og dens Følger²⁶⁾.

Kortere udtrykt: Den efter Straffens Fuldbyrkelse paa god Opførsel grundede følgende (helt eller delvise) Udslettelse af den som Følge af Dommen paadragne Skamplet²⁷⁾; eller: Den af Retfærdighed og Humanitet skable Adgang til at faa en Straffedom udslettet og til for den, der har sonet sin Brøde og vist sig værdig til en Begunstigelse, at faa gengivet sin tidligere Stillings Integritet²⁸⁾.

Ætymologisk er Ordet Rehabilitation sammensat af det latinske »re«, der betyder igen, atter, og »habilis«, der kan oversættes ved handledygtig, egnet, saaledes, at Ordet sammensat nærmest maa oversættes ved »Tilbagevenden til Handleevne«.

Efter almindelig Sprogbrug betyder Rehabilitation: Generhvervelse af den mistede almindelige Anseelse i sine Medmenneskers, eventuelt et bestemt Milieu's Øjne.

Af Definitionen følger Rehabilitationens Afgrænsning overfor lignende Retsinstituter som Benaadning²⁹⁾, Amnesti, Abolition og Forældelse³⁰⁾.

²⁶⁾ Se ufuldstændige Definitioner; Delaquis 1907, S. 101; Schiller, S. 11, Oetker; Gerichtsaal, Bd. 67, S. 426; Högel: Allgem. österr. Gerichtszeitung 57. Jahrg. S. 137; v. Liszt, Lehrbuch des deutschen Strafrechts, 24. Aufl. 1922, S. 17.

²⁷⁾ Jfr. Delaquis 1907, S. 102.

²⁸⁾ Jfr. Maurice Chonez: De la réhabilitation des condamnés en matière criminelle, correctionnelle et disciplinaire; Paris 1898, S. 33.

²⁹⁾ Jfr. Delaquis i Wörterbuch des Verwaltungsrechts v. Fleischmann; 2. Aufl. (1911) S. 374 (Begnadigung und Rehabilitation).

³⁰⁾ Jfr. Delaquis 1907, S. 110 ff., Schiller. S. 28 ff., Paul Reutenauer;

Benaadningsretten ligger i Reglen hos Statsoverhovedet³¹⁾ og kan som Regel af denne udøves efter Forgødtbefindende. Den kræver principielt ingen Betingelser og kan saaledes udøves overfor uværdige. Dog kan den gøres betinget og da tilbagekaldes, hvis Betingelserne ikke opfyldes. Og navnlig kan Benaadning aldrig paastaas som en Ret for den dømte, hvorimod man³²⁾ antager, at den givne Benaadning er obligatorisk i Relation til den benaadede, idet den, som givet i Samfundets Interesse, ikke kan afslaa. Benaadning forudsætter saaledes, at Suverænen tilgiver, Rehabilitation, at den dømte ved sin Anger gennem hæderlig Vandel (*bonne conduite*; *ehrenhafter Führung*) har genindsat sig i Samfundet. Endelig er Virkningen af Benaadning den, at Straffens Udstaaelse helt eller delvis ophæves, medens dens Virkninger lades uberørte.

Herimod er Rehabilitation i teknisk Forstand (navnlig *rèhabilitation judiciaire* og *de droit*) en Ret for den dømte, der opfylder Lovens Betingelser³³⁾, og altsaa navnlig har dokumenteret sin Værdighed. Den opnaas herefter ubetinget og uigenkaldeligt³⁴⁾. Men navnlig med Hensyn til Virkningerne træder Forskellen frem. Rehabilitation er først og fremmest rettet mod Straffens Virkninger, kun undtagelsesvis mod selve Straffen³⁵⁾. At Benaadning undertiden kan ophæve den i Dommen udtrykte Frakendelse af de borger-

De la *rèhabilitation en matière pénale et disciplinaire*, Dijon 1900, S. 5 ff. Torp: Alm. Del, S. 658; Matzen: Statsret III (4. Udg.) S. 151; v. Liszt: Lehrbuch, S. 287 ff.

³¹⁾ Jfr. Grundloven (1915) § 26.

³²⁾ Jfr. Torp: Alm. Del, S. 661.

³³⁾ Cfr. herimod Chonez, S. 36, der — i alt Fald for Frankrigs Vedkommende — mener, at *Rèhabilitation judiciaire* stadig er en Naadesakt, der blot ved Loven af 14/8 1885 er overført fra Suverænen til de judicielle Myndigheder.

³⁴⁾ Cfr. dog den tyske Straffelovskommissions Forslag 1913 § 130 in fine. Ogsaa Strfl. Till, 1911 § 21 indfører i en vis Forstand betinget Rehabilitation, nemlig suspensivt betinget af, at Straffen ikke kommer til Fuldbyrkelse.

³⁵⁾ Jfr. ovfr. S. 276 ved Note 11.

lige Rettigheder³⁶⁾ ligger i, at denne Frakendelse da betragtes som egentlig Straf.

Da Amnesti³⁷⁾ er Benaadning af en hel Kategori af Forbrydere og altsaa, ligesom Abolition, Benaadning i videre Forstand, der har en fuldstændig Udslettelse eller Suspension af den strafbare Handling til Følge, hvad enten Gerningsmændene er dømte eller ej, adskiller denne sig fra Rehabilitation derved, at sidstnævnte altid forudsætter udstaaet Straf eller Æquivalens herfor.

Med Forældelse — og her tænkes da paa Fuldbyrdeles-Forældelse — har Rehabilitation (og da navnlig *rèhab. de droit*) det tilfælles, at de begge er Produkter af »Tidens Magt«, men medens Forældelse er dens retsoplosende Produkt, er Rehabilitation dens retsskabende Produkt³⁸⁾. Forstnævnte har kun Forløbet af den nærmere fastsatte Frist til Forudsætning, medens Rehabilitationen forudsætter en Række andre Betingelser opfyldte, bl. a. eventuelt netop Forældelse som Æquivalens for Straffens Udstaaelse. —

Rehabilitationsbegrebets enkelte Bestanddele eller de materielle Betingelser, der kan blive Spørgsmaal om at kræve opfyldte for Opnaaelsen af Rehabilitation, er herefter følgende:

- 1) en Straffedom,
- 2) Straffens Udstaaelse eller Æquivalens herfor,
- 3) Betaling af
 - a) Boder, idomt sammen med anden Straf,
 - b) idomt Skadeserstatning,
 - c) idømte Omkostninger,
- 4) Forløbet af visse Frister,
- 5) Bevis for hæderlig (straffri) Vandel,
- 6) en vis Fremgangsmaade.

³⁶⁾ Saaledes f. Ex. i Tyskland, se v. Liszt, *Lehrbuch*, S. 288.

³⁷⁾ Se Matzen: *Statsret III*, S. 151 ff. og C. C. Heilesen i *U. f. R.* 1915 B, S. 182—83.

³⁸⁾ Se Torp: *Alm. Del*, S. 662 og M. E. Mayer: *Strafrecht, Allgem. Teil* 1916, S. 520 ff. Se ogsaa Wachenfeld: *Rehabilitation und Verjährung* i *Goldtdammers Archiv*, Bd. 54 (1907) S. 161 ff.

ad 1). I de forskellige Rehabilitationslove hedder det i Reglen i Almindelighed: »Den, som ved Dom er funden skyldig.....«³⁹⁾; »Den, der har været straffet.....«⁴⁰⁾; »Den, som er bleven fradømt.....«⁴¹⁾ »Tout condamné..... peut être réhabilité«⁴²⁾. Den, der søger Rehabilitation, maa altsaa ved retskraftig Dom være kendt skyldig⁴³⁾ i en i den offentlige Mening vanærende Handling⁴⁴⁾ eller ved Dommen være frakendt sine borgerlige Rettigheder, hvilket sidste jo normalt kun vil have fundet Sted, naar den domte ved Handlingen har vist sig uværdig til sine Medborgeres Agtelse⁴⁵⁾. Disse Følger indtræder kun som Følge af Dom i en Straffesag, og selvom Dommen i en civil Sag anser den domte skyldig i en i den offentlige Mening vanærende Handling⁴⁶⁾, kan dette ikke i Almindelighed medføre nogen Indskrænkning i den domtes borgerlige Ret-

³⁹⁾ Jfr. Lov $\frac{3}{4}$ 1868 § 1 og Nr. 49 af $\frac{14}{3}$ 1924.

⁴⁰⁾ Jfr. Lov $\frac{13}{4}$ 1894.

⁴¹⁾ R. F. § 102.

⁴²⁾ Franske Lov $\frac{3}{7}$ 1852, Art. 619.

⁴³⁾ Se de i Note 38—41 cit. Love og endvidere T. U. § 92 jfr. § 68, K. U. II § 100 jfr. § 78; Norsk Strfl. af $\frac{22}{5}$ 1902 § 75; schweizisk Vorentwurf af 1905 § 62 jfr. § 40 og Erläuterungen dazu S. 111; øst-rigsk Regeringsforslag af 1912 § 75 jfr. § 33 og erlæuternde Bemerkungen dazu, S. 135. Delaquis 1907, S. 129; Schiller S. 35; A. Guiteau: de la Réhabilitation de condamnés, S. 15; M. Chonez: de la Réhabilitation des Condamnés etc., S. 50; Frezouls: De la Réhabilitation en matière pénale, S. 19—20. At Straf er idømt er ingen Betingelse, cfr. dog Justitsmskr. i Min. Tid. 1903 A. Nr. 489, der delvis lægger Vægten paa Straffens Størrelse; jfr. Min. Tid. 1916 A. Nr. 169.

⁴⁴⁾ Saaledes endnu hos os.

⁴⁵⁾ Jfr. R. F. § 81.

⁴⁶⁾ Saaledes H. R. D. i U. f. R. 1925 S. 60, der, under Henvi-
sing til § 59 jfr. § 31 i den d. $\frac{31}{5}$ 1920 stadfæstede Vedtægt for Bestyrelsen af Staden Kobenhavns kommunale Anliggender, frakendte en Brandmand Retten til Pension efter at han var afskediget uden Varsel som Følge af, at han i Tjenestetiden paa Brandstationen havde gjort sig skyldig i uterligt Forhold overfor en Rengøringskone, idet Retten statuerede, at han maatte siges at have begaaet en i den offentlige Mening vanærende Handling.

tigheder. For at saadant skal ske, maa den domte kunne kræve de Garantier, der ligger i Skyldspørgsmaalets Afgørelse i Kriminalprocessens Former. Frivillig Vedtagelse af Straf⁴⁷⁾ kan heller ikke danne Grundlag for Rehabilitation lige saa lidt som straffende Administrationsresolutioner⁴⁸⁾ eller Diktering af Disciplinærstraffe⁴⁹⁾. Ej heller kan den, der efter Forbrydelsens Begaaelse har unddraget sig Forfølgning saaledes, at Paataaleretten er forældet, opnaa Rehabilitation, hvilket jo kun faar Betydning i de Tilfælde, hvor selve Forbrydelsen konstituerer Tab af visse Rettigheder uden Hensyn til Domfældelse⁵⁰⁾. Finder Justitsministeren ikke efter Udløbet af 10 Aar Anledning til at foranledige Sagen paakendt i Medf. af Strfl. § 70, maa den paagældende indstilles til Benaadning for derved at erhverve et Grundlag for Rehabilitation under Opfyldelsen af de iøvrigt foreskrevne Betingelser⁵¹⁾.

Endelig melder det Spørgsmaal sig, om det Hensyn, som Strfl. § 7 — ganske vist fakultativt — hjemler vore Domstole at tage til udenlandske Straffedomme i Henseende til at nedsætte Straffen eller endog at lade den ganske bortfalde, naar Gerningsmanden har været domt for samme Handling i fremmed Stat, berettiger til at stille en fremmed

⁴⁷⁾ Har kun praktisk Betydning ved Bøder for Politiforsecelse.

⁴⁸⁾ I et Tilfælde, hvor der var nægtet en frasepareret Kone Alderdomsunderstøttelse i Anledning af, at der ved en Amtsresolution af 1851 var dikteret hende Fængsel paa Vand og Brød i 2 × 5 Dage for Hor, udtalt, at man ikke skønnede, at Hor er en i den offentlige Mening vanærende Handling, men selv bortset herfra kunde Andragerinden ikke være udelukket fra Alderdomsunderstøttelse, da Loven kun fordrer, at den paagældende ikke ved Dom (fremhævet af mig) er fundet skyldig i saadan Handling. Ind. Min. Skr. 4. Jan. 1893.

⁴⁹⁾ Cfr. dog den franske Lov af 10/3 1864, der udstrækker Adgangen til Rehabilitation for visse Embedsmænd, der er idømte Disciplinærstraffe; jfr. P. Reutenauer: *De la R habilitation en matière pénale et disciplinaire*, S. 155.

⁵⁰⁾ Jfr. saaledes tidligere Lov om Sagf rervirksomheden af 20/  1868 § 14, cfr. nu Rpl. § 137.

⁵¹⁾ Jfr. Rigsdagstidende 1867—68 Till. B. Sp. 517 ff.

Straffedom paa lige Fod med en hjemlig, naar der her søges Rehabilitation med Hensyn til den fremmede Dom. Et er dog imidlertid, at man ikke bibringer Gerningsmanden dobbelt Straf for samme Handling, et andet, hvorvidt den Dømte her skal kunne paaberaabe sig den fremmede Dom til Opnaaelsen af en Retsstilling, som han, forudsat det paagældende fremmede Lands strengere Betingelser for Opnaaelsen af Rehabilitation, ikke vilde have opnaaet der. I Almindelighed maa Spørgsmaalet formentlig løses i Overensstemmelse med Spørgsmaalet om fremmede Straffedommes Fuldbyrkelse. Efter dansk Ret antages det ikke, at fremmede Straffedomme kan fuldbyrdes her⁵²⁾. Og naar Rehabilitation har den Virkning, at den udsletter Dommen, saa er det naturligvis ikke uden Betæneligheder for en Stat at foretage et saadant Skridt overfor en fremmed Stat, der muligvis betragter Straffen, dens Forudsætninger og Følger ud fra helt eller delvis andre Synspunkter end det Land, hvori Rehabilitation søges.

Er den paagældende i Udlandet dømt for en Forbrydelse, som ikke er strafbar efter dansk Ret, eller omend strafbar saa dog ikke vanærende eller i al Fald mindre graverende, saa vilde det være mindre betænkeligt at meddele den dømte Rehabilitation her efter dansk Lovgivning. I førstnævnte Tilfælde vilde den dømte jo, saafremt han var bleven her i Landet, ikke være bleven straffet og som Følge heraf ikke have lidt Indskrænkninger i sine borgerlige Rettigheder. Bedømmes den begaaede Handling ensartet i begge de paagældende Stater, er Betænelighederne naturligvis minimale ved at meddele Rehabilitation. Nu skal det vel erindres, at Følgerne af en Straffedom i Reglen kun bliver føle-

⁵²⁾ Jfr. Torp: Alm. Del, S. 154 ff. Se endvidere nu Rpl. § 479 om Adgang til Eksekution af udenlandske Domme for saa vidt de bestemmer andet end Straf. Se: J. M. Skr. Nr. 52 af ²⁸/₃ 1878, der nægter Lov ³/₄ 1868 Anvendelighed paa Domme afsagte udenfor den danske Stat. Se f. Ex. m. H. t. Alderdomsunderstøttelse i saadanne Tilfælde: Hans Andersen: Reglerne om Alderdomsunderstøttelse (1905) S. 67.

lige i det Land, hvor Handlingen er begaaet og Gerningsmanden kendt som Forbryder, hvilken Betragtning dog er af mere faktisk end retlig Art. Men dertil kommer, at det i den paagældende Stat undertiden er en Betingelse for at kunne opnaa Rehabilitation, at den domte skal have haft Bopæl dér i hele den foreskrevne Frist, saaledes som tidligere hos os efter Loven af $13/4$ 1894, og delvis efter Norges Strfl. § 75⁵³), saaledes at han, efter at være domt i et Land og herpaa have taget Bopæl i et andet — og det er jo ikke noget ualmindeligt Udslag af Skamfølelsen — vilde være afskaaret fra Adgangen til Rehabilitation, saafremt hans nye Opholdssted nægtede ham denne Adgang.

Delaquis⁵⁴) begrænser Adgangen til Rehabilitation for fremmed Straffedom til de Forbrydelser, der ogsaa er straffbare efter det rehabiliterende Lands Love. Andre Forfattere har helt nægtet Rehabilitation for fremmede Domme under Paaberaabelse af Suverænitetetsprincipet⁵⁵) eller Straffeloven som værende »de statut réel«⁵⁶).

Efter den her gældende Praksis meddeles ikke Æresoprejsning for fremmede Straffedomme, ud fra den Betragtning, at saadanne ikke er vanærende efter dansk Ret⁵⁷). Dette Standpunkt er naturligvis i Konsekvens med Nægtelsen af Eksekution af fremmede Straffedomme og af disses Gentagelsesvirkning her, men formentlig strafferetlig irrationelt, naar det drejer sig om den domtes Stilling som Indehaver af sine Medborgeres fulde Agtelse og Tillid retlig set. I denne Forbindelse er dog Gernings-(Doms-)stedet af vilkaarlig Betydning, hvorimod Rehabilitationens egentlige Genstand ligefuldt er tilstede.

⁵³) Saaledes ogsaa i Frankrig for Loven af $14/8$ 1885.

⁵⁴) Verhandlungen 1921 in Freiburg, S. 70.

⁵⁵) Chonez: S. 58.

⁵⁶) Reutenauer, S. 162.

⁵⁷) Jfr. Jm. Skr. Nr. 52 af $28/3$ 1878. Denne Stilling har Justitsministeriet endog fastholdt i et Tilfælde, hvor en Kvinde var straffet i Sverrig med 10 Aars Strafarbejde for Barnedrab.

I de 3 af de nu herhjemme foreliggende Straffelovsudkast⁵⁸⁾ er imidlertid optaget en Bestemmelse, der i nogen Grad løser Spørgsmaalet, selv om den ikke er indsat med Løsningen af dette Spørgsmaal for Øje. Herefter kan den Person, der har dansk Indfødsret eller fast Bopæl i den danske Stat, og som i fremmed Stat er straffet for en Handling, der efter dansk Ret kan paadrage højere Straf end Hæfte⁵⁹⁾, efter en offentlig efter Justitsministerens Paabud anlagt Sag frakendes de i Forslagets § 81 omhandlede (borgerlige) Retligheder, naar de iøvrigt derfor foreskrevne Betingelser foreligger⁶⁰⁾. Det manglende Mellemlid, den indenlandske Dom, skydes derved ind, og den domte staar derefter for saavidt paa lige Fod med Landets egne domte. Finder Justitsministeren imidlertid ikke Anledning til at rejse saadan Sag, saa stilles den domte ringere, end hvor Sag anlægges, saafremt man finder det betænkeligt udelukkende at lægge den fremmede Dom til Grund for Rehabilitation, iøvrigt naturligtvis suppleret af de hjemlige Betingelser.

Rehabilitation forudsætter altsaa en Straffedom, men paa den anden Side kræver ikke enhver Straffedom Rehabilitation⁶¹⁾.

Ifølge Loven af $\frac{3}{4}$ 1868 § 1 og Lov af $\frac{14}{3}$ 1924 § 1 skal Dommen angaa en i den offentlige Mening vanærende Handling. Hvilke disse Handlinger er, udenfor de Tilfælde, hvorom der i Almindelighed hersker Enighed, maa det efter gældende Ret være overladt de lovanvendende Myndigheder⁶²⁾

⁵⁸⁾ T. U. § 10; K. U. § 11; R. F. § 12.

⁵⁹⁾ R. F. § 12. Efter T. U. er Straffegrænsen Arbejdsfængsel og efter K. U. II Fængsel.

⁶⁰⁾ Handlinger begaaede efter det fyldte 18. Aar og af en saadan Art, at Gerningsmanden derved findes at have gjort sig uværdig til sine Medborgeres Agtelse.

⁶¹⁾ Jfr. Jmskr. af $\frac{8}{3}$ 1884 og $\frac{22}{2}$ 1909 (utrykt); H. R. D. i U. f. R. 1894, S. 742. Se fremdeles de hos Elmin: Æresoprejsning S. 9 ff. citerede Domme og Skrivelser.

⁶²⁾ F. Ex. m. H. t. Valgrets Fortabelse; Valgbestyrelsen; m. H. t. Alderdomsunderstøttelse vedk. Kommunalbestyrelse under Kontrol af Overøvrigheden o. s. fr.

at bedømme, naturligvis under Rekurs til Domstolene⁶³). Den Uensartethed i Afgørelsen, som derved let fremkommer, raades der Bod paa ved i Dommen at præcisere dennes Følger med Hensyn til Rettighedsindskrænkninger. Dette er allerede sket i de nyere fremmede Straffelove og er, som for sagt, ogsaa foreslaaet indført ved vor nye Straffelov.

Naar Rehabilitation i egentlig Forstand udsletter Straffen og dens Følger og giver den domte Adgang til retlig at genindtræde i hele sin tidligere Stilling i Samfundet, saa kunde meget tale for at stille Krav om, at han ikke tidligere har forset sig, at Rehabilitation med andre Ord er Chancen for helt at forvinde Følgerne af et enkeltstaaende Fejltrin. Den Vej gik da ogsaa vor Lov af ¹³/₁ 1894 for saavidt angaar Rehabilitation ipso jure, idet den som Betingelse krævede, at Straffen skulde være idømt for første Gang begaaet Forseelse af den nævnte Art, hvorved naturligvis maa erindres, at den kun udelukker dem, der tidligere var domte for Handlinger, begaaede efter det 18. Aar⁶⁴). I Loven af ¹⁴/₃ 1924 er denne Betingelse forsvundet.

I Frankrig var det ogsaa Reglen, for saavidt angik rehabilitation judiciaire⁶⁵), indtil Loven af ¹⁴/₈ 1885, der bl. a. indførte Rehabilitation for Recidivister, men efter en længere Frist og mere indgaaende Undersøgelse⁶⁶). For rehabilitation de droit, eller rettere sagt for den Forældelse af Straffen i Bulletin Nr. 3⁶⁷), som er Forudsætningen for denne Rehabilitation, kræver man, at den paagældende ikke tidli-

⁶³) Se de i Min. Tid. B. 1871, S. 344—48; 1876, S. 387—92 og 1881, S. 885—87 opførte Fortegnelser. Cfr. Jmskr. af ²¹/₂ 1925 (utrykt).

⁶⁴) Jfr. Lov ³/₄ 1868 § 6.

⁶⁵) Jfr. ogsaa østrigsk Vorentwurf 1909 § 55 for saavidt angaar unge Forbrydere og Regierungsentwurf 1912 § 75.

⁶⁶) Jfr. Delaquis 1907, S. 33.

⁶⁷) Indført ved Lov ⁵/₈ 1899 jfr. Lov ¹¹/₇ 1900. En til den Dømtes eget Brug speciel affattet Udskrift af Strafferegistret, der efter Forældelsens Indtræden er blank. Nærmere herom ndfr. Se angaaende Debatten herom i Senatet d. ⁹/₁₂ 1898 mellem Justitsministeren og Senator Bérenger: Frézouls S. 84—85.

gere er dømt, idet Loven af $\frac{5}{8}$ 1899 i Art. 8 §§ 2 og 3 dog gør Undtagelser herfra i Tilfælde, hvor Straffen har været henholdsvis Bøde over 50 frcs. eller flere Straffe (hvis Art ikke præciseres) dog ikke tilsammen over 1 Aar. Det kunde synes rimeligt at stille de strængere Krav for Opnaaelsen af Rehabilitation ipso jure, saavist som man ved den bevilgede eller af Retten tilkendte Rehabilitation kan anstille grundigere Undersøgelser angaaende Ansøgerens Vandel og endelig ogsaa nægte Meddelelsen heraf, saafremt man skønner det betænkeligt. Men naar man samtidig erindrer, at Rehabilitation ipso jure i Reglen kun staar aaben for de ringere Straffe, kunde det synes urimeligt at give Recidivisten med Hensyn til grovere Forbrydelser et Beneficium, som endogsaa viser sig deri, at han i Reglen kan søge Rehabilitation efter kortere Tids Forløb end Tilfældet er ved Rehabilitation ipso jure. Udelukkende at begrunde Uligheden i de to Instituters Forskellighed synes ikke fyldestgørende, naar man ogsaa i Rehabilitation gennem Retskendelse ser en Ret for den Dømte, der opfylder Lovens Betingelser. Om denne Urimelighed har været Grunden til, at man herhjemme ved Loven af 1924 har strøget Betingelsen, skal være usagt; Motiverne giver ingen Vejledning i saa Henseende og udelukker saaledes ikke, at Udvidelsen skyldes politiske Hensyn.

Betragter man Spørgsmaalet ud fra Samfundets Interesse i Rehabilitation, gøres naturligvis den Garanti, Samfundet maa forlange, mere illusorisk for hver Gang, Individet falder tilbage paa Forbryderbanen, og efter hvilket Antal Forbrydelser man vil sætte Grænsen for, hvor Lejlighedsforbryderen gaar over til at blive Vaneforbryder, er vilkaarligt. Men da man vel tør gaa ud fra, at den første Straf, der overgaar et Individ, i Almindelighed er den, der har Chancen for at virke stærkest motiverende, og da det her drejer sig om et særligt Beneficium for den dømte, der har dokumenteret, at han kun ganske forbigaaende har været paa Afveje, taler meget for, at man maa forlange i Forbry-

delsen at se et enkeltstaaende Fejltrin, i al Fald naar Rehabilitation kan indtræde automatisk uden nærmere Under-søgelse af den paagældendes Vandel.

Naar Professor Torp i sin Betænkning⁶⁸⁾ giver en dømt Ret til Genindsættelse (der i dette Tilfælde meddeles af Paatalemyndigheden) paa Betingelse af, at Straffen ikke har overstegit Arbejdsfængsel i 6 Mdr., at den skyldige ikke i de sidste 10 Aar har erholdt Æresoprejsning eller Genindsættelse, at 5 Aar er forløbet siden Straffens Udstaaelse, hvoraf de sidste 3 Aar under Ophold her i Riget, og at han ikke paany har været dømt eller tiltalt for et Forhold, der har medført Tab af statsborgerlige Rettigheder, og motiverer⁶⁹⁾ Adgangen hertil til Trods for, at den paagældende er Recidivist, med, at Straffegrænsen, Arbejdsfængsel i 6 Mdr. yder tilstrækkelig Garanti for, at ingen af Handlingerne har været særlig alvorlige, saa skal dog hertil bemærkes, at efter samme Lovforslag kan f. Eks. den, der tredie Gang er dømt for Alfonseri⁷⁰⁾ eller en Berigelsesforbrydelse⁷¹⁾ godt tænkes at være idømt Arbejdsfængsel ikke over 6 Mdr., idet de nævnte Forbrydelsers Minimum er Arbejdsfængsel i 2 Mdr. og Maksimum ikke særlig højt, nemlig henholdsvis 4 og 2 Aar, hvorfor Straffen i Tilfælde af, at Minimum er idømt første Gang, ved anden Gang begaaet Forbrydelse kan blive 3 Mdr. og tredie Gang 6 Mdr.⁷²⁾. Det er formentlig tvivlsomt, om Samfundets Interesser tjenes ved at aabne saadanne Individuer Adgangen til fuld Ligeberettigelse med de lovlydige Borgere.

Betragter man Spørgsmaalet ud fra Hensynet til den dømte, har denne ganske vist Krav paa en vis nærmere fastsat Begrænsning af det Onde, Staten gennem Straffen og dennes Følger tildeler ham, alt saa vist Retshaandhævelsen

⁶⁸⁾ § 92 sidste Stk.

⁶⁹⁾ T. U. Motiverne S. 111.

⁷⁰⁾ § 209 jfr. § 257.

⁷¹⁾ §§ 246—253 i Medf. af § 254, jfr. § 257.

⁷²⁾ § 257.

ikke er Statens eneste Opgave⁷³⁾, og en af Straffens vigtigste Opgaver netop er igen at gøre Forbryderen til et brugbart Samfundsmedlem. Men da en lige saa vigtig Opgave for Straffen er at berøve den, der som Forbryder er bleven ubrugbar, ja farlig, for Samfundet, den retlige og faktiske Mulighed for at begaa yderligere Forbrydelser, maa dette Hensyn i Relation til Forbryderens nylig nævnte Krav vokse med Antallet af hans Forbrydelser. Det maa naturligvis ikke overses, at Straffens Følger ofte vil modvirke den dømtes frie Udfoldelse i Bestræbelserne for at komme i Vej igen og derved muligvis indirekte føre ham til Tilbagefald, men for at undgaa dette, kunde man muligvis tænke sig den Udvej for det første helt at udelukke Rehabilitation ved Forbrydelser, der rober et ganske særligt antisocialt Sindelag hos Forbryderen og er af særlig Farlighed, saasom Mord, kvalificeret Brandstiftelse, Røveri, Voldtægt, kvalificeret Vold og muligvis for visse Berigelsesforbrydelsers Vedkommende over et vist Strafmaksimum for første Gang begaaet Forbrydelse, medens man for de øvrige Delikters Vedkommende i Tilfælde af Gentagelse kun aabnede Adgang til Rehabilitation, naar de samlede Straffe ikke oversteg et vist — relativt lavt — Maksimum, og i saa Fald kun ved Retskendelse efter en indgaaende Undersøgelse af den dømtes Vandel og efter Udløbet af en længere Frist⁷⁴⁾.

R. F. § 102 synes snarere at være gaaet den modsatte Vej, idet det kun aabner Adgang til Rehabilitation for den, der er bleven fradømt sine borgerlige Rettigheder for længere Tid end 5 Aar, og det vil ifølge § 81, 2. Stk., sige, naar Straffen er 1 Aars Fængsel eller derover. Bag denne Bestemmelse ligger formentlig — Motiverne oplyser intet herom — den Betragtning, at Rehabilitation kun er tænkt anvendelig til Forkortelse af de i Dommen fastsatte Frister for

⁷³⁾ Jfr. herom bl. a. Torp: Alm. Del, S. 18—19; v. Liszt: Lehrbuch, S. 7.

⁷⁴⁾ Jfr. saaledes i Frankrig hvor de ordinære Frister i C. d. Instr. Crim. Art. 620, §§ 1 og 4 fordobles.

Rettighedernes Fortabelse. Det nærmere herom henvises dog til Spørgsmaalet om Rehabilitationens Virkninger nedenfor.

ad 2). Som Betingelse for Rehabilitation forudsættes endvidere, at den idømte Straf skal være udstaaet eller (helt eller delvis) eftergivet ved Benaadning⁷⁵⁾. Ved en betinget Straffedom, der ikke kommer til Fuldbyrkelse, siges det udtrykkeligt i Midl. Strfl. af $\frac{1}{4}$ 1911 § 21, at Straffen anses udstaaet ved Dommens Afsigelse og de til Æresoprejsning knyttede Følger indtræder uden Æresoprejsnings Meddelelse⁷⁶⁾. Ved Losladelse paa Prove⁷⁷⁾ anses Straffen for udstaaet, hvis Beslutning om Genindsættelse ikke er truffen inden en vis Tid⁷⁸⁾ fra Losladelsen.

Før den franske Lov af $\frac{28}{4}$ 1832 var Adgang til Rehabilitation lukket for den, der havde opnaaet Benaadning. Men selv efter de Love, der kun nævner Straffens Udstaaelse, maa det være berettiget, ja selvfølgeligt, at stille Benaadning i Udstaaelsens Sted. Thi antager man, at Benaadning er obligatorisk i Relation til den benaadede⁷⁹⁾, saaledes at det umuliggøres at afsone Straffen, kan dette ikke stille den benaadede ringere overfor Adgangen til Rehabilitation, ligesom man heller ikke, forudsat at Benaadning kunde afslaaes af den domte, kan antage, at den, Staten gennem Benaadningsmyndigheden tilgiver paa et tidligere Tidspunkt, skal stilles daarligere end den, der ikke gør sig fortjent hertil.

Men hvorledes stilles den, der unddrager sig Fuldbyrkelsen af den idømte Straf, indtil denne er forældet?

I vor nugældende Ret kendes ikke Forældelse af idømt Straf⁸⁰⁾, hvorimod herhenhørende Bestemmelser er medta-

⁷⁵⁾ Jfr. Lov $\frac{3}{4}$ 1868 § 1, Lov $\frac{14}{3}$ 1924 § 1, T. U. § 92 Nr. 1, K. U. II § 100. R. F. § 102. Delaquis 1907: S. 131 ff. Schiller: S. 39 ff. Frézouls: S. 30 ff. Reutenauer: S. 195 ff. Guitteau: S. 21 og Chonez: S. 59 ff.

⁷⁶⁾ Jfr. ogsaa R. F. § 67.

⁷⁷⁾ Se T. U. § 40.

⁷⁸⁾ Jfr. T. U. § 42.

⁷⁹⁾ Jfr. ovenfor S. 281.

⁸⁰⁾ Jfr. Torp: Alm. Del, S. 665.

get i de nye Straffelovsforslag⁸¹⁾, der herefter ogsaa i Relation til Rehabilitation stiller Forældelse lige med Udstaaelse eller Benaadning⁸²⁾.

Imod at tillade Rehabilitation i Tilfælde af Fuldbyrdes-Forældelse taler, at egenmægtig Unddragelse af gennem Straffen at sone Brøden ofte vil være et Indicium for vedvarende Lovulydighed, og medens Benaadning er Udtryk for Statsmagtens egen Villie, der hindrer den dømte i helt eller delvis at udstaa Straffen, er Forældelse en Følge af den dømtes Undladelse af at opfylde sin Pligt og kun undtagelsesvis en Følge af hans Ukendskab til Dommen, i hvilket Tilfælde en Undtagelse muligvis var paakrævet.

Paa den anden Side kunde det synes urimeligt, at det blotte Forløb af Tid ganske uafhængig af den dømtes Forbedring eller hæderlige Vandel kan tilintetgøre Retten til Straffens Fuldbyrkelse, medens længere Tids god Opførsel ikke engang skulde kunne begrunde Rehabilitation, hvorved dog maa erindres, at den sikre Kilde til Oplysning om den dømtes Opførsel i Straffetiden og efter denne under en eller anden Forsorg muligvis maatte ækvivaleres ved strengere Fordringer til Bevis for hæderlig Vandel i Tilfælde af Forældelse⁸³⁾. Men det skal ikke nægtes, at de vægtigste Grunde synes at tale imod Adgang til Rehabilitation i Tilfælde af Forældelse⁸⁴⁾, og naar Delaquis⁸⁵⁾ mener, at vi ikke

⁸¹⁾ K. U. I § 71; T. U. § 89; K. U. II § 98; R. F. § 99. Om de forskellige Lovgivningers Stilling i saa Henseende se: Delaquis 1907: S. 132 Note 2.

⁸²⁾ Jfr. Norges Strfl. 1902 § 75 jfr. § 31 og i Frankrig ved Lov ^{10/3} 1898 for Réhabilitation judiciaire og Lov ^{11/7} 1900 for Réhabilitation de droit. For schweizisk Ret se: Schiller S. 40—44.

⁸³⁾ Saaledes i Frankrig, hvor man foruden at fordoble de ordinære Frister i Tilfælde af Forældelse (C. d'Instr. Crim. Art. 634 §§ 3. 4 og 5) stiller den yderligere Betingelse, at den paagældende i Forældelsesfristen ikke maa være straffet for Forbrydelse eller Forseelse (Art. 634 i. f.) jfr. C. Degois: Traité osv. S. 401.

⁸⁴⁾ Saaledes det schweiziske Udkast af ^{23/7} 1918.

⁸⁵⁾ Verhandlungen 1921 in Freiburg, S. 69, og omtrent lignende: Schiller: S. 43.

»in der Verjährung ein Indiz für die schlechtere Struktur des Delinquenten sehen«, saa har han formentlig Bevisbyrden herfor udenfor de Tilfælde, hvor Forældelsen skyldes Ukendskab til Dommen eller Myndighedernes Undladelse af Eksekution. Normalt vil man vel fortrinsvis i Forældelsen se et Indicium for Forbryderens daarligere Struktur, og man begrundet da ogsaa hovedsagelig Institutet med Samfundets manglende Interesse i at paatale og fuldbyrde gammel Strafskyld⁸⁶⁾.

ad 3). Er der i Dommen foruden Frihedsstraf paalagt den domte at udrede a) Bøder, b) Skadeserstatning, c) Omkostninger, bliver endelig Spørgsmaalet, om disse Ydelsers Erlæggelse er en absolut Betingelse for Adgangen til Rehabilitation.

a d a. For Bøder, hvor disse er paa lagte ved Siden af anden Straf, maa det samme gælde som for Frihedsstraf, bortset fra de Tilfælde, hvor Bøden tilfalder den private. Bøden er Straf og i Mangel af dennes Betaling træder Afsoning i Stedet. Lige med Betaling maa derfor ogsaa stilles Eftergivelse ved Benaadning — for den private berettigede, dennes Eftergivelse — og Forældelse, forsaavidt man mener ogsaa at maatte lade denne æquivalere Straffens Udstaaelse.

a d b. Anderledes stiller Forholdet sig med Hensyn til Betaling af Skadeserstatning, for saa vidt angaar Rehabilitation ved Bevilling eller Retskendelse. Ved Rehabilitation ex lege anstilles jo ifølge Sagens Natur ingen Undersøgelse af den Art.

Erstatningens Betaling er for saa vidt ingen Bestanddel af Rehabilitations-Institutet, som det her drejer sig om Trediemands Fordring paa den domte⁸⁷⁾, og der er ikke her Tale om Straf, hvis Udstaaelse eller Æquivalens herfor maa være opfyldt. Naar Delaquis⁸⁸⁾ hævder som en Selvfølge, at Kravene paa Omkostninger og Skadeserstatning forbliver

⁸⁶⁾ K. U. I, Motiverne, S. 110—111.

⁸⁷⁾ Jfr. Delaquis 1907. S. 172.

⁸⁸⁾ Jfr. Delaquis l. c.

bestaaende efter Rehabilitationen, saa stemmer det ikke med hans principielle Opfattelse af Rehabilitationens Virkninger: Tilintetgørelse af Dommen og dennes Virkninger⁸⁹⁾. Disse Krav er dog Bestanddele af Dommen og maatte herefter konsekvent dele Skæbne med denne. Tager man denne Konsekvens, maatte man naturligvis kræve disse Ydelser erlagte, forinden man skrider til Tilintetgørelse af Kravene. At stille dette Krav absolut⁹⁰⁾ vilde imidlertid være at straffe Fattigdom i Stedet for Forbrydelse⁹¹⁾. Den herefter fornødne Indskrænkning i Bestemmelsen af Rehabilitationens Virkninger vil blive omtalt nedenfor.

Paa den anden Side helt at frafalde dette Krav vilde maaske være, hvad man⁹²⁾ har kaldt en »eensidig Sentimentalitet« overfor Forbryderen paa den skadelidtes Bekostning, og det skal indrømmes, at man her, som i mangfoldige andre Retsforhold, staar overfor en Interesseskollision. Man kunde indvende, at medens man gennem Rehabilitation udsletter Forbrydelsens Følger for Forbryderen, er dennes Følger endnu følelige for den skadelidte, der ikke har faaet fuld Erstatning. Den rette Afvejelse af disse modstridende Interesser maa derfor — som ogsaa sket ved de fleste Love⁹³⁾ og Lovforslag⁹⁴⁾ — løses derhen, at man forlanger, at den domte skal gøre, hvad der staar i hans Magt for at erstatte den af ham forvoldte Skade, hvilket Moment ved Rehabilitation efter Procedure og fri Bevisbedømmelse vil faa selvstændig Betydning som Indicium for Forbedring.

At der kun kan blive Tale om Udredelse af den ved

⁸⁹⁾ Jfr. Delaquis 1907, S. 118, og noget indskrænkende S. 183.

⁹⁰⁾ Saaledes schweizisk Vorentwurf 1908, Art. 62, 2. Stk. ved Gen-
erhvervelse af den mistede Adgang til Embeder. Krav om uforskyldt
Fattigdom som Undtagelse, se Schiller S. 46.

⁹¹⁾ Jfr. Delaquis 1907 S. 175 og Verhandlungen 1921 in Freiburg,
S. 70.

⁹²⁾ Hoegel: Allgem. österr. Gerichts-Zeitung, 57. Jahrg. Nr. 18.

⁹³⁾ Norsk Strfl. 1902 § 75.

⁹⁴⁾ T. U. § 92; K. U. II § 100; Schweizisk Vorentw. 1908 Art. 62,
1. og 4. Stk.; Østrigsk Reg. Forsl. 1912 § 75.

Dommen fastsatte Erstatning⁹⁵⁾ synes indlysende, og noget andet kan næppe være Meningen, selv om der undertiden anvendes andre Udtryk som »den ved den strafbare Handling forvoldte Skade«⁹⁶⁾. Normalt vil den forvoldte (materielle) Skade falde sammen med den idømte Erstatning, men selvom dette ikke er Tilfældet, f. Eks. fordi der ikke er nedlagt Paastand herpaa, kan Bedømmelsen af den øvrige forvoldte Skade ikke henlægges til den skadelidte eller den dømte i Tilfælde, hvor Betaling heraf gores til materiel Betingelse for Rehabilitation.

Vor Lov af $\frac{3}{4}$ 1868 § 3 kræver da ogsaa, at der, saafremt det er paalagt den Dømte at udrede Erstatning, saavidt mulig bør foreligge Oplysning, om Erstatningen er betalt eller eftergivet.

a d e. Sagens Omkostninger er Statens Fordring paa domfældte, hvorfor Staten med nogen Ret kunde forlange sine Udgifter til selve Straffesagen godtgjorte, forinden domfældte paany sætter Staten i Udgift ved en Rehabilitationsproces.

Naar Staten imidlertid, uden Krav om eventuel Refusion for den domfældte, bekoster hele Straffuldbyrdelsen i Forbryderens og derigennem i egen Interesse og — i samme Interesser — aabner Adgang til Rehabilitation, ligger det i Sagens Natur, at den ikke kan stille absolut Krav om Godtgørelse af Sagsomkostningerne⁹⁷⁾, som i Reglen udgørende den mindste Del af de af den dømte foraarsagede Udgifter for Staten.

Betalings-Umulighed, konstateret⁹⁸⁾ ved forgæves Ud-

⁹⁵⁾ Saaledes schweizisk Vorentw. 1908 Art. 62.

⁹⁶⁾ Jfr. T. U. § 92; K. U. II § 100; Norsk Strfl. § 75 og ostrigsk Reg. Forsl. § 75. Se endogsaa den franske Lov af $\frac{3}{7}$ 1852: »Il doit justifier du paiement des frais de justice, de l'amende et des dommages-intérêts auxquels il a pu être condamné, ou de la remise qui lui en a été faite«.

⁹⁷⁾ Jfr. Rigsdagstid. 1867—68 Till. A. Sp. 1737 og Folketingstid. for s. A. Sp. 389.

⁹⁸⁾ Jfr. Belgisk Lov af $\frac{25}{4}$ 1896 Art 1 Nr. 2.

pantning, maa i denne Forbindelse æquivalere Betaling. Hvor man har Adgang til Afsoning af idømte Sagsomkostninger⁹⁹⁾, er Spørgsmaalet forsaavidt løst, naar denne Afsoning har fundet Sted.

Betaling af Omkostninger som Betaling af Erstatning maa efter Evne være forsøgt, men dette maa ogsaa være den nødvendige og tilstrækkelige Betingelse¹⁰⁰⁾.

Dansk Ret stiller iøvrigt ingen Krav i denne Henseende.

a d 4. Da Hovedbetingelsen for Adgang til Rehabilitation er Godtgørelse af genvunden hæderlig Vandel, maa en vis Frist være forløbet¹⁰¹⁾, en Observationsperiode, der skal godtgøre, at Angeren og Forbedringen er alvorlig ment. At Forbedring viser sig tilsyneladende overbevisende allerede under Straffens Udstaaelse, kan vel begrunde disciplinære Begunstigelser, Benaadning for den resterende Del af Straffetiden eller betinget Løsladelse, men den kvalificerede Forbedring, som principielt maa kræves, naar Talen er om Rehabilitation, maa være godtgjort udenfor Straffeanstaltens Tvang, paa fri Fod med Adgang til de Fristelser, der hidførte Faldet. Længden af en saadan Frist vil naturligvis i nogen Grad være præget af Vilkaarlighed, hvad enten den fastsættes i Forhold til Forbrydelsens Art, Straffens Art eller Længde, Gerningsmandens Alder, eller er en fikseret Frist, der i nogle Lovgivninger fordobles i Tilfælde af Recidiv. Pladsen her tillader ikke at komme ind paa de forskellige Lovgivningers Stilling i saa Henseende. Det skal

⁹⁹⁾ Saaledes f. Ex. i Frankrig, hvor Gældsængsel i Almindelighed afskaffedes ved Lov af ²²/₇ 1867, men genindfortes ved Lov ¹⁹/₁₂ 1871 for saa vidt angaar Statens Krav paa Sagsomkostninger i kriminelle Sager. Se dog Code d'Instr. crim. Art. 623 saaledes som den er ændret ved Lov ¹⁴/₈ 1885.

¹⁰⁰⁾ Om de forskellige Lovgivningers Stilling, se: Delaquis 1907, S. 176 ff.

¹⁰¹⁾ Cfr. dog Berns Straffeprocesslov 1854 § 567, der ingen Frister foreskriver, og det samme gælder m. H. t. politiske Forbrydelser: Luzern Strfl. af 29. Vintermaaned 1860 § 65 a; Appenzell-A-Rh Straffeprocesslov af ¹⁶/₁₀ 1859 Art. 92 og St. Gallen Kriminalprocesslov af ³¹/₃ 1865 Art. 215.

blot fremhæves, at Fristens Længde bør staa i omvendt Forhold til Kravet om Bevis for god Opførsel.

Fristen begynder at løbe fra Straffens Udstaaelse, d. v. s. for Frihedsstraffes Vedkommende fra Løsladelsesøjeblikket, for Bødestraffes Vedkommende fra Bødens Betaling (eller lovligt Tilbud) eller i Tilfælde af Bødens Afsoning fra Løsladelsen. Er Bøden idomt i Forbindelse med Frihedsstraf, maa Tidspunktet for den samlede Strafs Udstaaelse være afgørende. Saafernt Straffen bortfalder under Hensyn til udstaaet Varetægtsfængsel, danner Dommens Afsigelse¹⁰²⁾ Udgangspunktet, og det samme maa gælde i Tilfælde, hvor Straffen udelukkende bestaar i Embedsfortabelse. Tvivl opstaar i Tilfælde af betinget Domfældelse og Løsladelse paa Prøve. Spørgsmaalet er her, hvorvidt Fristen bør løbe fra henholdsvis Dommens Afsigelse og Løsladelsen eller først fra den Dag, da den opnaaede Frihed bliver definitiv. Mod at lægge det tidligere Tidspunkt til Grund¹⁰³⁾ taler, at i Tilfælde, hvor Rehabilitationsfristen er kortere end »Betingelsesfristen«, vilde herefter Dommen og dens Følger være udslettet i Modstrid med selve Dommens Indhold.

Vort Straffelovstillæg af 1/4 1911 § 21¹⁰⁴⁾ konstruerer ganske vist den betingede Dom, der ikke kommer til Fuldbyrddelse, som værende definitivt udstaaet ved Dommens Afsigelse og de til Æresoprejsning knyttede Følger som indtrædende ved »Betingelsesfristen«s Udløb uden Æresoprejsnings Meddelelse, men det vil i Realiteten blot sige, at Loven sætter Rehabilitationsfristen lig med »Betingelsesfristen«, hvorfor den nylig omtalte Kalamitet ikke kan forekomme, da Spørgsmaalet om Æresoprejsning aldrig kan afgøres, forinden det efter Udløbet af »Betingelsesfristen« er godtgjort, at Straffen ikke kommer til Fuldbyrddelse, ligesom Rehabi-

¹⁰²⁾ Jfr. K. U. II § 100.

¹⁰³⁾ Saaledes Chonez: S. 86 ff og Belgisk Lov af 25/4 1896 Art. 1 Nr. 3.

¹⁰⁴⁾ Jfr. ogsaa K. U. I § 64 og T. U. § 64.

litationens Virkninger hidtil hos os ikke har omfattet en fuldstændig Udslettelse af Dommen.

Betingelsen: Straffens Udstaaelse¹⁰⁵⁾ kan først siges at være opfyldt i det Øjeblik, da Friheden er definitiv, og folgelig vil dette Tidspunkt være det rette for Fristens Begyndelse.

Det skal i denne Forbindelse endvidere anføres, at nogle Lovgivninger kræver en vis Opholdspligt i hele Fristen¹⁰⁶⁾ eller en Del af denne¹⁰⁷⁾. Den reale Grund for denne Bestemmelse er naturligvis den at lette Myndighederne og andre Kontrollen med den paagældendes Vandel, saaledes som det udtrykkes hos Hélie¹⁰⁸⁾: »La loi a voulu, que la vie des condamnés pendant ce laps de temps fût ouverte à tous les regards et pût être soumise à un contrôle efficace«. Det er dog let forstaaeligt, at dette Krav vilde være en Hemske i mange Tilfælde, og en moderat Skiften af Opholdssted behøver ikke at være Udtryk for vagabonderende Tilbojeligheder. Fristelsen til at flytte vil netop i mangfoldige Tilfælde være stor for den, der, efter nylig at være løsladt og have nedsat sig paa en fremmed Egn, mærker, at Kundskaben om hans Fortid vinder Indpas paa Egnen saaledes, at der maaske endogsaa lægges ham Hindringer i Vejen for Udøvelsen af hans Erhverv. Om Konsekvensen af Kravet om fast Opholdssted i Tilfælde, hvor Rehabilitation for fremmed Straffedom nægtes, er talt ovfr. S. 286. De fleste Love har da ogsaa — med Rette — frafaldet Krav om Opholdspligt.

ad 5. Som ovenfor berørt, er Rehabilitation det af den moderne Strafferets Institutter, hvor Løntanken er tydeligst

¹⁰⁵⁾ Jfr. udtrykkeligt T. U. § 42 m. Hs. til betinget Løsladelse.

¹⁰⁶⁾ Saaledes tidligere hos os Lov af 13/4 1894 og Kanton Wallis St. P. O. § 431 og i Princippet i Frankrig, hvor Loven af 1885 § 3 dog gør Undtagelse for den, der er indkaldt til Militærtjeneste, og for den, hvis Erhverv er uforeneligt med fast Opholdssted.

¹⁰⁷⁾ Saaledes norsk Strfl. 1902 § 75, 2. Stk. og T. U. § 92, 3. Stk.

¹⁰⁸⁾ Traité de l'instruction criminelle Bd. VIII, Paris 1867, S. 594.

legemliggjort, Lønnen for det fortjenstfulde i — efter et Fald — atter at have hævet sig og dokumenteret dette gennem hæderlig Vandel en saa lang Tid, at Præsumption for alvorlig ment og varig Forbedring er skabt¹⁰⁹). Der tænkes i denne Forbindelse kun paa Rehabilitation ved Bevilling eller Retskendelse, idet man ifølge Sagens Natur ved Rehabilitation ex lege ikke kan anstille Undersøgelser af denne Art, men maa indskrænke Fordringen til, hvad Straffeattest kan oplyse i saa Henseende¹¹⁰).

Kravene til saadan Vandel er i Lovene udtrykt noget forskelligt, saasom: »ehrenhafter Führung«; »bonne conduite«¹¹¹); »Achtung und Zutrauen der Mitbürger«; »wenn sein Verhalten dies rechtfertigt«¹¹²); »vorwurfsfreies Verhalten«¹¹³); »ulastelig Vandel«¹¹⁴); »hæderlig Vandel«¹¹⁵) o. s. fr.

Der kan næppe være tilsigtet nogen Indskrænkning, naar de tyske Straffelovsforslag af 1913¹¹⁶) og 1919¹¹⁷) til »ehrenhafter Führung« føjer »und einer besonderen Berücksichtigung würdig gezeigt«, idet der efter »und« maa underforstaas »dadurch« saaledes, at Værdigheden til særlige Hensyn (d. v. s. Rehabilitation) er en Følge af den »ehrenhafter Führung«, hvilket igen vil sige, at Retten til Rehabilitation, Lønnen for den domtes Regeneration, udspringer af den hæderlige Vandel og den derigennem dokumenterede Forbedring¹¹⁸). For Bedømmelsen in concreto af, hvorvidt dette Krav er opfyldt, er en almindelig Bestem-

¹⁰⁹) Jfr. Reutenauer S. 220.

¹¹⁰) Cfr. dog Lov af 14/3 1924, der kræver ulastelig Vandel.

¹¹¹) Jfr. Code d'Instr. crim. Art. 620.

¹¹²) Schweizisk Vorentwurf 1908 Art. 62 og schweizisk Strafgesetz-entwurf af 23/7 1918 Art. 77 og 96.

¹¹³) Østrigsk Reg. Forsl. 1912 § 75.

¹¹⁴) Lov af 3/4 1868 § 2 og Lov af 14/3 1924.

¹¹⁵) T. U. § 92, 1. og 2. Stk. og K. U. II § 100.

¹¹⁶) §§ 130, 131 og 133.

¹¹⁷) § 81.

¹¹⁸) Jfr. Delaquis 1907 S. 139 og Oetker: Strafe und Lohn; Gerichtsaal Bd. 70 S. 366.

melse af Begrebet kun vejledende indenfor visse Ydergrænser.

Med Hensyn til Grænsen nedad kunde der blive Spørgsmaal om blot at forlange, at ingen Klager over den paagældende er ført, eller at han ikke er tiltalt, eller straffet, eller vel straffet men dog ikke for en vanærende Handling¹¹⁹⁾, eller i al Fald for en Handling, der i Forhold til den tidligere begaaede Handling dog er Udtryk for en gradvis Forbedring (f. Eks. Ulovlig Omgang med Hittégods i Forhold til tidligere begaaet groft Tyveri)¹²⁰⁾. Det er dog indlysende, at man ikke kan gaa til denne Yderlighed, uden at forflygtige hele Rehabilitationens Grundidé.

Paa den anden Side bør næppe enhver ny nok saa ubetydelig Forseelse fordunkle Billedet af den hæderlige Vandel¹²¹⁾.

For at sætte Grænsen ved en vanærende Handling eller — hvad der i Realiteten er det samme — en Handling, der medfører Tab af borgerlige Rettigheder, taler, at de Handlinger, ved hvilket dette ikke er Tilfældet, normalt ikke er af graverende eller farlig Art. Men da disse Handlinger danner Grænsen for, hvad den, der er i Besiddelse af sine borgerlige Rettigheder, kan foretage sig uden at miste dem, synes det ikke ubilligt, at den, som ved sin lovstridige Handling har givet begrundet Anledning til Mistillid, maa taale større Fordringer og derved ogsaa udvise større Forsigtighed, naar han bevæger sig ved det lovliges Grænser. Men heller ikke den, der ved egentlig Straffedom er kendt skyldig¹²²⁾ i en fortsættelig Forbrydelse, der ikke in concreto medfører Tab af borgerlige Rettigheder, kan siges at have ført en hæderlig Vandel efter almindelig Opfattelse. Det samme maa gælde om den, der f. Eks. gentagne Gange har været sigtet for al-

¹¹⁹⁾ Saaledes T. U. § 92, 3. Stk. og norsk Strfl. 1902 § 75, 2. Stk.

¹²⁰⁾ Saaledes i Tendensen Delaquis 1907, S. 148.

¹²¹⁾ Jfr. Delaquis; Verhandlungen 1921 in Freiburg, S. 71.

¹²²⁾ Dette Udtryk er at foretrække for det i Almindelighed anvendte »straffet«, da Vægten ligger paa Handlingen og ikke paa Straffen.

vorlige Forbrydelser, uden at Tiltale dog paa Grund af Bevisets Stilling er rejst. En saadan Indskrænkning har det da formentlig ogsaa været Meningen at udtrykke ved i Loven af $^{14}/_3$ 1924 at stille Krav om »ulastelig Vandel« — ganske vist i Strid med det almindelige Princip for Rehabilitation ex lege — i Stedet for Krav om, at den dømte »ikke paany har været tiltalt eller straffet«, saaledes som Loven af $^{13}/_4$ 1894 krævede. Denne Skærpelse skulde danne Modvægt mod den udvidede Adgang til Rehabilitation, som Loven af 1924 iøvrigt indførte ved at forhøje Straffens Maksimum, at give Recidivister og tidligere rehabiliterede denne Adgang og ved at frafalde Krav om Opholdspligt. Ulastelig Vandel maa altsaa, i al Fald efter denne Lovs Mening betyde noget andet og mere indskrænkende end »ikke paany tiltalt eller straffet«¹²³⁾. Naar T. U.¹²⁴⁾ ikke udelukker den, der har været tiltalt, fra den særlige Ret til Rehabilitation i Tilfælde, hvor Straffen ikke har oversleget Arbejdsfængsel i 6 Mdr., er det ud fra den Betragtning¹²⁵⁾, at hans Uskyldighed jo desuagtet kan være positiv godtgjort, hvorfor kun den, der paany har været dømt for et Forhold,

¹²³⁾ Justitsministeriet har da ogsaa tiltraadt, at Politimesteren i F. nægtede at meddele Åresoprejsning i Henshold til Loven af 1924 paa Grund af, at den Dømte i Løbet af de sidste 5 Aar 2 Gange havde været sigtet for Bedrageri af hvilke det ene Tilfælde, hvor Tilstaaelse forelaa, forligtes og sluttedes med Politidirektorens Samtykke og det andet Tilfælde sluttedes med Statsadvokatens Samtykke, efter at Anmeldelsen var tilbagetaget. Jmskr. af $^9/_6$ 1924 (utrykt).

¹²⁴⁾ § 92, 3. Stk.

¹²⁵⁾ Motiverne S. 111 cfr. norsk Strfl. 1902 § 75, 2. Stk., der i lignende Tilfælde kræver, at domfældte ikke i Fristen vides at have gjort sig skyldig i noget strafbart Forhold, som medfører Tab af den borgerlige Agtelse. Herved sigtes ikke udelukkende til, hvorvidt de i §§ 29 og 30 omhandlede Straffe kan bringes til Anvendelse paa Tilfældet, men overhovedet til, om Handlingen, som udspringende af »et for-dærvet Sindelag« (jfr. § 24) er egnet til at medføre Tab af den borgerlige Agtelse. Skønnet herover tilkommer de i § 76 nævnte Myndigheder (Paatalemyndigheden eller Forhørsretten); jfr. Hagerup, Strafferettens Alm. Del; Kristiania 1911, S. 460—461.

der har medført Tab af de statsborgerlige Rettigheder, eller er »under Tiltale« for et saadant Forhold, udelukkes herfra.

Denne Betragtning er vel rigtig, men paa den anden Side synes det ogsaa at maatte fordres, at Uskyldigheden er godtgjort i Form af en Frifindelsesdom. Indtil saadan Dom er erhvervet, maa den, der er »under Tiltale« ogsaa vente med at søge Rehabilitation.

Gaar man fra den passive Tilstand, at ingen Klager over den Dømte er fremført, opad, gaar Vejen gennem positive Kendsgerninger, der indicerer hæderlig Vandel, til Krav om særlig fortjenstfulde Handlinger (»Heltegerninger«). For den, der er svag overfor Fristelser, er der vel allerede noget fortjenstfuldt i at være naaet til nu at kunne forholde sig passiv overfor disse, og Passiviteten har for saa vidt sprængt sine egne Rammer og er gaaet over til at vise en positiv Kendsgerning, men Spørgsmaalet er blot, om Samfundet, der nu har Krav paa særlige Garantier, ikke maa gaa noget videre¹²⁶). Mange balancerer til Stadighed paa Straffelovens Rand og tilkendegiver i deres Handlinger, at de er moralsk defekte, og et saadant Individ, der allerede een Gang har faaet Overbalance, yder ikke synderlig Garanti.

Det kan næppe være ubilligt at kræve, at den dømtes Medborgere, hans Omgangskreds og Erhvervsforbindelser attesterer, at han bestræber sig for efter bedste Evne at udfylde sin Plads hæderligt som Familiemedlem, Kollega, Bysbarn og Samfundsmedlem, med andre Ord, at den dømte nu har tilpasset sig til Samfundslivets Krav i Udøvelsen af sine Rettigheder og Opfyldelsen af sine Pligter, saaledes at den offentlige Mening (blandt hans nævnte Omgivelser) er

¹²⁶) Se fra Praxis: Protokoll des zürcherischen Gesamtobergerichtes vom 28/5 1891 (cit. efter Schiller S. 59—60) »Es genügt nicht . . . Zeugnis . . . die bloss dahin gehen, dass seither keine Klagen über ihn geführt worden seien. Denn damit ist noch lange nicht (fremhævet af mig) der durch § 1127 K. Pfl. G. geforderte Ausweis über »völlig untadelhafte Aufführung« geleistet.

bleven ham gunstig. At gaa endnu videre og forlange, at han skal have indlagt sig særlige Fortjenester, vilde kun være berettiget, for saa vidt Retsordenens Fordringer til Pligtfølelsen faldt sammen med den humane Etiks, men da Retsordenen nødvendigvis maa stille ringere Krav i saa Henseende, kan man næppe naa længere end til, hvad man¹²⁷⁾ har kaldt den populære Etiks Krav, nemlig et vist sædvanemæssigt Jevnmaal. At begrunde Frafald af Krav om »Heltgerninger« med, at dette end ikke kan forlanges af den ustraffede¹²⁸⁾, er formentlig ikke afgørende, thi det er, som ovenfor sagt¹²⁹⁾, ikke paa Forhaand indlysende, at ikke den straffede netop maa taale strengere Fordringer i saa Henseende.

Man har henvist til¹³⁰⁾, at man af praktiske Grunde i Reglen er nødt til at nøjes med Bevis for legal Forbedring (d. v. s. ikke paany straffet), fordi:

- a) man vanskeligt finder et uhildet Organ til Bedømmelsen af den moralske Forbedring;
- b) legal Forbedring giver et ensartet og klart Kriterium til Bedømmelsen af de enkelte Tilfælde¹³¹⁾;
- c) man undgaar Muligheden for, at en iøvrigt værdig nægtes Rehabilitation paa Grund af Fordom, politiske Hensyn ell. lign., og
- d) man forlanger i Reglen ikke Attester fra Personer, der kender den Dømte, men kun fra bestemte Myndigheder, der kun kan attestere, at intet ufordelagtigt om Ansøgeren er dem bekendt (det vil som oftest sige: ikke igen straffet).

¹²⁷⁾ Høffding: Etik 3. Udg., S. 103.

¹²⁸⁾ Saaledes Delaquis 1907, S. 141, og Schiller S. 60—61.

¹²⁹⁾ S. 301.

¹³⁰⁾ Jfr. Delaquis 1907, S. 108—109 og 142 ff.

¹³¹⁾ Delaquis 1907, S. 109, jfr. Mitteilungen der Intern. Krim. Verein. Bd. XIII, S. 585, cfr. Zeitschrift für gesamte Strafrechtswissenschaft, Bd. XXVII, S. 391, og österreichische Zeitschrift für Strafrecht, Bd. II, S. 296—97, hvor Delaquis indskrænker Fordringerne til legal Forbedring ikke som Kompromis men kun temporum ratione habita.

a d a. Delaquis' Mistillid til Domstolene, hvis Opfattelse af den givne Tids Moral i alle andre Tilfælde maa accepteres, synes ubegrundet og skal derfor ikke imødegaaes. Heri ligger en Forudsætning om, at Rehabilitationen bør meddeles af Domstolene, i alt Fald som Hovedregel.

a d b. Denne Paastand er vel rigtig, men formentlig ikke afgørende, da hvert Tilfælde netop bør behandles og afgøres efter dets Særegenhed.

a d c. Naar man i alle andre Tilfælde antager, at Domstolene yder Garanti mod Partiskhed, og der iøvrigt aabnes Adgang til Anke, er denne Fare formentlig reduceret til et Minimum.

a d d. Hvilke Attester, man forlanger, ligger det jo i Lovgiverens, eventuelt Justitsforvaltningens, Magt at bestemme.

Der skal allerede i denne Forbindelse anføres noget nærmere om Beviset for hæderlig Vandel. Først og fremmest bør naturligvis Straffeattest præsteres, men dernæst bør, foruden Attester fra kommunale Myndigheder og Politimester, Attester tilvejebringes fra »paalidelige Mænd (eller Kvinder), der har haft Lejlighed til nøje at iagttage den paagældendes Færd¹³²⁾, og det bør være Politimesteren, der fremskaffer ogsaa de private Attester for — om fornødent — at kunne supplere disse med Afhøring af Udstederne (og eventuelt andre) til Rapport.

Det indses vel, at der derved let vil foranlediges en vel stor Publikation af, hvad der muligvis for længst er glemt. Omstændigheder, der maaske kunde tænkes at afholde mange iøvrigt værdige — maaske endog de mest værdige — fra at søge Rehabilitation, men Afhøringer vedrørende en Persons almindelige Vandel uden Oplysning om Afhøringens Formaal kan dog som oftest ske uden at skade den paagældende. Af Hensyn til de muligt pinlige Forberedelser for domfældte ved Tilvejebringelsen af Vandelsattester

¹³²⁾ Saaledes som hos os efter Loven af 1868 § 2.

har T. U. frafaldet dette Krav¹³³⁾ og overladt det til Rettens frie Bevisbedømmelse, hvad der i saa Henseende maa kræves, men føjer til, at Fordringerne i Reglen næppe vil blive væsentlig andre end efter den nugældende Ret.

Naar man frafalder og bør frafalde Krav om fast Opholdssted i hele Rehabilitations-Fristen, maa Attester tilvejebringes fra de forskellige Steder, hvor Domfældte har boet. At forlange, at det af selve Attesten skal fremgaa, at den udstedes til Brug ved Ansøgning om Rehabilitation¹³⁴⁾, kan, i Overensstemmelse med den nylig omtalte Hemmeligholdelse af Formaalet med Afhøringen af Attestanter, ikke billiges.

ad 6.

Fremgangsmaaden.

Som ovenfor S. 279 anført, kendes 3 Former for Rehabilitation, nemlig: som en Benaadnings-(Bevillings-)Akt, en judiciel Akt eller en automatisk ex lege indtrædende Kendsgerning.

Efter vor nugældende Ret kendes den første og den sidste Form, medens T. U. og K. U. II indeholder Forslag til den anden Form.

R. F. foreslaar den første Form som eneste Adgang bibeholdt, under Henviisning til¹³⁵⁾, at denne Fremgangsmaade er bedst stemmende med Afgørelsernes Karakter og berettigede Hensyn til den paagældende, en Paastand, der ikke nærmere begrundes, medmindre Begrundelsen maa søges i den umiddelbart foregaaende Anførelse af K. U. II's Motiver til en Ændring i Retsplejeloven gaaende ud paa at forhandle saadanne Sager for lukkede Døre, da i modsat Fald en Henlæggelse under Domstolene vilde medføre den Ulempe og uforholdne Krænkelse af den paagældende, som det vilde være, hvis det adskillige Aar efter, at Lovovertrædelsen var begaaet, paany skulde publiceres i offentlige Retsmøder.

¹³³⁾ Motiverne S. 110 og Forhandlingerne paa Dansk Kriminalistforenings 13. Aarsmøde (1917) S. 36.

¹³⁴⁾ Saaledes som i Belgien ved Lov af 25/4 1896 Art. 3.

¹³⁵⁾ Motiverne S. 94 jfr. ogsaa Oluf H. Krabbe i U. f. R. 1925 B. S. 17.

Hvis Betænkeligheden ligger i denne Begrundelse, synes den selv at give sin Løsning.

T. U. begrundet Indførelsen af Rehabilitation som en judiciel Akt med Sikkerheden og Hurtigheden i Afgørelsen samt Udelukkelsen af enhver Mistanke om, at politiske og lignende Hensyn har influeret paa Afgørelsen.

Og man maa jo i denne Forbindelse ikke glemme, at det bl. a. drejer sig om Gengivelsen af mistet Valgret.

Naar man tillægger Rehabilitation Evnen til helt at tilintetgøre Dommen og dens Følger, saa synes det naturligt, at det dømmende Organ foretager det dertil sigtende, og at dette gøres under samme eller delvis samme Kauteler, hvorunder Straffesagen i sin Tid er behandlet¹³⁶).

I de Lovgivninger, hvor denne Form er gældende, er da Fremgangsmaaden i Reglen den, at Domfældte indsender et Andragende til Anklagemyndigheden¹³⁷), der indhenter de fornødne Oplysninger, for derefter enten, som i de i T. U. § 92, 3. Stk.¹³⁸) omhandlede Tilfælde, selv at meddele Rehabilitation, eller indbringe Sagen for Retten. T. U. og K. U. II foreslaar Retten paa det Sted, hvor Domfældte bor eller sidst har haft Bopæl her i Rigel¹³⁸). I fremmede Lovgivninger er Afgørelsen undertiden henlagt til den Ret, der i sin Tid har afsagt Straffedommen, men hyppigst til en Appelinstans¹³⁹). Iøvrigt behandles Sagen i Strafferetsplejens (Anklageprocessens) Former, hvorunder Dommeren kan begære de Retten forelagte Oplysninger supplerede og Vidner forte. Der synes dog af Hensyn til domfældte at maatte gøres nogle Indskrænkninger i saa Henseende, idet Dommeren kun bør kunne indkalde Personer, i hvis Afhøring

¹³⁶) Saaledes norsk Strfl. 1902 § 76; Belgisk Lov 1896; Tysk Forslag 1913 §§ 130—133 og 1919 § 81; Østrigsk Lov af 21/8 1918 om Udslettelse af Dommen; Schweizisk Vorentwurf 1908 Art. 62 og Strafgesetzentwurf af 23/7 1918 Art. 77 og 78, Ziff. 1.

¹³⁷) T. U. § 93. K. U. II § 101. Norsk Strfl. 1902 § 76.

¹³⁸) Jfr. ogsaa norsk Strfl. 1902 § 76.

¹³⁹) Jfr. den hos Delaquis 1907, S. 236, Anm. 2 og 3 anførte Oversigt.

domfældte indvilger, idet naturligvis hans Protest i givet Tilfælde maa blive til hans egen Skade. Det synes selvfølgelig, at Sagen behandles for lukkede Døre, med mindre domfældte udtrykkeligt ønsker offentlig Forhandling, ligesom Offentliggørelse af Kendelsen ogsaa kun bør ske under samme Forudsætning.

Afgørelsen sker i Form af en Kendelse, der bør kunne paakæres efter almindelige Regler.

Udskrift af Kendelsen bør tilstilles den Ret, der i sin Tid har afsagt Straffedommen, samt den Myndighed, der fører den rehabiliterede i sit Strafferegister.

Afslaaes Andragendet, kan det sædvanligvis først fornyes efter en vis Frist¹⁴⁰⁾.

Det skal dog indrømmes, at selvom denne Form for Rehabilitation byder de sikreste Garantier for, at kun den dertil værdige rehabiliteres, saa vil der i en Række Tilfælde, hvor Forbrydelsen har været af lidet graverende og Forbryderen af lidet farlig Art, være Trang til at naa et tilsvarende Resultat uden at sætte et saa stort Maskineri i Bevægelse.

Da den idømte Strafs Art og Størrelse normalt er Udtryk for en given Tids og et givet Steds Bedømmelse af den paagældende Handling begaaet under de givne subjektive Betingelser, saa kan man næppe finde nogen anden brugelig Maalestok for de Undtagelser, der kunde være Trang til at indrømme. Hvor man vil sætte Straffegrænsen, bliver jo let vilkaarligt og beror paa, hvorledes de enkelte Straffelove fordeler Straffene. I Tilfælde, hvor Straffen, selv under skærpende Omstændigheder, ikke kan stige udover den laveste Grad¹⁴¹⁾ af Frihedsstraf¹⁴²⁾ — bortset fra custodia

¹⁴⁰⁾ Efter Lov af 2/4 1868 § 3, T. U. § 93, K. U. II § 101, Norsk Strfl. 1902 § 76 og Belgisk Lov 1896 Art. 5 er Fristen 2 Aar.

¹⁴¹⁾ Cfr. Elmin: Æresoprejsning, S. 12, hvor Grænsen, Fængsel paa Vand og Brød, omsættes efter Strfl. § 25. Det kan dog næppe være Lovens Mening. Straffegrænsen maa være fastsat under Hensyn til Strafarten.

¹⁴²⁾ Naar Virkningen er Udslettelse af selve Dommen, er det ingen Betingelse, at Indskrænkninger i de borgerlige Rettigheder er forskyldt.

honestia — taler meget for at give Domfældte Adgang til Rehabilitation umiddelbart ex lege med samme Virkninger som den judicielle Rehabilitation, naar han ikke tidligere har været straffet eller har opnaaet Rehabilitation — en Indskrænkning i Rehabilitationens Virkninger, som bør forbeholdes — og der er forløbet en vis Frist, der bør være væsentlig længere end ved den judicielle Rehabilitation, uden at han paany er straffet.

Rehabilitationens Virkninger.

Allerede Ætymologien angiver, som ovenfor S. 280 berørt, Rehabilitationens Virkninger: Tilbagevenden til Handleevnen. Dette gælder dog ogsaa om den umyndiggjorte, for hvem Umyndigheds-Dekretet atter hæves, og i dette Tilfælde er der dog ikke Tale om Rehabilitation. En Del af de gældende Love og fremsatte Lovforslag angiver selv Virkningerne, der er bestemte ud fra 3 Synspunkter, enten som en Udslettelse (Tilintetgørelse) af selve Dommen og dens Følger¹⁴³⁾ eller som en Generhvervelse af de ved Dommen udtrykkeligt frakendte Rettigheder¹⁴⁴⁾ eller endelig mere almindeligt som ophævende de Følger, som i Lovgivningen er knyttede til den af Dommen flydende Indskrænkning i den domtes Æreret¹⁴⁵⁾.

Bedst stemmende med hele Rehabilitations-Idéen synes en fuldstændig Udslettelse af Dommen og dens Følger at være, saaledes som det er sket ved den Affattelse, som den franske Lov af 1885 har givet Art. 634 i Code d'Instruction

¹⁴³⁾ Saaledes den franske Lov af 1885; Belgisk Lov 1896 Art. 7 og østrigsk Reg. Forslag 1912 § 76.

¹⁴⁴⁾ T. U. § 92; K. U. II § 100, jfr. Motiverne Sp. 210; R. F. § 102, 1. Stk., hvorved endog i 2. Stk. Særlovgivningens mulige yderligere Begrænsninger forbeholdes; cfr. dog § 313, 4. Stk. [Endvidere norsk Strfl. 1902 § 75.

¹⁴⁵⁾ Saaledes Lov af 3/4 1868 § 1; Strfl. Till. af 1/4 1911 § 21; Lov af 14. 3 1924 og nærmest ogsaa schweizisk Vorentwurf 1908 Art. 62.

criminelle: »La réhabilitation efface la condamnation et fait cesser pour l'avenir toutes les incapacités qui en résultaient«.

Dette vil dog ikke sige, at den domte ved Rehabilitationen stilles, somom ingen Straffedom var overgaaet ham i den Forstand, at han f. Eks. erhverver Ret til Genindsættelse i det Embede, som han ved Handlingen har forbrudt. Rehabilitationen gengiver kun Habiliteten til at generhverve Embedet, med andre Ord, man generhverver de almindelige borgerlige Rettigheder, som tilkommer enhver, der er i den fulde Besiddelse af sin Æreret, eller som det er udtrykt: sin fulde retlige Værd¹⁴⁶⁾, men ikke de specielle Rettigheder, der kræver særlig Tildelelse eller Adkomst, som f. Eks. Ordner, Titler, Rang¹⁴⁷⁾.

Ejheller generhverves den for Dommen erhvervede men ved denne forbrudte Pension, hvilket i en Hof- og Stadsretsdom¹⁴⁸⁾ begrundedes med, at den i sin Tid ved Straffedommen skete Inddragning af den paagældendes Pension ikke kan anses som en Følge af nogen af bemeldte Dom flydende Indskrænkning i hans Æreret. Det ses dog ikke rettere, end at Konklusionen burde have været begrundet med, at Lov af 3/1 1868 § 1 kun for Fremtiden ophæver alle de Følger, som i Lovgivningen er knyttede til den af Dommen flydende Indskrænkning i hans Æreret, saaledes at han vel for Fremtiden atter kan erhverve Pensionsret, men ikke generhverve en forbrudt i Fortiden erhvervet Pension¹⁴⁹⁾.

Ejheller generhverves forbrudt Næringsadkomst¹⁵⁰⁾, og medens man tidligere har anset det for tvivlsomt, om Adgangen til paany at erhverve saadan Adkomst stod den rehabiliterede aaben, anses dette nu for utvivlsomt¹⁵¹⁾, efter

¹⁴⁶⁾ Delaquis 1907, S. 184.

¹⁴⁷⁾ Se om almindelige og specielle Ærerettigheder: Scheel: Personretten, 2. Udg., S. 390 ff.

¹⁴⁸⁾ I U. f. R. 1901, S. 1005.

¹⁴⁹⁾ Se et modsat Resultat: Conseil d'Etat 15/11 1895; D. P. 96, 3. 91 cit. efter Frézouls S. 57; og hos os tidligere Lov Nr. 23 af 27/2 1897 § 7.

¹⁵⁰⁾ Jfr. U. f. R. 1899, S. 554.

¹⁵¹⁾ Jfr. Deuntzer: Den Danske Næringsret, 2. Udg. 1890, S. 20 og

at den strengere Beværterlov (Nr. 99 af $\frac{29}{3}$ 1924 § 4 Nr. 2) har givet den, der har faaet Æresoprejsning, Adgang til Næringsadkomst paa Beværtning eller Gæstgiveri. —

Naar Rehabilitationen bevirker en fuldstændig Udslettelse af Dommen og dens Følger, saa gælder dette dog kun i Relation til den domte selv, idet Trediemands ved Dommen eller mellem denne og Rehabilitationen erhvervede Rettigheder er uberørte deraf. Dette maa gælde ikke alene med Hensyn til økonomiske Krav¹⁵²), men f. Eks. ogsaa for saavidt Dommen kunde tænkes at tjene Trediemand som Dokumentation for hans Uskyld (i Tilfælde af Sigtelse for Meddelagtighed i den paadømte Forbrydelse el. lign.).

En Undtagelse maa dog her anerkendes med Hensyn til den rehabiliteredes Ægtefælle. I Tilfælde, hvor denne forinden Rehabilitationen med Held kunde støtte Paastand om Separation eller Skilsmisse paa Straffedommen, maa Ægtefællen efter Rehabilitationen være afskaaret fra at gøre denne Ret gældende. De i Lov Nr. 276 af $\frac{30}{6}$ 1922 § 62 fastsatte Frister vil nu herhjemme løse Spørgsmaalet. —

For at Hensigten med Rehabilitation — naar dens Virkninger skal være effektivt at tilintetgøre Dommen og dens Følger — skal naas, maa den Straffeattest, som den rehabiliterede ved given Lejlighed skal præstere, ligesom den, den private Trediemand sættes i Besiddelse af, være uden Angivelse af Dommen¹⁵³). At ogsaa Myndighederne, og da navnlig Politimyndighederne og Retten, holdes uvidende om tidligere Straffe, er naturligvis betænkeligt, men heller ikke paakrævet af Hensyn til Rehabilitationens Formaal. T. U. aabner da ogsaa¹⁵⁴) i § 94 Adgang til efter visse nærmere

C. C. Heilesen: Den Danske Næringsret i Hovedtræk, 1916, S. 43. Se angaaende Næringslovens § 37: J. H. Olivarius: Fremstilling af de gældende Regler om fri Næring; Kbhvn. 1913, S. 22.

¹⁵²) Se herom ovenfor S. 295.

¹⁵³) Jfr. Delaquis 1907, S. 191 ff.

¹⁵⁴) Motiverne S. 112; jfr. ogsaa schweizisk Strafgesetzentwurf v. $\frac{23}{7}$ 1918 Art. 77, 78, Ziff. 1; 96, 381 og 382 og for Tyskland: Gesetz über beschränkte Auskunft aus dem Strafregister und die Tilgung von

efter de forskellige Straffe fastsatte Frister regnet fra Straffens Udstaaelse, Eftergivelse eller fra Indsættelsens (i Arbejdshus eller Forvaringsanstalt) endelige Ophor, uden at den paagældende i Fristen har været dømt for nogen Forbrydelse eller er under Tiltale for en saadan, gennem Paa-talemyndigheden at begære den afsagte Dom slettet i Straffe-registret. Denne Begæring skal, for saavidt de borgerlige Rettigheder var frakendt den paagældende, være ledsaget af Bevis for, at Genindsættelse i Medfør af §§ 92 og 93 har fundet Sted. Er en betinget Straf bortfalden, skal Udslettelse under de angivne Betingelser finde Sted, naar der er forløbet 5 Aar fra Prøvetidens Udlob.

Den samme Adgang gives i § 94, 2. Stk., med Hensyn til Domme, der ikke har indeholdt Frakendelse af de borgerlige Rettigheder, men i dette Tilfælde afgør Retten Spørgs-maalet om Slettelse. Naar Udslettelse har fundet Sted, bli-ver den paagældende Dom ikke at anføre ved senere Ud-færdigelser af Straffeattest eller anden Udskrift af Registret, hvilket altsaa vil sige, at end ikke Myndighederne faar Kund-skab derom.

At gaa denne Vej først at kræve Rehabilitation, for der-næst efter en yderligere Frist at slette Dommen i Straffe-registret, er — for saavidt man mener at maatte udskyde dette, der i Princippet bør være en af selve Rehabilitatio-nens Virkninger — i al Fald naturligere end den Vej, man er gaaet i Frankrig ved Lovene af $\frac{5}{8}$ 1899 og $\frac{11}{7}$ 1900, hvor-ved indførtes en Forældelse af Dommen i Strafferegistret¹⁵⁵), hvilken Forældelse er Forudsætning for en senere indtræ-dende Rehabilitation ex lege.

Hverken K. U. II eller R. F. har medtaget herhenhørende Bestemmelser under Henvi-sning til, at saadanne ikke rette-lig har Plads i en materiel Straffelov, men bør henvises til særlig Lov.

Strafvermerken v. $\frac{9}{4}$ 1920 (R. G. Bl., S. 507) jfr. Liszt: Lehrbuch 24. Aufl. § 78, a.

¹⁵⁵) Jfr. ovenfor S. 288 ved Anm. 67.

Spørgsmaalet om Rehabilitationsbestemmelsernes rette Plads i det Hele skal af Pladhsyn ikke nærmere drøftes her. —

Skal endelig den rehabiliterede fuldtud være hjulpet, og hans blanke Straffeattest ikke gores illusorisk, saa maa han, naar han som Part eller Vidne i Retten eller andetsteds spørges om »Generalia«, være berettiget til at fortie sin tidligere Straf og endog paa direkte Forespørgsel herom kunne svare benægtende¹⁵⁶).

Vel kan det synes utiltalende at tillade den paagældende at afgive urigtig Forklaring for Retten, men dette kan dog gores mindre odiosum ved, at Dommeren samtidig med Spørgsmaalet om tidligere Straf tilkendegiver den paagældende, at han ikke har Pligt til at meddele slettede Straffe. Det skal dog ikke nægtes, at der derved let kan tillægges det Vidne, der f. Eks. tidligere har været straffet for Mened eller falsk Forklaring for Retten, større Troværdighed, end det egentlig er kvalificeret til (jfr. herved Rpl. § 188 Nr. 3 og 2det Stk.).

At gøre Undtagelser i saadanne Tilfælde, lader sig næppe vel praktisere, naar Rehabilitation efter saadanne Forbrydelser tilstedes.

T. U. § 94, 3. Stk., fuldstændiggør da ogsaa sin Rehabilitations-Tanke ved at tillade den, der har faaet sin Dom slettet i Strafferegistret, at undlade enhver Meddelelse om Dommen ved Afhøring for Retten eller anden offentlig Myn- dighed.

Da Tavsheds — resp. Benægtelsesret for den rehabilite- rede er uden synderlig Værdi, naar Slettelse i Strafferegistret ikke er sket, har da K. U. II og R. F. heller ikke medtaget Bestemmelser herom.

¹⁵⁶) Se nærmere herom: Delaquis: Rehabilitation, richterliches Fra- gerecht und Aussagepflicht betr. Vorstrafen nach dem neuen Schweiz. Strafgesetz-Entwurf in Schweiz. Zeitschrift f. Strafrecht; Bd. 30, S. 70 —71 og 1907 S. 201 ff. Se derimod Rpl. § 170, 3 Stk. cfr. 1. og 2. Stk.

Den Skriftsagkyndige, hans Opgave og Metode.

Af Kontorchef A. FRÆMOHS.

Skriftsagkundskaben har ikke kunnet glæde sig ved at være dyrket med nogen særlig Iver eller Interesse her hjemme. Emnets litterære Behandling indskrænker sig til en Afhandling af afdøde Johannes Marer: »Grafologien i Retsplejens Tjeneste« i Nordisk Tidsskrift for Fængselsvæsen og praktisk Strafferet 1898, nogle Avisartikler af samme Forfatter samt 2 Artikler i nærværende Tidsskrifts Aargang 1922: »Anvisning angående anskaffandet af skriftprov för skriftjämförelse i kriminella och civila saker« af den svenske Skriftekspert Filip Holmqvist og Olaf Haacks Meddelelse om nyere Forsøg med Skriftmaalinger. Af oversat Litteratur findes, saa vidt vides, kun et lille, forældet og i det hele ikke særlig værdifuldt Afsnit i den af Vitus Ingerslev i 1899 udgivne Oversættelse af Hanns Gross' Haandbog for Undersøgelsesdommere (»Forbrydelsers Efterforskning og Opdagelse«). Med Fagets praktiske Udøvelse har det været lige saa smaat bevendt; vel saa man i Dr. Neels Sag (U. f. R. 1922, S. 498) Antallet af praktiserende danske Skriftsagkyndige naa helt op til tre, men uheldigvis døde de sig i to Lejre, der kom til stik modsatte Resultater, et Fænomen, der ogsaa andetsteds er forekommet ikke helt sjældent — bl. a. vil det erindres fra Dreyfussagen — og som selvfølgelig i høj Grad har svækket Tilliden til Skriftsagkundskaben.

Det maa dog ikke glemmes, at en i og for sig god Sag ofte forplumres af en Fuser eller Dilettant, og at det ogsaa

her er troligt, at det er nogle af Fagets Udøvere, der er noget at udsætte paa, og ikke Faget selv.

Den moderne Skriftsagkundskab, der kun er en Snes Aar gammel, har sit Udspring fra Grafologien, efter at denne i Frankrig og navnlig i Tyskland var blevet underkastet en videnskabelig, kritisk Prøvelse. I Tyskland, og for Resten ogsaa andetsteds, havde Domstolene tidligere fortrinsvis benyttet Skrivelærere, Kontor- og Arkivembedsmænd som Skriftkyndige, idet disse formodedes ifølge deres Livsstilling at have særlig Forstand paa Skrift og Skriftformer. I Virkeligheden mødte disse »Sagkyndige« for en stor Del ganske uden de nødvendige Forudsætninger for at kunne løse de forelagte Opgaver, og deres mange indbyrdes modstridende eller fejlagtige Skøn bragte Skriftsagkundskaben i en saadan Miskredit hos Dommere og Publikum, at den nærmest betragtedes som Humbug og i hvert Fald ganske uegnet til at være Basis for en Domsafgørelse, da Sagen blev taget op af Grafologerne.

Disse mødte som Helhed med langt bedre Forudsætninger for at kunne afgive et paalideligt og velbegrundet Skøn. Den uddannede Grafolog var vant til at agte paa psykiske og fysiologiske Ejendommelighedens Udtryk i Haandskriften, og gennem talrige videnskabelig kontrollerede Eksperimenter og den foreliggende Litteratur kendte han til skriftlige Særegenheders mer eller mindre hyppige Forekomst og deres Begrundelser; de forstillede Haandskrifter — de, der netop saa ofte forekommer i de Sager, hvortil den Skriftsagkyndige hidkaldes — og deres Ledsagefænomener var endelig for Grafologen et kendt og studeret Fænomen, medens det for Kontormanden var et terra incognita.

Det varede da ejheller ret mange Aar, før det var grafologisk uddannede Folk, der benyttedes som edsvorne Skrifteksperter ved de fleste af de tyske Domstole; og samtidig blev Emnet optaget til indgaaende teoretisk Behandling. Det i 1896 stiftede »Deutsche graphologische Gesellschaft« i München optog i sine Tidsskrifter »Graphologische Monats-

hefte« og »Graphologische Praxis« Afhandlinger og Meddelelser om Skriftekspertisen og i 1907 begyndte Dr. Georg Meyer og Dr. H. Schneickert Udgivelsen af »Archiv für gerichtliche Schriftuntersuchungen und verwandte Gebiete«, hvoraf dog kun kom eet Bind. Yderligere findes nu en hel Litteratur om Emnet baade paa tysk, fransk og engelsk, dels i selvstændige Arbejder, dels i juridiske Fagtidsskrifter.

Det maa dog fremhæves, at selv om Skriftsagkundskaben har sit Ophav i Grafologien, har den i sin Anvendelse intet at gøre med denne, der defineres som Læren om af et Menneskes Haandskrift at slutte sig til dets Karakter og sjælelige Beskaffenhed.

I det følgende skal det nu forsøges i al Korthed til Orientering at give Svar paa de to Spørgsmaal: Hvilken Skriftekspertens Opgave er og hvilken hans Metode, idet Redegørelsen særlig bygges over den foreliggende tyske Litteratur.

Ved Skriftekspertise eller Skriftsagkundskab forstaaes i Almindelighed den Sagkundskab, der paa Grundlag af et givet Skriftmateriale, hvis Ophavsmand kendes, sætter i Stand til at skønne over, om Ophavsmanden til et forelagt Skriftstykke er identisk eller ikke-identisk med det givne Skriftmateriale.

Skriftsagkundskaben vil herefter særlig finde Anvendelse i Sager vedrørende Dokumentfalsk og Ærefornærmelser ved pseudonyme og anonyme Breve, hvor der foreligger Mistanke mod en eller flere bestemte Personer; ligeledes vil der kunne blive Anvendelse for den Skriftsagkyndige, hvor der foreligger pseudonyme og anonyme Breve til Myndighederne indeholdende Angivelser, Sigtelser eller Tilstaaelser; fremdeles i Sager om Pengeafpresning ved anonyme Truselsbreve og i Tilfælde, hvor Optegnelser eller Notater er fundet hos dødfundne Personer.

Foreligger der derimod ikke Mistanke mod nogen, saaledes at Opgaven ikke bliver at anstille en sammenlignende Undersøgelse mellem forelagte Skriftstykker og udtale en

Anskuelse om Identitet eller Ikke-Identitet, vil der almindeligvis ikke blive Anvendelse for Skrifteksperten.

Det ligger saaledes udenfor den Skriftsagkyndiges Felt at besvare Spørgsmaal til en Karakteriseren af en ukendt Forfatter til et Skriftstykke eller at udtale Formodninger om dennes Alder, Kon, Udseende eller Sundhedstilstand, Opgaver, som Grafologerne før i Tiden ofte paatog sig uden at blinke. Den Skriftsagkyndige kan som saadan heller ikke paatalge sig at besvare Spørgsmaal om et Dokuments Ælde, om Papirets Ejendommeligheder eller Blækkets Beskaffenhed; disse Spørgsmaal tilkommer det Palæologer og tekniske Sagkyndige at besvare (jfr. f. Eks. H. R. Tid. 19⁰¹/₀₂, Side 338 flg.).

Men er end Skriftsagkundskaben saaledes i Almindelighed indskrænket til at være en identitetsprøvende Haandskriftsammenligning, saa gives der dog Tilfælde, hvor den kan være til Hjælp ogsaa, hvor det ikke drejer sig om en Sammenligning mellem flere foreliggende Haandskrifter. Den Skriftsagkyndige vil saaledes undertiden kunne paavise, at et Aktstykke sandsynligvis hidrører fra en Person af fremmed Nationalitet eller dog fra en, som i længere Tid har haft Ophold i et fremmed Land, idet enkelte Bogstaver kan have særegne Former, der er karakteristiske for bestemte Landes Skoleforskrifter; saaledes har England og U. S. A. nogle for dem ejendommelige Former for T og F, Østrig og Syd-Tyskland et særligt o o. s. v. Endvidere vil den Skriftsagkyndige kunne være til Nytte i Sager, hvor der er Spørgsmaal om, hvorvidt en Underskrift — f. Eks. paa en Forsikringsbegæring — er afgivet under en særlig høj Grad af Beruselse; thi vel kan man ikke slutte fra Skriftens Udseende til Tilstedeværelsen af en Rus, idet Haandskriftens forvirrede eller uordentlige Udseende kan have andre Aarsager end Drukkenhed; men paastaar den forpligtede at have været sanselos drukken ved Underskriftens Afgivelse, kan den Sagkyndige af Skriftens Udseende med Sikkerhed skønne over, om denne Paastand har Sandsynligheden for sig (jfr. Afhand-

ling om dette Emne af Dr. Georg Meyer i ovennævnte »Archiv für gerichtliche Schriftuntersuchungen« S. 67 flg.).

Den selvfølgelige Forudsætning for Skriftsagkundskaben er, at Skriften er individuel, d. v. s. at hvert Menneske har sin ejendommelige Haandskrift. Imidlertid kan det ikke paa Forhaand siges at være udelukket, at to eller flere Menneskers Haandskrifter kan ligne hinanden i den Grad, at hverken de paagældende selv eller de Sagkyndige kan skelne dem fra hinanden. Dette vil faktisk ogsaa forekomme, og navnlig vil det være Tilfældet med de lidet udviklede Haandskrifter, Børns og uovedes samt med visse Kontor- og Skon-skrifter, der holder fast ved en bestemt Skoleforskrift og mangler alt Særpræg.

Men Skriftsagkundskaben har flere Grænser: Den Skriftsagkyndige vil f. Eks. i Kraft af sin Kyndighed kunne præstere en forstilt Haandskrift, der intet Holdepunkt afgiver for et Identitetsbevis, og det er konstateret, at Hysterikere og hypnotiserede er i Stand til at forstille deres Haandskrift saaledes, at det ikke er muligt i den at genkende deres naturlige Skrift paa noget Punkt (jfr. Marer: »Grafologi og Hypnotisme«, Kbh. 1899 og Busse i »Graph. Monatshefte«, 1907, S. 11).

Maaske bør der allerede i denne Forbindelse erindres om det iøvrigt velkendte Fænomen, at den individuelle Haandskrift er Genstand for en Udvikling svarende til Individets. Barnets, Ynglingens, den modne Mands og Oldingens Haandskrift er forskellig, og jo længere Tid der er forløbet mellem to Skriftudfærdigelser fra samme Person, jo vanskeligere vil det som Regel blive at paavise Forfatteridentiteten; den modne Mands Haandskrift ændres langsomst, men Sygdomme og sjælelige Forstyrrelser kan ogsaa i dette Livsafsnit fremskynde Ændringer, der kan gøre det betænkeligt at benytte en skriftlig Udfærdigelse fra denne Tid til Sammenligning med en ældre eller yngre (jfr. G. Meyer i »Archiv« S. 316 flg.).

Det er Skriftekspertens Opgave at afgive et Identitets-skøn; hans Erklæring bør være ledsaget af en udførlig og fyldig Begrundelse, eller Motivering, der danne Præmisserne til Skønnet. Anføres maa saavel alt, hvad der taler for som alt, hvad der taler imod Identitet; der maa dernæst gores rede for, hvilken Værdi der maa tillægges de fremhævede Ligheder og Uligheder, idet det afgørende selvfølgelig ikke er disses Kvantitet, men deres Kvalitet. Her er en virkelig Provesten for Ekspertens Duelighed; thi som Dr. Schneickert udtalte i Indledningen til sin Erklæring i den Neel'ske Sag: »Bei der Handschriftenvergleichung darf man nie vergessen, dass in identischen Handschriften Unähnlichkeiten und in nicht identischen Handschriften Ähnlichkeiten sehr häufig auftreten.« Hvad det kommer an paa, er at den Sagkyndige bygger sit Skøn paa de Egenheder, der er de mest konstante i Haandskriften, dem der vanskeligst lader sig ændre af Individet selv eller efterligne af andre.

Skonskonklusionen bør selvsagt ikke formuleres som et Skyldig eller Ikke Skyldig, men derimod som en Udtalelse om, hvilken Grad af Mulighed eller Sandsynlighed der er for Identitet eller Ikke-Identitet. De Skriftsagkyndige har desværre ofte gjort sig skyldige i den Fejl i deres Erklæringer at udtale sig med altfor afgjort Sikkerhed for eller imod, som om de frygtede, at det vilde skade deres Anseelse, hvis deres Skøn ikke indeholdt en absolut Afgørelse. Dette er galt. Den Sagkyndige maa først og fremmest være sig sit Ansvar bevidst og end ikke vige tilbage fra at udtale, at han efter det foreliggende ikke anser det for muligt at afgøre, om der er Identitet eller ikke mellem de paagældende Haandskrifters Autores.

Den Skriftsagkyndiges Skøn kan selvfølgelig aldrig være bindende for Retten, men kun have Betydning som et Indiciebevis. Hvilken Betydning Dommeren vil tillægge Skønnet, maa afhænge af, i hvor høj Grad han føler sig overbevist af Ekspertens Udredning, og af hvilke Indicier der iøv-

rigt maatte være tilvejebragt i Sagen. I den kriminelle Sag vil et Skøn til Gunst for den Sigtede veje tungere end et Skøn, der udtaler sig imod ham.

Den Skriftsagkyndige maa stille visse Fordringer til det Sammenligningsmateriale, der forelægges ham. I første Række maa han sikre sig, at den Mistænkte eller Sigtede erkender, at det hele Skriftmateriale, der er produceret til Sammenligning med det omkvæstionerede Aktstykke, hidrører fra ham, idet det forevises og eventuelt oplæses for ham; det er nemlig flere Gange hændt, at det fremskaffede Sammenligningsmateriale, der angaves at hidrøre fra den Sigtede, i Virkeligheden stammede fra en anden eller endog fra flere andre (jfr. »Graph. Praxis« 1904, S. 45 flg.), hvilket Tilfælde jo navnlig kan forekomme, naar Sammenligningsmateriale er fremskaffet ved Politiets Beslaglæggelse under en Undersøgelse.

Sammenligningsmateriale maa, som allerede nævnt, ikke være væsentligt ældre eller yngre end det omkvæstionerede Skriftstykke, og det bør helst foreligge skrevet paa Materiale, der i Art, Format, Lineatur o. s. v. svarer saa nøje som muligt til det Aktstykke, hvorom Sagen drejer sig og være forfattet under tilsvarende ydre Forhold og med samme Art Skrivemateriale (Blyant, spids eller bred Pen o. s. v.). Det er ikke mindst af Vigtighed at iagttage dette, hvis en Sigtet affordres Skriftprøver i Retten, idet man ikke kan gaa ud fra, at en Skriftprøve, der efter Anmodning er afgivet i Retten, skrevet staaende, med en uvant Pen og Pennholder og i nervøs eller ophidset Sindstilstand, skal have absolut ydre Lighed med en Skrift, der er produceret hjemme i Ro og Mag ved Skrivebordet med den tilvante Pen.

Det kan jo være af Betydning at faa et Sammenligningsmateriale, der ikke alene bestaar af Breve og Dokumenter, skrevne af Sigtede ved en tidligere Lejlighed, og som man tilfældig eller ved Beslaglæggelse er kommet i Besiddelse af, men som ogsaa omfatter Skriftstykker, der

er ham dikterede, og som indeholder de samme Ord som det Skriftstykke, der har foranlediget Sagen. Herved maa man dog have i Erindring, at det meget vel kan hænde, at den Sigtede i Retten afgiver fordrejede Skriftprover for at bortlede Mistanken fra sig. Paa en tysk Jernbanestation sad saaledes en Herre og gennembladede nogle fremlagte illustrerede Tidsskrifter. Da han var gaaet, bemærkedes det, at der under Billedet af en højtstaaende Personlighed i »Die Woche« med Blyant var skrevet Ordet »Lausebengel«. Da paagældende i Retten blev opfordret til flere Gange at skrive dette Ord med en Blyant, skrev han det seks Gange, men hver Gang paa forskellig Maade, idet han fordrejede sin naturlige Haandskrift og ikke iagttog at skrive Ordet paa samme Maade hver Gang (»Graph. Praxis« 1902 S. 34).

Den Sagkyndige bør som Indledning til sit Skøn udtale sig om Sammenligningsmaterialet og eventuelt fremhæve de Mangler, der maatte være ved dette. Naar der saaledes i den Neel'ske Sag blev forelagt de Skriftsagkyndige til Identitetsprøvelse et anonymt Brev fra Juni 1920, skrevet med Blyant, og et Brev fra Juni 1916, skrevet med Pen, havde der været al mulig Grund for Ekspertterne til at gøre opmærksom paa Materialets Utilstrækkelighed og eventuelt foranledige bedre produceret.

Drejer Spørgsmaalet sig om, hvorvidt en Underskrift (paa Testamente, Veksel, Gældsbrief, Kvittering o. s. v.) er falsk eller ikke, bliver der flere Muligheder for den Sagkyndige at have for Øje. Underskriften kan være kalkeret over en ægte Underskrift; den kan være eftertegnet, idet Falskneren har haft en original Underskrift foran sig som Forbillede; den kan endelig være efterlignet med større eller mindre Held, uden at Falskneren har benyttet noget Forbillede.

Er den suspekte Underskrift kalkeret over en ægte, og denne foreligger i Akterne, vil en Konstatering af, at de to Underskrifter ganske og aldeles dækker hinanden være et tilstrækkeligt Bevis for, at den ene af Underskrifterne er

falsk; thi dette vil aldrig være Tilfældet med ægte Underskrifter.

Er Underskriften eftertegnet efter et Forbillede, Falskneren har haft for Øje under Udførelsen, vil denne Eftertegnning ofte kunne konstateres, idet den sædvanlig er udført særligt langsomt, ofte tillige under en nervøs Tilstand, der kan spores i Skriftens Usikkerhed. Eftertegningen vil som Regel foregaa under Tøven og Ophold, naar der skal ses paa Forbilledet, og disse Afbrydelser vil mange Gange kunne konstateres ved Hjælp af Loupe, men endnu sikrere ved særlige Fotograferingsmetoder. Udbedringer og Rettelser, der i disse Tilfælde er almindelige, eftervises paa samme Maade. Ikke sjældent vil den efter tegnede Underskrift være udført med større Skrift end sædvanligt for den ægte, ligesom Bogstavernes Sammenhæng eller Isolering, navnlig Afstanden mellem første Bogstav og det næste, i-Prikkens og andre Overlegns Udseende og Anbringelse og endnu flere Momenter kan afgive betydningsfulde Vidnesbyrd.

Er den ægte Underskrift efterlignet paa fri Haand, uden tilstedeværende Forbillede, vil Falskneriet som Regel være lettest at paavise. Men det maa dog fremhæves, at Efterligningen kan være lykkedes saa fuldkomment, at det ikke er muligt at konstatere, at den paagældende Underskrift ikke er ægte.

Dokumentfalsk kan jo ogsaa foreligge saaledes, at Dokumentets Underskrift er ægte, medens Indholdet er forfalsket, og Opgaven for Eksperten bliver da, ligesom i de fornævnte Tilfælde, den dobbelte at skønne, dels over Antageligheden af at Falsk foreligger, dels over om den Mistænkte er Gerningsmanden.

Ved det anonyme Brevskriveri — hvad enten det nu benyttes til Ærefornærmelser, Angivelser, Sigtelser eller andet — vil Brevskriveren meget ofte benytte sig af en fordrejet Haandskrift, og den Sagkyndige maa derfor, naar en Opgave af denne Art forelægges ham, altid være op-

mærksom paa, at Haandskriften i det paagældende Skriftstykke kan være forstilt.

Undertiden søger den anonyme Brevskriver at skjule sig ved Hjælp af Venstrehaands-Skrivning. Herved bliver Skriften usikker, klodset (i hvert Fald indtil Øvelse er opnaaet), stejlere eller skraa til venstre og større end den naturlige Højrehaandsskrift, ofte med faldende Linier; men navnlig vil den unaturlige Venstrehaandsskrift røbe sig, hvis et eller flere Bogstaver er skrevet med Speilskrift, hvad der ofte vil være Tilbøjelighed til.

De fleste anonyme Brevskrivere, der benytter sig af en fordrejet Haandskrift, vil gøre Skriften større eller mindre end deres naturlige, gøre den tykkere eller tyndere og navnlig dreje den skraat til venstre, saaledes at den hælder tilbage i Stedet for fremefter. Ofte vil Skriften tillige blive mere usikker og tvungen, faa Lighed med Barnets uovede Haandskrift, ligesom Linieretningen ofte vil være en anden end i den naturlige Skrift. Af disse Forskelligheder gaar det derfor ikke an at slutte til Ikke-Identitet, idet det for enhver vil være den simpleste Sag af Verden at fremkalde saadanne Ændringer af sin Haandskrift. Vanskeligt vil det derimod ofte være at efterligne mere udviklede individuelle Særformer for Bogstaver, og forsaavidt det er forsøgt, vil det ofte være muligt at paavise, at der foreligger en Eftertegning og ikke en naturlig Haandskrift; fremdeles vil det vanskeligt lykkes for den, der i sin naturlige Haandskrift benytter en »rund« Skrift, d. v. s. fra en Nedstreg gaar til næste Opstreg i en Bue uden at danne en skarp Vinkel mellem de to Streger forneden, at gennemføre en forstilt Vinkelskrift eller danne Buerne i m og n foroven, naar han er vant til at danne dem forneden; her som i andre Tilfælde af forstilt Haandskrift vil det oftest være optrædende Tilbagefald til den naturlige Haandskrift, der vil afsløre Forfatteren. Tit vil den anonyme Brevskriver røbe sit Forfatterskab i Graden af Skriftens Bundethed, d. v. s. Antallet af Adskillelser mellem Ordenes Bogstaver, i Brevets Orden

og Klarhed, d. v. s. Afstanden mellem Ord og mellem Linier, Benyttelsen af Margin, Liniernes Orden under hverandre o. s. v. Og blandt det ikke mindst vigtige er endelig det, der for den uindviede staar som rene Biling — og som Anonymus derfor heller ikke agter paa —: Tegnenes, Accenters, i-Prikkers og u-Krøllers Form og Anbringelse, derunder ogsaa Tidspunktet for Anbringelsen, d. v. s. om de er sat straks efter, at Bogstavet er skrevet, eller først til Slut, naar Ordet er skrevet færdigt. Endelig bliver at iagttage Størrelse, Bredde og Form af Sløjferne i de smaa Langbogstaver (l, f, g o. s. v.), Udsmykning eller Simplificering af Bogstaverne, Udseendet af Slutsregerne efter Ordets sidste Bogstav, Forholdet mellem de store og de smaa Bogstavers Højde, Adressens Anbringelse paa Konvolutten o. m. a.

Hvis den anonyme Brevskriver har dækket sig ved i Stedet for sin naturlige Haandskrift at anvende Rundskrift eller anden kaligrafisk Skrift, vanskeliggøres den Sagkyndiges Opgave betydeligt, og dette bliver i endnu højere Grad Tilfældet, naar det pågældende Aktstykke er skrevet med typografisk Skrift, o: efter tegnede Tryktyper; et paalideligt Identitetsskøn vil i mange af saadanne Tilfælde ikke kunne afgives (jfr. nærmere »Graph. Praxis« 1908, S. 64).

Naar man angriber Værdien af det skriftsagkyndige Skøn ved at pege paa de desværre ikke helt faa Tilfælde, i hvilke de Sagkyndige er naaet til stik modsatte Resultater i samme Sag, og de ikke mindre beklagelige, hvor en Skriftsagkyndigs Skøn senere er konstateret at have været urigtigt, maa det være tilladt her overfor at gentage, hvad allerede ovenfor er sagt, at Bristen snarere vil være at finde hos Manden end i Faget. Det er nævnet, at de Sagkyndige undertiden udtaler sig med større Bestemthed end Hensynet til denne Sagkundskabs Begrænsninger gør forsvarligt. Det er ogsaa berørt, at det meget vel kan hænde, at den, der giver sig ud for Sagkyndig paa dette Omraade, slet ikke er det, idet hans Metode ikke er fyldestgørende eller ligefrem

fejlagtig. I en af de i den Neel'ske Sag afgivne Erklæringer er der f. Eks. kun fremhævet et Antal Ligheder mellem de to forelagte Dokumenters Bogstavformer, hvad der afgjort er meget for magert. Som Forholdene er, kan enhver, der blot tillror sig Evne til Haandskriftssammenligning, kalde sig Ekspert, og Retten eller den private, der har Brug for en saadan, har ikke mindste Garanti for, at den paagældende har nogen virkelig Sagkundskab paa dette Felt. Da Dr. Schneickert fra Berlin blev tilkaldt i Dr. Neels Sag, udtalte en af de optrædende danske Ekspertter — vel for at svække Betydningen af Dr. S.s Skøn — at dennes Navn ikke hidtil var kommet ham for Øre, en Udtalelse, der lyder højst paafaldende for den, der kender Schneickerts Betydning for den moderne Skriftsagkundskab; man sporger uvilkaarligt sig selv, om den paagældendes egen Sagkundskab i dette Tilfælde har været tilstrækkeligt teoretisk funderet. Endelig maa man ogsaa regne med den Mulighed, at den Sagkyndige — sig selv uafvidende — kan være forhaandspaaavirket, idet hans Blik kan være mere aabent for de Momenter, der taler til Gunst for den Part, der har engageret ham end for saadanne, som er til Ugunst for hans Klient. Den Sagkyndige bør naturligvis være udelukket fra al Paavirkning, selv den mindste, og han bør ikke kunne mistænkes for at nære nogen Forhaands-Sympati for en bestemt Part.

Den sidst nævnte Ulempe kunde vel i Hovedsagen afhjælpes ved at det i alle Sager — ogsaa civile — blev saaledes, at den sagkyndige Skønsmand udnævntes af Retten og aldrig engageredes af den procederende Part selv.*) Men det vigtigste vilde dog være, om der i alle Tilfælde kunde

*) Kravet om absolut Upartiskhed hos den Sagkyndige bør dog vistnok ogsaa føre til, at enhver der har Ansættelse ved Politie- eller Anklagemyndighederne — i hvert Fald i offentlige Sager — udelukkes fra at optræde som Skriftsekspert, idet disse Beskæftigelser ganske naturligt kan fremavle en Mistænksomhed, der vil være en Fare for et uhildet Skøn. Tilfældet Dr. Neel synes at bekræfte dette.

skabes nogen Sikkerhed for, at den som Skriftkyndig optrædende virkelig har uddannet sig i sit Fag, og det baade teoretisk og praktisk, og deri opnaaet en saadan Kyndighed og Erfaring, at der kan tillægges hans Skøn autoritativ Vægt.

I Tyskland er der i saa Henseende fremsat Forslag om Oprettelsen af et Raad eller en permanent Kommission, sammensat af de mest anerkendte Skriftsagkyndige, der skulde fungere som en Slags Eksamenskommission for dem, der maatte ønske at faa Autorisation som Skriftsagkyndige; ingen, der ikke havde underkastet sig en Prøve for Kommissionen, skulde fremtidig kunne udmeldes af Retten som skriftsagkyndig Skønsmand. Kommissionen skulde tillige kunne afgive Overskøn i saadanne Tilfælde, hvor de i en Sag optrædende Skriftsagkyndige var indbyrdes uenige («Archiv» S. 16 flg. og S. 236).

Denne Plan er dog, saa vidt vides, aldrig blevet gennemført, og den lader sig i hvert Fald for Tiden ikke gennemføre her hjemme, allerede fordi der ikke vilde være Sagkyndige nok til at udgøre en Kommission.

Det nye danske Straffelovsforslag.

Spredte Bemærkninger til Kap. 13—17.

Af TROELS G. JØRGENSEN.

De i Overskriften nævnte Bestemmelser i Straffeloven, der omhandler Forbrydelser mod Statsforfatningen og de øverste Statsmyndigheder, mod den offentlige Myndighed, mod den offentlige Orden og Fred og i offentlig Tjeneste eller Hverv samt falsk Forklaring og falsk Anklage, har ikke været synderlig omtalt navnlig heller ikke i dette Tidsskrifts Kommentarer til Straffelovsudkastene, hvoraf kun kan nævnes P. C. Poulsens Bemærkninger i Aargang 1918, S. 195 ff. om Kap. 14, Falsk Forklaring, i Torps Udkast, der iøvrigt ikke berører, hvad der nedenfor skal omtales af det tilsvarende Kapitel i Straffelovsforslaget¹⁾. Jeg betegner nærværende Bemærkninger som spredte, fordi de ikke gaar ud paa at gennemgaa Kapitterne Led for Led, men kun tager visse Punkter frem, som jeg vilde henstille til nærmere Overvejelse.

Forrest i Kap. 13 sætter Forslaget den Forbrydelse at fremkalde eller lede Oprør for at forandre Statsforfatningen. Hertil var i K. U. II føjet »eller den lovlige Samfundsorden«, og dette begrundedes med, at et Angreb mod selve Statsmagten dels er det, der under de bestaaende frie Forfatninger maa antages at være den nærmestliggende Genstand for en Oprørsbevægelse, dels er lige saa farligt for hele Samfundet som et Oprør, der er rettet mod den be-

¹⁾ Jfr. endvidere Oluf H. Krabbe i U. f. R. 1925 B S. 18 flg.

staaende Forfatning. Fjærmelsen af denne Tilføjeelse begrunder Forslaget paa sin Side dermed, at den er for omfattende og ubestemt. Overfor dette henviser Krabbe, anf. St. S. 19, til, at der dog er en klar Begrænsning i Begrebet Oprør, der afgiver et »tilstrækkelig typisk Strafbarhedsgrundlag.«

Om Begrebet Oprør kan tilvejebringe den fornødne Bestemthed og Begrænsning, turde dog være tvivlsomt. Nogen Definition deraf giver Forslaget ikke, saalidt som Strfl. 1866. Derimod findes en saadan i Strfl. for Krigsmagten § 99, hvorefter Oprør er flere Krigsmænds Handlinger, gaaende ud paa ved forenet Magtanvendelse at tilstræbe et af følgende Formaal: at modsætte sig en Foresat, at modvirke nogen af ham givne den militære Tjeneste vedkommende Befaling, at tvinge ham til noget eller hævne sig paa ham. Det er altsaa Formaalet, der skaber Begrebet Oprør. Bortset derfra kræves der kun et Par Menneskers Forening om retstridig Magtanvendelse, det der f. Eks. foreligger, naar to Indbrudstyre eller Voldsmænd aftaler en Fællesoptræden. Naar man saaledes ikke kommer udenom at definere Begrebet den lovlige Samfundsorden, maa man give Forslaget Ret i, at kun saa meget egentlig er klart, at det maatte dreje sig om en betydelig Retsforstyrrelse. Enhver Forbrydelse kan jo siges at indeholde et Attentat paa den lovlige Samfundsorden; ifølge Goos angriber specielt enhver Berigelsesforbrydelse Samfundets lovbeskyttede Formuefordelings-system. Da der ikke kan antages at skulle lægges Vægt paa det subjektive, om Oprøret er Udtryk for en Fornægtelse af den lovlige Samfundsordens Gyldighed overfor en højere Ordning, maa det sikkert erkendes, at de Nævninger, der skulde tage Standpunkt i en saadan Sag, der jo vilde angaa en »politisk Lovovertrædelse«, vilde faa en meget vanskelig Opgave og paa Forhaand være sikre paa Misbilligelse af Resultatet indenfor store Kredse af Offentligheden.

Den omtalte Udtalelse i Motiverne til K. U. II gaar da ogsaa ud paa, at det er det oprørske Angreb paa Statsmag-

ten, man vilde ramme. Hvis et saadant Angreb lykkes, vil det i sin videre Udfoldelse betyde, at den lovlige Samfundsorden forandres paa Basis af et Retsbrud. Formuleringen af Straffebudet bør nu formentlig ikke tage Tilknytning til dette sidste men til det første, altsaa at den politiske Magt søges lagt over i andre Hænder — derved at Kongen abdicerer, at et nyt Ministerium udnævnes, eller at nye Rigsdagsvalg udskrives — eller hvad der kommer ud paa det samme, at Indehaverne af den politiske Magt bringes til at udøve denne efter Oprørernes Vilje. Naar Motivernes Tanke blev udtrykt saaledes »eller for at indvirke paa Regeringens eller Lovgivningsmagts Bestemmelsesfrihed«, fik Reglen fornøden Bestemthed og vilde udfylde et Hul¹⁾ ved at supplere Reglen om Oprør for at kuldaste selve Forfatningen. Den i § 118 optagne Regel om Straf for at »antaste« de øverste Statsmyndigheders Sikkerhed eller Frihed maa nemlig antages kun at omfatte saadanne Tilfælde af Oprør, hvor de Paagældendes personlige Integritet trues. Med den her foreslaaede Affattelse vilde Budet ramme Uroligheder, hvorved der med det tilkendegivne Formaal at indvirke paa Regeringens eller Rigsdagens Nydannelse eller fattede Beslutninger foretoges eller truedes med Voldshandlinger og derved øvedes ikke et personligt men et socialt Tryk paa de Paagældende. Grænsen overfor blotte politiske Demonstrationer opstaar naturlig derved, at et virkeligt Forsæt til denne Forbrydelse kun kan tænkes, naar Oprørsbevægelsen har en betydelig Udstrækning.

Kap. 14 om Forbrydelser mod den offentlige Myndighed sætter i § 124 Straf for Overfald paa Indhavere af en saadan under eller i Anledning af deres Tjeneste, for at tvinge dem m. v. I Stk. 4 har Forslaget tilføjet: Ved Straffens Udmaaling bliver den Omstændighed, at vedkommende Person selv ved sin urigtige Adfærd har givet Anledning til Ger-

¹⁾ Jfr. Goos, Strafferettens sp. Del, III S. 25 »Forbrydelser, der sigte til Magts Berøvelse«.

ningen, at tage i Betragtning som en Formildelsesgrund. I Strfl. 1866 § 102 findes en lignende Bestemmelse om, at Personens urigtige Adfærd er Formildelsesgrund, men dertil er føjet, at Straffen under denne Forudsætning kan gaa ned fra Fængsel til Bøde. Efter Forslagets Hovedregler i Stk. 1 og 2 er der derimod allerede givet Adgang til Anvendelse af Hæfte og Bøde. En Strafnedsættelsesregel er der altsaa ikke Brug for, og at Myndighedspersonens udæskende Adfærd maa virke til Formildelse, er dog vel saa selvfølgelig, at Domstolene ikke behøver dette Direktiv. Samme Bemærkning gælder § 126, 2. Pkt.

Til § 124. slutter sig § 125, som præciserer Ansvars Omfang, naar Overfaldet paa Myndigheden iværksættes ved Hjælp af Opløb, idet det fastsættes, at Ansvaret da rammer Anstiftere og Ledere af Opløb og dem, der ikke efterkommer lovligt Paabud om at skilles. § 125 udvider nu kun Omfanget af § 124, Stk. 1, der omhandler Overfald med Vold eller Trusel om Vold, men ikke af Stk. 2, der omhandler, at der ellers lægges Myndigheden Hindringer i Vejen. Det synes at ville være naturligt ogsaa at søge erhvervet Hjæmmel for i sidste Tilfælde at kunne bruge § 125, da Opløb er et meget tjenligt Middel til at skabe Hindring for Øvrighedsmyndigheds Udøvelse.

§ 127 straffer den »aktive Form for Bestikkelse« og gaar heri videre end K. U. II, der kun vilde straffe, naar Formaålet var at bringe Tjenestemanden til at gore sig skyldig i pligtstridig Handlemaade. Forslaget straffer ubetinget den, der yder, lover eller tilbyder Gave eller anden Fordel til nogen, der virker i offentlig Tjeneste eller Hverv, for at formaa ham til at foretage eller undlade noget i denne Virksomhed. Dette stemmer med K. U. I., men gaar formentlig for vidt, navnlig videre end den almindelige Moral- og Retsopfattelse i mange Tilfælde kan følge. Er Ducorens Hensigt at bevirke pligtstridig Handlemaade, vil Ingen være i Tvivl om, at Tilbudet derom er forkasteligt som et Forhold, der gør Vedkommende medskyldig i Pligthbruddet. Vil man

gaa videre og henvise til, at Ducørens Modtagelse altid for Tjenestemanden er strafbar, jfr. § 146, saa er det rigtigt, at Tilbudet kunde ses som en Medvirken til denne Lovovertrædelse. Men for det første kan Udenforstaaende ikke vide, i hvilket Omfang Ducørers Modtagelse er forbudt¹⁾, og for det andet gennemfører Forslaget ikke dette Synspunkt, thi saa maatte ogsaa Bagudbetalingen af Ducører være gjort strafbar, medens det nu kun er Forudbetalingen.

§ 129 straffer forskellige Handlinger, der modvirker Strafforfølgningen, nemlig dels at hjælpe Nogen til Flugt m. v. for at unddrage ham fra Forfølgning for en Forbrydelse eller Straf, dels at udlette en Forbrydelses Spor o. l. Forslaget stemmer med K. U. II § 127, men da Udkastet havde udsondret »Forseelserne« og kun angik »Forbrydelser«, rammer Forslaget nu videre — og det synes for vidt. At »hjælpe til Flugt«, naar det f. Eks. drejer sig om Ansvar for Værtshusuordener, og der maaske endog kunde være Fare for Fortsættelse dermed, kan være en saare ringe Forseelse — om overhovedet nogen — som der er al Grund til at kunne holde straffri, selv om det ikke, jfr. Stk. 2, gælder Vedkommendes »Nærmeste«. Reglen i § 89, Stk. 1, om Straffens Bortfald paa Grund af særlige Strafværdigheden forringende Omstændigheder vil her ikke kunne anvendes, da Rammen gaar op over Hæfte.

Medens Strfl. 1866 § 110 kun straffer Unddragelsen fra Forfølgning, naar Nogen paa Grund af Forbrydelser forfølges af det Offentlige, altsaa naar Forbrydelsen er anmeldt eller gjort til Genstand for Efterforskning, rammer Forslaget alle Tilfælde af Unddragelse fra Forfølgning, ogsaa den blot eventuelle. Ogsaa med Henblik paa de Tilfælde, hvor Strafforfølgning ikke kan antages at ville komme i Gang undtagen efter en Anmeldelse, der endnu ikke foreligger, synes den ubetingede Strafbarhed at trænge til en Undtagelseshjemmel for Straffrihed.

¹⁾ Jfr. herved Lov Nr. 543 af 4. Okt. 1919 § 36 (Præster og Kirkebetjente) og Strfl. f. Krigsmagten § 139.

Bestemmelsen er affattet saaledes, at den Handling at tilintetgøre, forvanske eller bortskaffe Genstande af Betydning for en offentlig Undersøgelse eller udlette en Forbrydelses Spor er gjort strafbar, selv om den ikke forfølger det Formaal, der forudsættes ved de andre Handlinger, nemlig at unddrage Nogen fra Forfølgning for en Forbrydelse eller Straf. Vi savner i Retsplejeloven nogle Regler om, at der i Efterforskningens og Forundersøgelsens Interesse kan gives Paalæg under Strafansvar om ikke at foretage Handlinger af den omhandlede Art. Saadanne Handlinger kan foretages af mange andre Bevæggrunde end Sympati med Forbryderen, da det daglige Liv jo ikke kan ligge stille paa det Sted, hvor en Forbrydelse muligvis er begaaet, og naar der er Bevidsthed om, at de foretagne Handlinger er skadelige for Undersøgelsen, er der Forsæt til Forbrydelsen, saaledes, som den er bestemt i Forslaget. Bortses der fra, at Politiet har givet visse Forskrifter, vil de Paagældende, der ikke har nærmere Indblik i Undersøgelsens Gang, staa uden Holdepunkter for en Afgørelse af, i hvilket Omfang Bevismidler og Forbrydelsens Spor skal skaanes. Saalænge Politiet ikke har formel Competence til at give Paalæg herom, gaar det paa den anden Side heller ikke an uden videre at søge Normen for Handlefriheden i saadanne faktisk givne Forskrifter. Straffebestemmelsen i Forslaget bør derfor formentlig begrænses til, at Handlingerne foretages med det under Nr. 1 nævnte Formaal at unddrage Nogen fra Forfølgning for en Forbrydelse eller Straf, men iøvrigt erstattes med Regler i Retsplejeloven om, at der under fornøden Kontrol kan gives visse Politiforskrifter.

Af Forbrydelserne efter Kap. 15 — mod den offentlige Orden og Fred — skal kun omtales § 139, der straffer offentlig Tilskyndelse til Forbrydelse. Kun et Mindretal indenfor den sidste Kommission har udtalt sig for dette Forslag, der yderligere kun forudsættes anvendeligt ved egentlige Forbrydelser i Modsætning til Forseelser. Forslagets Motiver beroliger sig med, at der kun vil blive Spørgsmaal om at

anvende den, hvor det drejer sig om Tilskyndelse til grovere Forbrydelser. Det højeste, der kan siges, er vel, at det vil være ønskeligt, at den kun bliver anvendt i saadanne Tilfælde. Men Anklagemyndigheden er ikke og skal ikke være Organ for den alsidig overvejende Kontrol, og der maa regnes med, at den til visse Tider og i visse Personligheders Haand vil blive udnyttet til Overmaal. Kontrollen med, at der ikke straffes i for stort Omfang, skal principielt være hos Domstolene, ikke hos Paatalemyndigheden. Da den foreslaaede Straf er Hæfte eller Fængsel indtil 2 Aar, vil saadan Straf kunne blive anvendt, hvor de Forbrydelser, hvortil der tilskyndedes, kun kunde straffes med Bøde. Bestemmelsen er vistnok anbefalelsesværdig, men trænger til en Tilføjelse om, at Straffen ved Tilskyndelse til mindre grove Lovovertrædelser kan gaa ned til Bøde eller bortfalde.

I Kap. 16 om Forbrydelser i offentlig Tjeneste eller Hverv støder man i § 147 paa en Udvidelse af den tidligere Straffebestemmelse om den Embedsmand, der ulovlig opkræver Skatter m. v. til egen Fordel. Forslaget medtager ogsaa, at det ikke sker til privat Vinding. Det hedder yderligere: Beholder han saadan i god Tro oppebaaren Ydelse efter at være bleven opmærksom paa Fejlen, straffes han, hvis det sker til privat Vinding, med Fængsel indtil 2 Aar og ellers med Hæfte eller Bøde. Her er et lignende Forhold tilstede som ved den nys omtalte Regel om Ansvar for Udslettelse af Forbrydelsens Spor, nemlig at det Pligtforhold, hvortil Straffebestemmelsen tager Tilknytning, er ubestemt og omtvisteligt, medens et Straffebud enten maa kunne henholde sig til en andetsteds hjemlet eller selv skabe en klar Fastsættelse af den Retsstridighed, der ved Straffebestemmelsen tillige bliver strafbar. Saaledes som den citerede Strafferegul er formet, maa den forudsætte en civilretlig Regel om ubetinget Tilbagebetalingspligt af den fejlagtig men i god Tro oppebaarne Skat, Afgift eller Kendelse. Formueretten anerkender imidlertid ikke en saadan Pligt, jfr. II. R. D. i U.f.R. 1899 S. 311, hvorved Statskassen fritoges for at

tilbagebetale de i længere Tid ifølge en fejlagtig Forstaaelse af Sportelreglementet oppebaarne Auktionsgebyrer. Naturligvis er det ikke Forslagets Hensigt at forandre det formueretlige Grundlag. For at stemme med dette maatte Straffebudet da ændres til at angaa Tilbageholdelse i Tilfælde, hvor der bestod Tilbagebetalingspligt, og Vedkommende var klar herover, men et saadant ubestemt Indhold af et Straffebud er ubeldigt. Det forekommer mig derimod, at man kan paalægge en Pligt til overfor Henvendelser ikke at skjule den nu erkendte Fejl ved Oppebørselen og sætte Straf for, at »han efterat være bleven opmærksom paa Fejlen fordolger den stedfundne Oppebørsel.« Et saadant Forhold vil vel iøvrigt falde ind under den almindelige Regel i § 157 om Misbrug af Tjenestestilling, idet Pligten til at give rigtige Oplysninger ikke behøver særlig Hjemmel.

I Kap. 17 om falsk Forklaring og falsk Anklage fastsættes der først Straffe for falske Forklaringer dels for Retten eller anden Myndighed, ved hvilken Brug af Ed er lovhjemlet, dels iøvrigt for eller til en offentlig Myndighed under Tilbud om Ed, paa Tro og Love eller paa lignende højtidelig Maade, hvor saadan Form er paabudt eller tilstedt. Dernæst fastsætter § 164 Straf for den, som ellers for eller til en offentlig Myndighed afgiver urigtig Erklæring om Forhold, angaaende hvilke han er pligtig at afgive, eller vedkommende Myndighed er pligtig at modtage Forklaring. Straffen er Bøde eller Hæfte indtil 3 Maaneder og kan under skærpende Omstændigheder stige til Hæfte i 6 Maaneder eller Fængsel i 4 Maaneder.

Denne sidstnævnte Bestemmelse er ny i Forhold til Strfl. 1866, men er foreslaaet i alle tre Udkast. Forsaavidt der bestaar en Pligt til at afgive Forklaring, vil det næppe blive bestridt, at der bør være Strafansvar for, at denne Forklaring ikke afgives usandfærdigt, og Straffens Minimum er jo sat lavt. Iøvrigt betones det i Motiverne til K. U. I, at der er Tale om en Forklaring, som Personen frivillig afgiver. Torps Udkast er noget i Tvivl, om det er nødvendigt

og rigtigt at straffe. K. U. II tiltræder, at der bør kunne straffes, og nævner som Eksempel Afgivelse af urigtig Forklaring til en Politirapport.

Det er netop dette Forhold, der er det nærliggende Eksempel paa den nye Regel og et meget stort Eksempel, der fortjener Overvejelse fra flere Sider.

Efter Retsplejelovens § 194 er der Pligt til at efterkomme Politiets Tilsigelse til Forklarings Afgivelse, men ikke til at udtale sig under Afhøring. De Forklaringer, her er Tale om, afgives nu under saare forskellige Forhold. Formerne kan være ganske analoge med Afgivelse af Forklaring under Retsforhor, og der kan foregaa en ganske formlos mundtlig eller telefonisk Spørgen, under hvilken Politibetjenten ikke engang har sin Lommebog fremme for at gøre samtidige Notitser. Dette har Betydning i dobbelt Retning. Først for Referatets Paalidelighed, der jo ikke kan være ideel, naar Rapporten først er nedskrevet noget senere og uden Adgang til ved nye Spørgsmaal at udfylde de Huller i Opfattelsen eller Erindringen, som kommer frem under Nedskrivningen, og som saa let ubevidst dækkes med Pennen. Skal Forklaringens Afgivelse være forbundet med Strafansvar, kan det daarlig forsvares at udarbejde Rapporter under saa ugunstige Forhold, thi selv om der ikke vil blive dømt for falsk Forklaring paa Grundlag af Rapporten, udsætter Deponenten sig dog altid for en Sigtelse for falsk Forklaring paa dette Grundlag. Naar der foreligger en Rapport af ulasteligt Udseende, vil det senere hen kunne være umuligt at faa nærmere oplyst, under hvilke Forhold den er blevet til, og hvilken Grad af Paalidelighed man i Virkeligheden kan tillægge den. Er der Strafansvar for falsk Rapportforklaring, kan Anklagemyndigheden ikke helt lukke Øjnene for disse Forklaringers Uoverensstemmelser med Retsforklaringerne, men de Sager, der bliver rejst herom, vil ofte løbe ud i Sandet. Forholdene ved Forklaringens Optagelse har dernæst Betydning for Deponenternes Opfattelse af deres Stilling overfor Politiet. I nogle Tilfælde vil

de have eller af Situationen faa bibragt den Forestilling, at de er pligtige at forklare og derfor ogsaa at forklare sandt, f. Eks. naar de afgiver Forklaring til Politimesterens eller Politiaassessorens Protokol, i andre vil de have den Opfattelse, at de forklarer frivilligt og derfor kan tage det lettere med Fuldstændigheden og Rigtigheden af deres Udtalelser. Den borgerlige Retsplejes Regler om Partsforklaring har det samme System, at der ikke er Pligt til at udtale sig, men i Tilfælde af Udtalelse Pligt til at følge Sandheden. Det berettigede i denne Fordring er indlysende for enhver, fordi Afgivelsen af en urigtig Forklaring vilde være en Bestræbelse for at tilvende sig en uberettiget Fordel paa Modpartens Bekostning. Ved Rapportforklaringer drejer det sig derimod om at forklare om andres Forhold, hyppig saaledes at Deponenten ønsker at være tilbageholdende for ikke at være med til at tilvejebringe Skyldbevis mod Nogen. Og i hvert Fald naar Usandfærdigheden har denne Grund, vil jeg antage, at der ikke vil være Forstaaelse af en Pligt til at forklare rigtigt, naar det vides, at der ikke er Pligt til overhovedet at udtale sig.

I Lovforslagets Formulering er der en Antitese mellem de to Led, at Personen er pligtig at afgive, og at Myndigheden er pligtig at modtage Forklaring, og der skjuler sig deri en Uklarhed. Det sidstnævnte Led betyder i og for sig kun, at Forklaringen afgives for den Myndighed, som har med disse Sager at gøre, og som selvfølgelig herved handler pligtmæssigt. Men Udtrykket pligtig at modtage giver Indtryk af, at Myndigheden forholder sig passivt ved Forklaringens Modtagelse. Forsaaavidt dette faktisk er Tilfældet, som naar Folk af egen Drift fremstiller sig hos Politiet for at give Oplysninger i offentlig Undersøgelse, har Sandhedskravet en særlig Baggrund. De Paagældende vil selv have Forstaaelsen af, at de ved at møde paa denne Maade med falske Forklaringer griber positivt forstyrrende ind i Øvrighedens Virksomhed paa lignende Maade som ved falsk Anmeldelse om en strafbar Handling, og at dette er et Pligtbrud. Men Rap-

porterne tilvejebringes normalt ved Politiets Initiativ, idet det tilsiger til Forklaring under Modetvang eller indfinder sig hos Deponenten og spørger ham ud. Deponenten er da den passive Part og har ikke Følelsen af at have paataget sig en Sandhedspligt. Kender han derimod sit strafferetlige Ansvar, vil han være opfordret til at nægte at udtale sig for ikke at blive misforstaaet og mistænkeliggjort.

Lad os antage, at en Regel om Ansvar for falsk Rapportforklaring virkelig højner Sandfærdigheden af disse Forklaringer. Dette betyder en Lettelse af Politiets Arbejde. Men det har videregaaende Virkninger for Strafferetsplejen. En Rapport faar da fremtidig en hel anden Kvalitet; den rykker op i Nærheden af Retsforklaringen ved at blive understøttet med Straffelovens Garanti. Retspraksis vil komme ind paa at drage Konsekvensen heraf ved i forhøjet Grad at bygge paa Rapporter uden at forlange dem gentaget til Retsbogen eller i hvert Fald uden i samme Grad som nu at begynde forfra, naar Vedkommende fremstaar til Retsforklaring. Selv om der er forklaret sandfærdigt til Rapporten — hvilket bl. a. kan svigte, dels fordi Deponenten ikke mener at have Pligt hertil, dels fordi han gør Regning paa senere at kunne fragaa sin Forklaring — er der saa mange Fejlkilder, at det — navnlig for den Domstol, der staar fjærnere fra Forholdene paa det Sted, hvor Forundersøgelsen foregaar, — vil være meget betænkeligt direkte eller indirekte at bygge paa andet end Retsforklaringer. Den stedlige Dommer kan bedre orientere sig angaaende de Forhold, hvorunder Rapporten er blevet til, og om vedkommende Kriminalbeljents Tendenser som Rapportforfatter. En Udvikling i Strafferetsplejen i Retning af at tillægge Rapporten forhøjet Betydning som Bevismiddel vil derfor næppe være ønskelig. Da det nu ikke, i hvert Fald ikke for Tiden, lader sig gøre at udsondre forskellige Klasser af disse Forklaringer efter de Forhold, hvorunder de afgives, forekommer det mig bedre at blive staaende ved den nuværende strafferetlige Uansvarlighed, der ogsaa vil gøre det betydelig lettere at faa

Sandheden frem i Retten, og det er dog derom, det Hele bør dreje sig.

Subsidiært foreslaas det at ombytte Ordene »eller vedkommende Myndighed er pligtig at modtage« med »eller hvorom han selv fremstiller sig til Forklarings Afgivelse.«

I § 164, Stk. 3, tages Forbehold om Straffrihed i Tilfælde, som de i § 161, Stk. 1, anførte, at Vedkommende under Straffesagen stod som Sigtet, eller at Forklaring ifølge Loven ikke maatte afkræves ham. Forbehold maa ogsaa tages om det i § 161, Stk. 2, nævnte Tilfælde, at Afhorte var berettiget til at nægte Forklaring, hvilket dér medfører Nedsættelse eller Bortfald af Straffen. Forsaavidt Ansvar er paalagt, hvor der er Pligt til at afgive Forklaring, behøver dette Forbehold, der ligger i selve Reglen, ganske vist ikke udtrykkelig Udtalelse, men Reglen gaar jo netop ogsaa ud paa at paalægge Ansvar for den frivillige Forklaring, og den aabner ikke Plads for Straffens Bortfald efter Omstændighederne, saaledes som Reglen om falsk Forklaring for Retten, hvilket er en Anomali.

Dr. juris Erland Tybjerg,
Højesteretsdommer.

Født d. 23. Juli 1863, død d. 3. Juli 1925.

Dette Tidsskrift har ingensinde opfattet de Problemer og Interesser, for hvilke det arbejder, i snæver Begrænsning. De kriminalistiske Interesser angaar retlige, menneskelige og sociale Spørgsmaal, om hvilke Belæring maa høstes mængstedsfra. Enhver, der gør sin selvstændige Indsats til deres Løsning, bliver vor Medkæmper. Derfor har Tidsskriftet maattet mindes Mænd som Almén, Jul. Lassen og fra lægelig Side Knud Pontoppidan. Og derfor maa Tidsskriftet ogsaa give Plads for en Omtale af den nu altfor tidlig bortgaaede Højesteretsdommer Dr. juris Erland Tybjerg.

Selv om Tybjerg baade af Uddannelse og i ret lang Tid som Dommer ogsaa var Kriminalist, kom hans Hovedvirksomhed baade litterært og praktisk til at ligge paa andre, men til Dels netop tilgrænsende Felter. Uden at være i Besiddelse af nogen svulmende Produktivitet har han dog frembragt sjældent lodige Arbejder af ikke ringe Omfang. Hans Afhandling for Doktorgraden: Om Bevisbyrden (1904) bærer i en sjælden Grad Præg af at være den tænksomme og forstaaende Praktikers Arbejde. Den er let læselig og tankevækkende, uden at noget af Grundigheden er sat til. Soliditeten er her Grundpræget ligesom i hans store Bidrag til Hages Haandbog i Handelsvidenskab

(Handelsretten og Sørensen, 4de Udgave 1917); paalideligere Vejviser kunde den unge ved Handelshøjskolen ikke ønske, og vi andre »viderekomne« vænnede os til ofte at se efter hvad »Tybjerg« siger, hvis vi følte os usikre overfor et handelsretligt eller søretligt Problem, omtrent som »Almén« er bleven jurisconsultus paa Købelovens Omraade. En sund Indignation kunde ogsaa lægge ham Pennen i Haanden. Han foreholdt Pressen dens Ansvar for den svindelagtige Reklames Gripen om sig (Ugeskrift for Retsvæsen 1913), og overfor de Misbrug og Sønderlemmelser af vort gode danske Sprog, som en vis Slendrian i Domssproget altfor ofte har tilladt, tog han med Myndighed Ordet (U. f. R. 1919). Om vor Anstandspraksis krydsede han Klinger med to af Højesteretsskrankens Repræsentanter (U. f. R. 1914). Smaa Ting maaske, — men uden nogensinde selv at blive smaalig unddrog han sig ikke Arbejdet ogsaa for de smaa Ting, vel kendende disses Betydning ved deres Mængde og den Maade, hvorpaa de præger hele Tankegangen.

En meget væsentlig Side hos Tybjerg var hans sociale Interesse og Forstaaelse. Mere berejst end de fleste — han havde været baade i Amerika og i Orienten og tænkte vistnok en Tid paa Stillingen i de blandede, internationale Domstole i Ægypten — udvidede han sin Synskreds udover en snæver Betragtning af de hjemlige Forhold. Men den dybere Forstaaelse af de sociale Forhold og Kampnaade han dog først og fremmest ved en sjælden Samling af Klarhed i Opfattelse og følelsesmæssig Indstilling paa Opgaven. Bag hans til Tider tilbageholdne, paa én Gang beskedne og værdige Væsen laa der et stærkt følelsesmæssigt betonet Moment. Men dette blev sjældent direkte fremdraget, og derfor laa der som oftest over hans Afgørelse det Præg af Afklarethed, der indeholder den bedste Garanti for Resultatets Rigtighed. Disse Egenskaber kom i ganske særlig Grad hans Virksomhed i den faste Voldgiftsret til gode. De af ham skrevne Afgørelser, affattede paa Grundlag af Voteringer blandt Rettens læge Medlemmer, der

selvsagt ikke altid kunde lyse af Klarhed i Begrundelsen, blev med Rette berømte netop for den Klarhed, hvormed han greb om det centrale og fremsatte det i en kort og klar Form, der ogsaa i sproglig Henseende sjældent kunde være bedre.

En anden Side af hans Virksomhed, hvor denne Sans for Klarhed og Form paa én Gang kom frem, var hans Arbejde som Udgiver af vor største og vigtigste Domssamling med tilhørende Realregistre. Hans smaa »Noter« i U. f. R. var skattede, næsten berømte, og hans »Hoveder« sammesteds greb i al Korthed netop om det centrale i Retsafgørelsen.

Ogsaa det skandinaviske Samarbejde viedes en Del af hans Arbejdsdag. Som Formand for den danske Afdeling af den ny skandinaviske Sølovskommission har han med sin Aand og sit Arbejde præget de Resultater, hvortil den er naaet.

Endelig førte hans Interesse for de smaa i Samfundet, ikke mindst Børnene, ham ind i Stillingen som Bestyrelsesformand i Foreningen af 1837 til forsømte Børns Frelse, hvor han i en Aarrække gjorde et stort, men stillfærdigt Arbejde.

Alt dette synes i sig selv nok til en Mands Arbejde. Og saa staar dog endnu tilbage det, der var hans Hovedarbejde: Dommervirksomheden, særlig hans sidste 10 Aars Arbejde i Højesteret. For den, der i næsten hele dette Tidsrum har fulgt ham paa nærmeste Hold — i største Delen af Tiden i det rent ydre ved hans Side — er det ganske særlig vemodigt at vide, at hans dybe, klare og myndige Røst aldrig oftere skal lyde ved Rettens Voteringer. Alle hans bedste Egenskaber kom her til deres fulde Ret. Hans klare Tanke skar gennem Sagens Væv og Overflodigheder, hans Usnobbethed lod ham ikke fanges af noget Forhaands-Resultat, hans solide juridiske Viden og sunde Sans sikrede ham mod, at nogen juridisk betydningsfuld Side af Sagen blev overset, og hans Forstaaelse

af de forskelligartede menneskelige Forhold og hans Kærlighed til og Interesse for Mennesker lod ham næsten altid naa til det Resultat, der ogsaa rent menneskeligt set maatte staa som det mest ønskværdige. Men hans Følelse løb ikke af med ham, han forstod Nødvendigheden af, at Loven har Myndighed, og at Dommen giver Udtryk for denne. Jaskeri og Omtrentlighed forfulgte han. Hans Kendskab til Arbejdsforholdene saavel fra Arbejdernes som Arbejdsgivernes Side kom ofte Retten til gode. Men sjældent eller aldrig lod han sig indrullere under en forud given Trosbekendelse. Man kunde i en enkelt Sag være uenig med ham, men aldrig nægte sin Respekt for hans sandheds-søgende Aandskraft. Han oversaa ikke de smaa Ting — hverken i Livet eller i Naturen —, men hans Afgørelse var altid præget af en vis ædel Simpelhed og Storhed ligesom han selv.

Domsmyndigheden i Danmark vil være i gode Hænder, saalænge der blandt Dommerne findes Mænd af Tybjergs Type.

20. 7. 1925.

Eyvind Olrik.

Om förslaget till lag rörande förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare.

Efter ett i Svenska Psykiatriska föreningen den 27 september 1924
hållet föredrag

av Professor ALFRED PETRÉN, Stockholm.

Som bekant höra de farligaste och de mest oförbätterliga förbrytarna icke sällan till de psykiskt abnormas kategori. En lagstiftning, vilken såsom 5 kap. 6 § strafflagen får till följd, att dylika samhällsfarliga individer slippa undan med kortare straff för ett visst brott, är ju från kriminalpolitisk synpunkt ett oting. Alltifrån Schuldheis, som upptog frågan i sitt år 1898 utgivna arbete om »Sinnessjuka fångar», hava också alla rättspsykiatriska författare i vårt land, såsom Gadelius, Thure Petré, Kinberg, m. fl., uttalat sig emot, att s. k. förminskad tillräknelighet får utgöra rättsgrund för nedsättning av straffet.

Den agitation för en sådan uppfattning, som den nuvarande äldre generationen av vårt lands psykiatrier utfört i tal och skrift, tilldrog sig också snart nog de på straffrättens område ledande juristernas uppmärksamhet. Redan i sitt år 1910 utgivna arbete om Principerna för en strafflagsreform uttalar sig Thyrén sålunda emot, att vad han kallar halvabnormitet skall få betinga nedsatt straff i andra fall än där fråga varit om akut, alltså övergående halvabnormitet. Vad åter beträffar permanent halvabnormitet föreslår Thyrén i sina Principer för en

strafflagsreform olika straffrättslig behandling alltefter graden av samhällsvådlig het. Där denna är ringa, bör sålunda straff ådömas, men kan det i dylikt fall, enligt Thyréns mening, omöjligen ur preventiv synpunkt finnas någon anledning att minska straffet under det normala. Är den permanenta halvabnormiteten förenad med kronisk samhällsvådlig het, bör internering på obestämd tid kunna ske, fast under annan form än vanligt straff. I detta sammanhang fäster Thyrén emellertid uppmärksamheten därpå, att det med skäl kan sättas i fråga, huruvida icke en kronisk samhällsvådlig het hos en halvabnorm kan berättiga till samhällsreaktion, även om den icke framträtt i form av kronisk brottslig het. Här om yttrar Thyrén följande (sid. 161—163):

»Här må först påpekas det fullkomligt ohållbara i den stundom framträdande åsikt, att »internering« (på obestämd tid) alltid skulle kunna företagas med den halvabnorme, så snart han begått brott (utan avseende på deras beskaffenhet) men aldrig eljest. Med andra ord en imbecill eller epileptiker, som gjort sig skyldig till olovligt brukande, till en ringa ärekränkning o. s. v., ja, till ett vårdslöshetsbrott, skulle kunna, såsom halvabnorm, hållas inspärrad i det obegränsade; medan samme person, om han öv erraskats, då han, med uppsåt att döda, legat i försåt med skjutvapen, alldeles icke skulle kunna omhändertagas. Tydligt är, att om grunden skall ligga i brottslig heten, så kan den icke ligga i brottets blotta faktum, utan i dess närmare beskaffenhet. Men det riktiga är att icke låta brottslig heten (i ordets tekniska mening) utgöra grunden utan söka denna i abnormitetens förening och orsakssammanhang med en viss högre grad av samhälls farlig het, densamma som nyss uttryckts såsom samhällsvådlig het. Ovannämnde epileptiker, som öv erraskats under förberedelse till mord, bör omhändertagas, utan avseende på att han icke är i den meningen sinnessjuk, att han, även om han icke varit samhällsvådlig, kunnat mot sin vilja interneras. Vad som framför allt gör, att av de två möjliga lösningarna — samhällsvådlig het ådagalagd genom brott eller samhällsvådlig het överhuvud — den sista bör föredragas, är det icke sällan förekommande fall, att abnormiteten uppstår eller åtminstone upptäcks först under straffverkställigheten och därvid med all tydlighet visar sig innebära samhällsvådlig het. Skall nu samhällsvådlig hetens framträ-

dande i form av brottslighet vara den oundgängliga förutsättningen för internering, så är i detta fall intet annat att göra än släppa brottslingen ut i laga tid och avvakta de nya brott, som han med all sannolikhet kommer att begå; för att därefter internera honom. Men då här både abnormiteten och samhällsvådligheten äro konstaterade, vilket till evidens bör kunna ske under en långvarig straffbehandling, så kan det svårligen möta betänkligheter (på grund av satsen: nulla poena sine lege poenali) att gå händelserna i förväg och internera honom, innan han hunnit begå nya brott. Visserligen följa av nyssnämnda sats de krav, att dels abnormiteten och samhällsvådligheten var för sig noggrannt utrönas (därvid må anmärkas, att samhällsvådligheten naturligen ingalunda är given blott med »dåligt uppförande« i straffanstalten), dels interneringen ådömes av domstol. Ådömandet och därmed överflyttandet till interneringsanstalt synes böra vidtagas utan dröjsmål, så snart samhällsvådligheten jämte abnormiteten är konstaterad. Utsikten för internaten att underkastas ett längre frihetsberövande än en vanlig brottsling kan i någon mån uppvägas därav, att han snarast möjligt får en behandling, som mera än det vanliga straffet närmar sig sjukvård.»

Jämför man nu de av Thyren år 1910 sålunda uttalade principerna för s. k. halvabnormas straffrättsliga behandling med det av särskilt tillkallade sakkunniga med Thyren som ordförande utarbetade, i maj 1923 avgivna »Förslaget till lag om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare«¹⁾, så finner man, att detta lagförslag erhållit en betydligt snävare avfattning än vad det skulle fått, om Thyrens principer blivit fullt ut tillämpade. Sålunda har lagförslaget endast avseende å sådana, som begått brott, icke å psykiskt abnorma, som äro uppenbart samhällsvådliga, fast samhällsvådligheten ännu ej tagit sig uttryck uti en handling, för vilken straff kan ådömas. Vidare skulle enligt förslaget en för begånget brott dömd, vilkens psykiska abnormitet blir

¹⁾ Då uti den skrivelse, med vilken betänkandet i fråga ingavs till chefen för justitiedepartementet, är omnämnt, att jag under år 1923 vid olika tillfällen deltagit i de sakkunnigas sammanträden, må nämnas, att mitt tillkallande skedde först sedan lagförslaget var utarbetat och närmast för hörande av min mening om de föreslagna förvaringsanstalternas organisation, o. d.

uppenbar först under straffets avtjänande, icke kunna direkt överflyttas från fängelset till förvaringsanstalten, samhällsvådligheten må vara aldrig så stor. Detta är givetvis två stora brister i lagförslaget, brister, som emellertid torde sammanhånga därmed, att det erhållna uppdraget icke gällde de psykiskt abnorma förbrytarnas behandling utan de s. k. förminskat tillräkneligas behandling, vilket tolkats så, att man endast hade med dem att göra, som, efter att hava blivit åtalade för brott, förklarats vid dettas begående hava varit »i saknad av förståndets fulla bruk» och för den skull blivit dömda jämlikt 5 kap. 6 § strafflagen. Dock vill jag icke underlåta att nämna, att det i förslagets motivering i själva verket göres uttalanden, som stå i direkt strid med de tidigare av Thyrén uttalade, här ovan refererade synpunkterna. Sålunda yttras å sid. 75—76 i »Betänkandet med förslag rörande förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare» följande:

»Teoretiskt kunde starkare skäl synas tala för att medgiva förvaring av den halvabnorme, som visserligen icke begått brott men genom annan gärning — t. ex. straffri förberedelse till svårt brott — givit ett otvetydigt bevis om svår samhällsfarlighet. Likväl innehåller ett dylikt förfarande — att döma en person till långvarig frihetsförlust på hans blotta samhällsvådlighet, utan att straffbar gärning föreligger och under omständigheter, då en fullt tillräknelig person icke skulle kunna drabbas av någon som helst reaktion — en så stark avvikelse från det hävdvunna betraktelsesättet, att man ej kan våga ett sådant steg, då det ej föreligger ett starkare praktiskt behov än som i verkligheten är förhållandet. I ett särskilt fall har visserligen detta behov framträtt med ganska stor styrka, nämligen i fråga om strafflänge, som under straffverkställigheten i förbindelse med halvabnormitet visar en sådan sinnesbeskaffenhet, att han måste anses synnerligen samhällsvådlig och att det med ganska stor sannolikhet kan förutses, att han snart efter frigivningen kommer att begå svåra brott. Här vore önskvärt att man kunde undgå frigivningen genom att avbryta straffet och i stället övergå till förvaring. Försiktigheten torde dock bjuda att uppskjuta införandet av en så påfallande nyhet i rättsordningen, till dess man först hunnit se, huru institutet i dess nu föreslagna begränsning verkar och huru det mottages av folkopinionen.»

Enligt lagförslagets 2 § skulle för att beslut må fattas att första gången intaga någon i förvaringsanstalt erfordras: 1) att han är av sinnesbeskaffenhet, varom i 5 kap. 6 § strafflagen förmäles och på grund därav måste anses vara endast i ringa mån mottaglig för den med straffet avsedda verkan; 2) att det genom gärningen i förening med hans sinnesbeskaffenhet och föregående vandel ådagaläggas, att han är vådlig för annans säkerhet till person eller egendom; samt 3) antingen att han förskyllt frihetsstraff, som i och för sig eller sammanräknat med honom förut ådömt, icke avtjänat eller förfallet frihetsstraff uppgår till straffarbete i minst två år, eller att han, ändå att detta fall ej föreligger, förut dömts till straffarbete och nu för därefter begånget brott prövas ånyo hava omedelbart förskyllt sådant straff.

Som redan ovan framhållits, avser lagförslaget sålunda endast den, som blivit för begånget brott förklarad s. k. förminskat tillräknelig, och bygger vidare först och främst på den principen, att av sådana personer endast den, som på grund av sin abnormitet måste anses vara allenast i ringa mån mottaglig för den med straffet avsedda verkan, skall kunna intagas å förvaringsanstalt i stället för att avtjäna det ådömda straffet. Det vill med andra ord säga: Är det antagligt, att straffet kan få till följd att avhålla den abnorme från vidare brott, bör denne undergå straff, må vara att detta för närvarande icke — såsom det även enligt Thyrén borde — får den vanliga längden, utan jämlikt meromnämnda 6 § blir till tiden nedsatt¹⁾. Internering å förvaringsanstalt av den förminskat tillräknelige bör sålunda enligt lagförslaget icke äga rum, därest straffemottaglighet kan anses föreligga. Denna princip måste ju anses fullt riktig. Härvid är dock att märka, att det kan finnas psykiskt abnorma, som ingalunda kunna anses straff-

¹⁾ Här må nämnas, att det i betänkandet (sid. 93) är särskilt anmärkt, att de sakkunniga på grund av särskild föreskrift icke kunnat ingå på någon omarbetning av 5 kap. 6 § strafflagen.

oemottagliga och å vilka straff därför bör försökas, men vilkas psyke icke tål vistelsen i fängcell, utan för vilka en annan regim vid straffverkställigheten än den vanliga kan vara av behovet påkallad. Detta förhållande, om vilket även erinrats i betänkandet, torde också ha beaktats av fängvårdsmyndigheterna. Sålunda har jag vid besök å jordbruksfängelset i Mariestad påträffat enligt 6 § dömda psykiskt abnorma tillfällighetsförbrytare, vilka dit överflyttats från annat fängelse, när de där visat sig straffintoleranta.

Som av den ovan citerade paragrafen framgår, är det emellertid icke nog med att den förminskat tillräknelige med all sannolikhet skall vara straffoemottaglig för att kunna intagas å förvaringsanstalt, utan erfordras därtill även att det skall vara ådagalagt, att han är »vådlig för annans personliga säkerhet till person eller egendom». Redan detta krav synes mig vara en olämplig begränsning i befogenheten att sända en psykiskt abnorm lagöverträdare till förvaringsanstalt. Med nämnda formulering av den grundläggande paragrafen skulle lagen sålunda icke vara tillämplig å en exhibitionist eller å en imbecill, som begått tidelag, fastän det i fråga om dylika psykiskt abnorma är i hög grad av behovet påkallat, att de kunna bli mera permanent omhändertagna å lämplig anstalt, då all sannolikhet finnes för att de skola återfalla i brott.

Vidare är erinran att göra mot de yttre kriterier å samhällsvådlighet, som äro angivna i paragrafens sista stycke, nämligen att den förminskat tillräknelige för det begångna brottet skall ha blivit dömd till minst två års straffarbete eller att han förut dömts till straffarbete och för nytt brott provas ånyo hava förskyllt sådant straff. I betraktande därav, att den, som dömes enligt 6 § i 5 kap., får ett väsentligt nedsatt straff, torde det med de sålunda föreslagna restriktionerna endast mera undantagsvis kunna komma i fråga, att en s. k. förminskat tillräknelig efter första brottet blir intagen i förvaringsanstalt. När fråga är om ett brott, som i sig självt ofta verkar demoraliserande

och som har stark recidivtendens, såsom sedlighetsbrott — ett vid psykisk abnormitet vanligt brott — ligger det emellertid i allra högsta grad i samhällets intresse, att den psykiskt abnorme definitivt omhändertages, innan han blivit i tillfälle att begå ännu ett brott. Den ifrågasatta inskränkningen i möjligheten att utan föregående straff med därefter föröval nytt brott kunna få en psykiskt abnorm lagöverträdare intagen i förvaringsanstalt torde ytterst vara förorsakad av den hos den teoretiske juristen så vanliga föreställningen, att man kan bedöma samhällsvådligheten efter straffets storlek. I motiveringen till lagförslaget anföres sålunda — sedan det framhållits, att det för den halvabnormes intagande i förvaringsanstalt måste fordras, att viljans samhällsfarlighet besitter en viss intensitet — följande (sid 74):

»Ett ringa brott, även om det får antagas bero på psykisk mindervärdighet, kan icke besvaras med inspärning, låt vara i vårdanstalt, på obestämd tid. Men *hinner samhällsfarlighetens intensitet en viss höjd eller med andra ord går straffet över en viss gräns¹⁾*, så bör förvaring kunna inträda, utan hinder därav, att den halvabnorme aldrig förut straffats.«

Som synes sättes här helt enkelt likhetstecken mellan straffets storlek och samhällsfarlighetens intensitet. Om nu också ett svårt brott, som betingar ett strängt straff, i allmänhet vittnar om samhällsvådlighet, så är sådan dock icke utesluten, därför att det begångna brottet är av sådan art, att för detsamma endast ringare straff kan ådömas. Tvärtom kan även det i ett konkret fall föreliggande brottet, fast straffet (i all synnerhet för en förminskat tillräknelig) stannar väsentligt under 2 år, tyda på stor samhällsvådlighet. Antag t. ex. att en imbecill med notoriskt stark sexualdrift gör förberedelse till våldtäkt, som emellertid förekommes genom omständigheter, som äro oberoende av gärningsmannen, torde straffet bli ganska ringa, men likväl är det »genom gärningen i förening med hans sinnes-

¹⁾ Kursiveret af mig.

beskaffenhet och föregående vandel» ådagalagt, att det föreligger stor samhällsvådligghet, som väl indicerar ett omedelbart intagande å förvaringsanstalt. Eller antag, att en psykiskt abnorm, sådan som den nyssnämnde, träffar en minderårig flicka, med vilken han förövar otukt utan att behöva begå våldtäkt. Det förhållandet, huruvida flickan fyllt 12 år eller icke, har ju ingen som helst betydelse för bedömandet av graden av brottslingens samhällsfarlighet, men enligt lagförslaget skulle, därest han icke varit dömd för tidigare brott, intagning å förvaringsanstalt endast i sistnämnda fall kunna äga rum, då för det fall den minderåriga flickan, med vilken otukt bedrivits, varit över 12 år, straffmaximum för den fullt tillräknelige är 2 år och straffet för den förminskat tillräknelige sålunda måste stanna långt under denna gräns.

En fullt rationell behandling av psykiskt abnorma förbrytare förutsätter givetvis, att det för intagning i förvaringsanstalt icke finnes några formella hinder av sådan art, som de i det här avhandlade förslaget till speciallagstiftning intagna. Här må också erinras därom, att motsvarande restriktioner icke återfinnas i det förslag till strafflagens allmänna del, som av den stora strafflagskommissionen avgavs i februari 1923. Enligt 2 § i 8 kap. av detta lagförslag, vilket kapitel handlar Om skyddsåtgärder, skulle nämligen domstolen kunna förordna, att den förminskat tillräknelige brottslingen — fullkomligt oberoende av, om han förut varit dömd till straff eller icke — i stället för att straffas insättes i förvaringsanstalt, därest han antingen begått gärning, som i lag är belagd med straffarbete, eller ock begått gärning, som i lag är belagd med fängelse men icke med straffarbete, samt det genom gärningen i förening med hans sinnesbeskaffenhet och föregående vandel ådagalägges, att han är farlig för allmän säkerhet. Detta lagförslag motiveras på följande sätt (sid. 317—319):

»Vad härefter angår de materiella förutsättningarna för att förvaring bör ådömas, erinras därom, att dylik åtgärd icke bör ifrågakomma emot alla permanent halvabnorma förbrytare utan åtskillnad. Ty därest en sådan persons sinnesbeskaffenhet giver anledning att antaga, att vidare samhällsfara från hans sida skall kunna förebyggas med ungefär samma medel, som användas mot en normal förbrytare, finnes ingen anledning att ej låta även den halvabnorme undergå straff av vanlig beskaffenhet. Det är endast i de övriga fallen av halvabnormitet, som straff bör undvikas, nämligen då den från en halvabnorm förbrytare hotande samhällsfaran säkrast kan förebyggas genom behandling av sjukvårds beskaffenhet eller genom frihetsberövande utan på förhand bestämt tidsmaximum. Detta uttryckes i lagrummet på det sätt, att den tilltalade måste anses vara endast i ringa mån mottaglig för den med straffet avsedda verkan.

Förvaringen får emellertid icke ådömas i alla de fall, i vilka denna förutsättning är uppfylld. På samma sätt som beträffande helt otillräkneliga personer, bör jämväl i fråga om de halvabnorma tagas hänsyn till den begångna gärningens lindriga beskaffenhet. Då åtgärden, för att det därmed åsyftade ändamålet skall kunna uppnås, städse måste erhålla en ganska avsevärd varaktighet, får densamma icke tillgripas, om icke den samhällsfara, som man därmed vill bekämpa, är mera betydande. Förslaget uppdelar därför jämväl de permanent halvabnorma förbrytarna i tre grupper. De, som begått ett brott, vilket icke enligt lag kan medföra urbota straff utan endast böter, skola aldrig dömas till förvaring; de skola alltid dömas till straff, även om de måste anses vara endast i ringa mån mottagliga för den därmed avsedda verkan. De, som begått gärning, för vilken fängelsestraff är det högsta i lag utsatta straffet, skola dömas till förvaring, endast om de måste anses vara farliga för allmän säkerhet; om innebörden härav hänvisas till vad som anförts vid 1 § 2 st.¹⁾. Vid prövningen skall tagas hänsyn till gärningen i förening med

¹⁾ Där yttras följande (sid 312):

»Vid domstolens prövning härav måste tydligtvis fästas synnerligt avseende vid den mening, som uttalats av under rättegången anlitad psykiatrisk sakkunnig. Dock kommer det icke an på den sjukes psykiska beskaffenhet ensam för sig. Hänsyn måste jämväl tagas till det särskilda sätt, varpå hans sinnesbeskaffenhet yttrat sig genom den gärning, som föranlett, att han blivit ställd inför rätta. Giver denna icke uttryck för någon farlighet för allmän säkerhet, får anstaltsvård icke av domstolen ådömas.«

hans sinnesbeskaffenhet och föregående vandel. Sistnämnda moment erhåller för dessa förbrytare en självständig betydelse vid sidan av den psykiska rubbningens särskilda beskaffenhet. Särskilt är kännedom om hans föregående vandel av vikt för att avgöra, om den genom gärningen framträdde samhällsfarligheten bör uppfattas såsom mer eller mindre utpräglat kronisk. Även beträffande brottslingar av nu ifrågavarande grupp, som behandlas i paragrafens andra stycke, är det för deras intagning å förvaringsanstalt en förutsättning, att de äro att anse såsom endast i ringa mån straffemottagliga. Är den begångna gärningen enligt lag belagd med straffarbete, behöver endast sistberörda betingelse vara uppfylld för att förvaring skall kunna ådömas. Emellertid äger även i dessa fall domstolen att efter prövning av samtliga föreliggande omständigheter avgöra, om brottet skall föranleda straff eller förvaring. Behandling av det senare slaget är alltså icke i något fall obligatorisk.»

Som synes är enligt detta lagförslag den enda förutsättningen för att den s. k. förminskat tillräknelige lagöverträdaren, som begått brott, varå straffarbete kan följa, skulle kunna insättas i förvaringsanstalt den, att han måste anses i endast ringa mån mottaglig för den med straffet avsedda verkan. Därvid är emellertid att märka, att enligt strafflagskommissionens förslag straffarbete skulle komma till användning endast vid mycket grova brott. Enligt 2 § i 7 kap. av förslaget till strafflagens allmänna del skulle nämligen minimum för straffarbete bli fyra år, under det att fängelse enligt 3 § i samma kapitel skulle kunna ådömas i högst tre år och minst tre månader.

Det uti förslaget rörande förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare upptagna kravet, att frihetsstraff av minst två år måste hava förskyllts för att en första-gångs förbrytare skall kunna intagas i förvaringsanstalt, återfinnes — som av det ovan anförda framgår — icke uti strafflagskommissionens förslag, utan fordras enligt detta, för att nämnda skyddsåtgärd jämväl i dylikt fall skall kunna vidtagas, förutom oemottaglighet för straff, allenast att det genom gärningen i förening med hans sinnesbeskaffenhet och föregående vandel är ådagalagt, att han

är farlig för allmän säkerhet. Det skulle sålunda, enligt detta förslag, icke vara något hinder att en förut icke straffad imbecill, som gjort förberedande försök till våldtäkt, för vilket endast kunnat dömas till kortvarigare fängelsestraff, eller som förövat sedlighetssårande handling av sådan art, att den innebär fara för annan person, blir oskadliggjord genom inläggning å förvaringsanstalt.

Här anförda exempel må vara tillräckliga för att belysa, huru mycket bättre samhällsskyddet blir tillgodosett med strafflagskommissionens förslag till skyddsåtgärder än med det av särskilda sakkunniga uppgjorda förslaget rörande förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare. Då ju sistnämnda lagförslag tillkommit i samhällsskyddets intresse, synes det emellertid icke vara någon anledning, att denna övergångslagstiftning, som ju är avsedd för den tid det ännu kan dröja, innan den nya strafflagen blir verklighet, får snävare bestämmelser om skydd mot förminskat tillräkneliga förbrytare än dem, som äro upptagna i förslaget till ny strafflag. I detta sammanhang må också erinras om riksdagens år 1922 beslutade skrivelse till Kungl. Maj:t med begären om utredning angående bättre skydd mot sedlighetsförbrytare, utan avbidan å en förestående allmän strafflagsreform.

*

*

*

Enligt här avhandlade lagförslag måste alltid straff först utsättas i det konkreta fallet, innan fråga blir om intagande i förvaringsanstalt, då häri ansetts ligga en garanti för, att den obestämda förvaringen icke skall användas på för svaga grunder. Blir sådan beslutad, skall den samma emellertid träda i stället för straff¹⁾. Straff

¹⁾ Enligt strafflagskommissionens förslag skulle för övrigt straffet icke ens utmätas, utan skulle det vid prövning av brottets svårhet endast vara fråga om maximum av den straffskala, som enligt lag gäller för brott av visst slag (sid. 323).

och skyddsåtgärd få sålunda icke kumuleras, såsom skett i vissa utländska lagförslag. Som skäl för denna ståndpunkt anföres i betänkandet, dels att tvångsförvaringen (likaväl som straffet) kommer att uppfattas som ett lidande, dels att straff, verkställt på samma sätt som å fullt tillräkneliga förbrytare, skulle kunna verka skadligt på den psykiskt abnorme (jämför ovan), dels slutligen att denne skulle finna det orättvist att hållas inspärrad längre än andra, som begått samma gärning, vilket ju städse bleve följden, därest han först skulle avtjäna straff (må vara kortare än det för gärningen vanliga) och sedan sändas till förvaringsanstalt. För psykiatern torde det vara ganska självklart att, där en skyddsåtgärd sådan som förvaring skall vidtagas, den genast bör komma till användning, ty eljest skulle dessa förvaringsanstalter bli ännu mera svårskötta, enär det givetvis måste skapa missnöje och förbittring hos de å förvaringsanstalt intagna, om de först efter straffets avtjänande, då de helt naturligen anse sig böra frigivas, bleve dit översända.

Frågan om vilken myndighet, som bör bestämma om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare, har helt naturligt varit föremål för noggrannt överbäggande. Innan jag redogör för vad härutinnan föreslagits, får jag emellertid nämna, att de ifrågavarande sakkunniga, innan de togo itu med uppgiften rörande de förminskat tillräkneligas förvaring, uppgjort »Förslag till lag om internering av farliga återfallsförbrytare«, d. v. s. sådana, som varken kunna anses för vare sig hel- eller halvabnorma enligt Thyréns nomenklatur utan som måste betraktas vara i lagens mening fullt tillräkneliga. Enligt detta lagförslag, som avgavs i mars 1922, skulle beslut om en dylik förbrytares internering fattas av en särskild nämnd, bestående av fem ledamöter, därav chefen för fångvårdsstyrelsen (vilken skulle vara ordförande) samt minst en domare och minst en läkare. Då det emellertid vid frågans avhandlande i den svenska kriminalistföreningen riktades en skarp kritik mot

detta förslag, enligt vilket domstol icke skulle få bestämma om internering av farliga återfallsförbrytare, vidtogs i lagförslaget rörande förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare den modifikation, att det visserligen tillkomme domstolen att besluta om förvaringen, men att denna dessförinnan vore skyldig att infordra yttrande i ärendet av nämnden¹⁾, vilken för dylikt ärendes behandling skall förstärkas med ytterligare två läkare. Utan att domstolen och den ifrågavarande särskilda nämnden vore eniga skulle intagande i förvaringsanstalt sålunda icke kunna ske. Detta förslag har motiverats på följande sätt (sid. 79—81 i betänkandet):

»Beträffande de utvägar, som kunde erbjuda sig för frågans lösning, framställa sig närmast tvänne alternativ, nämligen antingen att låta domstolen, som ådömer straffet, jämväl hava makt att besluta straffverkställighetens ersättande med förvaring, eller, såsom av sakkunnige föreslagits i fråga om de fullt tillräkneliga kroniska förbrytarne, lägga denna makt i händerna på den i sistberörda betänkande föreslagna nämnd. Det förra alternativet synes här möta liknande betänkligheter som i fråga om de fullt tillräkneliga kroniska förbrytarne. Under nuvarande förhållanden bleve risken icke alldeles ringa, att de många olika domstolarne härvid följde olika principer och en verklig eller skenbar stränghet i lagens tillämpning från en eller annan domstols sida skulle — helst i fall, där domstolen icke innehölle nämnd — kunna skada institutet i folkmeningen och göra det mindre användbart. Härutinnan skulle väl genom obligatorisk underställning under högre instans kunna vinnas någon korrektion men kanske icke en fullt tillräcklig.

Å andra sidan resa sig betänkligheter även mot ett överlämnande i den nyss omtalade nämndens hand av makten att besluta förvaring. Dessa betänkligheter hava visserligen icke synts sakkunnige avgörande, då det gällde de fullt tillräkneliga kroniska

¹⁾ Här må nämnas, att strafflagskommissionen i sitt förslag till skyddsåtgärder föreslagit, att domstol skulle besluta om såväl internering av farlig återfallsförbrytare, som vore fullt tillräknelig, som förvaring av förminskat tillräknelig förbrytare, efter hörande i förstnämnda fall av den för hela riket gemensamma nämnden, medan detta här icke föreskrivits i sistnämnda fall.

brottslingarne; beträffande dessa uppställes ju i sakkunniges förslag den förutsättning för internering, att de skola ha begått en hel serie brott och utstått många års straffarbete. Inom denna trånga krets skulle endast alldeles särskilda förhållanden kunna föranleda, att internering vore mindre lämplig än straffverkställighet, och en kontradiktorisk förhandling inför domstol, varigenom en sådan tilltalad skulle söka visa obehövligheten eller olämpligheten av internering för hans vidkommande, skulle sällan eller aldrig få någon praktisk betydelse. Men här, där inga sådana bestämda objektiva förutsättningar finnas, ligger frågan väsentligen annorlunda. Om en förstagångsförbrytare, i stället för att straffas på bestämd kortare tid, insättes på förvaring på obestämd tid, eventuellt för alltid, utan att hava fått tillfälle att i detta avseende utföra sin talan, så är det mycket möjligt, att ett eller annat sådant fall skulle fattas såsom utslag av byråkratiskt godtycke. Icke heller har man här det särskilda skäl, som gör sig starkt gällande i fråga om de fullt tillräkneliga kroniska förbrytarne med deras långa förbesträffning, nämligen att de av nämnden eller åtminstone vissa dess ledamöter äro väl kända eller att i varje fall noggranna upplysningar om deras antecedentier, särskilt från deras långa strafftid, lätt kunna förskaffas och vara synnerligen vägledande både för nämndens och eventuellt även för allmänhetens omdöme.

I denna situation har det synts sakkunnige vara åtminstone tillsvidare den bästa lösningen, att ett för individen så genomgripande beslut som det om förvaring på obestämd tid måste stödja sig på både domstol och nämnd. Domstolens beslut om förvaring fordras, men domstolen får icke fatta detta beslut, där ej nämnden tillstyrkt förvaring. Hava domstolen — eventuellt högsta domstolen — och nämnden varit eniga i sin uppfattning, att straff bör bortfalla och förvaring inträda, så synas alla rimliga krav på försiktighet vara tillgodosedda och ingen beskyllning för godtycklig rättsskipning vara att befara.

Vad förvaringens längd beträffar, upptager förslaget i fråga om den, som jämlikt 2 § blivit intagen i förvaringsanstalt, en minimitid av tre år och beträffande den, som efter intagningen i vårdanstalt begått brott, för vilket, innan han frigivits eller på prov utskrivits, dömts till straffarbete (8 §), en minimitid av fyra år. Fastställandet av så pass långa minimitider har av allmänpreventiva hänsyn ansetts nödvändigt, då förvaringen — vilken,

enligt vad i betänkandet framhålles, bör verkställas på sådant sätt, att tillräcklig effektivitet vinnes samtidigt med att onödig hårdhet undvikas — är en mildare åtgärd än straff. Såsom motivering till dessa minimitider är vidare anført följande (sid. 96):

»Om förvaringsbeslutet ej stödes på iteration och sålunda det straff, i vars ställe förvaringen trätt, utgör minst två års straffarbete, betyder det här stadgade minimum endast en höjning med ett års frihetsförlust över det minsta tänkbara straffet. Vid iteration, där förvaring kan träda i stället redan för två månaders straffarbete, kan höjningen vara vida starkare; men i dylikt fall finnes större säkerhet för en varaktig brottslig böjelse.»

Här må nämnas, att enligt strafflagskommissionens förslag skulle minimitiden för förvaring jämväl vara tre år, därest den å förvaringsanstalt intagne begått gärning, som i lag är belagd med straffarbete (varemot ingen minimitid upptagits för det fall, att den begångna gärningen i lag är belagd med fängelse, men icke med straffarbete).

Gentemot vad som sålunda föreslagits synes mig dock kunna invändas, att det från allmän preventiv synpunkt väl borde vara tillräckligt, om minimitiden för förvaring sattes lika med strafftiden. Med en sådan ändring i förslaget borde väl ej några betänkligheter behöva finnas mot att medgiva, att förvaring ersatte vida mindre strängt straff, än vad som av de ifrågavarande sakkunniga ifrågasatts.

Efter minimitidens förlopp skulle tiden för vistelsen i förvaringsanstalt vara obestämd, i det enligt förslaget den därstädes intagne icke finge frigivas, så länge han på grund av sin sinnesbeskaffenhet vore att anse »såsom vådlig för annans säkerhet till person eller egendom«. Det skulle tillkomma nämnden att fatta beslut om frigivning. Som skäl härtill anföres i betänkandet följande (sid. 81—82):

»Att överlämna denna befogenhet åt domstol eller att dela den mellan domstol och nämnd har syntts sakkunnige mindre lämpligt. Nämnden har under förvaringstiden haft tillfälle att grundligt lära känna den förvarades sinnesbeskaffenhet och nämndens sammansättning torde utgöra en borgen för att prov-

ningen, huruvida han utan fara för det allmänna kan lösgrivas, skall ske samvetsgrannt och efter verkligt sakkunnig undersökning. Vad domstolen angår, kan icke förväntas, att den i allmänhet skall hava någon mera ingående kännedom om den förvarades person. Även om det stadgades, att samma domstol, som dömt till förvaring, jämväl skulle besluta om lösgrivning, vunnnes ingen sådan garanti, eftersom lång tid kan hava förflutit, sedan beslutet fattades om hans intagande. Är forum delicti ett annat än hans forum domicilii, ligger detta än mera i öppen dag. Då sålunda domstolen så gott som alltid har långt mindre kännedom om brottslingens person än nämnden, är det knappast att förvänta, att någon domstol skulle vilja påtaga sig ansvaret att lösgriva en person, som nämnden förklarat på grund av vådlighet böra kvarhållas. Av samma skäl vore det väl ej heller lämpligt, att domstolen kvarhölle en person i förvaringsanstalten, som nämnden ansåge utan våda kunna lösgrivas. Har underdomstolen på sin tid ansett förvaring icke böra äga rum, medan överdomstolen dömt till förvaring, framträder en ny svårighet, då det varken kan anses lämpligt att förstnämnda domstol skall besluta om förvaringens upphörande eller att frågan skall direkt läggas under överdomstolens avgörande. Än vidare kunde det bliva ganska betungande för domstolarne, särskilt överinstanserna, om prövning rörande lösgrivning skulle för varje förvarad regelbundet företagas på bestämda mellantider eller dylik talan av den förvarade få med vissa mellantider anställas.

Även strafflagskommissionen har i sitt förslag lagt rätten att besluta om frigivning hos nämnden och som skäl härför särskilt anfört, att därmed vunnnes önskad likformighet vid de olika utskrivningsärendenas prövning, medan det av rent praktiska skäl skulle framstå som mycket olämpligt, att beslut om utskrivningen skulle fattas av särskilda, över hela landet spridda domstolar, som en gång ådömt skyddsåtgärden.

Vad utskrivningsbestämmelserna i övrigt beträffar, stå de i full överensstämmelse med den av oss rättspsykiatrici alltid hävdade uppfattningen, att det bör finnas möjlighet till övergång mellan anstaltsvistelsen och den fulla friheten¹⁾. Denna princip är ju redan tillämpad i flera av

¹⁾ Detta betonades av mig redan i min första rättspsykiatriska uppsats: Till frågan om psykiskt undermåligas straffrättsliga behandling. Allm. Sv. Läkaretidningen, 1906.

våra moderna lagar, såsom lagen om tvångsuppfostran och lagen om behandling av alkoholister, i vilka lagar finnes föreskrift därom, att all utskrivning från vederbörande anstalt till en början är villkorlig och att den villkorligt utskrivne skall stå under tillsyn. Uti lagförslaget om förminskat tillräkneliga förbrytares förvaring har ett sådant förfarande visserligen icke gjorts obligatoriskt, men har föreskrift givits om att det skall komma till användning, så ofta behovet därav föreligger. Sålunda innehåller lagförslaget den bestämmelsen, att, därest det efter utgången av den för förvaring stadgade minsta tid icke synes nödigt att kvarhålla den förvarade i vårdanstalten men dock icke synes lämpligt, att han utan tillsyn befinner sig på fri fot, äger nämnden utskriva honom på prov, i vilket fall han skall, på sätt nämnden enligt särskild lag²⁾ förordnar, stå under tillsyn. Rörande det vidare förfarandet med den på prov utskrivne innehåller förslaget följande bestämmelser. Därest han åsidosätter vad honom enligt nämndens förordnande åligger och synes vara vådlig för annans säkerhet till person eller egendom, äger nämnden att besluta om hans återhämtande till anstalten; dock får han på grund av sådant beslut ej kvarhållas längre tid än ett år, men visar han sig fortfarande vådlig på nyssnämnda sätt, må den tid, varunder han i anstalten får kvarhållas, genom nya beslut av nämnden kunna förlängas med ett år i sänder. Har den på prov utskrivne däremot stått under tillsyn i fem år, utan att under denna tid vare sig ha blivit av nämnden återhämtad eller av domstol på grund av nytt brott blivit dömd till återintagning, kan nämnden besluta, att tillsynen skall upphöra, varmed utskrivningen sålunda blir definitiv.

¹⁾ Betänkandet i fråga innehåller bland annat även »Förslag till lag om tillsyn över den, som lösgivits från interneringsanstalt för farliga återfallsförbrytare eller på prov utskrivits från vårdanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare».

Slutligen må nämnas, att det ansetts riktigt att hålla möjligheten öppen för straffverkställighet för det fall, att den å förvaringsanstalt intagne begår brott efter intagningen därstädes. Visserligen skulle enligt förslaget även i dylikt fall förvaringen i allmänhet träda i stället för det ådömda straffet; men domstolen skulle dock efter nämndens hörande, där brottslingen dömdes till straffarbete och särskilda skäl föreläge, kunna förordna, att straffet skall verkställas och förvaringen avbrytas, till dess straffet blivit verkställt. Denna undantagsbestämmelse har motiverats därmed, att för sådana individer, som veta sig hava mycken ringa utsikt att någonsin bliva lösgivna, skulle så gott som varje från brott avhållande moment saknas, därest lagen för alla förhållanden tillförsäkrade den å förvaringsanstalt intagne befrielse från straffverkställighet. Enligt mitt förmenande kan mot bestämmelsen i fråga icke heller någon befogad invändning göras.

*

*

*

I det föregående har framhållits, att det måste betraktas som en stor brist i det framlagda lagförslaget, att det icke medgiver, att där det under en persons avtjänande av straff blir klart, att han är psykiskt abnorm och samhällsvadlig, överflyttning till förvaringsanstalt skall kunna ske. Nackdelarna härav bli dock — det måste erkännas — förminskade, därest det i samband med lagförslaget om förminskat tillräkneligas förvaring framlagda Förslaget till lag om skyldighet för domstol att påkalla rättspsykiatrisk undersökning i fall av vissa svårare brott och vid mera uttalad recidivism blir verklighet. Enligt detta förslag skulle sådan undersökning vara obligatorisk i fråga om 1) den, som åtalas för mord eller för mordbrand, som ej anlagts i vinningssyfte, 2) den som, efter att hava dömts till straffarbete för otukt med minderårig kvinna eller för otukt, som emot naturen är, återfaller i dylikt brott, samt

3) den som, efter att tvenne gånger ha varit dömd till straffarbete, åtalas för därefter förövat brott, som icke är belagt med mindre straff än straffarbete.

Även efter införandet av dessa bestämmelser vore det dock önskvärt, att överflyttning i det fall, där såväl den psykiska abnormiteten som samhällsfarligheten noga utrönt, kunde ske från fängelse direkt till förvaringsanstalt, såsom Thyrén också själv framhållit i sina »Principer för en strafflagsreform«, därvid han utgått ifrån, att förvaringen borde ådömas av domstolen. Att även i dylikt fall domstolens beslut om förvaring borde fattas först efter nämndens hörande, ligger ju i sakens natur.

Kommer jag så till den frågan, som för sinnessjukvården är av den allra största betydelse: Är det möjligt att få genomfört en utvidgning af förvaringsanstalternas verksamhet därhän, att å dessa anstalter få intagas icke endast s. k. förminskat tillräkneliga förbrytare utan även sådana psykiskt abnorma förbrytare, som förklarats helt otillräkneliga. Om önskvärdheten härav torde alla psykiatrici vara ense.

Under hittillsvarande förhållanden har emellertid den offentliga sinnessjukvården varit nödsakad att omhändertaga en mängd psykiskt abnorma, nämligen alla sådana, som för begånget brott förklarats straffria. Då för dylika psykiskt abnorma ofta behövas andra anordningar och även en annan regim än för sinnessjuka, nämligen en mindre sjukhusbetonad och mera disciplinerande behandling, har för möjliggörande härav, som bekant, särskilda specialavdelningar blivit anordnade vid vissa hospital (kriminalasylen vid Växjö hospital med 100 platser, öppnad 1906, och säkerhetspaviljongerna vid Sätters och Västerviks hospital med vardera 30 platser, öppnade respektive 1912 och 1913, samtliga avsedda för manliga patienter). Att dessa specialavdelningar, som ju i övrigt äro avsedda icke endast för psykiskt abnorma utan även för sådana asociala och kriminella sinnessjuka, som icke passa för de vanliga sin-

nessjukavdelningarna, varit till ofantligt stort gagn för sinnessjukvården, därom torde alla våra hospitalsöverläkare kunna vittna. Numera äro de emellertid samtliga fullbelagda — kriminalasylen sedan länge icke så litet överbelagd — och enligt uppgifter, jag erhållit från de olika hospitalen, finnes det å dessa ytterligare sammanlagt över ett 20-tal manliga patienter, som borde överflyttas till specialavdelning, men för vilka plats därstädes icke kunnat beredas.

Med hänsyn till vikten av att hospitalen bliva befriade från sådana element, som äro störande eller till skada för sinnessjukvården, ingick jag i december 1922, i min dåvarande egenskap av överinspektör för sinnessjukvården, till Medicinalstyrelsen med hemställan att det måtte anordnas ytterligare en paviljong för asociala och kriminella sinnessjuka (med högst 100 platser), därvid föreslogs att densamma skulle förläggas till Strängnäs hospital. Komme även denna specialavdelning till stånd, så skulle, förutom att hospitalen befriades från å dessa ännu befintliga patienter, som icke lämpa sig för de vanliga sinnessjukavdelningarna, även den stora fördelen vinnas, att fångvården befriades från alla otillräkneligförklarade, som av densamma måst omhändertagas, ofta under årtal, ja, understundom ända till 5 å 6 år, när plats för dem icke kunnat beredas inom den offentliga sinnessjukvården. Och det vore verkligen i hög grad önskvärt, att de otillräkneligförklarade, av vilka de flesta i övrigt tillhöra de sinnessjukas och icke de psykiskt abnormas kategori, icke skulle behöva under så lång tid kvarstanna å fångvårdens sinnessjukavdelningar, där patienterna icke kunna beredas möjlighet till arbetsterapi i erforderlig utsträckning, varöver de även själva ofta klaga; särskilt utgör bristen på utarbete en anledning till klagomål.

Vad som i detta sammanhang särskilt må betonas är, att även om det kommer till stånd en lag om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare, så kvarstår dock behovet av en ny specialavdel-

ning för asociala inom den offentliga sinnessjukvården, för såvitt icke nämnda lag får en sådan avfattning, att å förvaringsanstalterna i fråga få mottagas icke endast förminskat tillräkneliga förbrytare utan även psykiskt abnorma, som förklarats otillräkneliga. Kommer lagen däremot att medgiva en sådan anordning, ställer saken sig annorlunda, ty då skulle sinnessjukvårdens specialavdelningar för asociala och kriminella genom alla där befintliga psykiskt abnormas överflyttning till förvaringsanstalt få en mängd platser lediga. Enligt inhämtade uppgifter utgör nämligen antalet psykiskt abnorma bland de å säkerhetspaviljongerna vid Sätters och Västerviks hospital intagna resp. 12 och 16 samt bland de å Växjö kriminalasyl intagna icke mindre än 56, summa alltså 84. Blev den offentliga sinnessjukvården befriad från omhändertagande av alla dessa psykiskt abnorma, torde de 160 platser, som de nuvarande specialavdelningarna tillsammanlagda rymma, bli tillräckliga för den begränsade uppgift dessa sedermera finge, nämligen att bereda vård och säker förvaring för asociala samt särskilt farliga och rymningslystna sinnessjuka. Men skola alla för brott tilltalade psykiskt abnorma, som nu finnas å sinnessjukhusen, behållas å dessa, och skall det även framtiden ingå i sinnessjukhusens uppgift att mottaga de otillräkneligförklarade psykiskt abnorma — må vara att dessa, efter genomförandet av en mera rationell lagstiftning om s. k. förminskat tillräkneligas behandling, bli vida färre till antalet — då förblir behovet av en ny paviljong för asociala inom sinnessjukvården lika trängande. Som synes kan sinnessjukvårdens lösning på denna punkt icke ske, förrän det blivit klart, vilken omfattning lagen om psykiskt abnormas behandling får. Även från denna synpunkt är det därför av stor vikt, att proposition i ärendet snarast möjligt framläggas.

Det återstår nu att avhandla ännu en grupp av psy-

kiskt abnorma, nämligen sådana, som på grund av uppenbar samhällsvådlig het omhändertagas, innan de begått något brott. Att detta bör kunna ske, har ju Thyrén starkt betonat i sina »Principer till en strafflagsreform«, men några bestämmelser härom finnas — som nämnts — icke i det här avhandlade lagförslaget. I fråga om en grupp av samhällsfarliga psykiskt abnorma, nämligen sinnesslöa, kan redan med nu gällande bestämmelser omhändertagande för vård äga rum utan att brott blivit begånget. Enligt sinnessjukstadgans § 28 må nämligen, om plats finnes, sinnesslöa, vilka såsom våldsamma eller opålitliga icke annorstädes kunna erhålla ändamålsenlig vård, intagas å statens asyler för sinnessjuka (sedan länge är dock sinnessjukstadgans åtskillnad på hospital och asyl de facto upphävd).

I detta sammanhang må nämnas, att det i slutet av år 1923 av särskilt tillkallade sakkunniga avgivna Förslaget till ny sinnessjuklagstiftning innehåller bestämmelse därom (21 §), att samhällsvådligt uppträdande person, som misstänkes vara sinnessjuk eller psykiskt abnorm, skall genom polismyndighets försorg kunna för observation inläggas å sinnessjukhus. I denna paragraf är vidare stadgat, att det skall tillkomma Medicinalstyrelsen att besluta om den samhällsvådliges kvarstannande för vård å sinnessjukhuset, därest han befunnits sinnessjuk eller psykiskt abnorm. Komme emellertid anstalter för psykiskt abnorma förbrytare till stånd, vore det väl mest rationellt att å dessa linge intagas även samhällsvådliga psykiskt abnorma, som omhändertagits, innan de fått tillfälle att begå något brott, då behandlingen ju i bådadera fallen bleve densamma. Till stöd för ett sådant förfarande kan själva strafflagskommisionen åberopas, i det denna (sid. 309—310 i betänkandet) uttalat sig för att de synpunkter, som böra följas i fråga om omhändertagandet av samhällsfarliga otillräkneligförklarade, i stor utsträckning synas vara tillämpliga även beträffande sinnessjuka eller sinnesslöa personer, vilkas

tillstånd tagit sig uttryck i gärningar, som väl icke äro i lag belagda med straff, men som ändock ådagalagt samhällsfarlig sinnesbeskaffenhet. Även för dylikt fall borde väl domstol, efter nämndens hörande, besluta om den psykiskt abnormes intagning å förvaringsanstalt.

Kunde det här avhandlade lagförslaget sålunda utvidgas därhän, att förvaringsanstalternas verksamhet komme att omfatta även samhällsfarliga psykiskt abnorma, som icke begått brott, bleve Medicinalstyrelsen, som enligt de s. k. sinnesslövärdssakkunnigas förslag skulle omhänderhava vården av vuxna vanartade sinnesslöa¹⁾, befriad från att sörja för de mest svårskötta bland dessa. Man har nämligen varit enig om att förvaringsanstalternas för psykiskt abnorma förbrytare skulle lyda icke under Medicinalstyrelsen utan under Fångvårdsstyrelsen, vilket till sist må nämnas, då härom icke är något meddelat i betänkandet.

¹⁾ Lösningen av denna fråga, villkens utredning pågår, är alltså ävenledes till en del beroende av, vilken omfattning lagen om förminskat tillräkneliga förbrytare erhåller.

Fængselsvæsen.

Fængsel paa Fripas.

Et 5-aarigt Forsøg med Arbejde udenfor Straffeanstalterne.

Af fhv. Vicekonsul L. TH. ARNSKOV.

Der foretages for Tiden i Provinsen Ontario i Canada et interessant Forsøg med Straffuldbyrdelse udenfor Anstalterne i Henhold til et særligt Fripas, »Extra Mural Permit«. Denne Ordning, der er kendt under Navnet Permitsystemet, svarer i nogen Grad til den Anvendelse af Tugthusfanger til Kultiveringsarbejde paa Heden, som har været praktiseret i Danmark siden 1899. Men det canadiske Eksperiment foregaar ikke blot i større Maalestok, men ogsaa under andre Former og med det særlige Formaal, at Fangerne kan tjene deres Underhold under samme Vilkaar som frie Mænd samtidig med, at de vedblivende er under Kontrol af de straffuldbyrdende Myndigheder.

Forsøget er foreløbig beregnet paa en 5-aarig Periode, som udløber den 31. Oktober 1925. Efter de foreliggende Oplysninger har det hidtil virket tilfredsstillende, skønt der kun har været faa Erfaringer at bygge paa fra Probation og Parole, der vel delvis ligner det nye System, men dog er noget forskelligt derfra, og da Systemet saaledes er af almindelig Interesse for Straffuldbyrdelsen, skal der her i Korthed gøres Rede for det og de Resultater, der hidtil er opnaaet.

Permitsystemet er baseret paa en særlig Lov, hvis Titel er »The Extra Mural Employment of Sentenced Persons Act, 1921«. Men allerede før denne Lov traadte i Kraft, var Forsøget paabegyndt i Oktober 1920 i Henhold til den almindelige canadiske Lovgivning, der gav Hjemmel for Fangers Arbejde udenfor Fængselsinstitutionen. Denne Lovgivning — the Industrial Farms Act — blev kun benyttet i Provinsen Ontario og kun i begrænset Omfang. Fangerne paa

»industrielle Farme« blev anvendt til Arbejde udenfor Kolonien, og deres Løn blev udbetalt til deres Familier, men det var udtrykkelig forudsat, at de skulde forblive i Nærheden af den Anstalt, hvor de havde Ophold, og hvis Direktør havde Ansvaret for dem, mens de arbejdede ude. Endvidere kunde Fanger i de kommunale Fængsler i Hold sættes til at udføre visse offentlige Arbejder, og deres Løn blev da delt mellem Kommunen og den provinciale Regering.

Ved Loven af 1921 blev der for Provinsen Ontario givet almindelig Hjemmel til Fangearbejde udenfor Fængslerne efter Permitsystemet. Ikke blot Fanger fra de kommunale Fængsler og Fangefarme — men ogsaa fra Forbedringsanstalterne — Reformatorierne — kunde sættes i Arbejde udenfor Anstalten, og for at man ikke skulde være indskrænket til at lade dem arbejde i Anstaltens Nærhed, blev der ved Loven givet Provinsregeringen Hjemmel til at udnævne en særlig Kommitteret, som i Fængselsdirektørernes Sted kunde overlage og udøve Myndigheden over de Fanger, der fik Adgang til Arbejde ude efter Permitsystemet.

Ved Loven tillægges der den Kommitterede en meget vidtgaaende Myndighed. Enhver Fange, han finder egnet dertil, kan han tilstede Arbejdspermit, hvad enten det gælder Overtrædelse af den særlige Lovgivning for Ontario — og derunder kommer langt det største Antal Tilfælde —, eller det drejer sig om Forseelser mod den almindelige Lovgivning for hele Canada, og som derfor behandles efter »The Dominion Prisons and Reformatories Act«. Under hele Arbejdsperioden har den Kommitterede det fulde Ansvar for dem, der er ude paa Arbejdspermit, og han og de af ham beskikkede Medhjælpere maa derfor føre et nøje Tilsyn med dem. Den Kommitteredes Ansvar gælder fra det Tidspunkt, Fangerne forlader Anstalten, og indtil de atter kommer under sikker Varetægt eller løslades paa Grund af Straffetidens Udløb. Hvis der ikke kan tilstaas Fangerne Frihed blot under Tilsyn af deres Arbejdsgiver eller andre interesserede, skal de daglig efter Arbejdstiden sendes til et sikkert Sted, hvor de kan opholde sig om Natten fra Kl. 7 Aften til Arbejdstid næste Morgen Kl. 6, idet Hovedprincippet ved Systemet er, at Fangerne om Dagen ved Arbejde ude skal have Lejlighed til at tjene deres Løn til Underhold for sig selv og deres Paarørende.

Om den nærmere Ordning skal iøvrigt bemærkes følgende:

Det særligt karakteristiske ved Permitsystemet er, at Fangerne er undergivet Fængselsmyndighederne, skønt de er paa Arbejde udenfor Anstalterne. De Privilegier, der tilstaaes dem, er saaledes mere begrænsede end Parole eller Benaadning. Den domte er stadig at betragte som Fange, og Dommen forkortes ikke. For der i det enkelte Tilfælde udstedes Permit, bliver Sagen ikke forelagt Domstolene, men den Kommitterede alene træffer Bestemmelse om, hvor vidt der skal gives Permit til Arbejde udenfor Fængslet.

En anden Ejendommelighed ved Permitsystemet er, at der hverken loves eller skaffes Arbejde til Fangerne. Denne Side af Sagen er — som det bemærkes i den første Aarsberetning — »fuldstændig overladt til den domte Persons Venner og tidligere Arbejdsgivere«. Men naar Arbejde er tilbudt, skal Tilbudet i alle Henseender sanktioneres af den Kommitterede. Ved denne Ordning opnaas det, at Fangens Kammerater og tidligere Arbejdsgivere bliver medvirkende ved Forsøget og Faren for Misbrug bliver i nogen Grad afværget derved, at Fangens Venner og Paarørendé er interesserede i, at den paagældende ikke misbruger de Privilegier, som det givne Permit hjemler.

I den Beretning, som den Kommitterede udsendte om det første Aar, betoner han, at det er afgørende for Systemet, at det administreres paa rette Maade, og at der først og fremmest foretages et omhyggeligt Valg af de Tilfælde, hvor der udstedes Permit, og efter de indhøstede Erfaringer er der særligt to Klasser af Tilfælde, hvor Systemet med god Virkning kan anvendes, nemlig: Gifte Mænd med Paarørende, som er i Nød, fordi Forsørgeren er i Fængsel, og unge uregerlige Mennesker, som ikke egner sig til at blive holdt i en Anstalt, men som behøver en langt nøjere Kontrol, end det er muligt at føre efter Parolesystemet.

Om Lovens Anvendelse har den Kommitterede iøvrigt givet følgende Oplysninger:

I det første Aar blev det i 200 Tilfælde undersøgt, om der burde gives Permit, og deraf blev det bevilget til 125 Fanger, men i 5 Tilfælde blev Kendelsen ikke effektiv, enten fordi der ikke kunde skaffes tilstrækkelig Sikkerhed, eller fordi der ikke var Arbejde at faa. Af de 120, som saaledes fik Permit og kom i Arbejde udenfor Fængslet, opfyldte 112 i alle Henseender de Betingelser, der var stillede for Permit-Privilegiet, medens 6 blev fort tilbage til Fængslet, fordi de

ikke overholdt de stillede Betingelser, 1 undveg og 1 skulde have været sendt tilbage, men paa Grund af en Fejltagelse fra en Betjents Side skete det ikke. Af de 8 mislykkede Tilfælde havde man paa Forhaand ikke Tiltro til de 7, men de fik et Permit udelukkende for at understøtte deres trængende Familie. Under Arbejdet holdtes de under strengt Tilsyn, og 5 af dem blev hver Aften sendt til et Sted under sikker Varetægt, men de overholdt ikke de givne Regler og blev straks indespærrede, og de fik ikke paany Lov til at arbejde ude. Over Halvdelen af det hele Antal med Permit var af den Slags, som ikke kunde betros til fuld Frihed, men hvis Familier var saa nødstedte, at Lovens Straf vilde falde tungere paa dem end paa Forbryderen, hvorfor de fik udstedt Permit til Arbejde udenfor Fængslets Område.

For at udfinde de Tilfælde, der egner sig for Permit-systemet, sker der en nøje Undersøgelse og Udvælgelse. I Tilfælde af alvorlige Forbrydelser som Røveri, Bilkørsel i beruset Tilstand og andre Forbrydelser, hvor det vilde være imod Samfundets Interesse at have Forbryderen ude, udstedes der ikke Permit, og til dem med meget lange Fængselsstraffe gives der som Regel heller ikke Permit.

I Henseende til Virkningen er det af Interesse at bemærke, at de mislykkede Tilfælde i Systemets første Aar alle var Mænd med forholdsvis kort Straffetid, og det var gifte Mænd, hvis Paarørende i høj Grad trængte til deres Støtte. I intet Tilfælde viste unge Forbrydere eller Kvinder sig uværdige til Privilegiet, men de gjorde paa bedste Maade loyal Brug af den Chance, der gaves dem.

Ved Lovens Administration hører den Kommitterede i Drukkenskabssager altid Bevillingsnævnet, og i alle Sager foregaar der et nøje Samarbejde med Politiet. I intet Tilfælde udstedtes et Permit, hvis den lokale Politimester fraaadede det, og selv om private Borgere vilde paatage sig Ansvaret, bliver Politichefen altid anmodet om at medvirke, og hvis dette nægtes, udstedes der ikke noget Permit. Og ligesom Politiet medvirker ved Tilsynet af dem, der er ude paa Permit, henleder Politiet og Fængselsmyndighederne ogsaa i mange Tilfælde den Kommitteredes Opmærksomhed paa Sager, der egner sig for Permit.

Efterhaanden som Systemet er blevet kendt, er der i Ontario gjort stedse stigende Brug deraf.

I Indberetninger fra den Kommitterede fremhæves det imidlertid, at Systemet ikke kan anvendes i alle Tilfælde,

men at der stadig er visse Kategorier af Fanger, som ikke blot maa nægtes Parole, men ogsaa det mere begrænsede Privilegium, der hjemles ved Permitsystemet.

Som allerede bemærket, er Systemet foreløbig beregnet paa en 5-aarig Forsogsperiode, der udløber den 31. Oktober 1925. Til den Tid vil den Kommitterede udarbejde en samlet Beretning over Brugen af Systemet i disse 5 Aar. Men om de hidtidige Resultater oplyste den Kommitterede i et Memorandum i Februar 1925, at der i de første 4 Aar har været udstedt Permit til ca. 1000 Fanger — altsaa gennemsnitlig 250 om Aaret. Blandt disse er de mislykkede Tilfælde mindre end 5 pCt., og Systemets finansielle Betydning illustreres derved, at i det sidste Aar, for hvilket Opgørelse foreligger, har Provinsen Ontario sparet \$ 30,000 netto samtidig med, at Fangerne har tjent \$ 50,000, der kommer deres Paarørende til Gode, og disse spares for mange Savn og Lidelser, som ellers vilde have været uundgåelige.

Det ser saaledes ud til, at Permitsystemet giver Anvisning paa en Straffuldbyrdelsesmaade, som er baade økonomisk og human, og som kan anvendes i betydeligt Omfang. Men den canadiske Kommitterede betoner stærkt, at de tilfredsstillende Resultater i væsentlig Grad skyldes, at det nye System er blevet gennemført under interesseret Medvirken fra mange forskellige Sider, og — tilføjes det til Slut — det vilde være et farligt System, hvis det blev ordnet og administreret paa en uforstandig Maade.

I den resterende Del af 5-Aars Perioden er der næppe Sandsynlighed for, at disse Erfaringer med Permitsystemet vil ændre sig i væsentlig Grad. Men der er i alle Tilfælde Grund til at have Opmærksomheden henvendt paa det canadiske Eksperiment som et Forsøg paa nye Veje indenfor Straffuldbyrdelsen.

Bøger, indsendte til Redaktionen.

- De danske Fængselsselskaber i Aaret fra 1. April 1922 til 31. Marts 1923. Kbhvn. 1925.
- Meddelelser fra Direktoratet for Fængselsvæsenet. II. 1923—24. Kbhvn. 1925.
- Prof., Dr. Ladislao Thót: Tratados de medicina legal en la antigua China. Buenos Aires 1924.
- Samme: La tercera escuela de derecho penal. Buenos Aires 1924.
- Defensor legis 1925, Nr. 4—6.
- Tidsskrift for Retsvidenskab. 1925. Hft. 3.
- Revue de droit pénal et de criminologie. Maj—Juli 1925.
- Revista de ciencias jurídicas y sociales. 2. Aarg. Nr. 7—8.
- O. Hj. Granfelt: Förslag til reform av rättegångsväsendet år 1923, enligt uppdrag av justitieministern. Helsingfors 1925.
- Svensk Juristtidning 1925, Hft. 4.
- Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft. Bd. XXXVI, Hft. 3—4.
- Revista penale, vol. CI fasc. 6, CII fasc. 1.
- Ugo Conti: L'indirizzo giuridico attraverso cinquant anni di »Revista Penale«. Città di Castello 1925.
-